

**TARİHİ KENTSEL PEYZAJLAR
KAPSAMINDA EDİRNE KENTİ EYLEM
PLANININ HAZIRLANMASI**

Beste KARAKAYA AYTİN

Doktora Tezi

**Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Murat ÖZYAVUZ
2020**

T.C.
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ

TARİHİ KENTSEL PEYZAJLAR KAPSAMINDA EDİRNE KENTİ
EYLEM PLANININ HAZIRLANMASI

Beste KARAKAYA AYTİN

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: Prof. Dr. Murat ÖZYAVUZ

TEKİRDAĞ-2020

Her hakkı saklıdır.

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde eksiksiz biçimde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Beste KARAKAYA AYTİN

Prof. Dr. Murat ÖZYAVUZ danışmanlığında, Beste KARAKAYA AYTIN tarafından hazırlanan "Tarihi Kentsel Peyzajlar Kapsamında Edirne Kenti Eylem Planının Hazırlanması" başlıklı bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından 03.01.2020 tarihinde Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda Doktora tezi olarak oy birliği/~~oy çokluğu~~ ile kabul/~~red~~ edilmiştir.

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Elmas ERDOĞAN

İmza:

Danışman : Prof. Dr. Murat ÖZYAVUZ

İmza:

Üye : Prof. Dr. Tuğba KİPER

İmza:

Üye : Doç. Dr. Sennur AKANSEL

İmza:

Üye : Doç. Dr. Suat ÇABUK

İmza:

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu adına

Doç.Dr. Bahar UYMAZ
Enstitü Müdürü

ÖZET

Doktora Tezi

TARİHİ KENTSEL PEYZAJLAR KAPSAMINDA EDİRNE KENTİ EYLEM PLANININ HAZIRLANMASI

Beste KARAKAYA AYTİN

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Murat ÖZYAVUZ

Bugün kentler teknolojik gelişmeler ve küreselleşme etkisiyle kontrolsüz bir kentleşme sürecinin içindedir. Bu süreç sahip olduğu özgün doğal, tarihi ve kültürel değerleri ile önemli kültürel miras alanları olan tarihi kentler için bir tehdit oluşturmaktadır. Kentlerin değişen yaşam koşullarına entegre olması ve aynı zamanda özgün özelliklerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması ancak sahip olduğu tüm doğal ve kültürel değerlerinin okunabildiği tarihi kentsel peyzajların korunması ile mümkündür. Tarihi kentsel peyzajların korunması için bugün bir kentin geleceğe dönük hedeflerinin gerçekleştirilmesini sağlayan eylem planları etkin bir araç olarak kullanılmaktadır. Eylem planları kentler için hedefler, stratejiler ve eylemler belirleyen planlardır. Kentlerin geleceklerinin bugüne göre farkını öngörmek için hazırlanan bu planlar aynı zamanda kentlerin sorun alanlarına çözüm üretmekte, kentin potansiyellerini nasıl kullanacağını ortaya koymakta ve belirlenen eylemlerin önceliklerini belirlemektedir.

Bu araştırmanın amacı; Roma, Bizans ve Osmanlı Dönemi gibi farklı tarihsel dönemlere ait kültür varlıkları ile katmanlaşmış bir kent olan Edirne'nin geçmişten bugüne aktarılan doğal ve kültürel özelliklerinin, yeni dönem gelişmeleri ile bütünleşebilmesini sağlayabilmek için tarihi kentsel peyzajlar kapsamında eylem planının hazırlanmasıdır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle kentte arazi çalışmaları gerçekleştirilmiş, kentin doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklerine yönelik mevcut durum analizleri yapılmış, potansiyeller ve sorunlara ilişkin hedef, strateji ve eylemler belirlenmiştir. Hedefler, stratejiler ve eylemler belirlenirken; yapılan analiz çalışmalarının yanı sıra uluslararası ve ulusal eylem planı örnekleri ve konuyla ilgili hazırlanmış olan tüm planlar incelenmiştir. Eylem planı kapsamında belirlenen eylemlerin önceliklendirilebilmesi için uzman görüşlerinden faydalanılmıştır. Sonuç olarak kentin doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklerine ilişkin hedefler, stratejiler ve eylemleri, eylemlerin öncelik durumlarını ve eylemlerden sorumlu olan kuruluşları içeren üç farklı eylem planı hazırlanmıştır. Bu araştırmanın gittikçe özgün değerlerini yitiren tarihi kentlerde tarihi kentsel peyzajlar kapsamında yapılabilecek eylem planları için bir çerçeve oluşturacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Tarihi kentsel peyzajlar, Eylem planı, Edirne

2020, 246 sayfa

ABSTRACT

PhD Thesis

PREPARATION OF EDİRNE CITY ACTION PLAN WITHIN THE CONTEXT OF HISTORICAL URBAN LANDSCAPES

Beste KARAKAYA AYTİN

Tekirdağ Namık Kemal University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Landscape Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Murat ÖZYAVUZ

Today, cities are in a process of an uncontrolled urbanization due to technological developments and globalization influence. This process poses a threat to the historical cities which are important cultural heritage sites with their genuine natural, historical and cultural values. Integration of cities with changing living conditions and ensuring the sustainability of their genuine features however, it is only possible to preserve the historical urban landscapes which the cities have all the natural and cultural values. In order to preserve historical urban landscapes, action plans that enable the realization of cities' future targets are being used as an effective tool. Action plans are the plans that set targets, strategies and actions for cities. These plans, which are prepared to foresee the difference of the future of cities compared to today, also provide solutions to the problem areas of the cities, reveal how the city will use its potentials and determine the priorities of the identified actions. The purpose of this research is the preparation of an action plan within the context of historical urban landscapes in order to integrate the natural and cultural characteristics of Edirne, which is a city stratified with cultural assets belonging to different historical periods such as Roman, Byzantine and Ottoman Periods, to the new period urban developments.

In the direction of this purpose, first of all, field studies were carried out in the city and then, the targets, strategies and actions related to the existing potentials and problems were determined by taking into consideration of the existing situation analyzes of the natural, cultural and socio-economic characteristics of the city. When setting targets; examples of international and national action plans and all plans prepared on the subject were examined. In addition, expert opinions were utilized to prioritize the identified actions. As a result, an action plan in which the targets, strategies and actions, the priority status of the actions and the institutions responsible for the actions were determined, of the city's the natural, cultural and socio-economic characteristics was prepared. It is thought that this research will provide a framework for action plans that can be made within the purpose of historical urban landscapes for the historical cities which have lost their genuine values.

Key words: Historical Urban Landscape, Action Plan, Edirne

2020, 246 pages

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÇİZELGELER DİZİNİ	v
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
TEŞEKKÜR	x
1. GİRİŞ	1
2. KURAMSAL TEMELLER	4
2.1. Kültürel Peyzajlar	4
2.1.1. Kültürel Peyzaj Kavramı	6
2.1.2. Kültürel Peyzaj Sınıflamaları	8
2.2. Tarihi Kentsel Peyzajlar	15
2.2.1. Tarihi Kentsel Peyzaj Kavramı ve Ortaya Çıkışı	15
2.2.2. Tarihi Kentsel Peyzajların Somut ve Soyut Değerleri.....	19
2.2.3. Tarihi Kentsel Peyzajların Korunması.....	25
2.3. Eylem Planı.....	28
2.3.1. Eylem Planı Süreci	32
2.3.2. Eylem Planı İçeriği	34
2.3.3. Eylem Planı Uygulama Örnekleri.....	35
2.3.3.1. Uluslararası Ölçekte Eylem Planları.....	35
2.3.3.2. Ulusal Ölçekte Eylem Planları.....	52
3. MATERYAL VE YÖNTEM	64
3.1. Materyal.....	64
3.2. Yöntem	67
3.2.1. Veri Toplama	68
3.2.2. Analiz.....	69
3.2.3. Değerlendirme	71
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	75
4.1. Edirne Kenti Konumu ve Ulaşım Durumu	75
4.2. Doğal Özellikler.....	76
4.2.1. Topografya.....	76
4.2.2. İklim	76

4.2.3. Toprak	77
4.2.4. Su Varlığı	79
4.2.5. Flora ve Fauna.....	80
4.3. Kültürel Özellikler	85
4.3.1. Tarihsel Gelişim	85
4.3.2. Yerel Mimari Özellikler	90
4.3.2.1. Anıtsal Yapılar	90
4.3.2.2. Sivil Mimarlık Örnekleri.....	118
4.3.3. Sitler	123
4.3.4. Diğer Koruma Planları	130
4.3.5. Kent Silueti.....	137
4.3.6. Soyut Kültürel Miras.....	138
4.4. Sosyo-Ekonomik Özellikler	139
4.4.1. Nüfus	139
4.4.2. İstihdam.....	141
4.4.3. Tarım	141
4.4.4. Eğitim.....	143
4.4.5. Sağlık.....	144
4.4.6. Turizm	145
4.5. Edirne Kentinin Doğal, Kültürel ve Sosyo-Ekonomik Verilerin Analiz Edilmesi.....	151
4.6. Değerlendirme	155
4.6.1. Hedeflerin Belirlenmesi.....	128
4.6.2. Hedeflere Yönelik Strateji ve Eylemlerin Belirlenmesi	160
4.6.3. Eylemlerin Önceliklendirilmesi.....	160
5. SONUÇ VE TARTIŞMA	161
KAYNAKLAR.....	180
EKLER	191
ÖZGEÇMİŞ	236

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1.1. Yönetim planı ve eylem planı içerikleri.....	31
Çizelge 1.2. Eylem planı hazırlama aşamaları	62
Çizelge 3.1. Araştırmanın aşamaları.....	67
Çizelge 3.2. Mevcut durum analizi	70
Çizelge 3.3. Görüşme yapılan uzmanların unvanı, adı soyadı, mesleği ve kurumu.....	72
Çizelge 3.4. Eylemlerin önceliklendirilmesine yönelik puan değerleri.....	74
Çizelge 3.5. Eylem planı çizelgesi örneği	74
Çizelge 4.1. Edirne ilinde koruma altına alınması gereken bitki türleri.....	81
Çizelge 4.2. Anıt ağaç envanter listesi	84
Çizelge 4.3. İstihdam edilenlerin yıllara göre iktisadi faaliyet alanları ve dağılımı.....	141
Çizelge 4.4. 2017 yılına ait tarım alanları	142
Çizelge 4.5. 2017 yılına ait tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin üretim miktarları.....	142
Çizelge 4.6. Okuma yazma durumu	143
Çizelge 4.7. Kentte yer alan okul sayıları.....	144
Çizelge 4.8. Sınır kapılarından giriş-çıkış yapan yabancılar ve vatandaşların sayısı.....	150
Çizelge 4.9. Kente ait doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik verilerin analizi.....	151
Çizelge 4.10. Doğal özelliklere ilişkin hedefler	155
Çizelge 4.11. Kültürel özelliklere ilişkin hedefler.....	156
Çizelge 4.12. Sosyo-ekonomik özelliklere ilişkin hedefler.....	159
Çizelge 4.13. Eylemlerin önceliklendirilmesine yönelik puan değerleri.....	160
Çizelge 5.1. Doğal özelliklere ilişkin eylem planı.....	162
Çizelge 5.2. Kültürel özelliklere ilişkin eylem planı	166
Çizelge 5.3. Sosyo-ekonomik özelliklere ilişkin eylem planı	174

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Zaman içinde insan müdahalesi ile şekillenen kültürel çevre ve fiziksel çevrenin etkileşiminden doğan kültürel peyzaj	6
Şekil 2.2. Versailles Sarayı bahçeleri	9
Şekil 2.3. Schönbrunn Sarayı bahçeleri	9
Şekil 2.4. Uluru-Kata Tjuta Milli Parkı	10
Şekil 2.5. Huangshan Dağı	10
Şekil 2.6. Ueno Park	11
Şekil 2.7. Gülhane Parkı	11
Şekil 2.8. Safranbolu evleri	11
Şekil 2.9. Trulli evleri	11
Şekil 2.10. Mardin kenti	13
Şekil 2.11. Perge	13
Şekil 2.12. Göbeklitepe	13
Şekil 2.13. Tarihi kentsel peyzaj bileşenleri	17
Şekil 2.14. Gala Gölü Milli Parkı	20
Şekil 2.15. Göreme Tarihi Milli Parkı	20
Şekil 2.16. Belvedere Sarayı – Viyana	21
Şekil 2.17. Charles Köprüsü – Prag	21
Şekil 2.18. Budapeşte kent silüeti	21
Şekil 2.19. Navona Meydanı – Roma	22
Şekil 2.20. Tuileries Bahçesi – Paris	22
Şekil 2.21. Vaci Utca Caddesi - Budapeşte	23
Şekil 2.22. Champs-Élysée Caddesi – Paris	23
Şekil 2.23. Buda heykeli–Tokyo	24
Şekil 2.24. Cumil heykeli– Bratislava	24
Şekil 2.25. Ebru Sanatı	25
Şekil 2.26. Sema Töreni	25
Şekil 2.27. HerO projesi kapsamında irdelenen kentler	36
Şekil 2.28. Eylem planı hazırlama aşamaları	38
Şekil 2.29. Graz tarihi kent merkezinin panoramik görüntüsü	39
Şekil 2.30. Liverpool tarihi kent merkezinde dünya miras alanı	41
Şekil 2.31. Lublin tarihi merkezinde dünya miras alanı	42

Şekil 2.32. Napoli tarihi kent merkezinde dünya miras alanı.....	44
Şekil 2.33. Poitiers tarihi kent merkezinde dünya miras alanı	45
Şekil 2.34. Tuna Nehri'nden Regensburg tarihi kent merkezi	46
Şekil 2.35. Tuna Nehri'nden Sighișoara kent merkezi	48
Şekil 2.36. Valensiya kent merkezinde dünya miras alanı	49
Şekil 2.37. Valetta kent merkezinde dünya miras alanı	50
Şekil 2.38. Vilnius kent merkezinde dünya miras alanı	51
Şekil 2.39. Bursa kent merkezi tarihi dokusu	54
Şekil 2.40. İstanbul Tarihi Yarımadası	57
Şekil 2.41. Diyarbakır Kalesi	61
Şekil 3.1. Edirne kenti merkez ilçe belediye sınırları.....	65
Şekil 3.2. Değerlendirme aşamaları.....	71
Şekil 4.1. Edirne kenti konumu	75
Şekil 4.2. Edirne'nin dönemlere göre kent gelişimi	86
Şekil 4.3. 2. yüzyılın sonlarında Edirne kenti gelişimini.....	88
Şekil 4.4. 14. yüzyıl başlarında Edirne kenti gelişimini.....	88
Şekil 4.5. 15. yüzyıl ortalarında Edirne kenti gelişimini.....	88
Şekil 4.6. 17. Yüzyılda Edirne kenti gelişimi.....	88
Şekil 4.7. Edirne kentinde bulunan anıtsal yapılar	91
Şekil 4.8. Selimiye Camii yerleşim planı	92
Şekil 4.9. Selimiye Camii perspektifi	92
Şekil 4.10. Selimiye Camii ve Külliyesi.....	93
Şekil 4.11. II.Beyazıd Külliyesi yerleşim planı.....	94
Şekil 4.12. II.Beyazıd Külliyesi perspektifi	94
Şekil 4.13. Camilerin kent içi konumları.....	96
Şekil 4.14. Eski Camii planı	97
Şekil 4.15. Eski Camii'nin kesiti	97
Şekil 4.16. 3 Şerefeli Camii planı.....	98
Şekil 4.17. Şerefeli Camii kesiti	98
Şekil 4.18. Selimiye Camii minaresinden Eski Camii ve Üç Şerefeli Camii.....	99
Şekil 4.19. Edirne Büyük Sinagogu	100
Şekil 4.20. St. Konstantin ve Elena Bulgar Ortodoks Kilisesi	101
Şekil 4.21. Sv. George Kilisesi.....	102

Şekil 4.22. İtalyan Kilisesi.....	102
Şekil 4.23. Rüstempaşa Kervansarayı planı	103
Şekil 4.24. Ekmekçioğlu Ahmet Paşa Kervansarayı planı	104
Şekil 4.25. Arasta iç görünüm	105
Şekil 4.26. Ali Paşa Çarşısı iç görünüm	106
Şekil 4.27. Sultan Selim Saray Hamamı	107
Şekil 4.28. Sokullu Mehmet Paşa Hamamı	108
Şekil 4.29. Çeşmelerin kent içi konumları	109
Şekil 4.30. Tarihi köprülerin kent içi konumları	110
Şekil 4.31. Kanuni Köprüsü	111
Şekil 4.32. Yalnızgöz Köprüsü	112
Şekil 4.33. Fatih Köprüsü	112
Şekil 4.34. Gazi Mihal Köprüsü	113
Şekil 4.35. II. Beyazıd Köprüsü	114
Şekil 4.36. Saraçhane Köprüsü.....	114
Şekil 4.37. Ekmekçioğlu Ahmet Paşa / Tunca Köprüsü.....	115
Şekil 4.38. Sultan Mecid Köprüsü / Meriç Köprüsü	116
Şekil 4.39. Tabyaların araştırma alanı içindeki konumu	117
Şekil 4.40. Sivil mimarlık örneklerinin kent içi konumları.....	119
Şekil 4.41. Kaleiçi evleri	120
Şekil 4.42. Karanfiloğlu Caddesi üzerinde yer alan sivil mimarlık örnekleri.	121
Şekil 4.43. Karaağaç Mahallesi'nde yer alan sivil mimarlık örnekleri	122
Şekil 4.44. Saraçlar Caddesi'nden bir görünüm	123
Şekil 4.45. Arkeolojik sit sınırları	124
Şekil 4.46. Makedonya Kulesi ve çevresi	125
Şekil 4.47. Tarihi sit sınırı	126
Şekil 4.48. Edirne Kent Ormanı/ Söğütlük Ormanı	127
Şekil 4.49. Doğal sit sınırları	128
Şekil 4.50. Kentsel sit sınırları.....	129
Şekil 4.51. Koruma amaçlı imar planı sınırı.....	132
Şekil 4.52. UNESCO Dünya Mirası Sınırı	136
Şekil 4.53. Selimiye Camii, Üç Şerefeli Camii ve Eski Camii'nin oluşturduğu kent silüetinin Hıdırlık mevkiinden görünümü	138
Şekil 4.54. Yaş gruplarına göre nüfus dağılımı	140

Şekil 4.55. Yıllık nüfus artış hızı.....	140
Şekil 4.56. Edirne merkez ilçede eğitim düzeyi	143
Şekil 4.57. Trakya Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi	145
Şekil 4.58. Selimiye Camii	146
Şekil 4.59. Sultan II. Bayezid Külliyesi Sağlık Müzesi, Edirne.....	146
Şekil 4.60. Eski Tren Garı –Nostaljik Tren, Karaağaç.....	147
Şekil 4.61. Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali.....	148
Şekil 4.62. Kakava Şenlikleri ve Hıdrellez, Sarayıçi	148
Şekil 4.63. 8. Uluslararası Edirne Bando ve Çiğner Festivali	149
Şekil 4.64. 1.Gastronomi Festivali, Edirne.....	149
Şekil 4.64. Edirne Lavanta Tarla Günleri.....	150

TEŞEKKÜR

Doktora tez araştırmam süresince tecrübelerini benden esirgemeyen, yardım ve önerileriyle beni yönlendiren değerli hocam ve danışmanım Sayın Prof. Dr. Murat ÖZYAVUZ'a sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Tez araştırmamın her aşamasında yakın ilgi gördüğüm ve önerileri ile çalışmamı yönlendiren ve bana her zaman destek olan tez izleme komitesi üyeleri değerli hocalarım Sayın Prof. Dr. Elmas ERDOĞAN'a ve Sayın Prof. Dr. Tuğba KİPER'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmam boyunca fikirleri ile beni yönlendiren değerli hocalarım Doç. Dr. Sennur AKANSEL'e, Doç. Dr. Suat ÇABUK'a, Dr. Öğr. Üyesi Yavuz GÜNER'e, Dr. Öğr. Üyesi Gökçen BAYRAK'a, şehir plancısı Namık Kemal DÖLENEKEN'e ve beni daima motive eden ve desteklerini esirgemeyen değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi R. Duygu ÇAY'a teşekkürlerimi sunarım.

Daima varlığını yanımda hissettiğim, doktora eğitimim süresince beni içtenlikle motive eden ve tezimde büyük emeği geçen, can dostum Arş. Gör. Deniz Gözde ERTİN'e, çalışmam boyunca teknik destek ve yardımlarını benden esirgemeyen değerli arkadaşım Öğr. Gör. Doğan SAVRAN'a sonsuz teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında olduğu gibi doktora tez çalışmam boyunca da benden desteklerini esirgemeyen, benim bugünlere gelmemi sağlayan ve her zaman yanımda olan canım anneme, babama ve ablama, hayattaki her zorluğu birlikte aştığım, kendime olan inancımı her koşulda ayakta tutmamı sağlayan, tez çalışmam boyunca göstermiş olduğu sabır, destek ve yardımlarından dolayı en büyük destekçim sevgili eşim Op. Dr. Yusuf Emre AYTİN'e sonsuz teşekkür ederim.

Gelişiyse hayatımıza anlam katan, varlığı ile bana güç veren, canımdan çok sevdiğim kızım Alin'e sonsuz teşekkürler...

Ocak, 2020

Beste KARAKAYA AYTİN

Peyzaj Yüksek Mimarı

1. GİRİŞ

Kentler zaman içinde değişime uğraması engellenemeyen dinamik yaşam alanlarıdır. Değişim, kentlerin sürdürülebilir gelişme ile birlikte geleceğe aktarılmasında içinde bulunmak zorunda oldukları bir süreçtir. Bu süreç kentin olumlu yönde gelişmesine katkı sağlarken kentleri bir diğer kentten ayırt eden ve ona kimlik kazandıran kültürel özelliklerini kaybetme sorununu da beraberinde getirmektedir. Bu sorun kentleri kentsel gelişme içinde nasıl korunabileceği konusunda zorunlu bir düşünme sürecine yöneltmiştir.

Geçmişten bugüne kentleri koruma kavramı içeriğini değiştirmiştir. Öncelikle yapı özelinde koruma kavramından bahsedilirken, zaman içinde bu kavram yapıların buldukları çevreleri ile birlikte bütüncül bir bakış açısıyla korunması gerekliliğini gündeme getirmiş sonrasında ise kentsel ölçekte koruma anlayışı ortaya çıkmıştır. Kentlerin korunmasında sit sınırları, koruma amaçlı imar planı sınırı, yönetim planları sınırı gibi birçok sınırlayıcı etken bulunmaktadır. Kentsel korumada tüm bu sınırlar göz ardı edilmeden; kentin bir bütün olarak ele alındığı bir koruma yaklaşımının benimsenmesi önemlidir. Kentsel korumanın öncelikli olduğu alanlar ise tarihi kentlerdir. Tüm dünyadaki hızlı nüfus artışı, sanayileşme ve teknolojik gelişmeler gibi faktörlerin etkisiyle kentlerin doğal özellikleri giderek sağlıksızlaşmakta; belirtilen nedenler ile koruma zorluğu yaşanan tarihi kentler kimliğini kaybetmekte ve birbirine benzer alanlara dönüşmektedirler. Tarihi kentlerin sadece geleneksel özelliklerinin korunmasının öngörüldüğü koruma çalışmalarında kentler, canlılığını yitirmekte ve boş/atıl mekanlar haline dönüşmektedirler. Bu durumda sürekli gelişen ve değişen dünyada çağdaş yaşam koşulları ile tarihi kentlerin entegre biçimde korunması önem kazanmaktadır. Tarihi kentlerin canlandırılması için özellikle tarihi dokunun yoğun olduğu tarihi kent merkezlerinde ekonomik faaliyetlerin sürekliliğinin sağlanması öncelikli adımlardan biridir. Böylelikle hem kentin kültürel mirasını oluşturan somut ve soyut özellikleri korunmakta ve çağdaş yaşam koşullarına entegre edilmekte hem de ekonomik faaliyetler sürdürülerek bu alanların canlılığı sağlanmaktadır.

Kentin doğal ve kültürel özelliklerinin tarihsel süreç içindeki değişimlerinin okunabileceği en önemli alanlar tarihi kentsel peyzajlardır. Bu sebeple bir kentin geçmişten bugüne kadar geçirdiği değişimleri yansıtan en önemli göstergeler olan tarihi kentsel peyzajların taşıdıkları özgün değerler nedeniyle korunmaları önem taşımaktadır.

Kentlerin doğal ve kültürel kaynaklarının korunarak kullanılması için tarihi kentsel peyzaj özelliklerinin potansiyel ve sorunlarının analiz edilmesi ve belirlenen potansiyelleri ortaya çıkarmak, sorunları ortadan kaldırmak için eylem planlarının hazırlanması bir araç olarak kullanılabilir. Eylem planları, kentlere yönelik hedefleri, stratejileri ve eylemleri belirlendiği ayrıca eylemlerin önceliklendirilmesinin yapıldığı, kente yaklaşma biçimlerini kolaylaştıran planlardır. Ayrıca kentlerde imar planları, koruma amaçlı imar planları ve çeşitli mekânsal planlar çerçevesinde çeşitli hedefler/amaçlar belirlenmektedir ancak ulaşılmak istenilen hedefler/amaçlar için nasıl bir sürecin izleneceği konusunun açıklanmadığı görülmektedir. Bu bağlamda özellikle tarihi kentler gibi farklı dinamiklere sahip alanlar ele alındığında eylem planları bu hedefleri gerçekleştirebilmenin yollarını tanımlayan planlar olarak önem taşımaktadır.

Avrupa’da yer alan birçok tarihi kent için hazırlanan eylem planları tarihi kentsel peyzajları korumasının sosyo-ekonomik gelişmeler ile entegre edildiği, geleceğe yönelik kentsel gelişmeyi destekleyen, tarihi kentsel alanlardaki farklı talep ve çıkarları dengeyen, kültürel miras alanlarının yönetimini sağlamak amacını benimsemektedir. Ulusal kapsamda hazırlanan eylem planları ise tarihi kentler söz konusu olduğunda özellikle UNESCO Dünya Miras Alanlarında yönetim planları kapsamında hazırlanmaktadır. Bu kapsamdaki eylem planları incelendiğinde ise somut ve soyut kültürel mirasın korunması ve yönetilmesi, sürdürülebilir alan yönetiminin sağlanması, tarihi kent dokusu ve tarihi kentsel peyzajların sürdürülebilirliğinin sağlanması amaçları çerçevesinde oluşturulduğu görülmektedir.

Doğal, tarihi ve kültürel özellikler bakımından özgün değerler içeren tarihi kentler için tarihi kentsel peyzajlar kapsamında o kente özgü eylem planlarının hazırlanması farklı özelliklere sahip kentlerin küresel dünyada ayırt edici farklılıklarını ve özgün değerlerini koruyabilmeleri açısından oldukça önemlidir.

Bu çalışmada araştırma alanı olarak seçilen Edirne kenti doğal özelliklerinin yanı sıra Roma, Bizans uygarlıklarına ev sahipliği ve Osmanlı İmparatorluğu’na başkentlik yapması nedeniyle zengin kültürel mirasa sahip katmanlaşmış bir kenttir. Tarihi kentsel peyzajlar bakımından somut ve soyut kültürel mirasa sahip olmasıyla Edirne, bu özelliklerinin korunması ve bugünün koşullarına entegre edilebilmesinin sağlanabileceği önemli bir yerleşimdir.

Bu bağlamda tarihi kentsel peyzajlar kapsamında Edirne kenti için eylem planının hazırlanması amaçlanmıştır. Araştırma alanının sınırları belirlenirken “koruma alanı sınırı” veya “sitler” gibi kavramların sınırlayıcı içeriği yerine kentin sosyal - kültürel ve mekânsal bir

bütün olarak, katmanlarıyla birlikte ele alınması hedeflenmiştir. Hazırlanan eylem planında kentte tarihi kentsel peyzajlar kapsamında güncel sorunların çözülmesi için yaklaşımlar getirmekle birlikte kentin uzun vadede gelişme eğilimleri tespit edilerek hedeflere ulaşabilme yolları tanımlanmıştır.

Araştırmanın giriş bölümünü oluşturan birinci bölümde araştırmanın amacı, hedefi ve araştırma alanı olarak Edirne kentinin seçilme nedeni açıklanmıştır.

İkinci bölümde kuramsal temellere yer verilmiş; kültürel peyzaj kavramı, kültürel peyzajların sınıflamaları, tarihi kentsel peyzaj kavramı ve ortaya çıkışı, somut ve soyut değerleri, tarihi kentsel peyzajların korunması ve eylem planları, süreci, içeriği, uluslararası ve ulusal ölçekte yapılan eylem plan örnekleri incelenmiştir.

Üçüncü bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda kullanılan materyal belirlenmiş ve araştırmada izlenen yöntem açıklanmıştır.

Araştırma bulgularına yer verilen dördüncü bölümde Edirne kentinin doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik özellikleri irdelenmiştir. Ayrıca izlenen yöntem çerçevesinde eylem planlarında yer alan hedef, strateji ve eylemlerin belirlenmesine, eylemlerin uzman görüşmeleri yapılarak önceliklendirilmesine ilişkin değerlendirilmelere yer verilmiştir.

Sonucu oluşturan beşinci bölümde ise Edirne kentinin doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklerine ilişkin 3 ayrı eylem planı ortaya konmuştur. Eylem planlarında hedeflere, hedeflere ilişkin strateji ve eylemlere yer verilerek; eylemlerin kısa, orta ve uzun vadede olan öncelik sıralamalarına ve bu eylemlerden sorumlu kuruluşlar belirlenmiştir.

Edirne kenti için yapılmış birçok plan bulunmasına karşın; kentin somut ve soyut kültürel mirasını kapsayıcı özellikte bir eylem planı bulunmamaktadır. Yapılan araştırmanın tarihi kentlerde tarihi kentsel peyzajlar kapsamında hazırlanacak olan eylem planları konusunda literatüre katkı koyarak, yönlendirici olacağı düşünülmektedir. Ayrıca tarihi kentsel alanlarda koruma, kent kimliği, kentsel peyzaj, kültürel peyzaj kültürel miras, tarihi kentlerin sürdürülebilirliği konularında yapılacak araştırmalarda peyzaj mimarlığı disiplini bakış açısının bu konulara yaklaşımının önemini ortaya koymaktadır.

2. KURAMSAL TEMELLER

Kuramsal temeller bölümü üç alt bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kültür ve kültürel çevre ilişkisi, kültürel peyzaj kavramı ve kültürel peyzaj sınıflamaları, ikinci bölümde tarihi kentsel peyzaj kavramı, tarihçesi, değerleri ve korunma yaklaşımları incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise eylem planı kavramı, süreci ve içeriği irdelenerek bu konuyla ilgili olarak ulusal ve uluslararası örnekler değerlendirilmiştir.

2.1. Kültürel Peyzajlar:

Bu bölümde kültürel peyzaj kavramı irdelenmeden önce kültür ve kültürel peyzajı oluşturan çevre elemanları incelenmiştir. Kültürel peyzajlar kavramsal olarak irdelenerek, uluslararası literatürde nasıl sınıflandırıldığı açıklanmıştır.

Kültür, Türk Dil Kurumu sözlüğünde tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada ve sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçlar bütünü olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019).

İzbul (2004)'a göre kültür, belli bir topluluğun kişiden kişiye veya toplumsal iletişim, etkileşim yoluyla sürdürdüğü ve bireylere kazandırdığı maddi ve/veya zihinsel yaşam tarzı ve dünya görüşü bütünleşmesi olup, varlık nedeni ve sonucu ise çevreye uyarlanma, çevreyi giderek kendi kuramsal amaçları doğrultusunda değiştirme olgusu ve sürecidir.

Hawkes (2001)'in tanımlamasında kültür;

- Kimliklerin, bilginin, inançların, değerlerin, hatıraların, amaçların, isteklerin, yaklaşımların, anlayışların, anlamların sosyal üretimi ve aktarımı;
- İnsanlara ait bir yaşam biçimidir: gelenekler, görenekler, örf ve adetler, geleneksel kıyafet-kıyafet, geleneksel mutfak, güzel sanatlar, bilim, teknoloji, din ve ritüeller olarak ele alınmıştır.

Zukin (1995) kültürün, kimlik oluşturmada, kimliği ifade etmede ve güçlendirmede önem taşıdığını belirtmektedir. Kültür toplumsal etkileşimi yöneten bir dil olup kentleri ya da yerleşimleri kontrol eden güçlü anlamlar dizisidir. Bu anlamda kültür, sosyal hayatın toplamını içeren kapsamlı bir bütündür ve bu bütün kuşaklar yoluyla zaman içinde aktarılan bir mirastır (Smith, 2010). Kültür, çevrenin biçimlenmesinde doğrudan etkili olan en önemli

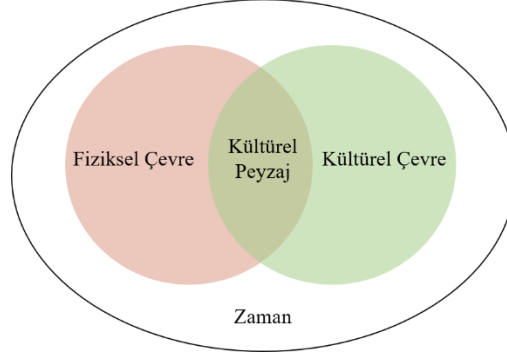
belirleyicilerden biridir. Gerek kentsel gerekse kırsal çevrelerde ilk etapta algılanan kültürel imge yerleşimlerin genel siluet özelliklerinin tanımlanmasında ve kimliklerinin oluşumunda belirleyici olmaktadır (Erdoğan, 2011).

Kültür, insanı etkileyen ve aynı zamanda insan tarafından etkilenen dinamik bir olgudur. İnsan ve kültür arasındaki bu etkileşimler insanların içinde bulunduğu çevrede gerçekleşmektedir. İnsanın yaşadığı ve aynı zamanda etkileyip şekillendirdiği bu çevre fiziksel ve kültürel çevreden oluşmaktadır.

Fiziksel çevre, doğal çevre ve biçimlendirilmiş çevre olmak üzere iki kategoride değerlendirilmektedir. Doğal çevre, coğrafi özellikleri; biçimlendirilmiş çevre ise insanların çevre üzerindeki etkilerini içermektedir. Ülke ve bölge ölçeğinden, tek yapı ölçeğine kadar; farklı ölçekteki çevresel oluşumları kapsamaktadır (Altman ve Chemers, 1989).

Kültürel çevre ise insan müdahale ve katkısı ile oluşturulmuş; bir yörenin/bölgenin sosyal, ekonomik, kültürel ve yöresel özelliklerini taşıyan, belli amaçlar için tasarlanmış, birçok işlevin gerçekleştirildiği, birimlerin birbirleriyle hiyerarşik bir düzende bütünleştiği çevrelerdir. Binlerce yıllık uygarlık tarihi içinde jeolojik, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, din, kültür ve güzel sanatlarla ilgili yer üstünde, yer altında ve su altında, özgün değer taşıyan, ait oldukları dönemin sosyal, ekonomik ve mimari özelliklerini yansıtan kültür varlıkları, kültürel miras/kültürel çevre olarak tanımlanmaktadır (Yazgan ve Erdoğan, 1992). Yürekli (1977)'ye göre toplumları oluşturan insanların belirli bir zamanda doğa üzerinde tüm aktiviteleri sonucunda oluşan kültürel çevreler, davranışlar, duygular, değer yargıları, inançlar gibi kavramlardan etkilenerek insanlığın yaşama biçimini yansıtmaktadır.

Kültürel çevre ile fiziksel çevreyi birbirinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Her ikisinin ortak etkileşiminden kültürel peyzaj kavramı doğmaktadır. Kültürel peyzaj Şekil 2.1'de görüldüğü üzere, belirli bir süreçte her iki çevrenin insan müdahaleleriyle şekillenmektedir.

Şekil 2.1. Zaman içinde insan müdahalesi ile şekillenen kültürel çevre ve fiziksel çevrenin etkileşiminden doğan kültürel peyzaj (Orijinal, 2019)

2.1.1. Kültürel Peyzaj Kavramı

Kültürel ve fiziksel çevrenin insan müdahaleleri ile zaman içinde şekillenmesiyle meydana gelen kültürel peyzaj geniş bir kavram olup, birçok tanımı bulunmaktadır.

Coğrafya anabilim dalına göre, peyzaja kültür boyutu dahil edilerek beşeri coğrafya ile peyzaj arasındaki ilişkiye odaklanılmıştır. Tarih uzmanlarına göre, peyzajın anıtsal ve tarihi dokusu incelenerek kültürel peyzaj, peyzaj tarihi bakış açısı ile ele alınmıştır. Biyoloji anabilim dalına göre kültürel peyzaj, değiştirilmiş ve insan müdahalesi ile yaratılmış biyotoplar anlamına gelmektedir. Bu açıdan botanik, peyzajın kültürel anlamda etkilenmiş ekosistemlerine odaklanmaktadır. Peyzaj ekolojisinde kültürel peyzaj, -özellikle tarımsal ya da kırsal peyzaj- bir habitat olarak görülmektedir. Ekoloji uzmanlarına göre ise, kültürel peyzaj ekolojik model yapısı ve kompozisyonu olarak tanımlamakta ve alanın biyolojik karakterinin korunması vurgulanmaktadır. Bazı kültürel peyzajlar da, estetik, eğitsel ve rekreasyonel değeri ile tanımlanmaktadır. Bu nedenle kültürel peyzajın değerli kabul edilen özellikleri, araştırmacının ilgi alanına göre farklılık göstermektedir (Hoşgör, 2012).

Madran ve Özgönül (2011) kültürel peyzajı; insan topluluğunun evrimini yer ve zaman içindeki davranış biçimlerini ve yerleşimini anlatan, insan ve doğal elemanların değişik kombinasyonları tarafından biçimlendirilmiş ve geçmişe ışık tutan fiziksel kalıntıların, tarihi olayların orada yer almasından dolayı; edebi resimler ve sanatsal çalışmalar; çarpıcı geleneksel özellikler; alan kullanımı ve aktivitelerin mevcut olması nedeniyle değişik karasal tabakalardaki kültürel değerler ve toplumsal tanımlamalar kazandıran peyzajın kesin sınırlandırılmamış bir parçası olarak tanımlamaktadır. Bir başka tanımda kültürel peyzaj; içinde evcil ya da yabani hayvanları barındıran, kültürel ve doğal kaynakların her ikisi de bulunan,

tarihi bir olay, aktivite, insan ya da diğerkültürel veya estetik değerleri taşıyan coğrafi alanlar olarak tanımlanmaktadır (Birnbaum, 1996). Uluslararası Doğa koruma Birliği (IUCN) tarafından bu tanımı destekler nitelikte kültürel peyzaj kültürel ve doğal kaynakları ve bu bağlamda yaban hayatı ve evcil hayvanları içeren, tarihi bir olay ve bir etkinlikle birlikte olan ya da çeşitli kültürel ve estetik değerler sergileyen coğrafi alanlar olarak ele alınmaktadır (IUCN, 2005). 2011 yılındaki UNESCO Dünya Miras Komitesi'nin kurallar rehberinde ise kültürel peyzaj, insanların doğayı çeşitli amaçları doğrultusunda kullanmaları sonucu oluşan, insan ve doğanın ortak eserlerinden oluşan alanlar olarak tanımlanmıştır (UNESCO, 2011a).

IUCN'nin yapmış olduğu kültürel peyzaj tanımında UNESCO'dan farklı olarak, bu alanların doğal ve kültürel kaynaklara sahip olması vurgulanmakta, aynı zamanda tarihi bir olayın yaşanmış olması ve kültürel, estetik değerler içermesi gerektiği belirtilmektedir.

Bir diğerkültürel organizasyon olan Avrupa Konseyi 1995 yılında yaptığı tanımda kültürel peyzaj alanlarını yapay ve doğal faktörlerin birlikte oluşturduğu, beşeri toplumun evrimine ve toplumsal yerleşmenin zaman ve mekân içindeki karakterine tanıklık eden, geçmişteki arazi kullanımı ve faaliyetleri ile sosyal beceri ve gelenekleri tanıtarak, tarihsel olaylara tanıklık eden fiziksel izler taşımasından dolayı, tarihsel süreç içinde ve farklı sosyal değerlerle özdeşleştirilmiş olan tanımlı arazi parçaları (Council of Europe, 1995) olarak tanımlamaktadır. Avrupa Konseyi'nin yapmış olduğu tanımlamada ise doğal özelliklere göre kültürel özelliklerin daha çok vurgulandığı görülmektedir. Ayrıca 'farklı sosyal değerlerle özdeşleştirilmiş olan arazi parçaları' olma özelliği ile ise sadece somut değil, soyut kültürel mirası içermeye ve/veya yansıtma özelliğine de vurgu yapılmıştır.

Toplumun yeryüzü ile nasıl beraber yaşadığı ve doğa ile insanın yüzyıllar boyunca birbirini nasıl etkilediğini gösteren kültürel peyzajı (NWT, 2007), Antrop (2005), alanın kullanım biçimi ve mekânsal yapısının, değişen toplumsal talepleri karşılamak amacı ile yeniden düzenleme sürecinin bir sonucu olarak tanımlamıştır.

Kültürel peyzaj alanları, binlerce dönüm arazi ölçeğinden, bir dönümden küçük ev bahçesine kadar değişen ölçekteki alanlardan oluşmaktadır. Tarihi binalar ve mahalleler gibi alanların formları, bunlara ilişkin elemanlar ve bunların kullanımları, ülkelerin kökenlerini ve gelişimini gösteren görsel malzemelerdir (Rossler, 1995).

Yapılmış olan tüm kültürel peyzaj tanımlamalarında, kültürel peyzajın kapsamı konusunda farklılıklar görülebilmektedir. Bazı tanımlamalara göre bir alanın kültürel peyzaj

alanı olarak sayılabilmesi için daha genel ifadeler kullanılırken, bazı tanımlarda ise daha çok özelliğe sahip olması gerekmektedir. Ancak tüm tanımlarda yer alan ortak nokta, doğa üzerinde insanın ve kültürün etkisinin mekâna somut olarak yansımalarının bulunmasıdır. Daha geniş çerçevede ele alınırsa bir alanın kültürel peyzaj alanı olarak sayılabilmesi için üç ana bileşkesi bulunmalıdır. Bunlar,

- **Fiziksel çevre,**
- Fiziksel çevre ile etkileşim halinde olan **kültürel yaşam,**
- Bu etkileşimin yansımalarının somut olarak gözlenebildiği **tarihsel süreçtir.**

Kültürel peyzaj alanları özetle; geçmişin izlerini bugüne taşıyan kültürlerin yansımaları olarak somut ve soyut kültürel mirasın birlikte bulunduğu alanlardır. Bu alanlar, tarihsel süreç içinde insan müdahaleleri sonucu doğal peyzajın bütününe veya bir kısmının etkilenmesi, değişime uğraması ile oluşan kendine özgü bir karaktere sahip olan peyzaj alanlarıdır.

2.1.2. Kültürel Peyzaj Sınıflamaları:

Kültürel peyzaj terimi kentsel alanlar, arkeolojik alanlar, kırsal alanlar, tarım alanları, milli parklar vb. gibi farklı özellikteki birçok alanı kapsamaktadır. Hoşgör (2012)'e göre; insan aktiviteleri ya da doğal özellikler ile (orman, dağ, kıyı) karakterize edilen kültürel peyzajları, yapısal ve işlevsel niteliklerine göre; “tarımsal peyzaj”, “kırsal peyzaj”, “kentsel peyzaj”, “endüstriyel peyzaj” olarak 4 alt gruba ayırmak mümkündür. Bu ayırım, kültürel peyzaj çalışmalarında hem mekânsal hem de işlevsel açıdan yapılacak incelemeleri kolaylaştırmakta ve insanın çevresi ile etkileşimini farklı ölçeklerde ortaya koymaktadır.

Kültürel peyzajın bu temel sınıflandırması zaman içinde koruma konularının UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) ve ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) gibi kuruluşlar tarafından desteklenmesi ile çeşitlenmiştir. UNESCO ve Amerikan Milli Park Servisi (NPS) kültürel peyzaj türlerini tanımlamaya yönelik çalışmalarda bulunmuşlardır.

UNESCO Dünya Kültürel Mirası Komitesi'nce 2009 yılında hazırlanmış olan rehberde, kültürel peyzaj kavramını; doğa ve insanın birleşerek ortaya çıkardığı işler bütünü olarak tanımlamaktadır. Kültürel peyzajlar, toplum ile zaman içinde, fiziksel koşulların ve doğal çevrenin sunduğu imkanların; sosyal, ekonomik, iç ve dış kültürel güçlerin sonucunda, yerleşim

alanlarında ortaya çıkan evrimi tarif etmektedir. UNESCO tarafından kültürel peyzaj kavramı Dünya Mirası Listesi'ne de eklenmiş ve üç ana kategoriye ayrılmıştır. UNESCO (2009)' a göre bunlar;

- **Açıkça tanımlanabilen peyzaj alanları:** İnsanlar tarafından tasarlanarak estetik nedenlerle oluşturulmuş peyzaj alanlarını kapsamaktadır. Bu alanlar, genellikle dini yapılar veya diğer anıtsal yapı gruplarının bahçelerini içermektedir (UNESCO, 2009). Bu alanlara dini yapılardan UNESCO tarafından koruma altında olan Selimiye Camii ve Külliyesi bahçesi, Osmanlı padişahı Sultan Abdülmecid tarafından yaptırılan Dolmabahçe Sarayı bahçeleri, Peyzaj Mimarı Andre Le Notre tarafından tasarlanan Versailles Sarayı bahçeleri (Paris/Fransa), (Şekil 2.2), Habsburg Hanedanı'nın yazlık sarayı Schönbrunn Sarayı bahçeleri (Viyana/Avusturya) (Şekil 2.3) örnek olarak verilebilmektedir.

Şekil 2.2. Versailles Sarayı bahçeleri
(Paris/Fransa) (Orijinal, 2017)

Şekil 2.3. Schönbrunn Sarayı bahçeleri
(Viyana/Avusturya) (Orijinal, 2017)

- **Organik olarak gelişmiş peyzaj alanlar:** Bu tür peyzajlar sosyal, ekonomik, yönetsel ve/veya dini zorunlulukların sonucunda ortaya çıkmış ve şimdiki formunu bulunduğu doğal çevrenin etkisiyle oluşturmuşlardır. Bu alanlar genel olarak insan yaşamının tarihteki izlerini içermektedirler ve iki alt başlıkta incelenmektedir (UNESCO, 2009).

- **Jeolojik miras: Fossil/ kalıntı peyzaj alanları:** Geçmişte belli bir zamanda gelişmeleri sona ermiş ve o dönemdeki formlarını koruyan alanlardır (UNESCO, 2009). Bu alanlara çeşitli flora ve fauna fosillerini barındıran Güvem fosil alanı (Kızılcahamam/Ankara), zengin omurgalı fosil varlığı ile Çorakyerler Miyosen fosil alanı (Çankırı) örnek olarak verilebilmektedir.

- **Sürekliliği olan peyzaj alanları:** Evrimsel olarak gelişimlerini halen sürdürmekte olan, bugünün topluluklarının yaşamında aktif sosyal rol oynayan, halkın

geleneksel yaşam tarzıyla sıkı ilişkileri bulunan dinamik peyzajlardır. Bu peyzajlar aynı zamanda kendi gelişim sürecine ve evrelerine ait sahip oldukları veriler ile belge niteliği taşımaktadır (UNESCO, 2009). Bu alanlara neredeyse tümüyle korunmuş kırsal bir yerleşim olan Yörük köyü (Safranbolu/Karabük) ve yine yerel kırsal mimari özelliği tümüyle korunmuş olan Vlkolinec köyü (Ruzomberok/Slovakya) örnek olarak verilebilmektedir.

- **Yardımcı kültürel peyzaj alanları:** Bu peyzajlar kültürel yönden üstün özellikleri ve etkileri olmamasına rağmen, güçlü dinsel, sanatsal ya da kültürel bağlar taşıyan doğal elemanlar olması özellikleri nedeniyle Dünya Kültür Mirası listesine eklenmiş alanlardır (UNESCO, 2009). Bu alanlara Aborjinler için kutsal bir doğa ögesi olan büyük kaya ve ilginç jeolojik formasyonları ile Uluru-Kata Tjuta Milli Parkı (Avustralya) (Şekil 2.4) ve Çin tarihinin önemli bir bölümde yer alan edebiyata ve sanata konu olmuş Huangshan Dağı (Çin Halk Cumhuriyeti) (Şekil 2.5) örnek olarak verilebilmektedir (Madran ve Özgönül, 2011).

Şekil 2.4. Uluru-Kata Tjuta Milli Parkı (Avustralya) (Anonim, 2019c)

Şekil 2.5. Huangshan Dağı (Çin Halk Cumhuriyeti) (Anonim, 2019c)

Amerikan Milli Park Servisi (NPS) ise, “Kültürel Peyzajlara Yaklaşım Rehberi”nde kültürel peyzajı; kültürel ve doğal kaynakları içeren ve tarihi bir olay, aktivite, bir kişi ya da diğer kültürel ve estetik değerlere sahip coğrafi alanlar olarak tanımlamaktadır (NPS, 2019). Amerikan Milli Parklar Servisi’nin kültürel peyzaj sınıflandırması ise şu şekildedir:

- **Tarihsel tasarlanmış peyzajlar:** Tasarım ilkelerine göre mimar, peyzaj mimarı, bahçıvan veya bitki uzmanı tarafından bilinçli olarak tasarlanmış veya bir amatör tarafından bilinen stil ve geleneklere göre tasarlanmış peyzaj alanlarıdır. Estetik değerler, tasarlanmış peyzajlarda önemli bir rol oynamaktadırlar. Parklar, kampüsler ve özel mülkler bu kapsamda değerlendirilebilecek alanlardır (Birnbaum, 1996). Bu alanlara Antoni Gaudi tarafından

tasarlanmış Park Güell (Barselona/İspanya), kraliyet parklarından biri olan Hyde Park (Londra/İngiltere), *Prunus serrulata* (Japon Kirazı) ağaçlarının en güzel izlenebileceği parklardan olan Ueno Park (Tokyo/Japonya) (Şekil 2.6), Topkapı Sarayı'nın has bahçesi olan Gülhane Parkı (İstanbul/Türkiye) (Şekil 2.7) örnek olarak verilebilmektedir.

Şekil 2.6. Ueno Park (Tokyo/Japonya)
(Anonim, 2019c)

Şekil 2.7. Gülhane Parkı (İstanbul/Türkiye)
(Anonim, 2019c)

• **Yöresel peyzajlar:** İnsanların bir alanda yerleşimleri ve aktiviteleri sonucunda şekillenen peyzajlardır. İnsanların sahip olduğu değer ve tavırları arazi kullanımına yansıtmaları sonucunda belirli bir zaman içinde oluşan yerleşim dokusu ve alan kullanımını ve bunlardaki gelişim ve değişimi ifade etmektedir (Birnbaum, 1996). Safranbolu/Karabük (Şekil 2.8), Mudanya/Bursa, Midyat/Mardin geleneksel yerleşimleri ve taşların harç kullanılmadan üst üste dizilmesiyle yapılmış olan Trulli evleri ile (Şekil 2.9) Alberobello (İtalya) kenti bu alanlara örnek olarak verilebilmektedir.

Şekil 2.8. Safranbolu evleri (Karabük/Türkiye)
(Anonim, 2019c)

Şekil 2.9. Trulli evleri (Alberobello/İtalya)
(Anonim, 2019c)

- **Tarihi alanlar:** Önemli bir olay, etkinlik ve kişi ile ilişkisi nedeniyle önem kazanan peyzajlardır (Birnbaum, 1996). Önemli savaşların geçtiği alanlar veya bir ülkenin tarihinde önemli bir yere sahip, önemli kişiler tarafından kullanılan binalar bu kapsamda değerlendirilmektedir. Tarihi alanlara örnek olarak Çanakkale Savaşı'nın gerçekleştiği Gelibolu Yarımadası ve Türkiye Cumhuriyeti kurucusu Mustafa Kemal Atatürk tarafından kullanılan binalar verilebilmektedir.

- **Etnografik Peyzajlar:** Dünya üzerindeki diğer doğal ve kültürel kaynaklardan farklı özelliklere sahip olan ve bu özellikleri bugün de gözlenebilen miras alanlar ya da çevre kaynakları olarak tanımlanmaktadır (Birnbaum, 1996). Arkeolojik yerleşimler, dini amaçla kullanılan kutsal alanlar ve jeolojik oluşumlar bu kapsamda değerlendirilen alanlardır. Küçük bitki toplulukları, hayvanlar, yaşam ve tören alanları da bu tür öğeler etnografik peyzajlar olarak nitelenmektedir. Örnek olarak Side arkeolojik sit alanı ya da Kapadokya'da yer alan yerleşmeler verilebilmektedir (Erdoğan, 2011).

Bu sınıflandırmalar, kültürel peyzaj alanlarının değerlendirmelerinde önemli rol oynamaktadır ve yapıldıkları alana özgü yerel özellikler göz önüne alınarak yapılmışlardır. Ancak bir alan bu özelliklerinden sadece bir ya da birkaçını bir arada bulundurduğu gibi alana özgü tamamen farklı bir özellik de söz konusu olabilmektedir. Bu bağlamda Erdoğan (2011), kültürel peyzaj alanlarının değerlendirilmesinde evrensel bir bakış açısı ile ortak bir dilin oluşturulması amacıyla, mevcut sınıflandırmaları da göz önünde bulundurarak, alanların koruma ve kullanımlarına ilişkin değerlendirmelerde kolaylık sağlaması için kültürel peyzaj alanlarının sınıflandırmasını yapmaktadır. Bu sınıflandırma:

- Arkeolojik ve tarihi özellikteki kentsel kültürel peyzaj alanları,
- Arkeolojik ve tarihi özellikteki kırsal kültürel peyzaj alanları,
- Tarihsel ekolojik alanlar,
- Kesişen özelliklerin bir arada olduğu kültürel peyzaj alanlarıdır (Erdoğan, 2011).

- **Arkeolojik ve tarihi özellikteki kentsel kültürel peyzaj alanları:** Arkeolojik ve tarihi özelliklerin gözlemlenebildiği, aynı zamanda bugün de kentsel yerleşim alanı olarak kullanılan alanlardır. Kentler, bünyelerinde barındırdıkları farklı tarihsel dönemlere ve uygarlıklara ilişkin yapıları ve çevresel özellikleri ile süreç içinde gelişim göstermiş ve biçimlenmiş arkeolojik ve tarihi niteliklere sahip kültürel peyzaj alanlarıdır (Erdoğan, 2011). Bursa, İstanbul,

Şanlıurfa, Mardin (Şekil 2.10) mevcut kültürel çeşitlilikleri ve tarihi katmanları ile kent olarak arkeolojik ve tarihi özellikteki kentsel kültürel peyzaj alanlarına örnek yerleşimlerdendir.

Şekil 2.10. Mardin kenti (Anonim, 2019c)

- **Arkeolojik ve tarihi özellikteki kırsal kültürel peyzaj alanları:** Önemli arkeolojik ve tarihi özellikler gösteren ve süreç içinde belli sosyal ve kültürel gelişimlerden etkilenmiş kırsal alanlardır. Bu alanlarda tarımsal üretim ya da doğa ile daha yakın iletişimde bulunan alt yerleşmeler ve köyler bulunmaktadır. Tarım alanları, arkeolojik alanlar, tarihi alanlar vb. kültürel peyzaj elemanları bu kapsamda değerlendirilmektedir (Erdoğan, 2011). Perge Antik Kenti/Antalya (Şekil 2.11), Göbeklitepe/Şanlıurfa (Şekil 2.12), Çatalhöyük/Konya arkeolojik ve tarihi kırsal kültürel peyzaj alanlarına örnek verilebilmektedir.

Şekil 2.11. Perge (Antalya/Türkiye)
(Anonim, 2019c)

Şekil 2.12. Göbeklitepe (Şanlıurfa/Türkiye)
(Anonim, 2019c)

- **Tarihi ekolojik alanlar:** Tarihi ekoloji, insan davranışları ve doğa arasında devam etmekte olan ilişkilerin peyzaj üzerindeki etkilerini yansıtmaktadır. Bu alanlarda, herhangi bir yerleşim söz konusu değildir. Ancak antropojen etkilerden yani insan etkisi sonucu oluşan değişimlerden dolayı olarak zarar görmüş alanlardır. Örnek olarak tarihi parklar, arkeolojik

parklar, doğal anıtlar, doğal sitler, milli parklar, endemik bitki toplulukları, vb. alanlar bu tür tarihi ekolojik alanlardır (Erdoğan, 2011). Kazdağları Milli Parkı/Balıkesir, İğneada Longoz Ormanları/Kırklareli tarihi ekolojik alanlara örnek olarak verilebilmektedir.

- **Kesişen özelliklerin bir arada olduğu kültürel peyzaj alanları:** Kültürel peyzaj özelliklerini gösteren, fakat mevcut durumu ile hem kentsel, hem kırsal hem de tarihi ekolojik alanlardan ikisi ya da üçünün birden özelliklerini bir arada bünyesinde bulunduran alanlardır. Bu tür peyzajlar içerdiği çeşitlilik açısından gerek biyoloji gerekse yapısal açıdan daha zengin peyzaj oluşumlarına sahip alanlardır (Erdoğan, 2011).

Kültürel peyzaj alanlarının farklı şekillerde sınıflandırılmalarında görüldüğü üzere; tarihi süreç içinde insanların yaşadıkları çevreyi ne şekilde değerlendirdikleri ve doğanın bu süreçte ne denli etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu değerlendirme ve etkilenme kültürel peyzajın çeşitlenmesinde en önemli etkenler olmaktadır. Bu çeşitlenmenin en çok görüldüğü kültürel çevreler ise kentlerdir.

O'Donnell ve Turner (2012) Kentsel ortamlardaki kültürel peyzajı yani kentsel kültürel peyzajı, tarihi kentsel peyzaj ile paralel terminolojiler olduğunu belirtmektedir. Her iki kavram da hem yapıların hem de peyzajın kentteki birliğini, manzaraları, tepeleri, şevleri, bitki örtüsünü, kıyı şeridini, nehirleri, parkları, sokakları, köprüleri, konutları vb. gibi özellikleri kapsamaktadır. Tüm bu kentsel özellikler doğal olarak veya insan eliyle zamanla oluşmakta ve kentin karakterini belirlemektedir.

2.2. Tarihi kentsel peyzajlar

Bugün kentler Dünya kenti olma çabası içinde iken, giderek birbirine benzer yapı topluluklarının oluştuğu ve özgün değerini yitiren çevreler haline dönüşmektedirler. Özellikle sahip oldukları özgün yapıları ve tarihi/kültürel değerleriyle birlikte en önemli kültürel miras alanlarından biri olan tarihi kentler için bu durum önüne geçilemeyen bir tehdit oluşturmaktadır. Ulusal, tarih ve kültür değerlerini aktaran birer araç olan tarihi kentler gelişim süreci içinde değişen yaşam koşullarına uyum sağlamak zorunda kalmakta ve bir yandan da tarihi ve kültürel değerlerini korumaya ve sürdürülebilirliğini sağlamaya çalışmaktadırlar. Kentlerin ve özellikle de tarihi kentlerin korunması ancak sahip olduğu kültürel değerlerinin, o kenti farklı kılan ve kimliğini oluşturan çevrelerin okunabilmesi ve tanımlanabilmesi ile başlamaktadır. Çünkü kentler, kültürel düzeyi, mimarisi, gelenek ve görenekleri, yaşam tarzı, sosyal yapısı ve peyzaj özellikleriyle zaman içinde biçimlenen ve tüm bu özellikleriyle tanımlanabilen, ayırt edilebilen çevrelerdir.

Tarihi bir kentin ruhunu o kentin peyzajının somut öğeleri şekillendirmektedir. Yani bir kentin kültürel miras değerlerini ve ruhunu ifade eden, özgün peyzaj kimliği ve karakterini ortaya koyan tarihi kentsel peyzaj özellikleridir. Kentlerin somut ve soyut kültürel değerleri tarihi kentsel peyzajının içinde saklıdır. Kentsel peyzajın tarihi karakteri ve bugün belirgin olarak ortada olan mevcut durumu; envanterin belgelenmesine ve araştırılmasına rehberlik etmekte; geleceğin planlanması ve değerlendirilmesi için de katkıda bulunmaktadır (O'Donnell, 2008).

2.2.1. Tarihi Kentsel Peyzaj Kavramı ve Ortaya Çıkışı

Tarihi kentsel peyzaj kavramının ortaya çıkmasından önce tarihi kentsel alanların korunması ve yönetimi ile ilgili çalışmalar yapılmış olup, bu çalışmalardan ilki 1976 yılında Nairobi'de yapılan UNESCO tarafından hazırlanan "Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rollerini Konusunda Tavsiyeler" adlı kararlardır. Bu kararlarda tarihi alan "*arkeolojik ve paleontolojik alanları içeren her türlü bina, yapı ve açık alanlar grubu*" olarak tanımlanmaktadır. Doğası gereği zengin bir çeşitlilik gösteren bu "alanlar" arasında, özellikle tarih öncesi alanlar, tarihi kentler, mahalleler, köyler, köy evleri ile birlikte, kural olarak hiçbir değişime uğratılmadan korunması gereken homojen yapıdaki anıtsal grupların dikkate alınması gerekmektedir. Ayrıca tavsiye kararlarında yer alan prensiplere göre; her tarihî veya geleneksel alan ve çevresi bir bütün olarak görülmeli, söz konusu alanın doğal ve özel dengesinin, onu

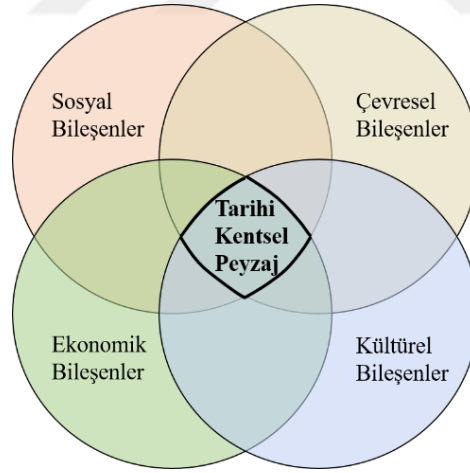
oluşturan bölümlerin bütünlüğüne bağlı olduğu ve bu bağlamda söz konusu tanımın binalar, mekânsal özellikler ve çevrelerinin yanı sıra, insan etkinliklerini de kapsadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Tüm bu unsurlar, ne kadar vasat olursa olsun insanların faaliyetleri de dâhil olmak üzere, söz konusu bütünlük için büyük bir önem taşımakta olup göz ardı edilmemelidir (Ahunbay, 2016).

Tarihi kentsel peyzaj kavramının gelişmesinde UNESCO'nun 1976 yılında kabul ettiği bu tavsiye kararları ilk adım olarak kabul edildiği için önemlidir; ancak 2005 yılında Dünya Mirası Merkezi, ICOMOS ve Viyana Belediyesi tarafından düzenlenen ve Viyana'da gerçekleştirilen "Dünya Mirası ve Çağdaş Mimarlık – Tarihi Kentsel Peyzaj Yönetimi" konferansı da önemli bir adım olmuştur. Tarihi peyzajın bütünlüğünü korumak amacıyla, koruma ve yeni kentsel gelişmeler arasındaki bütünleşmiş ve uyumlu ilişkiyi teşvik eden "Viyana Memorandumu" bu toplantıda kabul edilmiştir. Yeni yapılaşmaların tarihi yapılaşma ile uyum içinde olması gerekliliğinin belirtildiği memorandum kararlarında tarihi kentsel peyzajın korunması ve çağdaş mimarinin gelişiminin birlikte nasıl yürütüleceğine ilişkin detaylı çalışmaların yapılması tavsiyeleri yer almaktadır. Kararlarda ayrıca Dünya Kültür Mirası Alanları belirlenirken, alanın tarihi kentsel peyzajının aday gösterilme ve değerlendirme süreçlerinde göz önüne olması vurgulanmıştır (UNESCO, 2005). Ancak kararlar tarihi kentsel peyzaj değerlerinin ne olduğunu ve neden korunması gerektiğini açıklama konusunda yetersiz kalmaktadır.

UNESCO tarafından 2011 yılında hazırlanan tarihi çevrelerin korunması politika ve uygulamaları ile kentsel gelişmenin hedeflerini bütünleştirmede bir araç olarak kullanılması ve benimsenmesinin ön görüldüğü "Tarihi Kentsel Peyzaj ile ilgili Tavsiye Kararı" kültürel mirasın korunması konusunda önemli bir aşamadır. Tarihi kentsel peyzaj kavramının UNESCO tarafından benimsenmesinin temelinde Dünya nüfusunun hızla artmakta olması ve bu nüfusun büyük bölümünün de kentlerde yığılmaya başlaması yatmaktadır. UNESCO 2011 Tavsiye Kararları'nda kültürel mirasın, kültürlerin birikimi ile oluşan tarihsel bir katman olarak; sosyal, kültürel ve ekonomik bir değer olduğu belirtilmiştir. Ancak kontrolsüz kentleşme, demografik değişimler, kitle turizmi, iklim değişikliği, kültürel mirasın pazarlanmasındaki sömürü ve benzeri nedenler ile kentlerin baskı ve zorluklara maruz kaldığı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda kültürel mirasın ve kimliğin korunması, yönetimi ve planlamasının yerel gelişim süreçleri ile entegre edilmesi gerekliliğine dikkat çekilmiştir (UNESCO, 2011b). Ayrıca tarihi kentsel peyzaj kavramının gelişmesi çabalarının başlangıcını oluşturan UNESCO tarafından

hazırlanan 2011 Tavsiye Kararları'nda, 1976 Tavsiye Kararlarından bu yana koşulların değiştiği, tarihi şehirlerin artık yeni kentsel gelişmelerin öznesi olduğu vurgulamakta ve tarihi kentlerde tarihi kentsel peyzajın korunmadığı vurgulanmaktadır.

UNESCO tarafından hazırlanan 2011 Tavsiye Kararları'nın 8. Maddesi'ne göre tarihî kentsel peyzaj, *"daha geniş bir kentsel bağlam ve coğrafi mekânı kapsayabilmesi için "tarihî merkez" ya da "külliye" kavramının ötesine uzanan, tarihsel düzlemin kültürel ve doğal değerleri ve nitelikleri sonucu anlaşılan kentsel alanlar"* olarak değerlendirilmiştir. Bu geniş tanım, özellikle alanın topografyasını, jeomorfolojisini, hidrolojisini ve doğal özelliklerini; çevresindeki tarihî ve çağdaş yapılaşmaları; yeraltı ve yerüstü altyapısını; açık alanları ve bahçeleri; arazi kullanımını ve alanın organizasyonunu; algılar ve görsel ilişkiler ile kentsel yapının diğer tüm unsurlarını içermektedir. Bunun yanında, sosyal ve kültürel uygulamalar ve değerleri, ekonomik süreçler ile çeşitliliği ve kimliğe ilişkin mirasın somut olmayan boyutlarını da kapsamaktadır (UNESCO, 2011b). Bu bağlamda, kavram olarak halen evrim halinde olan tarihi kentsel peyzaj tarihi kentlere bütüncül bir anlayışla yaklaşılarak sürdürülebilir bir kalkınma için kentin sosyal, ekonomik, çevresel ve kültürel bileşenlerini benimsemektedir (Rodwell, 2010) (Şekil 2.13).

Şekil 2.13. Tarihi kentsel peyzaj bileşenleri (Rodwell, 2010'dan değiştirilerek)

Tarihi kentsel peyzaj; kimlik ve yer duygusu yaratan ve kentlerin özgün değerlerini oluşturan karmaşık öğelerin tanımlanmasına yardımcı olarak, tarihi çevrenin anlaşılmasını sağlamaktadır (UNESCO, 2016). Kültürel mirasın önemli bileşenlerinden biri olan tarihi kentsel peyzajlar; belli bir dönemde insan yerleşimlerini oluşturan, arkeolojik, mimari, tarih öncesi, tarihi, bilimsel, estetik, sosyo-kültürel ve ekolojik açıdan uyum ve değer taşıyan, doğal

ve ekolojik bağlamdaki tüm bina gruplarını, yapıları, açık alanları, arkeolojik ve paleontolojik siteleri kapsamaktadır (Dinçer, 2013). Sonkoly (2017)'e göre tarihi kentsel peyzajlar aynı zamanda kültürel mirasın korunması için kavramsal bir çerçeve sağlamalı, yönetimi için de rehberlik etmelidir.

Tarihi kentsel peyzajlar doğada kendiliğinden var olan özelliklerin, yapılı çevre ile bir araya gelerek oluşturduğu somut değerler ile kente ait soyut değerlerin, tarihsel süreç içinde birbirleriyle ve çevreyle bir bütün olarak oluşturduğu kompozisyonlardır.

UNESCO'nun 2011 yılında hazırlamış olduğu Tarihi Kentsel Peyzaj ile İlgili Tavsiye Kararları'nda tarihi kentsel peyzaj alanlarının belirlenmesi, korunması ve yönetilmesi için bu alanların doğal özellikleri, yerleşimleri, mekan organizasyonları ile sosyal, kültürel ve ekonomik değerlerini göz önünde bulunduran bir peyzaj oluşumu önermektedir. Bu oluşum yerel, ulusal, bölgesel, uluslararası kamu ve özel aktörlerin dahil olduğu geniş çerçeveli bir bütüncül koruma yaklaşımı geliştirmektedir.

UNESCO tarafından 2011 yılında hazırlanan Tavsiye Kararları'nda sürdürülebilir kalkınmanın etkin olarak gerçekleştirilebilmesi ve mevcut zorlukların aşılmasında rehber olarak önerilen tarihi kentsel peyzajlar Bandarin ve Oers (2012)'e göre; kentlerin tarihi katmanlarına, mevcut kültürel çeşitliliğine, doğal yapılarına değer veren, kentsel koruma ile sürdürülebilir kalkınmayı bir arada gerçekleştirmeyi mümkün kılmanın yollarını içeren bir olgudur.

Tarihi kentsel peyzajlar, UNESCO tarafından 2011 yılında hazırlanan Tarihi Kentsel Peyzajların Tavsiye Kararlarının tanımlar bölümünün 12. Maddesi'nde; *“Kültürel çeşitliliğin ve yaratıcılığın insani, sosyal ve ekonomik gelişme için temel değerler olduğunu kabul ettiği; fiziksel ve sosyal değişimi sağlayacak ve günümüz müdahalelerinin tarihî mekân mirasıyla uyumlu olup bölgesel bağlamları göz önünde bulundurmasını teminat altına alacak araçlar sağlar.”* şeklinde ifade edilmiştir. (UNESCO, 2011b).

Tarihi kentsel peyzajlar, mevcut öğretilerin veya koruma yaklaşımlarının yerini almak için değil, inşa edilen çevrenin koruma politikalarını ve uygulamalarını bütünleştirmek için bir araç olarak öngörülmüştür. Bu anlamda, tarihi kentsel peyzajlar, çok yıllık bir gelenekten aktarılan vizyon ve metodolojilerin katmanlaştırılmasını ve çeşitlendirilmesini içermektedir (Bandarin ve Oers, 2012). Kente bütüncül yaklaşan ve aynı zamanda multidisipliner olan tarihi

kentsel peyzajlar, tarihi kentlerde değişime rehberlik etmeyi amaçlamakta ve sürekli değişen ve dinamik çevreler içindeki kültürel mirasların kapsamlı yönetimini ele almaktadır.

2.2.2. Tarihi Kentsel Peyzajların Somut ve Soyut Değerleri

Tarihi kentsel peyzajlar, kültürel peyzajların alt bileşeni olup, bir yerin/kentin doğal ve kültürel özelliklerinden oluşmaktadır. Bu özellikler bazen kente ait doğal ve kültürel çevreyi içeren somut değerler olabilirken, bazen de kültürel yaşamın yansıması olan soyut değerleri ifade etmektedir.

• Tarihi Kentsel Peyzajların Somut Değerleri

Tarihi kentsel peyzajın somut değerleri bir kentin kimliğini, ruhunu yansıtmaktadır. Kentsel peyzajın tarihi karakteri belirlenirken kültürel mirası içeren öğeler fiziksel olarak gözlemlenmekte ve belgelendirilmektedir (O'Donnell ve Turner, 2012). Can (2009), somut kültürel mirası; yapıları, tarihi mekanları, anıtları kapsayan ve gelecek nesillere aktarılmak üzere korunması gereken eserler olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca doğal kültürel mirasın da somut kültürel mirasın bir parçası olduğunu vurgulamaktadır. Kültürel mirasın somut değerleri 1983 yılında 17959 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme' ye göre de tarih, sanat veya bilim açısından özellikli anıtları, yapı topluluklarını ve sitleri kapsamaktadır.

Shamsuddin, Sulaiman, ve Amat (2012), kültürel miras değerlerinin korunması için kentsel alanların tarihsel karakterini ifade eden somut ve soyut unsurların korunmasının önemini ifade ettikleri çalışmalarında somut değerleri; kentsel alanlar, ulaşım sistemleri ve siluet oluşturmaktadır. O'Donnell ve Turner (2012) tarihi kentsel peyzajın somut değerlerini; doğal sistemler, (jeomorfoloji, hidroloji, bitki örtüsü, topografya), mekânsal organizasyonlar, siluet, ulaşım sistemleri, binalar ve yapılar, kentteki sanatsal öğeler olarak sınıflandırmaktadır.

Tarihi kentsel peyzajların somut değerleri incelediğinde yapılan tanımlamalarda hem doğal hem de yapılı çevreye ait bileşenleri bulundurması gerekliliği vurgulanmıştır. Ancak O'Donnell ve Turner tarafından yapılan tanımlamada donatı ölçeğinde olan bileşenlerin de dahil edildiği görülmektedir. Bu bağlamda tarihi kentsel peyzajın somut değerleri yapılan tanımlamalara göre en geniş anlamda değerlendirildiğinde doğal ve kültürel çevreye ait bileşenlerden oluşmaktadır.

○ Doğal çevreye ait bileşenler

Doğal çevre insan etkisi olmadan, bulunduğu bölgenin ekolojik koşullarına uygun gelişmiş, doğal dengenin korunduğu, özgün değerlere sahip alanlardır. Jeoloji, jeomorfoloji, topografya, toprak, su varlığı, iklim, flora ve fauna doğal çevre bileşenlerini oluşturmaktadır. Sulak alanlar, orman alanları, jeolojik oluşumlar gibi doğada kendiliğinden var olan yerler doğal çevreye örnek verilebilmektedir. Sulak alanlar kapsamında Gala Gölü Milli Parkı (Enez/Edirne) (Şekil 2.14), jeolojik alanlar kapsamında ise Kapadokya/Nevşehir (Şekil 2.15) örnek olarak verilebilmektedir.

Şekil 2.14 Gala Gölü Milli Parkı Enez-Edirne
Nevşehir (Anonim, 2019a)

Şekil 2.15. Göreme Tarihi Milli Parkı-
(Anonim, 2019b)

○ Kültürel çevreye ait bileşenler

Kültürel çevreler, insan müdahalesi ile biçimlenmiş, bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerini taşıyan, belirli bir amaç doğrultusunda oluşturulmuş alanlardır. Kentsel yerleşim ölçeğinde arkeolojik sitler, tarihi sitler, kentsel sitler, yapılı çevreye ait binalar, kamusal açık ve yeşil alanlar, silüet, ulaşım sistemleri, kent mobilyaları kültürel çevreye ait bileşenleri oluşturmaktadır.

▪ Binalar/Yapılar

Bir kentin kimliğini yansıtan en önemli unsurlar o kentin tarihi ve mimari özellikleridir. Kentin mimari özelliklerini anıtsal yapılar ve sivil mimarlık örnekleri oluşturmaktadır. Anıtsal yapılar antik çağdan bugüne ulaşan, genellikle sosyo-kültürel ve dini nitelik taşıyan yapılardır. Bu yapılar; gymnasium, tapınak, stadyum, amfityatro, bouleterion, odeon gibi antik çağ yapıları olabileceği gibi, saray, bazilika, kilise, hamam, kütüphane, çeşme, sarnıç, han,

bedesten, arasta, kervansaray, cami, külliye, sinagog, imarethane, kapalı çarşı, köprü ve çeşitli kamu binalarından oluşmaktadır. Bu yapılara Viyana kentinde yer alan Habsburg Hanedanı'nın yazlık sarayı olan Belvedere Sarayı (Şekil 2.16) ve Prag kentinin sembolü olan Charles Köprüsü (Şekil 2.17) örnek olarak verilebilmektedir. Sivil mimarlık örnekleri ise, kente özgü mimari anlayışa ve malzemeye göre yapılmış, kentin geleneksel yaşamını yansıtan korunması gerekli konaklar ve evlerden oluşmaktadır.

Şekil 2.16. Belvedere Sarayı – Viyana
(Orijinal, 2018)

Şekil 2.17. Charles Köprüsü – Prag
(Orijinal, 2018)

▪ Silüet

Silüet bir kenti oluşturan doğal ve mekânsal öğelerin ve bu öğelerin birbiri ile ilişkisinin algılanmasını sağlayan görünümüdür. Tarihi süreç içinde kentlerin gelişimi irdelendiğinde sembolik anlamlar taşıyan imgelerin; özellikle de dini yapıların kent silüetinde belirleyici olduğu görülmektedir (Şekil 2.18). Kentlerin silüetleri, orada yaşamış toplumların sosyal, kültürel ve tarihsel birikimleri sonucunda ortaya çıkmaktadır. Kentlere özgün değerler katan simgesel yapıların silüetlerinin korunması kent kimliğinin korunmasında çok önemlidir.

Şekil 2.18. Budapeşte kent silüeti (Orijinal, 2018)

▪ Kamusal açık ve yeşil alanlar

Kentte yaşayanların yararlandığı, fiziksel ve psikolojik gereksinimleri için dinlenme, eğlenme ve spor yapma gibi aktivitelere olanak sağlayan mekanlardır. Kamusal açık ve yeşil alanlar kentlinin birbirleri ile iletişim kurabilmelerine olanak sağlamaları ile sosyal açıdan faydalar sağlayabileceği gibi aynı zamanda hava kalitesini iyileştirme, kentsel ısı adası etkisini azaltma gibi faydaları ile kente ekolojik katkılar sağlamaktadır. Kent parkları, mahalle parkları, spor alanları, meydanlar gibi alanlar bu kapsamda örnek olarak verilebilmektedir. Roma kentinin önemli meydanlarından olan Navona Meydanı (Şekil 2.19) ve Paris'in merkezinde Concorde Meydanı ve Louvre Müzesi arasında yer alan kentlilerin yoğun olarak kullandığı kent parklarından olan Lüksemburg Bahçesi (Şekil 2.20) örnek olarak verilebilmektedir.

Şekil 2.19. Navona Meydanı – Roma
(Orijinal, 2016)

Şekil 2.20. Tuileries Bahçesi – Paris
(Orijinal, 2017)

▪ Ulaşım sistemleri

Kent yaşamında yayaların ve araçların sirkülasyonunu sağlayan kamusal alanlardır. Caddeler, sokaklar, kaldırımlar, bisiklet yolları ve yaya bölgelerinden oluşan bu alanlar, kentlinin sosyo-kültürel, rekreasyonel, ticari vb. ihtiyaçlarını karşılayabileceği, erişimi sağlayan ayrıca kentlerin karakterini tanımlayan mekânlardır. Gelişmekte olan kentlerde taşıt sayısının giderek artmasıyla, cadde ve sokaklardaki taşıt yollarının genişlemesi yaya konforu, güvenliği ve erişimi açısından sorunlar oluşturmaktadır. Bu durumlar karşısında acil ve servis yolu olarak kullanımı haricinde araç trafiğine kapalı olan yaya mekanları, kentlinin birçok ihtiyacını karşılayabileceği, güvenle kullanılabileceği çok yönlü işlevlerle donatılmış alanlar olarak önem kazanmaktadır. Budapeşte'nin en ünlü yayalaştırılmış caddesi olan Vaci Utca

Caddesi örnek olarak verilebilmektedir (Şekil 2. 21). Kentlerin ulaşım sistemlerini oluşturan cadde, sokak ve yaya mekanları sadece sert zeminler olarak düşünülmemeli, gerekli yerlerde bisiklet ulaşımının da sağlandığı, engelli bireyler içinde eşit fırsatlar sunan ayrıca kent kimliğine ekolojik, işlevsel ve estetik açıdan da katkı sağlayan kent parçaları olarak ele alınmalıdır. Champs-Elysee Caddesi, Paris'in en ünlü caddesi olmasının yanı sıra cadde boyunca yer alan *Aesculus hippocastanum* (At Kestanesi) ağaçları caddeye ekolojik, işlevsel ve estetik açıdan katkı sağlayarak hem taşıt hem de yayalar için eşit fırsatlar sunan bir cadde olması bakımından örnek olarak verilebilmektedir (Şekil 2.22).

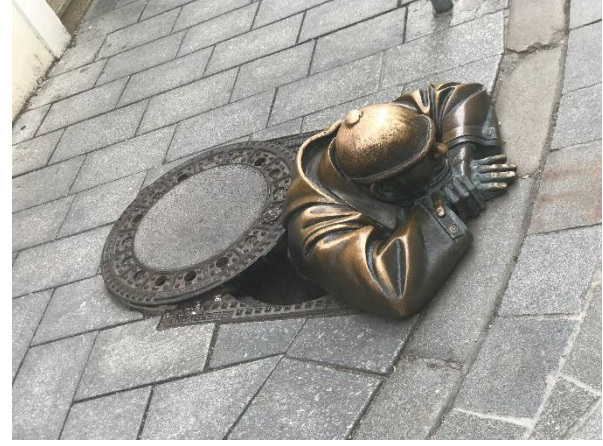

Şekil 2.21. Vaci Utca Caddesi - Budapeşte (Orijinal 2018)

Şekil 2.22. Champs-Elysee Caddesi- Paris (Anonim,2019c)

▪ Kent mobilyaları

Kamusal açık ve yeşil alanlarda kentlilerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan donatı elemanlarıdır. Kent mobilyalarının tasarımında işlevsellik ve estetik özellikleri önemli olmakla birlikte bulunduğu mekanın bütünlüğü ile uyum içinde ve kent kimliğine katkı sağlayan bir öğe olarak ele alınmalıdır. Kent mobilyalarının kullanımı özellikle tarihi kentlerde ayrı bir öneme sahiptir. Kentin kültürel dokusu ile birlikte değerlendirilerek bu dokuyu zenginleştiren bir unsur olarak düşünülerek, biçim, renk, doku ve malzeme özellikleri ile kimliğin tamamlayıcısı olarak tasarlanmalıdır. Oturma elemanları, aydınlatma elemanları, bilgi iletişim levhaları, satış birimleri, bisiklet parkları, su öğeleri, atık ve geri dönüşüm birimleri, trafik işaretleri, sınır elemanları, alt yapı tesislerinin bakım kapakları, plastik objeler, bitki kasaları ve zemin kaplamaları bu kapsamda örnek olarak verilebilmektedir (Şekil 2.23) (Şekil 2.24).

Şekil 2.23.Buda heykeli–Tokyo (Orijinal 2013) Şekil 2.24. Cumil – Bratislava (Orijinal 2018)

Tarihi kentsel peyzajın somut değerlerinin envanterinin çıkarılması, kentin peyzaj karakterinin tanımlanmasında kapsamlı ve kullanışlı bir yaklaşım olmaktadır.

• Tarihi Kentsel Peyzajların Soyut Değerleri

Kültürel miras korumanın kapsamı bugün yalnızca anıt, sit gibi kavramlarla sınırlı değildir. Geçmişten bugüne önceki kuşaklardan aktarılan geleneksel sahne sanatları, ritüeller, festivaller, geleneksel el sanatları soyut miras değerleri olarak tanımlanmaktadır. Tarihi kentsel peyzajın soyut değerleri, mahallelerin, kentlerin hatta bölgelerin sınırlarının ötesinde bir mirastır (UNESCO, 2013a).

Uluslararası koruma anlayışında soyut değerlerin rolü hakkındaki farkındalık, 2003 yılında UNESCO'nun "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" nin benimsenmesiyle güçlenmiştir. Bu sözleşmeye göre soyut kültürel miras "*toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekanlar*" (UNESCO, 2013b) olarak tanımlanmaktadır. O'Donnell ve Turner (2012)'a göre tarihi kentsel peyzajın soyut değerleri kamusal ve özel kentsel peyzajlarda, insanlar ve o yer arasındaki etkileşimleri, gelenekleri ifade etmektedir. Bu peyzaj kökenli soyut değerler festivaller, ritüeller, geleneksel müzik ve dans, ibadet, hac, geleneksel mutfak, geleneksel el sanatları şeklinde tanımlanmaktadır. UNESCO somut olmayan kültür mirası listesinde yer alan Ebru Sanatı ve Mevlevi Sema Töreni örnek olarak verilebilmektedir (Şekil 2.25) (Şekil 2.26).

Şekil 2.25. Ebru Sanatı (Anonim, 2019d)

Şekil 2.26. Sema Töreni (Anonim, 2019d)

1982 yılında imzalanan Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi ile 2003 yılındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'ni birbirine bağlayan bir yaklaşım olarak 20-23 Ekim 2004 yılında UNESCO tarafından Japonya'da düzenlenen "Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Uluslararası Konferansı: Bütüncül Yaklaşımlara Doğru" başlıklı Yamato Deklarasyonu da önem arz etmektedir. Bu deklarasyon kararlarına göre soyut kültürel mirasın korunmasının somut kültürel mirasın korumak kadar önemli olduğu ifade edilmektedir (UNESCO, 2004).

Tarihi kentsel peyzajın soyut değerleri yere özgü değerlerdir ve kentten kente, bölgeden bölgeye, ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Somut ve soyut mirasın envanteri, kentsel peyzajın tarihi karakterinin anlaşılmasında temel oluşturmakta ve toplumu/bireyleri geleceğe dair yapılacak planlama, yönetim ve girişimler hakkında bilgilendirmektedir.

2.2.3. Tarihi Kentsel Peyzajların Korunması

Koruma 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda; "*Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, işlev değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir*" olarak ifade edilmektedir (Resmi Gazete, 1983). Bu geniş tanım haricinde koruma kavramı kentsel açıdan ele alındığında; tarih ya da sanat değeri taşıyan yapıların ya da kent parçalarının yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli önlemlerin alınmasıdır (Hasol, 2014). Keleş (1998)'e göre ise; kentsel anlamda koruma kavramı; kentlerin belli kesimlerinde yer alan çağbilimsel (tarihsel) ve yapıtasarcılık (mimari) değerleri yüksek yapılarla, anıtların ve doğa güzelliklerinin -kentte

bugün yaşayanlar gibi- gelecek kuşakların da yararlanması için her türlü yıkıcı eylemler karşısında güvence altına alınması olarak tanımlanmaktadır.

Tarihi kentlerde koruma anlayışının ilk adımı 1931 yılında Atina’da düzenlenen ‘I. Uluslararası Tarihi Anıtların Korunması ile İlgili Mimar ve Teknisyenler Konferansı’nda atılmıştır. ‘Atina Konferansı’ olarak da bilinen bu toplantıda alınan kararlar 1932 yılında İtalya’da Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Kurulu’nun oluşturduğu Restorasyon Kartası (*Carta Del Restauro*) ile yasal bir kimlik kazanmıştır. Carta Del Restauro’nun 6. Maddesi’nde anıta ve geçirmiş olduğu devirlere gösterilen saygıya anıtın çevresinin de eklenmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Çevrenin anıtı öne çıkarmak adına değiştirilmemesi ve anıtın yakınında kütle, renk ve stilleriyle dokuyu zedeleyecek yeni yapıların yapılmaması belirtilmiştir (ICOMOS, 2019). Bu madde kültür mirası koruma anlayışının anıt çevresinin de dahil edilmesiyle, kentsel ölçeğe yayıldığıının ilk adımı olmuştur.

1964 yılında Venedik’te yapılan Tarihi Anıtların Korunması ile İlgili Mimar ve Teknisyenlerin II. Uluslararası Kongresi’nde kabul edilen Venedik Tüzüğü’nün korumanın kentsel ölçeğe gelişmesinde getirdiği anlayış önemlidir. Tüzüğün 1. maddesinde yer alan *“Tarihi anıt kavramı sadece bir mimari eseri içine almaz, bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsar. Bu kavram yalnız büyük sanat eserlerini değil, ayrıca zamanla kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de kapsar.”* kararı ve 6. maddesinde yer alan *“Anıtların korunması, ölçeği dışına taşmamak koşuluyla çevresinin de bakımını içine almalıdır. Eğer geleneksel ortam varsa, olduğu gibi bırakılmalıdır.”* kararı bugünün koruma anlayışının temellerini oluşturmaktadır (ICOMOS, 2018a).

1975 yılının Avrupa Mimari Miras Yılı ilan edilmesiyle başlayan süreç sonunda yayınlanan Amsterdam Bildirgesi’nde mimarlık mirasının korunması kentsel ve bölgesel planlamanın ilk hedeflerinden biri olarak belirtilmektedir. Bu bildirmede *“Mimarlık mirası yalnız üstün nitelikli tek yapıları ve çevrelerini değil, tarihsel ve kültürel özelliği olan tüm kentsel ve kırsal alanları içerir.”* ifadesi bulunmaktadır. Aynı zamanda bu bildirme ile kentsel korumada hedefinin bütünleşik koruma olduğu belirtilmiş ve bu yeni koruma politikası uygulanmazsa *“toplumumuz çok yakında geleneksel çevresini oluşturan yapı ve sit mirasının çoğunu yitirmiş olduğunu görecektir.”* ifadesi ile belirtilmiştir. Ayrıca bu bildirmede *“koruma bugün tarihi park ve bahçelerin yanı sıra, tarihi kentler, kentlerin eski mahalleleri ve geleneksel*

karakteri olan kent ve köyler için de gereklidir.” ifadesi ile korumanın ölçeğinin, kentsel ve bölgesel ölçekte bir anlayışa dönüştüğü anlaşılmaktadır (ICOMOS, 2018b).

Bugün koruma kavramının en çok ele alındığı yerler, teknolojik gelişmeler ve hızla artan kentleşmenin sonucu en çok zarar gören hatta yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan geleneksel yaşam biçimlerinin, yapı tarzlarının ipuçlarını veren kültürel çevreler olan kentlerdir. Oers (2010)’e göre kentsel alanlarda yaşayan nüfusun her geçen gün artması ile birlikte, tarihi kentler üzerindeki baskılar artmakta, tarihi kentsel peyzajların korunması gün geçtikçe daha çok önem kazanmaktadır.

Hızlı kentleşme ile şehirlerin dönüşümü, kültürel miras alanlarının korunmasını kentsel planlamanın merkezine yerleştirmiştir. Bu nedenle, bu alandaki zorluklardan yola çıkılarak koruma konusundaki bir dönüşüme ve sonuç olarak, tarihi kentsel peyzaj gibi yeni yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Tarihi kentsel peyzaj yaklaşımı, kentin öneminin ve niteliklerinin korunması temel amacıyla, yeni gelişme biçimlerinin baskısı altında tarihi kentlerin yönetimi için bir koruma anlayışıdır (Martini, 2013). UNESCO tarafından 2011 yılında hazırlanan Tarihî Kentsel Peyzajlar Tavsiye Kararı’nın tanımlar bölümünün 11. Maddesi’nde belirtildiği üzere bu yaklaşım kentsel alanların dinamik karakterlerini kabul ederken üretken ve sürdürülebilir kullanımını artırıp sosyal ve fonksiyonel çeşitliliğini geliştirerek insanların yaşadığı çevrenin kalitesini korumayı amaçlamaktadır. Kentsel mirasın korunmasına ilişkin hedeflerle sosyal ve ekonomik gelişme hedeflerini entegre etmektedir (UNESCO, 2011b).

Rodwell (2010)’ a göre; başarılı bir tarihi kentsel peyzaj korumanın gerçekleşebilmesi için şehir plancıları, mimarlar, peyzaj mimarları, sosyologlar ve yöneticiler de dahil olmak üzere birçok farklı meslek disiplinin katılımı gerekmektedir.

Koruma ve kentleri yeniden düzenleme anlayışlarının evrimi sonucu ortaya çıkan bir kavram olan tarihi kentsel peyzajlar (Dinçer, 2013), bugün yapısal veya görsel olarak özgünlüklerini ve bütünlüklerini yitirme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Dünya’da nüfusun ve ekonomik faaliyetlerin yoğun olduğu kentler başta olmak üzere bu tehlike ile karşı karşıya kalan yerleşmelerin temel sorunlardan biri, kentin geçmişten bugüne taşınan doğal ve kültürel özellikleri ile yeni dönem gelişmelerinin bütünleşememesidir. Bir kentin geçmişten bugüne kadar geçirdiği değişimleri yansıtan en önemli göstergeler olan tarihi kentsel peyzajların taşıdıkları özgün değerler nedeniyle korunmaları gerekmektedir.

2.3. Eylem Planı

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre eylem “bir durumu değiştirme veya daha ileriye götürme yönünde etkide bulunma çabası” olarak; eylem planı ise “bir işin amacına uygun bir biçimde gerçekleştirilebilmesi veya bir durumun daha ileriye götürülebilmesi için yapılan düzenleme” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Bir başka tanımlamada eylem planı en kısa ifadeyle planlama alanının vizyonunu gerçekleştirme aracı olarak tanımlanmıştır. Ayrıca bir eylem planı, stratejik hedeflere ulaşmaya yönelik atılacak eylem adımlarını tanımlayan hızlı, pratik, katılımcı, kaynak etkin, sürdürülebilir, somut sonuçlar üreten, bir planlama türü olduğu belirtilmiştir (TÜBİTAK, 2014). Amacı veya vizyonu gerçekleştirmenin aracı olan eylem adımlarının ne zaman, kim tarafından yapılması gerektiğini, eylemin gerçekleşmesi için hangi kaynak ve girdilerin gerekli olduğunu gösteren planlardır (CIVICUS, 2019). 29030 Sayılı Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği 4. maddesinde ise eylem planı; planların hayata geçirilmesine yönelik olarak dönüşüm, uygulama, altyapı gibi birbiriyle bağlantılı iş ve eylemlerin kurum, kuruluş ve diğer paydaşların, bütçe, zaman, insan kaynağı ve kurumsal kapasitelerinin belirlendiği ve ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içinde gerektiğinde idarelerce hazırlanan planlar olarak tanımlanmaktadır (Resmi Gazete, 2014).

Eylem planları eğitim, sanayi, tarım, turizm, ticaret gibi genel sektörlerin stratejik hedeflerine ulaşması konusunda hazırlanabilecekleri gibi, idari, dini, siyasi alanlarda da kullanılan, çok daha küçük ölçekte korunması gereken bir hayvan veya bitki türü için dahi hazırlanabilen planlardır.

Eylem planları belirlenen stratejilerin başarılı olması ve hedefine ulaşması için takip edilmesi gereken adımları, etkinlikleri, çalışmalarını ortaya koyan bir çerçevedir. Kentler için de uygulanabilir bir araç olan eylem planları; kentlerin geleceğinin bugüne göre ne kadar farklı olacağını öngörmek için uygulanabilecek planlardır. Kentlerin gelecekte istenilen hedeflere ulaşabilmesi için bir gelişim çerçevesi sunmakla birlikte aynı zamanda kentlerin potansiyellerini kullanmada ve öncelikleri gerçekleştirmede önemli bir araçtır. Kentsel alanlar için hazırlanacak olan bir eylem planı ile kent yeni gelişen yaklaşımlara, fırsatlara, itici güçlere ve tehditlere karşılık verebilmektedir. Benzer bir tanımlama ile Ertürk (2011)' e göre eylem planları; kentte kültürel değişim ve gelişme için somut olarak atılacak adımları ve çalışma yöntemlerini, yani amaç ve hedeflere nasıl ulaşılabileceğini göstermektedir. Amaç ve hedefler doğrultusunda gerçekleştirilebilecek proje ve programları belirlemek için ihtiyaç ve sorunlara yönelik olarak geliştirilen çözüm önerileri çıkış noktası oluşturabilmektedir.

Kentlere yönelik eylem planı hazırlama sürecini ele alan temel kaynaklardan biri olan Hamdi ve Goethert (1997)'in "Action Planning for Cities" kitabına göre; kentsel alanda yapılacak eylem planları genellikle dört faaliyet alanında uygulanmaktadır. Bunlar;

- Kentsel iyileştirme/sağlıklaştırma
- Kapasite geliştirme
- Yeni bir alan için gelişim planlaması
- Kriz dönemi için yapılabilecek planlamadır.

"Kentsel Vizyon Platformu" kentlerin vizyon planı gelişimi sırasında izlenecek yol haritalarını ortaya koydukları çalışmalarında iyi bir eylem planının:

- **Kapsamlı;** her türlü iş dağılımının basamaklarının ve yaratacağı değişimin detaylandırıldığı ve bu durumun her yönüyle irdelendiği, toplumun her kesimine hitap eden ve toplumun her kesimini kapsayan bir hedefe ve stratejiye sahip olan, farklı paydaşları sürece katan,
- **Anlaşılabilir;** görev dağılımının kimleri hedef aldığı ve kimlerin hangi işleri üstleneceğinin açık bir şekilde tanımlandığı,
- **Güncel;** güncel konulara değinen veya yeni ortaya çıkan fırsat veya engelleri göz önünde bulunduran özelliklerde olması gerektiğini belirtmektedir (Kentsel Vizyon Platformu, 2016)

Çeşitli amaçlar doğrultusunda hazırlanabilen eylem planı benimsenen bir vizyon/hedef/amaç doğrultusunda yapılacak işleri sıralayan bir çerçevedir (Bademli, 1997). Eylem planı aynı zamanda, faaliyetlere öncelik verme ve mevcut kaynakları daha iyi kullanma fırsatını oluşturmaktadır. Bir eylem planı, başarı veya başarısızlığın ölçülebileceği hedefler, çıktılar ve göstergeleri belirlemektedir. Yıllık faaliyetlerden ve uzun/kısa vadeli faaliyetlerden oluşmalıdır (UNESCO, 2013c).

Eylem planları, kentlerde stratejik planlar, turizm master planları, bölge planları gibi planlara entegre olarak hazırlanabilmekte ve bu planların hedeflerini, stratejilerini, eylemlerini tanımlayan çerçeveyi oluşturmaktadır. Eylem planları aynı zamanda doğal ve kültürel miras varlıkları ve tarihi kentlerde Dünya Miras Alanlarının korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için hazırlanan alan yönetim planları kapsamında da hazırlanan planlardır.

Alan yönetim planları Gülersoy (2012)' e göre kültürel ve doğal mirasın korunması ve geliştirilmesi için yol gösterici rehberlerdir. Yönetim planları, en genel anlamıyla bugün ve gelecekte yöneticilere, alanın korunması, planlanması ve yönetilmesi ile ilgili kurum ve kuruluşlara uygulamalarında rehberlik edecek araçlar olarak tanımlanmaktadır.

Yönetim planlarının hazırlanması multidisipliner bir süreçtir. Planın hazırlanmasında veya yürütülmesinde tarihçiler, arkeologlar, mühendisler, mimarlar, şehir plancıları ve peyzaj mimarları gibi farklı meslek disiplinlerinin bir arada çalışması gerekmektedir. Çeşitli konular için hazırlanabilen alan yönetim planları özellikle tarihi kentler için koruma anlayışının gerçekleştirilebilmesi adına önemli ve öncelikli araçlardandır. Alan yönetim planlarının hazırlanma aşamaları alanın özelliklerine göre farklılık gösterebilmekle birlikte genel olarak; alanın tanımlanması ve kültürel değer ve öneminin belirlenmesi, alan yönetiminin yönetsel mekanizmasının tanımlanması, değerlendirme ve koruma politikalarının belirlenmesi, eylem planının hazırlanması olarak özetlenebilmektedir. Yönetim planları çerçevesinde hazırlanması öngörülen eylem planları 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun Ek-2a maddesine dayanılarak hazırlanan 26006 sayılı "Alan Yönetimi İle Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri İle Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik"te de belirtilmektedir. Hedeflerin ve stratejilerin belirlenmesinin yanı sıra bu yönetmeliğe göre eylem planları kapsamında; eylemi gerçekleştirecek kişi ve kurumların görev tanımlamalarının yapılmasını, bütçe analizlerinin hazırlanmasını ve kısa, orta ve uzun vadede yapılacak işlerin tanımlanmasının yapılmasını belirtmektedir (Resmi Gazete, 2005).

Kentler için hazırlanan planların konuları farklılık gösterse de içerikleri birbirine benzemektedir. Bu planlar öncelikle çalışılan alanın öneminin belirlenmesini, mevcut durum analizlerinin yapılmasını, amaç/hedef/vizyonun belirlenmesini ve amaç/hedef/vizyona ulaşma projelerinin belirlenmesini kapsamaktadır. Yapılan plan bölge düzeyindeki konuları içerdiğinde bölge planları, yine bölge düzeyinde özellikli bir konunun incelenmesi ile turizm master planı, ulaşım master planı gibi isimleri alırken, kent düzeyinde kentin vizyonu doğrultusunda birçok sorun alanına ilişkin 5 yıllık hazırlanan planlar ise stratejik planlar olarak adlandırılmaktadır. Korunan alanlar söz konusu olduğunda alanın yönetim mekanizmasını tanımlayan planlar ise alan yönetim planları olarak adlandırılmaktadır. Eylem planları ise stratejik planlar, turizm master planları, bölge planları ve yönetim planlarının içinde bulunabileceği gibi bu planlardan bağımsız olarak da hazırlanabilmektedirler.

Tarihi kentler için hazırlanan ulusal ölçekteki eylem planları incelendiğinde bu planların çoğunlukla alan yönetim planları kapsamında hazırlandığı görülmektedir. Bu kapsamda eylem planı yönetim planlarının nasıl uygulanacağını gösteren planlar olarak hazırlanmaktadır (Çizelge 1.1). Yönetim planlarında eylem planlarından farklı olarak yönetimde korumanın sağlanması için ön görülen alanın yönetsel mekanizmasının tanımlanması ön plana çıkmaktadır. Yönetim planında alan yönetimden sorumlu kurumlar, korumada eğitsel kurumlar, tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarına hizmet edecek kurumlar, bakım ve onarım çalışmaları için görevli kurumların tüm paydaşlarının tanımlanması gerekmektedir. Böylelikle yönetim planlarında çeşitli resmi kurum temsilcilerinden oluşan kamu görevlileri, yerel yönetimler, meslek odaları, sivil toplum kuruluşları, medya temsilcileri, mülk sahipleri gibi paydaşlar belirlenerek alanın yönetsel mekanizmasının oluşturulduğu, yönetim kurulu, danışma kurulu ve denetleme kurulunun oluşturulması sağlanmaktadır. Ayrıca yönetim planlarında finansal kaynakların tanımlanması da önemlidir.

Çizelge 1.1. Yönetim planı ve eylem planı içerikleri (Orijinal, 2019)

Yönetim Planı	Eylem Planı
<ul style="list-style-type: none"> • Alanın tanımlanması • Kültürel değer ve öneminin belirlenmesi • Alanın yönetsel mekanizmasının tanımlanması • Koruma politikalarının belirlenmesi • Eylem planının hazırlanması	<ul style="list-style-type: none"> • Hedeflerin belirlenmesi • Stratejilerin belirlenmesi • Eylemlerin belirlenmesi<ul style="list-style-type: none"> ○ Eylemlere yönelik zaman çizelgesi oluşturulması ○ Sorumlu kişi/kuruluşların belirlenmesi ○ Kaynakların belirlenmesi • Eylemlerin önceliklendirilmesi

Tarihi alanlarda eylem planları hazırlanırken öncelikle hedef ve stratejilerin belirlenmesi gerekmektedir. Belirlenen hedef ve stratejilerin kentin güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin, fırsat ve tehditleri tanımlıyor olması ve uzun, orta ve kısa vadeli hedeflerle birlikte alınacak kararlar için bir çerçeve çiziyor olması gerekmektedir. Eylem planları ayrıca sürecin

izlenmesinde ve gözden geçirilmesinde önem taşıdığından bu planlar bir sonuç değil, süreç olarak tanımlanmaktadır. Kentsel alanlarda yapılacak olan eylem planları, kent, bölge ve hatta ülke ölçeğinde hazırlanan diğer planlarla uyumlu olmalıdır. Eylem planları, tüm yapılan planlar dışında kapsayıcı özellikte kentin tüm sorunlarını içeren veya sorun alanlarına ayrı ayrı çözümler üreten bir içeriğe de sahip olabilmektedirler.

2.3.1. Eylem Planı Süreci

Geleneksel planlama yaklaşımları; araştırma, analiz ve sentez olarak planlamanın bir rutinini takip etme eğilimindedir. Bunun aksine eylem planlama; çalışmanın sırası ne olursa olsun özellikle final hedef olan “uygulama” sürecini de çalışmaya dâhil etmektedir (Hamdi ve Goethert, 1997).

Plan hazırlama sürecinin öncesinde; çalışma alanı ve bu süreçte ihtiyaç duyulacak kişilerin belirlenmesi gerekmektedir. Eylem planlama sürecine katılacak kişilerin kim olacağına karar verilirken stratejiler ve eylemler önemlidir. Bazı durumlarda yardımcı kişi ve kuruluşların desteğinin alınması da gerekmektedir. Alan ve kişilerin tespitinin ardından atılacak olan adım, eylem planı düşünülmeden ve tasarlanmadan önce, plan yapılacak yer hakkında mevcut durumun belirlenmesidir. Planlamaya başlamadan önce yapılması gereken son adım ise genel bir gündem/takvim oluşturmaktır (CIVICUS, 2013). Eylem planı hazırlama süreci amaç ve hedeflere ulaşmak için ne tür yöntemler izleneceğinin, ne tür program ve projeler geliştirilebileceğinin belirlenmesini içermektedir. Eylem planı hazırlama süreci çalışma alanındaki problemleri ve fırsatları tanımlama ile başlamaktadır. Problemleri yorumlama ve önceliklendirme amacı oluşturmanın temelidir. Örneğin İstanbul Kültür Sanat Vakfı'nın Şubat 2016'da kültür politikaları kapsamında hazırlamış olduğu “Yerel Yönetimler İçin Kültürel Planlama” çalışmasında kültürel planlama için oluşturulan eylem planında süreç; hazırlık, araştırma ve veri toplama, analiz, kurumsal süreçler ve paylaşım, yazım, kamuoyuna duyurma, hayata geçirme izleme ve değerlendirme aşamaları olarak ele alınmıştır (İKSV, 2016).

Eylem planı hazırlama süreci; yerel halkın aktif olarak sorumluluk aldığı katılımcı bir süreçtir. Tüm paydaşların katılımıyla desteklenen eylem planları sürecinde katılımcılık boyutuna Yerel Gündem 21 uygun bir örnek teşkil etmektedir. Yerel Gündem 21, 1992'de Rio de Janeiro'da gerçekleştirilen ve Türkiye'nin de Başbakanlık düzeyinde temsil edildiği BM Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda küresel eylem planı olarak benimsenmiş olan Gündem 21'in hedeflediği sürdürülebilir kalkınmanın yerel düzeyde yaşama geçirilmesini

sağlayacak başlıca mekanizma olarak kabul edilmiştir. Yerel Gündem 21, öncelikle yerel sürdürülebilir kalkınma sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli, stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanması yoluyla, yerel düzeyde Gündem 21'in hedeflerine ulaşılmasını amaçlayan, katılımcı ve çok sektörlü bir süreçtir. Bu süreç kentlerde, katılımcı, “sürdürülebilir” bir gelecek vizyonu üzerinde mutabakat sağlanması, buna yönelik uzun, orta ve kısa dönemli hedeflerin belirlenmesi ve bunlara dayalı olarak, yerel eylem planlarının hazırlanması teşvik edilmektedir. Özünde bu süreç, kentin sürdürülebilir geleceğine yönelik bir vizyon geliştirilmesini, ardından da bu vizyonun yaşama geçirilmesini sağlayacak uzun soluklu bir yerel eylem planını kapsamaktadır. Bu planın en önemli yanı, yerel düzeydeki katılımın belirli hedeflere ve eylemlere yönelmesini sağlayarak, katılımdan somut sonuçlar alınması, katılımcıların etkinliğinin artırılması ve katılımın sürekliliğini sağlamasıdır. Paydaşların katılımının, yerel karar alma süreçlerini ve kent yönetimini etkileme çabası ile sınırlı kalmayarak, yaşadıkları kentin sürdürülebilir geleceğine yönelik projeler geliştirmeleri, geliştirdikleri bu projelerin veya genelde yerel hizmetlerin yürütülmesine doğrudan katılmaları ve bu konuda sorumluluk üstlenmeleri açısından da önemli bir işlev görmektedir (Emrealp, 2005).

Eylemlerin gerçekleştirilmesine yönelik çalışma programlarının hazırlanması sürecine tüm paydaşların katılımı bir zorunluluktur. Eylem türüne yönelik özel-kamu ortaklıklar kurulmalıdır. Koruma ve kullanma dengesini göz önünde bulunduran uygulamalar kısa, orta ve uzun vadeye ilişkin çalışma takviminin geliştirilmesi, projelerin belirlenmesi ve bunların nasıl, ne kadar zamanda, kimin sorumluluğunda gerçekleşeceği, teknik ve finans boyutuyla analiz edilerek eylem planlarının hazırlanması gerekmektedir (Büken Cantimur, 2011).

Eylem planı yaratım süreci, yerel kaynaklar ve potansiyellerin kullanıldığı, paydaşların aktif olarak sorumluluk aldığı etkin ve katılımcı bir süreçtir. Tarihi kentlerde mekânsal, toplumsal ve ekonomik sorunların büyüklüğü karşısında yeni çözüm önerilerinin geliştirilmesi için hazırlanacak olan bir eylem planı, çok yönlü bir bakış açısı benimsenerek, tüm paydaşların görüşleri dikkate alınarak kurgulanmalıdır. Eylem planı hazırlama süreci yapılacağı konu ile ilgili olarak değişken olmakla birlikte belirli bir standardı bulunmamaktadır. Özellikle kentsel alanlarda yapılan eylem planları için her kentin dinamikleri, potansiyel, sorun ve kaynakları farklı olabileceğinden eylem planı süreçleri de bu veriler doğrultusunda farklılık gösterebilmektedir.

2.3.2. Eylem Planı İeriği

Eylem planları farklı konular için yapılmakta olup, içeriği genellikle benzerlik göstermektedir. Alan Yönetimi İle Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri İle Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği'nde eylem planı içeriği yapılacak faaliyet, sorumlu kuruluş, finans kaynakları ve hedef tarihinin ortaya konması olarak belirlenmiştir (Resmi Gazete, 2005).

Etkili bir eylem planlaması için süreç karmaşıklıktan uzak, gerçekçi ve değişen koşullar karşısında dinamik ve esnek olmalıdır. Sürecin içeriğinde ise; belirlenen eylemler herkesin anlayabileceği dilde basitçe ifade edilmeli, uzun, orta ve kısa öncelikler belirlenerek, hangi eylemlerin en acil olarak ele alınması gerektiği ve sorumlular ile zamanlama belirlenmeli ve gözden geçirme sürecinin işler hale getirilmesi ile planın sürekli olarak izlenmesi ve güncellenmesinin sağlanması gerekmektedir (CA, 2004). Eylem planlarının hazırlanması, öncelik sıralamasını da beraberinde getirmektedir. Thomas, Middleton ve Pihilips (2003)'e göre; öncelikleri sıralarken dikkat edilmesi gerekenler;

- Bir yıl içinde tamamlanması gereken eylemler
- Alanın rutin yönetimiyle ilgili yapılması gereken eylemler (Belirli bir zaman dilimi içinde tamamlanmaları gerekse de belli esnekliğe sahiptirler).
- İlk iki sıradaki yapılacaklar tamamlandıktan sonra, zaman ve diğer kaynaklar da uygun ise yapılması gereken eylemlerdir.

Eylem planları belirlenen hedefe/amaca/vizyona ulaşmak için belirlenen stratejilerin ne derece gerçeğe uygun olduğu veya uygulamaya geçirilebileceği hazırlanan eylem planı ile somut hale gelmektedir. Eylem planlarının içeriği;

- Çalışılacak konunun/alanların açıklanması ve amacın/hedefin belirlenmesi,
- Bu amaca/hedefe ulaşmak için takip edilmesi gereken stratejilerin belirlenmesi,
- Belirlenen stratejilere uygun eylemlerin belirlenmesi,
- Her adım için sorumlu kişi/kuruluşların belirlenmesi,
- İhtiyaç duyulan girdilerin/kaynakların açıklanması,
- Eylemlerin önceliklendirilmesidir.

Kentlerin gelecek kurgularını gerçekleştirebilmeleri için bir araç niteliğinde olan eylem planları, gelecek odaklı, esnek, dinamik ve niteliksel bir süreçtir. Katılımcı odaklı üretilen bu planlar kentteki farklı beklentilerin koordine edilerek, potansiyellerin kentin gelişimi için yönlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Kent gelişimi için kültürel, doğal ve sosyo-ekonomik özelliklerin korunması arasında önemli bir denge kurmaktadır.

2.3.3. Eylem Planı Uygulama Örnekleri

Uluslararası ölçekte tarihi kentsel alanlar için yapılmış eylem planı örneği olarak Avrupa Birliği kapsamında yürütülen URBACT II programı kapsamında gerçekleştirilen HerO (HerO: (Heritage as Opportunity) Fırsat olarak Kültürel Miras Projesi kapsamında seçilen pilot şehirler incelenmiştir. Bu kentlerin ortak özelliği kent merkezinde UNESCO tarafından korunan dünya mirası alanlarının olması, kentin tarihi bir dokuya sahip olması ve tarihi kentsel peyzaj potansiyellerinin yüksek olmasıdır. Ulusal ölçekte örnek incelemesi yapılırken ise tarihi kentsel peyzaj değeri yüksek olan UNESCO tarafından koruma altına alınmış kentler seçilmiştir. Uluslararası ve ulusal eylem planı örnekleri, planların hazırlanma süreçleri ve yaklaşımları çerçevesinde ele alınarak incelenmiştir.

2.3.3.1. Uluslararası Ölçekte Eylem Planları

Avrupa Birliği kapsamında yürütülen URBACT II (Urban Action) programının amacı sürdürülebilir kentsel gelişme ile ilgili tüm bilgilerin yayılmasını ve Avrupa kentleri arasındaki deneyim transferini sağlamaktadır. URBACT II Programı 2007-2013 yılları arasında sürdürülmüştür. Bu doğrultuda gerçekleştirilen HerO (Heritage as Opportunity) Fırsat olarak Kültürel Miras) Projesi URBACT II tarafından yapılmış 'Kentler & Entegre, Sürdürülebilir Gelişme' konulu kültürel miras ve kentsel gelişme ile ilgili bir projedir. URBACT ağı olan HerO projesi kapsamında irdelenen pilot şehirler;

- Graz (Avusturya),
- Liverpool (İngiltere),
- Lublin (Polonya),
- Napoli (İtalya),
- Poitiers (Fransa),
- Regensburg (Almanya),
- Sighișoara (Romanya),

- Valensiya (İspanya),
- Valetta (Malta),
- Vilnius (Litvanya) kentleridir (Şekil 2.27).

Şekil 2.27. HerO projesi kapsamında irdelenen kentler (URBACT, 2008)

Hızla değişen sosyal, ekonomik ve ekolojik şartlar tarihi alanlar için büyük bir sorun oluşturmaktadır. (örneğin iklim değişikliği, demografik değişim vb. gibi) Tarihi kent dokusunun gelişiminde ve korunmasındaki dengesizlikler ya ekonomik durgunluğa ya da kültürel mirasın kaybına ve bununla birlikte kentlerdeki kimlik kaybına yol açmaktadır. Kültür mirasının korunması için, tarihi kentsel peyzajın sosyo-ekonomik gelişim ile ilişkilendirilen sürdürülebilir kentsel kalkınma politikaları ve yönetim stratejilerine ve eylem planlarına büyük bir ihtiyaç vardır. Bu bağlamda URBACT ağı olan ‘HerO - Heritage as Opportunity’ projesi kapsamında 10 Avrupa ülkesinden tarihi kentsel peyzaj değeri açısından zengin 10 şehir seçilmiştir. Temel amaç; tarihi kentsel peyzajların korunmasının sosyo-ekonomik gelişmeler ile ilişkilendirildiği, sürdürülebilir, geleceğe yönelik bir kentsel gelişmeyi destekleyen, tarihi kentsel alanlardaki farklı talep ve çıkarları dengeleyen, mevcut kültürel miras yönetim planları ile entegre yeni bir araç (eylem planı) geliştirip uygulamaktır (Kentsel Vizyon Platformu, 2016).

İncelenen kentlerde eylem planı hazırlanmadan önce ön hazırlık çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalarda tüm kentlerde aynı yöntem uygulanmıştır. Bu yöntemin aşamaları:

- **Anket**

URBACT ağına katılan kentlerde mevcut durumu, sorunları ve ihtiyaçları belirlemek için paydaşlara (yerel yönetimler, tarihi kent merkezinde yaşayan konut sakinleri, özel kuruluşlar vb.) anket uygulanmıştır. Bu anketlerin sonuçları her bir kent üzerinden ayrı ayrı tartışılmıştır.

- **Kent ziyareti**

İlgili kenti ve kentin kültürel mirasını fiziksel olarak gözlemlenebilmesi için kent ziyaretleri düzenlenmiştir. Bu ziyaretler ile kentlerin mevcut durumu, sorunları ve ihtiyaçları hakkında daha detaylı bilgi alınabilmesi için daha fazla yerel paydaş ile görüşülmüştür.

- **Çalıştay düzenlenmesi**

Her bir kentte ayrı ayrı kentteki paydaşlar ile çalıştaylar düzenlenerek, ana hedef üzerine tartışılmış ve çalışma programı oluşturulmuştur.

Yapılan eylem planlarında ana hedef kültürel mirası koruyarak modern yaşam ile entegre sürdürülebilir bir oluşum içinde küçük tarihi kentleri güçlendirmek ve orta büyüklükteki tarihi kentlerin cazip ve rekabetçi merkezler olmasının sağlanması olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda tarihi kentlerde yeniden canlandırmanın gerçekleştirilebilmesi için 8 ana eylem alanı/odaklanılacak konu belirlenmiştir.

- **Tarihi kent merkezinde fonksiyon çeşitliliği sağlanması: Tarihi kent merkezinde geleneksel faaliyetlerinin yeniden canlandırılmasının yanı sıra yeni sektörlerin güçlendirilmesi, zincir mağazalara karşı, el sanatları, eğitim ve akademik yaşam, kültür, gastronomi, konaklama ve turizm gibi fonksiyonların öne plana çıkarılması**

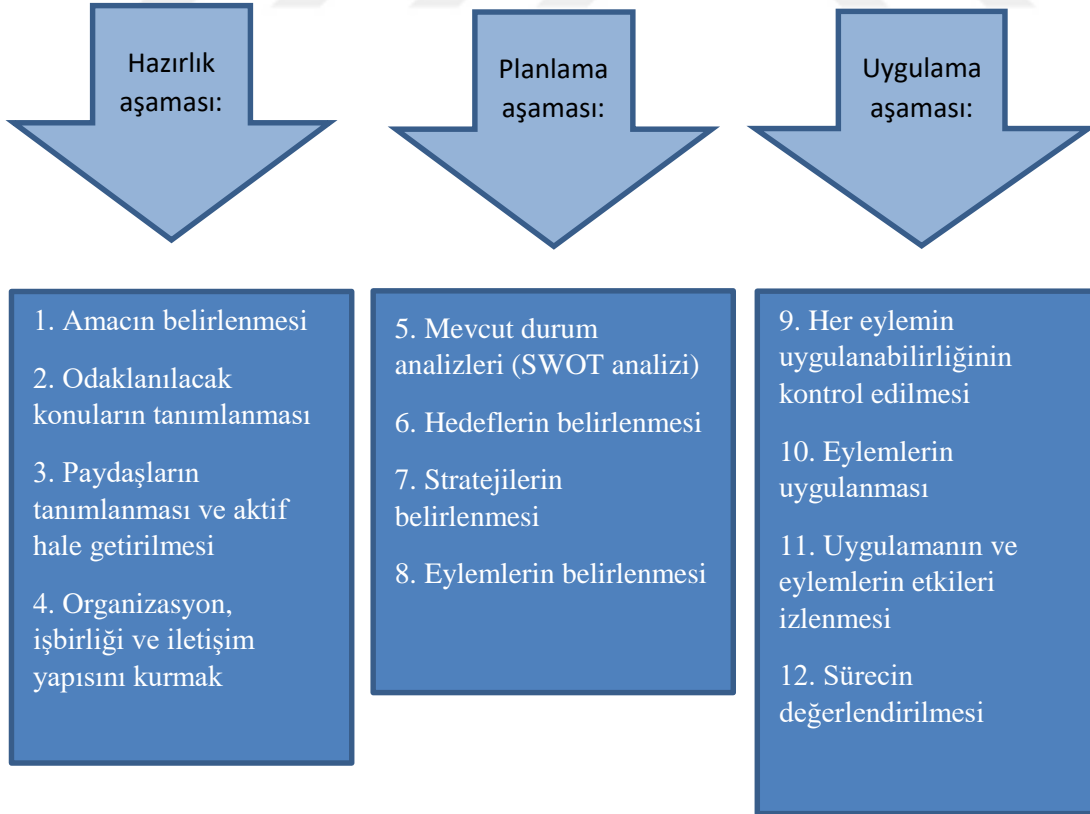
- **Ekonomik gelişmenin teşvik edilmesi:** Tarihi kent merkezlerinde sosyo-ekonomik hayatın canlandırılması için ekonomik teşvikler verilmesi

- **Sürdürülebilir kültür turizmi ortamı yaratmak:** Kültür turizmi birçok Avrupa kenti için önemli bir faktördür. Bu nedenle ilginç tarihi ve kültürel değerlere sahip kentlerde turizm potansiyellerinin artırılması için çalışmaların yapılması

- **Özel fonların etkinleştirilmesi** Yeni yapıların yapılması veya mevcut binaların restorasyonunda gerekli bütçeyi oluşturmak için restorasyon ve yeni yapıların inşasında kullanılmak üzere gerekli olan mali kaynağı özel fonlar kurarak sağlamak

- **Kentsel mimarinin ve kültürel mirasın korunması:** Tarihi kentlerde kentin mimarisi öncelikli ele alınması gereken konulardan biridir. Koruma ve restorasyon çalışmalarında her yapı için yapıya özgü çözümler üretilmesi ve koruma ve kullanma dengesinin sağlanması
- **Kamusal alanların iyileştirilmesi:** Kamusal alanlar toplumsal faaliyetleri düzenlenebileceği en önemli alanlardır. Bu alanların iyileştirilmesi yeniden canlandırma faaliyetlerinde öncelikli alanlar olarak belirlenmesi
- **Süreç kontrolünün sağlanması:** Eylem planı sonucunda yapılan restorasyon ve yeniden canlandırma çalışmalarında yerel halkın kültürüne ve tarihine paralel olması ve bu durumun sürdürülebilirliğinin denetlenmesi
- **Sivil toplumun etkinleştirilmesi ve sürece katılımının sağlanması:** Kentlerin yeniden canlandırılması süreçlerinde birbirinin ihtiyaçlarını bilen ve bu ihtiyaçlar konusunda uzlaşmacı yerel sivil toplumlar gereklidir. Sadece yerel yönetimlerin değil özellikle kent sakinlerinin sürece dahil edilmesi oldukça önem taşımaktadır.

Seçilmiş 10 pilot kent için eylem planı hazırlama süreci aynı olmakla birlikte 12 aşamadan oluşmuştur (Şekil 2.28).

Şekil 2.28. Eylem planı hazırlama aşamaları

İncelenen 10 kentte aynı aşamalar uygulanarak hazırlanan eylem planları kapsamında belirlenen sorunlar ve eylemler şu şekildedir;

- **Avusturya, Graz Kenti Eylem Planı**

Styria Eyaleti'nin başkenti olan Graz, 250 bin kişilik nüfusu ile Avusturya'nın en büyük ikinci kentidir. Yüzölçümü 128 km²'dir. Avusturya'nın güney doğusunda ve Mur Nehri kenarında kurulmuş bir şehirdir. Graz eski kent merkezi, Avrupa'da bulunan en iyi korunmuş kent merkezlerinden biridir. Graz, farklı tarihi dönemlere ait yapıların uyumlu bir şekilde bir arada bulunması sebebiyle 1999 yılında UNESCO Dünya Kültür Mirası listesine alınmıştır. Kentin Dünya Miras Listesine giren alanı olan Eski Şehir Merkezi 1,8 km² ve 4450 kişilik nüfusa sahiptir. Bugün kentte gotik dönemden çağdaş mimari örneklerle kadar geniş bir yelpazede yaklaşık 1000 adet yapı bulunmaktadır (URBACT, 2008) (Şekil 2.29).

Şekil 2.29. Graz tarihi kent merkezinin panoramik görüntüsü (Anonim, 2019c)

Graz kenti için hazırlanmış olan eylem planının ana hedefi tarihi kentsel peyzajların korunması ve kentteki sosyo-ekonomik gelişmeler ile entegre şekilde kentin gelişiminin sağlanmasıdır. Ayrıca kentin kimliğini koruyarak sosyo-ekonomik kalkınmasını sağlayacak adımlar atılarak tarihi kent merkezinde kamusal yaşamı ve kentsel işlevlerin sürdürülebileceği bir ortam yaratmaktır.

Sorunlar: Mevcut durum analizlerinde belirlenen kentteki temel sorunlar; tarihi kent merkezinde sokakların dar olmasından kaynaklanan otopark sorunu, araç yoğunluğu nedeniyle kentlinin erişilebilirliğinin ve yaya hareketlerinin kısıtlanması, tarihi kent merkezinde genellikle zincir mağazaların varlığına karşın yerel mağazaların azlığı ile ortaya çıkan yerel ekonomik problemler, tarihi kent merkezindeki yapıların ticari amaçlı kullanıma dönüştürülmesindeki yasal zorluklar, tarihi kent merkezindeki rekreasyonel faaliyetlerin gerçekleştirildiği kamusal alanların bakımsızlığıdır (URBACT, 2008).

Eylemler: Tarihi kent merkezinde yeni otopark alanları yaratılarak sakinlerin bölgeye erişilebilirliğinin kolaylaştırılması, yerel ekonominin canlandırılabilmesi için yerel mağazalara teşvikler yaratılması, kamusal alanların kamu-özel ortaklığı ile bakımlarının yapılarak kente fonksiyonel ve estetik değer katan bu alanların kazandırılmasıdır. Ayrıca tarihi kent merkezinin tüm unsurlarını koruma altına alan bir yasa çıkarılması planlanmıştır ancak 1974 yılında kabul edilen “Tarihi kent merkezini koruma yasası”nın yeterince kapsamlı olması sebebiyle yeni bir yasal düzenlenmeye gerek duyulmayıp, eylemler ilgili yasaya dayandırılmıştır. Eylem planında yer alan diğer eylemler ise; tarihi kent merkezindeki tarihi yapıların restorasyon çalışmalarını denetleyen “Tarihi kent merkezi uzmanlar komisyonu” kurulması, ülkede 1923 yılında kabul edilen anıtsal mimarlık örneklerinin korunması yasasının tarihi kent merkezi için uygulanır hale getirilmesi, Dünya Kültürel Miras Koordinasyon Kurumu kurularak; bu kurum tarafından yapılacak eylemlerin denetlenmesi, tüm yapılara “yapı kodu” verilmesi ve tüm inşaa izinlerinin Eski Şehir Koruma Yasası ve Anıt Koruma Yasası hükmüne tabi tutulması, tüm kent için yönetim planı hazırlanması, tarihi kent merkezi sakinleri arasında işbirliğini teşvik etmek amacıyla sakinler tarafından gastronomik faaliyetlerin düzenlenmesidir (URBACT, 2008).

- **İngiltere, Liverpool Kenti**

Liverpool İngiltere'nin Merseyside Metropolitan Kontluğu'nun doğu kıyısında yer alan bir kenttir. 1207 yılında bir ilçe olarak kurulmuş ve 1880 yılında şehir statüsü verilmiştir. Liverpool, 112 km²'lik bir alanı kapsayan 436.000 nüfusa sahiptir. UNESCO Dünya kültür mirası kapsamında korumaya alınan alan 1,36km²'lik bir alanı kapsamakta ve 1850 kişilik nüfusu barındırmaktadır. Dünya Miras Alanının tampon bölgesini içeren bölge, 7,900 nüfuslu 7,5 km² büyüklüğündedir (Şekil 2.30). Liverpool'da toplamda 2500 yapı tescillidir. Ayrıca 2004 yılında, Liverpool'un sahili, UNESCO Dünya Mirası listesine alınmıştır ve 18. ile 19. yüzyıllarına ait ticari liman örneklerinden birini yansıtmaktadır. Bu alan tarihi rıhtım, diğer rıhtımlar ve anıtsal rıhtıma ait ambarlar, nakliye ofislerinin tarihi ticaret merkezi ve daha küçük iç depolar ile büyük kent binalarının ve anıtlarının tarihi kültürel mahallesini ve birkaç tarihi meskeni kapsamaktadır. Bugün, birçok rıhtım eski işlevlerini kaybetmiştir. En iyi bilinen rıhtım Albert Dock: Dünyanın ilk kapalı yanmaz rıhtım depo sistemidir ve dökme demir, tuğla ve taştan yapılmıştır. 1980'lerde restore edilen Albert Dock, İngiltere'deki en iyi 1. derece anıtsal mimarlık örneği olarak tescillenmiş yapı örneklerinden biridir (URBACT, 2008).

Şekil 2.30. Liverpool tarihi kent merkezinde dünya miras alanı (Anonim, 2019c)

Kentte 20. yüzyılın 2. yarısında liman ve sanayi faaliyetlerinin azalması sosyal, ekonomik ve çevresel sorunlara neden olmuştur. Bu durum tarihi kent merkezinde yer alan eski yapılara olan talebi azaltmış ve yapıların bakımsız kalmasına neden olmuştur. Ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirildiği iş merkezleri yeni kent merkezine taşınmış, tarihi kent merkezine yönelik yatırımlar zayıf kalmıştır. Liverpool kentinde atılacak en önemli adım yeni yapılacak ekonomik yatırımların eski kent merkezine çekmek ve eski kent merkezindeki tarihi dokuyu koruyarak bu alanın yeniden canlandırılmasını sağlamaktır (URBACT, 2008).

Sorunlar: Tarihi yapıların çökme, yıkılma ve orijinal özelliğini kaybetme riski altında olması, tarihi kent merkezinde sosyo-ekonomik faaliyetlerin aktif olmaması sebebiyle mülk sahiplerinin yapıların bakımlarını karşılamak istememesi, birçok tarihi yapı üzerinde yasa dışı çatı katı inşa edilmesi, tarihi kent merkezi ile yeni yerleşim bölgesi sınırındaki yapıların tarihi doku ile uyumsuzluğu, liman bölgesinde yer alan rıhtımların işlevini kaybetmesi ve bakımsızlığıdır (URBACT, 2008).

Eylemler: Liverpool'un tarihi kent merkezinin ekonomik ve çevresel yenilenmesini stratejik olarak yönlendirmek için Dünya Kültür Miras Alanı ve Tampon Bölgesi'ndeki eylem alanlarını içeren "Liverpool Vizyonu Stratejik Yenileme Taslağı" hazırlanması, Liverpool genelinde kentsel gelişmeye rehberlik etmek ve çevresel koruma için yasal dayanak sağlayan "Liverpool Kent Konseyi Gelişme Planı hazırlanması", kentte olumlu kentsel tasarım ilkelerini belirlemek ve tasarım standardını yükseltmek için "Liverpool Kentsel Tasarım Rehberi" oluşturulması, kentte farklı alanların eş güdümlü gelişiminin sağlanması için master plan oluşturulması, Dünya Kültür Mirası Listesinde bulunan ve risk altında bulunan yapıların restorasyon çalışmaları için bir kuruluş kurulması, tarihi simgesel yapıların korunması, yeni yapıların tarihi kent dokusunu uygun ve kent silüetini bozmayacak şekilde tasarlanması, limana eklenecek yeni rıhtımların yapımı sırasında tarihi doku ile bütünlüğünün sağlanması, tarihi yapı

sahiplerinin kültürel miras konusunda bilinçlendirilmesine yönelik çalışmaların başlatılması, atıl durumda olan endüstriyel yapıların ve rıhtımların restore edilerek işlevsellik kazandırılmasıdır (URBACT, 2008).

- ***Polonya, Lublin Kenti***

Lublin Doğu Polonya'nın en büyük kentidir. 345.000 kişilik nüfusu ve 148 km²'lik yüz ölçümü ile Lublin Voyvodalığı'nın başkenti konumundadır. Bu bölgede ilk kalıcı yerleşik hayata ait ilk bulgular Ortaçağ'ın başlarına tarihlenmektedir. Lublin eski kent merkezi, Polonya genelinde korunmuş en iyi kentsel alanlardan biridir. 0,12 km²'lik bir alanı kapsamaktadır (Şekil 2.31). 12.000 kişi eski kent merkezinde yaşamaktadır. Tamamen korunmuş 98 yapısı ile Ortaçağ kentsel düzenini bugüne yansıtmaktadır. Kentteki dar arnavut kaldırımlı caddeler ve sokaklar önemlidir. Önemli tarihi binalar; Dominik Kilisesi ve Manastır Kompleksi, Grodzka ve Cracow Kapıları ve en karakteristik şehir simgelerinden biri olan Trinitarian Tower'dır. Lublin eski kent merkezi tarihi kentsel peyzaj özellikleri nedeniyle sit olarak korunmaktadır. Bu alanda toplamda 234 tescilli yapı bulunmaktadır (URBACT, 2008).

Şekil 2.31. Lublin tarihi kent merkezinde dünya miras alanı (Anonim, 2019c)

Lublin kenti için hazırlanan eylem planının ana hedefi 2016'da Avrupa Kültür başkenti seçilen Lublin'in kuruluşunun 700. yılında mekânsal, sosyal ve zihinsel olarak iyi durumda olmasının sağlanmasıdır. Eylem planının başlangıç noktası olarak kentsel standartların belirlenmesi ve bu bağlamda şehir planlamasındaki estetik özellikler, tarihi dokunun korunması ve işlevsel hale getirilmesi esas alınmıştır. Lublin tarihi kent merkezinin 19. ve 20. yüzyıldan sonra öneminin azalması ile birlikte antik kent dokusu kaybolmaya başlamış, sosyo- ekonomik gerileme ve nüfusun azalması ile birlikte kent merkezinin öneminin yitirilmesine neden olmuştur. Kentin en önemli sorunlarından biri de tarihi kent dokusunun yıllar içinde yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olmasıdır (URBACT, 2008).

Sorunlar: Tarihi yapı sahiplerinin genellikle düşük gelirli olması sebebiyle restorasyon çalışmalarını için yüksek finansman ihtiyacı oluşması, Lublin için önemli odak noktası olan tren

istasyonu ile tarihi kent merkezi arasında iyi bir bağlantı sağlanamaması, tarihi kent merkezinde toplu taşıma olanaklarının yetersizliği ve otopark sorunu ve donatı düzeyinde tarihi kent merkezindeki tabelaların tarihi doku ile uyumsuzluğudur (URBACT, 2008).

Eylemler: Tarihi kent merkezinde restorasyonu tamamlanmış yapıların çoğunun otel ve ticari fonksiyon ile kullanılmasını engellemek için bu amaçla kullanılacak yapıların belirlenmesi, böylelikle konut fonksiyonunun sürdürülebilirliğinin sağlanması, tarihi kent merkezinin kuzeyinde yer alan az gelişmiş bölgeye geçici ticari yapıların (kiosk vb.) ve küçük işletmelerin taşınmasının sağlanması, yapılacak olan restorasyon çalışmalarında yerel yönetimler ile iş birliği sağlanması, turist odaklı faaliyetlerin, tarihi yapıların giriş katındaki ticari faaliyetlerin ve kültürel odaklı işletmelerin desteklenmesi, yeni yerleşim bölgelerini tarihi kent merkezindeki dokuya uygun şekilde gelişmesini sağlamak, kent merkezindeki yeşil alanların artırılması ve rekreasyonel alanların iyileştirilmesinin sağlanması, tarihi kent merkezine erişimi kolaylaştırmak üzere toplu taşıma olanaklarının artırılması, tarihi kent merkezinde yaya ve bisikletlilere yönelik planlamaların yapılması ve yer yer halk otobüslerinin kullanacağı ulaşım ağının planlanması, tarihi kent merkezinde trafiğin azaltılması ve bu alana toplu taşıma olanaklarının artırılması ve yeni otopark alanlarının yaratılması, tarihi kent merkezindeki yerel esnafın haklarının korunması, bu işletmelere teşvikler sunulması ve büyük firmalar ile mücadele edebilmeleri için ayrıcalıklar tanınması, tarihi alanların restorasyonunda ve açık ve yeşil alanların iyileştirilmesinde kamu-özel ortaklığından yararlanılabilecek yasaların çıkarılması, tarihi değerleri korunarak kullanılması konusunda yerel halka yönelik farkındalık etkinliklerinin artırılması, tarihi kent merkezinde turizmin geliştirilmesi için tren istasyonu ile arasındaki bağlantının sağlanmasıdır (URBACT, 2008).

- **İtalya – Napoli Kenti**

Napoli, İtalya'nın en büyük üçüncü şehridir. Campania Bölgesi'nin ve güney İtalya'nın başkentidir. Napoli'de 117 km² üzerinde 975.000 nüfus yaşamaktadır. Napoli'nin metropol bölgesi İtalya'da en yoğun nüfusa sahip ikinci bölgedir. 2500 yılın üzerinde tarihi, sanatı, kültürü ve gastronomideki önemi ile tanınan şehir, tarihin büyük bir kısmında önemli bir rol oynamıştır. Napoli, iki volkanik alanın ortasında, Napoli Körfezi'nin kıyısında, yanardağı Vesuvius ve Phlegraean Fields arasında yer almaktadır. Kentin tarihi merkezi 1995 yılında UNESCO Dünya Mirası listesine girmiştir. Bu alan 7 km²'lik bir bölgeyi kaplamakta olup, 300.000 sakini bulunmaktadır (Şekil 2.32). Napoli Avrupa'nın en antik şehirlerinden olup, mevcut kentsel dokusu kentin tarihsel katmanlardan oluşmaktadır. Napoli tarihi kent merkezi

antik Akdeniz kentlerinin arasında bugüne ulaşan ve bu bölgenin antik mimarisini yansıtan ender örneklerden biridir. Antik yunan şehirlerinin özelliği olan ızgara yerleşim planı Napoli’de bugün halen temel formunu korumaya devam etmektedir. Napoli’deki en belirgin mimari örnekler Ortaçağ, Rönesans ve Barok döneme aittir. Yunan-Roma Karayolu ağı bugüne kadar korunmuştur (URBACT, 2008).

Şekil 2.32. Napoli tarihi kent merkezinde dünya miras alanı (Anonim, 2019c)

Sorunlar: Tarihi kent merkezinde genellikle düşük gelirli ve eğitim seviyesi düşük popülasyonun yaşaması ve işsizlik oranının yüksekliği, sosyo-ekonomik ve kültürel durumdan kaynaklanan suç oranındaki artış ve tüm bu durumlardan kaynaklanan kültürel mirası korumak adına yapılacak yenilikler için zorluklar oluşmasıdır. Ayrıca kamu kullanımında olan ve/veya özel mülk olan tarihi yapıların bakımsız olması, restorasyon çalışmaları için finansal zorluklar, tarihi yapıların restorasyon çalışmaları ve yeni yapılacak yapıların tarihi doku ile uyumunun sağlanabilmesi için ortaya çıkan güçlükler, tarihi kent merkezinde bireysel araç kullanımının fazla olması ve yolların dar olması dolayısıyla oluşan otopark sorunu, zincir mağazaların yerel işletmelere tercih edilmesidir (URBACT, 2008).

Eylemler: Tarihi kent merkezindeki eylemleri tanımlayan kentsel planlama şeması oluşturulması, tarihi kent merkezinde araç trafiğini azaltmayı ve döşeme elemanlarını özelliğini dahi içeren yol yönetmeliği çıkarılması, turistik faaliyetlere yönelik kentte bölgeleme çalışması yapılması, özel mülk sahiplerinin restorasyon ve rehabilitasyon çalışmaları yapabilmeleri için finansman sağlamak üzere yerel yönetimler tarafından hibe programlarının oluşturulması (Sirena projesi), anıtsal yapılardan olan “Albergo die Poveri” ve “Trinità delle Monache” nin rehabilitasyonu ve yeniden kullanımı, sanat eserlerinin sergilenmesi için yeni metro istasyonlarında “sanat istasyonları” projesinin başlatılması, tarihi kent merkezinde yayalaştırılma olanaklarının artırılması, tarihi kent merkezindeki KOBİleri destekleme

programının oluşturulması, tarihi kent merkezinin sosyo-ekonomik açıdan en düşük iki bölgesi olan Rione Sanità ve Quartieri Spagnoli bölgelerinin güçlü bir mali destek ile kalkındırılması ve sakinlerden maddi beklenti olmaksızın restore edilmesi, yeni kentsel gelişmelerin kentin mekânsal özelliklerine ve tarihi kentsel peyzajına saygı duyularak tasarlanmasının sağlanması, gürültü ve atmosferi kirletmesi açısından bireysel araç kullanımının azaltılarak çevre koşullarının iyileştirilmesi, genellikle kentlinin zincir mağazalardan alışveriş yapmasından dolayı geleneksel dükkanlara olan talebin azalmasını engellemek için geleneksel dükkanların hayatta kalabilmesini sağlayan teşvik oluşturulması, kenti yeniden canlandırma faaliyetlerinin koordinasyonunun sağlanabilmesi için yönetim ofisi kurulması olarak belirlenmiştir (URBACT, 2008).

- **Fransa, Poitiers Kenti**

Poitiers, batı Fransa'nın merkezindeki Clain Nehri üzerindeki bir kasabadır. Kent Vienne bölgesinin ve Poitou-Charentes bölgesinin başkentidir. Nüfusu 89.000 kent 42 km²'dir (Şekil 2.33). Kent, özellikle Roma döneminden kalma antik yapı kalıntılarına sahiptir. Eski şehir merkezi, üç taraftan çevrelenen akarsuların seviyesinin 40 m. yukarısına yükselen bir yamacın zirvesinde konumlanmıştır. Eski şehir merkezi, 17.500 kişinin yaşadığı 2 km²'lik bir alanı kaplamaktadır.

Şekil 2.33. Poitiers tarihi kent merkezinde dünya miras alanı (Anonim, 2019c)

Kentin eylem planı oluşturulurken turizm ve ticaretin gelişimini destekleyen ve bunu yaparken tarihi dokuya zarar vermeden gerçekleştirilebilecek sürdürülebilir bir plan olması esas alınmıştır.

Sorunlar: Tarihi kent merkezinde toplu taşıma olanaklarının yetersizliği, engelli bireylere yönelik erişilebilirlik sorunları, özellikle tarihi kent merkezi dışına çıkarılmış bazı ekonomik faaliyetlerin şehir merkezine geri alınmasının sağlanamaması, öğrencilerin üç aylık

dönemde kenti terk etmesiyle tarihi kent merkezinde canlılığın kaybolmasıdır (URBACT, 2008).

Eylemler: Tarihi kent merkezinde uygun yer seçimi yapılarak “Futuroscope” parkı kurularak görsel ve dijital sanat teknikleri kullanarak tarihi kentsel peyzajı bölge sakinlerinin ve turistlerin sanal ortamda gezilebilmesinin sağlanması, Futuroscope ile kentteki turizm faaliyetlerinin artırılması buna bağlı olarak da alt yapı olanaklarının iyileştirilmesi, tarihi kent merkezinde CO² emisyonunu azaltmak ve tarihi binaların enerji verimliliğinin artırılmasının sağlanması, “Coeur d’Agglo” adlı proje ile kamusal alanların iyileştirilmesi, engelli bireylerin erişilebilirliği ve kültürel mirası deneyimlemelerini sağlanması, tarihi kent merkezinde yapılacak olan yeni binaların kamusal işlevler için (kütüphane, konservatuar, müze, tiyatro) kullanılması, tarihi kent merkezi için kentsel tasarım rehberi oluşturulması, tarihi yapılar için aydınlatma projelerinin hazırlanması, tarihi kent merkezinde sosyal karışımı sağlayabilmek için düşük gelirli ailelere sosyal konutlar verilmesi, tarihi merkezde toplu taşımayı teşvik etmek, tarihi kentsel peyzajın daha da gelişmesini sağlamak için paydaşlar arasında uzun vadeli işbirlikleri kurmak ve bunlara mülk sahiplerini dahil etmek, tarihi merkezde ekonomik faaliyetlerin geleneksel dükkanların lehine desteklenmesidir (URBACT, 2008).

- **Almanya, Regensburg Kenti**

Regensburg Almanya’nın Bavyera Eyaleti’nde yer alan bir kenttir. Kentin geçmişi tarih öncesi devirlere kadar uzanmakta olup, Regen ve Tuna nehirlerinin birleştiği noktada kurulmuştur. Nüfusu 147.000 olan kent 81 km²’lik bir alan kaplamaktadır (Şekil 2.34). Bugün şehrin merkezinde yer alan ve 14.yüzyıldan bu yana tarihi dokusunu korumuş durumda olan tarihi kent merkezi ise 183 hektar büyüklüğünde ve 15.000 kişilik bir nüfusa sahiptir. Regensburg tarihi kent merkezi 2006 yılında UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesine alınmıştır. Bu alanda tarihi kamu binaları, kiliseler, manastırlardan oluşan 934 adet Ortaçağ kent kültürü ve mimari dokusunun özelliklerini taşıyan yapılar bulunmaktadır (URBACT, 2008).

Şekil 2.34. Tuna Nehrin’den Regensburg tarihi kent merkezi (Anonim, 2019c)

Sorunlar: Yeni yerleşim bölgelerindeki mimari yapıların tarihi kent merkezinin dokusu ile uyumsuzluğu, tarihi kent merkezinde telekomünikasyon altyapısındaki eksiklikler, tarihi kent merkezindeki toplu taşıma olanaklarının yetersizliği, tarihi kent merkezinde yerel işletmelerin azlığı, tarihi kent merkezinde yer alan tarihi konutların altyapı problemleri, tarihi kent merkezinde turistik faaliyetlere yönelik işletmelerin (konaklama, alış veriş) yetersizliği, tarihi yapılarda düşük enerji verimliliği sağlamak adına çalışmaların bulunmamasıdır (URBACT, 2008).

Eylemler: Restorasyon çalışmalarının tarihi kentsel peyzajlar ile uyumlu olmasını sağlayacak “Tasarım Danışma Kurulu” kurulması, tarihi kentsel peyzajların korunması için tüm paydaşlarla iletişim ve işbirliği sağlanması, Dünya Kültür Mirası alanı için bilgi merkezi oluşturulması, mevcut tarihi yapılara yapılacak müdahaleler için geleneksel tekniklerin kullanılmasını ve yerel tasarım özelliklerinin denetlenmesini sağlayacak “Tarihi Kent Koruma Tüzüğü” hazırlanması, Tarihi Kent Koruma Tüzüğü ile kaçak katlar, balkonlar, korkuluklar, antenler, reklam tabelaları gibi eklenti ve donatıların belirli bir standartta olmasının sağlanması, yerel kültürel mirasın farklı hedef kitlelere tanıtımını sağlamak amacıyla bir kurul oluşturulması, tarihi merkezde toplu taşımayı geliştirmek, geleneksel dükkanların zincir dükkanlara karşı ayakta kalabilmesini sağlamak için teşvikler oluşturulması ve tarihi binaların enerji verimliliğini arttırmaktır (URBACT, 2008).

- **Romanya, Sighişoara Kenti**

Sighişoara, Romanya'nın Mureş bölgesinde Târnava Mare Nehri üzerinde yer alan bir kenttir. Transilvanya'nın tarihi bölgesinde yer alan Sighişoara'nın nüfusu 36.000 olup, 11 km²'dir (Şekil 2.35). İlk kez 1191'de Sighişoara bir Sakson yerleşimi olarak tanımlanmıştır. Sighişoara, Transilvanya Saksonları'nın kültürüne mimari ve kentsel anıtları ile tanıklık etmekte ve Latin Avrupa merkezli Orta Avrupa kültürü ve Bizans-Ortodoks kültürü arasındaki sınır bölgesinde yerleşik yerleşim yeri (kale) örneğidir. Bu alan 1999'dan beri, otantik Ortaçağ mimarisi ve girişteki eski şehir ile UNESCO Dünya mirası olarak listelenmiştir. Bu alan içinde yaşayan 8,000 kişi ile 0,3 km² alanı kaplamaktadır (URBACT, 2008).

Şekil 2.35. Tuna Nehri'nden Sighișoara kent merkezi (Anonim, 2019c)

Sorunlar: Kamuya ve sahsa ait tarihi yapıların restorasyon gereklilikleri, tarihi yapıların genellikle düşük gelirli kişilere ait olmasıyla, bu yapıların restorasyonu için kaynak yaratılmasındaki zorluklar, tarihi kent merkezinden kalenin erişilebilirliğinin zayıflığı, tarihi kent merkezindeki yoğun trafik baskısı, tarihi kent merkezinde turistik faaliyetlere hizmet edebilecek geleneksel el sanatları, geleneksel mutfak vb. ürünlerin satılabileceği işletmelerin eksikliği, tarihi kent merkezinde orta ve yüksek gelir sınıfının ihtiyaçlarını karşılayabileceği ticari işletme eksikliği ve alt yapı yetersizliğinden kaynaklanan kent merkezinde yaşanan su taşkınlarıdır (URBACT, 2008).

Eylemler: Tarihi kalenin restorasyonu için yerel yönetimler ve kamu ortaklı restorasyon çalışmalarının başlatılması, kent için her 5 yıl için eylem planları içeren 15 yıllık bir stratejik plan hazırlanması, tarihi kent merkezinde kanalizasyon sisteminin yenilenmesi, temiz su temini için alt yapı çalışmalarının tamamlanması, tarihi kent merkezi ile çevresinde yer alan doğal miras alanları arasında sürdürülebilir bir turizm planlaması yapılarak bağlantı sağlanması, yıkılmak üzere olan anıtsal ve sivil mimarlık örneklerinin restorasyonlarının yapılması, özel mülkiyete ait tarihi binaların çoğunlukla düşük gelirli kişilere ait olması dolayısıyla bu binaların restorasyon ve bakımları için teşvikler sağlanması, tarihi kent merkezindeki trafik sıkışıklığının önlenmesi, tarihi kent merkezinde geleneksel el sanatlarının gerçekleştirilebileceği dükkanların yer alması, tarihi kent merkezinde maddi getirisi yüksek olan turizm tesisine dönüşmesini engellemek için konutların, konut olarak kullanılmasını güvence altına alınması, tarihi kent merkezinin sadece turistler için değil, tüm paydaşlar için uygun bir yer olarak sürdürülebilirliğini sağlanması, kent merkezinin periyodik taşkınlardan korunması, tarihi kentsel peyzajın korunması ve daha da geliştirilmesi olarak belirlenmiştir (URBACT, 2008).

- ***İspanya, Valensiya Kenti***

Valensiya, Valensiya özerk toplumunun başkentidir. İspanya'nın üçüncü büyük şehridir. Valensiya şehrinin nüfusu 800.000 ve 135 km²'lik bir alanı kapsamaktadır (Şekil 2.36). Kent, Roma İmparatorları tarafından M.Ö. 138 yılında Turia Nehri kıyısında eski İber kasabası olarak kurulmuştur. Valensiya'nın tarihi merkezi 1,73 km²'lik bir alanda 25.500 nüfuslu beş ilçeden oluşmaktadır. Barrio del Carmen'in antik sokakları, Roma ve Arap dönemlerine ait yapılar içermektedir. 13. ve 15. yüzyıllar arasında inşa edilen katedral, Gotik özellik taşımakta, ancak Barok ve Roman mimarisinin unsurlarını da içermektedir. Katedralin yanında Meryem Ana Gotik Bazilikası (Basílica De La Virgen De Los Desamparados) bulunmaktadır. UNESCO, geç gotik döneme ait örnek bir yapı olan La Lonja de la Seda'yı Dünya Mirası Alanı olarak tanımıştır. Modernist Merkez Pazarı (Mercado Central), Avrupa'nın en büyüklerinden biridir. Ana tren istasyonu Estación Del Norte art deco tarzında inşa edilmiştir (URBACT, 2008).

Şekil 2.36. Valensiya kent merkezinde dünya miras alanı (Anonim, 2019c)

Sorunlar: Tarihi yapıların fiziksel durumlarındaki olumsuzluklar, tarihi kent merkezinde rekreasyon ve kamusal açık ve yeşil alan eksikliği, kimlik ve imaj kaybı, tarihi kent merkezinde yer alan mahallelerin eğlence merkezlerine dönüşmesi ve düşük gelirli ve yasadışı göç tehlikesi sonucu tarihi kent merkezinin çoğunlukla bu gruplar tarafından kullanılması olarak belirlenmiştir (URBACT, 2008).

Eylemler: Tarihi kent merkezinde yer alan sosyal ve kültürel tesislerin iyileştirilmesi ve ekonomik ve turistik faaliyetlerin teşvik edilmesi, yeni yerleşim alanları ile tarihi merkezin entegrasyonu, tarihi kent merkezinde erişilebilirliğin iyileştirilmesi ve tarihi mahallelerin imajının geliştirilmesi, kamu yerel arasında “Valensiya Entegre Rehabilitasyon Planı” imzalanması, Valensiya'nın beş tarihi mahallesinden biri olan Velluters Centra için müdahale önerileri geliştirilmesi, Russafa Mahallesi için kentsel canlandırma projelerinin hazırlanması,

tarihi kent merkezinde farklı sosyo-ekonomik seviyeye sahip kullanıcıların yer almasını sağlamak için sosyal konut projelerinin desteklenmesi ve kamusal açık ve yeşil alanların iyileştirilmesi olarak belirlenmiştir (URBACT, 2008).

- **Malta, Valetta Kenti**

Valletta, Malta'nın başkentidir. Kentin 0.8 km²'lik bir alanda yaşayan 6.300 nüfusu bulunmaktadır. Malta Adası'nın orta doğu kesiminde yer almaktadır. Avrupa'nın simetrik bir plan üzerine inşa edilmiş ilk şehirlerinden biridir. Valletta'nın kent merkezi 16. yüzyıldan itibaren birçok binaya sahiptir ve çoğu Kudüs'ün Aziz John Şövalyeleri zamanında inşa edilmiştir (Şekil 2.37). Valletta şehrinde yapılar genel olarak Barok karakterde olmakla birlikte, seçilmiş alanlarda bulunan Maniyerizm ve Neo-Klasik mimarinin örneklerini görmek mümkündür. 1980'de Valletta şehri UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınmıştır (URBACT, 2008).

Şekil 2. 37. Valetta kent merkezinde dünya miras alanı (Anonim, 2019c)

Sorunlar: Tarihi yapıların özellikle çatı bölümlerinde yer alan kaçak yapılaşmalar, restorasyona ihtiyaç duyan tarihi binaların genellikle düşük gelirli veya 60 yaş üzeri kişiler tarafından kullanılması, tarihi kentsel peyzajlara uyumsuz yeni mimari örnekler, kentin adada olması sebebiyle yeni yapılaşmalar ile tarihi kent merkezinin iç içe geçmesinden kaynaklanan uyumsuzluklar, tarihi kent merkezindeki trafik yoğunluğu, yüksek miktarda taşıt ve yetersiz toplu taşıma nedeniyle çevre kirliliğinin yanı sıra sağlık sorunlarının artması, restorasyona ihtiyaç duyan yapıların fazlalığı sebebiyle yüksek maliyetlerin oluşması olarak belirlenmiştir (URBACT, 2008).

Eylemler: Tarihi kentsel peyzajların sürdürülebilir şekilde korunması ve geliştirilmesi için entegre bir yönetim sistemi içeren bir politika çerçevesi ve eylem planının oluşturulması, tarihi kent merkezindeki mülk sahiplerinin restorasyon çalışmalarını onaylaması için sivil

toplum kuruluşlarından destek sağlanması, kentsel tasarım kurallarının gözden geçirilmesi, tarihi kent merkezinde erişilebilirlik sorunlarının giderilmesi, tüm paydaşların tarihi kentsel peyzajlar hakkında farkındalığı artırılmasının sağlanması, Malta adalarındaki arazi kullanımını konusunda stratejik rehberlik sağlamak amacıyla “Malta Adaların Yönetim Planı” hazırlanması, kent için “Kentsel Tasarım Rehberi” oluşturulması olarak belirlenmiştir (URBACT, 2008).

- ***Litvanya, Vilnius Kenti***

Litvanya'nın başkenti olan Vilnius kenti Neris ve Vilnia nehirlerinin birbirilerine karıştıkları noktada yer almaktadır. Roma, Katolik ve Doğu Ortodoks kültürleri arasında sınır bölgesinde yer alan Vilnius Eski Kenti 1994 yılından beri II ve IV kriterlerine göre UNESCO Dünya Miras Alanıdır, bunun yanı sıra, Avrupa'nın barok ve gotik mimari rotası üzerindeki önemli bir kentidir. Eski kent 1500 yapısı, 20.000 yaşayan sakini ile 3.51 km²'lik alan kaplamaktadır (Şekil 2.38). En önemli tarihi ve kültürel yerler burada yoğunlaşmıştır. Vilnius barok tarzda bir şehir olarak bilinmesine rağmen, gotik, rönesans ve diğer stillerden örnekler de bulunmaktadır. Vilnius'un eski kenti 1994 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer almıştır (URBACT, 2008).

Şekil 2. 38. Vilnius kent merkezinde dünya miras alanı (Anonim, 2019c)

Sorunlar: Tarihi kent merkezi çevresindeki yüksek katlı binaların tarihi kent bütünlüğünü tehdit etmesi, yeni yapılaşmaların tarihi kent merkezinin tarihi, mekânsal ve kentsel peyzaj özelliklerine yeterince saygı göstermiyor olması, uygun restorasyon ve bakım çalışmaları için mali güce ve bilgiye sahip olmayan tarihi bina sahiplerinin binalara ve bahçelerine kötü bakım yapması, düzenli bakım, özel mülkiyete ait binaların restorasyon

çalışmalarına yönelik kamu desteğinin yetersiz olması, tarihi kent merkezindeki rekreasyon alanlarındaki bakımsızlık, trafik sisteminin yaya ve bisiklet odaklı olmayışı, kentlinin kültürel miras konusunda yeterince bilinçli olmayışı, tarihi kent merkezi çeperinin ve nehir kenarlarının bakımsızlığı olarak belirlenmiştir (URBACT, 2008).

Eylemler: Litvanya hükümeti ve Vilnius Belediyesi tarafından onaylanan “Vilnius Tarihi Kent Merkezi Canlandırma Projesi”nin hayata geçirilmesi, Vilnius Tarihi Kent Merkezi Koruma Yönetmeliği’nin onaylanması, kamusal alanlar, geleneksel sokaklar ve özellikle bitişik nizamdaki tarihi yapıların rehabilitasyon çalışmalarının yapılması, tarihi kent merkezinde geleneksel el sanatları atölyeleri açılması, tarihi kent merkezinde yer alan önemli manastır, kilise ve sarayların restorasyon çalışmalarının başlatılması, yeni yerleşim bölgelerinde yer alan binaların kat yüksekliklerinin belirlenmesi ve yoğunluklarının hangi bölgede olacağına karar verilmesini ve denetimi sağlayacak bir kurul oluşturulması, kentin mevcut durumunun 3D bir program üzerinden modellenmesinin yapılması, yeni yapılacak yapıların tarihi kentsel peyzajın görsel bütünlüğüne etkisinin değerlendirilmesi, kentlinin kültürel miras konusunda bilinçlendirilmesi, nehir kıyılarının rekreasyonel faaliyetler için kullanımının sağlanması ve tarihi kent merkezi çeperine kamusal ve yarı kamusal faaliyetleri taşıyarak bu alanların canlandırılması ve tarihi kent merkezinin bir parçası olarak değerlendirilmesi, tarihi kent merkezinde toplu taşıma olanaklarının geliştirilmesi, yaya ve bisiklet öncelikli trafik sistemi sağlanması olarak belirlenmiştir (URBACT, 2008).

2.3.3.2. Ulusal Ölçekte Eylem Planları:

Ulusal ölçekte örnek seçimi yapılırken UNESCO Dünya Mirası Listesi’nde yer alan kültürel miras alanları için yapılan yönetim planları kapsamındaki eylem planları incelenmiştir. Türkiye’de UNESCO Dünya Mirası Listesi’nde 15’i kültürel, 2’si hem doğal hem de kültürel miras özelliğine sahip 17 alan bulunmaktadır. Bunlar;

Kültürel olarak;

- İstanbul [1985]
- Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas) [1985]
- Hattuşa (Boğazköy) - Hitit Başkenti (Çorum) [1986]
- Nemrut Dağı (Adıyaman - Kahta) [1987]
- Xanthos-Letoon (Antalya - Muğla) [1988]
- Safranbolu Şehri (Karabük) [1994]

- Troya Antik Kenti (Çanakkale) [1998]
- Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (Edirne) [2011]
- Çatalhöyük Neolitik Kenti (Konya) [2012]
- Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı (İzmir) [2014]
- Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğunun Doğuşu (Bursa) [2014]
- Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri [2015]
- Efes (İzmir) [2015]
- Ani Arkeolojik Alanı (Kars) [2016]
- Afrodisias (Aydın) [2017]
- Göbekli Tepe (Şanlıurfa) [2018]

Doğal ve kültürel olarak;

- Göreme Milli Parkı ve Kapadokya (Nevşehir) [1985]
- Pamukkale-Hierapolis (Denizli) [1988] (Anonim 2019e)

Dünya mirası alanlarından yalnızca 8 tanesinin yönetim planı ve bu kapsamda hazırlanmış eylem planı bulunmaktadır. Eylem planı bulunan Ani Kültürel Peyzaj Alanı, Afrodisias Antik Kenti, Çatalhöyük Neolitik Kenti, Efes Antik Kenti ve Göbekli Tepe kültürel peyzaj alanları olsalar da, kentsel yaşamın devam etmediği antik kentler olduğundan örnek incelemesinde kapsam dışındadır. Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi eylem planı araştırmanın 4. bölümü olan araştırma bulgularında değerlendirilmiştir.

- ***Bursa (Hanlar Bölgesi & Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Eylem Planı***

Bursa, tarihsel süreçte farklı uygarlıklara ev sahipliği yapmış bir kenttir. Akkılıç (2011)'e göre; çeşitli yüzey çalışmaları sonucunda, Bursa'daki ilk yerleşmelerin, M.Ö. 6000 ile 2000 yılları arasındaki dönem olarak kabul edilen Kalkolitik çağa ait olduğu belirlenmiştir. Bazı buluntulara göre ise bu tarihin 8000 yıl öncesine uzandığı öne sürülmüştür.

Bursa ve çevresi, çok eski dönemlerden bu yana önemli kültürlerin merkezi olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti olan Bursa, 14. yüzyılın başından itibaren, külliyelerin (sosyal, kültürel, dini ve eğitim işlevi olan yapılar topluluğu) ve köylerin vakıf sistemi çerçevesinde şekillendirdiği özgün bir kent planlama metodolojisi ile oluşmuştur. Genellikle cami, medrese, hamam, imaret ve Sultan türbelerinden (Osmanlı Hanedanı ile

İmparatorluğu'nun kurucuları Osman Gazi ve oğlu Orhan Gazi'nin türbeleri de dâhil olmak üzere) oluşan külliye (Orhan Gazi, Hüdavendigâr, Yıldırım, Yeşil ve Muradiye), etraflarında mahallelerin geliştiği kentsel odak noktaları olmuşlardır. İnşa edildiği tarihte bir han yapısını da içerecek şekilde planlanan Orhan Gazi Külliyesi, zamanla şehrin ticari merkezi haline gelen Hanlar Bölgesi'ne dönüşmüştür. Sistemin tek kırsal bileşeni, kente lojistik destek sağlayan Cumalıkızık Köyü'dür. Bu kültürel varlık, erken Osmanlı geleneklerine göre oluşmuş ilk başkent fiziksel, sosyal ve ekonomik organizasyonunun tüm bileşenlerini bünyesinde barındırmaktadır (Anonim, 2019f) (Şekil 2.39).

Şekil 2. 39. Bursa tarihi kent merkezi dokusu (Anonim, 2019g)

Bursa Büyükşehir Belediyesi koordinasyonunda hazırlanan “Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu” isimli adaylık dosyası kapsamındaki, Hanlar Bölgesi (Orhan Gazi Külliyesi ve Çevresi), Sultan Külliyesi (Hüdavendigâr, Yıldırım, Yeşil, Muradiye) ve Cumalıkızık Köyü alanları, Katar'da Haziran 2014'te düzenlenen 38. Dünya Miras Komitesi toplantısı sürecinde **UNESCO Dünya Miras Listesi**'ne 22 Haziran 2014 tarihinde I,II, IV ve VI kriterlerine göre 998. miras alanı olarak kabul edilmiştir (Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı, 2013).

Alan için hazırlanan eylem planında; alanın öncelikleri, sorunları, tehdit ve fırsatları belirlenip, alanın geleceğine ilişkin belirlenen bir vizyon doğrultusunda sorunları çözücü, tehditleri önleyici hedefler konarak; bu hedeflere ulaşmak için eylemler belirlenmiştir. Yapılan çalışma kapsamında öncelikle hem şeffaflık gereği hem de alandaki tüm paydaşların sürece katılımını sağlamak amacıyla kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, meslek odaları, hak sahipleri ve bölgenin kullanıcının oluşturduğu gruplar ile toplantılar gerçekleştirilmiştir. Bu toplantılar katılımlı bir planlama yöntemi olup, alanların tüm paydaşlarının bilgi ve tecrübelerinden yararlanmak amacıyla bütünü teşkil edecek sayıda ve

çeşitlilikte katılımcılarla gerçekleştirilmektedir. İki kez gerçekleştirilen arama toplantıları adı verilen bu toplantıların birincisinin ana hedefi paydaşların alanlar hakkındaki düşüncelerini ve algılarını tespit etmek olup; bu hedefe ulaşmak için önceden alan yönetimi ekibi tarafından belirlenen 9 konu (çevresel düzen ve yaşam kalitesi, eğitim ve bilinçlendirme, ekonomik yapı, koruma ve planlama, kültürel yapı, acil durum risk ve afet yönetimi, turizm ve tanıtım, ulaşım ve erişilebilirlik, yönetsel yapı) hakkında oturumlar düzenlenmiştir. (Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı, 2013).

Bu toplantı sonunda alanın mevcut durumu ve paydaşların alan hakkındaki beklentileri belirlenmiştir. Ortaya çıkan “güçlü ve zayıf yanlar, fırsatlar ve tehditler (GZFT)” analizi sonuçları hedeflerin belirlenmesinde etkili olmuşlardır. İkinci arama toplantılarında ise daha önce bölgeler için “güçlü ve zayıf yanlar, fırsatlar ve tehditler (GZFT)” analizlerinde ortaya çıkan sorunlar ve beklentilerin gerçekleşmesi için, eylem planının yer alan hedefler ve stratejiler tespit edilmiştir. İkinci arama toplantılarında sıra ile aşağıdaki sorulara cevap aranan oturumlar gerçekleştirilmiştir;

- Bölgeyi gelecekte etkileyecek eğilimler nelerdir?
- Bölgeyi gelecekte öne çıkaracak hedefler neler olabilir?
- Seçilen hedeflerin bölgenin genel zaafları ve güçlü tarafları ile ilişkisi nedir?
- Seçilen hedefler için etkili stratejiler neler olabilir?
- Bölge için doğru politika önerileri nelerdir?

Yapılan tüm çalışmalar sonucuna göre şekillenen eylem planına yönelik 7 tema ve bu temalara ilişkin hedefler belirlenmiştir. Eylem planları Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi ve Cumalıkızık Köyü için ayrı olarak hazırlanmıştır. Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi ve Cumalıkızık Köyü eylem planları için belirlenen temalar ve içerikleri şu şekildedir;

• **Yönetim (Yetki, Mevzuat, Organizasyon, Eşgüdüm, Katılım);** yönetim planının hazırlanması, uygulanması, uygulamanın izlenmesi ve denetlenmesi süreçlerini içeren yönetim sistemini, plan yapım ve uygulamada yetkili kurumlar ve kurumlar arası eşgüdümü, organizasyonu etkileyen tespitlere ilişkin mevcut durum analizlere bağlı olarak geliştirilen hedefler ve eylemleri,

• **Kültürel Değerler – Koruma ve Planlama;** restorasyon proje ve uygulama standartları, somut ve soyut kültürel miras ve değerleri, üst ölçekli planlar ve planlama çalışmalarında

standartlar konularında korumayı etkileyen tespitlere ilişkin mevcut durum analizlerine bağı olarak geliştirilen hedefleri ve eylemleri içermektedir.

• **Sosyal – Ekonomik – Çevresel – Yaşam Kalitesi;** korumanın sürdürülebilirliğini; sosyal, ekonomik ve mekânsal konularında korumayı etkileyen tespitlere ilişkin mevcut durum analizlerine bağı olarak geliştirilen hedefleri ve eylemleri içermektedir.

• **Eğitim ve Bilinçlendirme;** korumada farkındalığı etkileyen, eğitim ve bilinçlendirme konularında tespit edilen mevcut durum analizlerine bağı olarak geliştirilen hedefleri ve eylemleri içermektedir.

• **Erişilebilirlik – Ulaşım;** koruma ve kullanma dengesi bütününde, araç ve yaya erişilebilirlik konularında tespit edilen mevcut durum analizlerine bağı olarak geliştirilen hedefleri ve eylemleri içermektedir.

• **Turizm - Tanıtım – Ziyaretçi Yönetimi;** koruma ve kullanma dengesinin sürdürülebilirliğini, tanıtım ve turizm faaliyetleri ile ziyaretçi yönetimi konularda tespit edilen mevcut durum analizlerine bağı olarak geliştirilen hedefleri ve eylemleri içermektedir.

• **Acil Durum ve Afet Yönetimi;** risk faktörlerinin korumayı ve sürdürülebilirliği etkileyen tüm konularda tespit edilen mevcut durum analizlerine bağı olarak geliştirilen hedefleri ve eylemleri içermektedir. Ayrıca eylem planında, bu eylemleri gerçekleştirme öngörülen sorumlu kurumlar ve diğere ilgili kurumlar ve her bir eylem için mali kaynak ve eylem süreleri de belirlenmiştir (Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı, 2013).

Hazırlanan eylem planında Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi için 21 hedef ve 119 eylem, Cumalıkızık Köyü Miras alanı için 19 hedef ve 110 eylem belirlendiği görülmüştür. Hazırlanan eylem planı incelendiğinde öncelikle belirlenen 7 tema başlığının sorunları kapsayıcı olmadığı ve bu temalara yönelik belirlenen hedeflerin bazı noktalarda birbiriyle örtüştüğü görülmektedir. Kentsel alanda bulunan Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi Kültür Mirası alanı ile kırsal özellik taşıyan Cumalıkızık Köyü için aynı tema başlıklarının bulunması, tema başlıklarına yönelik belirlenen hedeflerde farklılık olmaması eylem planının olumsuz yönlerindedir. Oysaki birbirinden tamamen farklı doğal ve kültürel özellikleri bulunan bu alanların hem tema başlıklarının, hem de hedeflerinin mevcut sorunlarla ilişkilendirilerek belirlenmesi, eylem planında çok daha olumlu sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Ayrıca hazırlanan iki eylem planında da kent bütünü ile kültür mirası alanlarının ilişkilendirilerek herhangi bir öneriye yer verilmediği görülmektedir.

- ***İstanbul Tarihi Yarımada Eylem Planı***

İstanbul, Haliç, Marmara Denizi ve Boğaziçi'ni sınırladığı bir yarımada üzerinde kurulu, Doğu Roma ve Osmanlı İmparatorluklarına başkentlik yapmış ve M.Ö. 6500'den itibaren yerleşim görmüş olan bir yerleşimdir. Bu kapsamda İstanbul'daki dört koruma alanı; "İstanbul'un Tarihi Alanları" tanımı ve 356 sıra numarasıyla 1985 yılında Dünya Miras Listesi'ne alınmıştır (Şekil 2.40). Bu alanlar; Sultanahmet Arkeoloji Parkı, Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı, Zeyrek Camii ve Çevresi Koruma Alanı ve İstanbul Kara Surları'dır. "İstanbul'un Tarihi Alanları", Üstün Evrensel Değer taşıyan varlıkların Dünya Miras Listesi'ne alınması aşamasında kullanılan on kriterden; I,II,III,IV no.lu kültürel kriterlere uygun olmaları nedeniyle Dünya Miras Listesi'nde yer almıştır (İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, 2011).

Şekil 2.40. İstanbul Tarihi Yarımadası (Anonim, 2019g)

Tarihi Yarımada'nın doğal bütünlüğü içinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla planlama ve koruma konusunda yetkili merkezi ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdüm sağlanarak hazırlanan eylem planı 4 etapta planlanmıştır;

- I. Etap: Alanda yapılan tüm çalışma ve verilerin toplanıp analitik çalışmaların gerçekleştirilmesi (Bu kapsamda paydaş analizi yapılmış, mevcut durumun, sorun ve olanakların saptanmasına yönelik alan çalışmaları gerçekleştirilmiştir.)
- II. Etap: Önceki safhada çalışmaları başlamış olan "paydaş analizi" sonucunda saptanan paydaşların katılımıyla vizyon, hedef ve stratejilerinin belirlenmesi (Bu kapsamda sorun ve potansiyeller doğrultusunda katılımcılarla düzenlenen çalıştay ve uzman toplantılarıyla hedef ve stratejiler belirlenmiştir.)

- III. Etap: Paydaşların etkin katılımı ile 2.etapta ortak olarak belirlenen hedeflere göre eylem planlarının üretilmesi (vizyon, hedefler ve stratejilere bağlı olarak eylemler geliştirilmiş ve bu eylemlere bağlı projeler ve proje paketleri tanımlanmıştır. Eylemlerin belirlenmesinde daha önceki etapta olduğu gibi katılımcı yöntemler kullanılarak; bir katılımlı konferans, dört tematik çalıştay, uzman toplantıları ve özel grup toplantılarının sonuçlarından yararlanılmıştır.)
- IV. Etap: Eylem planının hazırlanıp paydaşlara açılması ve görüşler doğrultusunda revize edilmesi (İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, 2011).

Mevcut durum analizleri sonucunda belirlenen sorun alanları, bunları çözmeye yönelik hedefler, hedeflere ulaşmak için ihtiyaç duyulan stratejiler ve bağlı eylemler ile bu eylemleri gerçekleştirecek olan sorumlu ve destekleyici kurum ve kuruluşların tanımlandığı çerçeve 7 başlık olarak kurgulanmıştır (İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, 2011);

- **Yönetim ve Organizasyon;** Alan sınırları içinde ilgili ve yetkili kurumların görev ve yetki alanlarının kamu kurumları haricinde net olarak bilinmiyor olması, alanda yetkili kurumların benzer projeler üretmeleri, kurumlar arasında eşgüdüm olmaması, ilgili ve yetkili kurumların mevzuatları arasındaki uyumsuzluklar gibi yönetim ve organizasyon sorunlarını çözmek amacıyla belirlenen bu tema başlığı yönetim sisteminin organizasyonunu tanımlamaktadır.

- **Koruma, Planlama ve Yaşam Kalitesi;** Bu temadaki sorunlar 3 başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar planlama – koruma, koruma – restorasyon ve yaşam kalitesidir. Planlama – Koruma başlığı altında yer alan sorunlar; plan yapma ve proje geliştirme yetkisine sahip birden çok kurum olması, plan bütünlüğünün sağlanamaması ve birbirinden bağımsız uygulamalar yapılması, arazi kullanım planlaması, ulaşım planlaması ve ulaşım projelerinin birbirleriyle uyumsuz olması, Alan'ın kimliği ve kültür varlıklarının korunması ile uygun olmayan işlevlerin varlığı, kültür varlıklarının korunması ile bütünleştirilmiş, sürdürülebilir bir sosyal ve ekonomik koruma, sağlıklaştırma yaklaşımının olmaması, gerçekleştirilen planlama ve projelendirme çalışmalarında arkeolojik değerlerin korunmasına yeterli özenin gösterilmemesidir. Koruma – Restorasyon başlığı altında yer alan sorunlar; koruma ve restorasyon uygulamalarında beklenen kalitenin sağlanamaması, restorasyon uygulamalarındaki bilimsel ve teknik yanlışlıklar, tüm kültür varlıklarının etkin olarak korunması için mali kaynak yaratılmaması ve yaratılan kaynakların verimli olarak kullanılamaması, küçük imalat geleneğinin ve geleneksel el sanatlarının korunması için etkin

politika ve uygulamaların olmaması, soyut kültürel miras envanterinin yapılmamış olmasıdır. Yaşam kalitesi başlığı altındaki sorunlar ise alanda yaşayanların yaşamsal gereksinmelerinin yeterince karşılanamaması, koruma/kullanma dengesinin kurulamaması, çevre sorunlarının varlığıdır.

- **Erişilebilirlik;** Tema başlığı alandaki ulaşım yatırımlarının projelendirilmesi aşamasında kültür mirasına etkilerinin araştırılmaması, Tarihi Yarımada'nın geçiş alanı ve transfer merkezi olarak kullanılması, kent içi ulaşımında raylı sistemlerin yeterince geliştirilmemesi, kent içi ulaşımında deniz ulaşımına öncelik verilmemesi, alanda yer alan farklı ulaşım türlerinin birbirleriyle bütünleşmemesi, yaya ulaşımı düzenlemelerinin yetersiz olması, bisiklet yollarının olmaması, Tarihi Yarımada'da otopark alanlarının yetersiz olması, yolların otopark olarak kullanılması, alanda engellilere yönelik erişilebilirliğin kısıtlı olması sorunlarına yönelik olarak belirlenmiştir.

- **Alanın Öneminin ve Değerinin Algılanması;** Tema başlığı görsel bütünlük ve imajın güçlendirilmesi alt başlıkları altında ele alınmıştır. Görsel bütünlük konusu altında çözüm aranan sorunlar Tarihi Yarımada'da yüksek yoğunluklu, niteliksiz, boş ve denetimsiz yapıların yer alması, çevrenin ve yapıların bakımsız, aydınlatmanın yetersiz olması gibi nedenlerle, ziyaretçilerin miras alanlarını ve önemli odak noktalarını algılamalarının zorlaşması, yanlış algılar edinmeleri olarak sıralanmaktadır. İmajın güçlendirilmesi konusu altında çözüm aranan sorun ise Tarihi Yarımada'nın ziyaretçiler ve kullanıcılar tarafından algılanması için yazılı ve görsel, kolay anlaşılabilir ve ulaşılabilir yeterli dokümanın olmamasıdır.

- **Eğitim, Bilinçlendirme ve Katılım;** Tema başlığı eğitim ve bilinçlendirme ve katılım alt başlıkları altında ele alınmıştır. Eğitim ve bilinçlendirme konusu altında çözüm aranan sorunlar alanda karar verici ve uygulamacı kurumlarda çalışanların doğal ve kültürel miras ve bu mirasın korunması konusundaki bilgi birikimlerinin yeterli olmaması, Tarihi Yarımada'da yaşayanların, çalışanların kültür mirası konusundaki bilgi birikiminin yeterli olmaması, kültür varlıklarının sürdürülebilirliğini sağlayacak geleneksel yapı ustalarının, taş ve ahşap ustalarının sayılarının azalması, geleneksel üretim sektörlerinde (kuyumculuk, dokuma, kundura) usta-çırak eğitiminin zayıflaması olarak belirlenmiştir. Katılım konusu altında çözüm aranan sorunlar ise koruma, planlama ve uygulama süreçlerinde tüm paydaşlar arasında etkin ve sürdürülebilir katılım mekanizmalarının kurulmamış olması, yasalarla güvence altına alınmamış olması, katılımın ölçülmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili sistemlerin olmaması olarak saptanmıştır.

- **Ziyaretçi Yönetimi;** Tema başlığı altında genel olarak Tarihi Yarımada'da turizm sektörü ve beraberinde ziyaretçi yönetimine ilişkin saptanan sorunlar ele alınmıştır. Söz konusu

başlık altında çözüm aranan sorunlar alanda turizm sektörünün geleceğine ilişkin plan kararlarının olmaması, ziyaretçiler tarafından Dünya Miras Listesi'nde yer alan alanlar ziyaret edilirken önemli diğer eserlerin yeterince tanıtılmaması, bu alanlara zor erişim, ziyaretçilerin alanda bulunan kültür mirasları hakkındaki bilgilere kolay ulaşamaması, alanda yer alan müzelerin yönetim, araştırma, sergileme ve güvenliliği konusunda sorunlar, müze ve sergi alanlarının yetersizliği, eserlerin sergilenememesi, ziyaretçilerin rehberlik gereksinmelerinin yeterince sağlanamaması, alanda gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin verimliliğini artırmak üzere düzenli izleme ve değerlendirme faaliyetleri gerçekleştirilmemesidir.

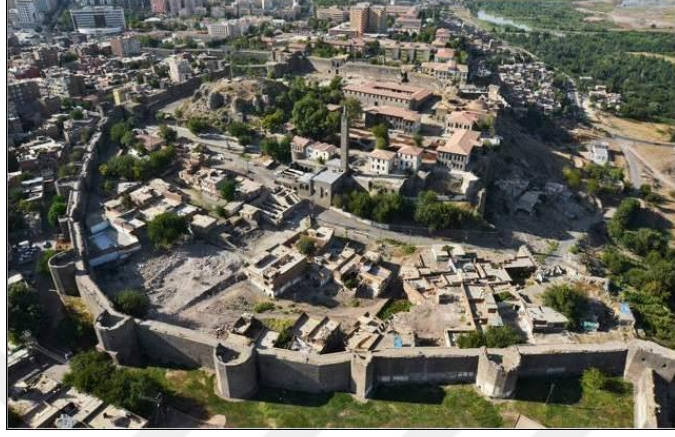
• **Risk Yönetimi;** Tema başlığı Tarihi Yarımada'nın; deprem riskinin en yüksek olduğu 1. derece deprem kuşağında yer alması olası bir depremde hasarı arttıracak olan, bölgenin jeolojik yapısından kaynaklanan; zemin yapı uyumsuzluğu, heyelan riski, sıvılaşma potansiyeli, Tarihi Yarımada'da deprem riskine karşı dayanıksızlığı arttıran kaçak katlara, düşük yapı kalitesine, bitişik düzen yapılaşmaya, yüksek yapılara, düzensiz bina geometrisine sahip bir yapı stoku olması, alanın çok yoğun yapılaşmış ve dar sokaklardan oluşan dokuya sahip olmasının, afet ve risk durumlarında gerekli tahliye ve yardım müdahalelerine izin vermemesi, strüktürel olarak yıpranmış olan kültür varlıklarının depreme karşı dayanıklılıklarının olmaması, alanda ahşap binaların toplu bir doku oluşturduğu alanlarda sokakların darlığı sebebiyle ulaşılabilirliğin kısıtlı olması ve yangın riskinin yüksek olması ve alanda patlayıcı ve yanıcı imalat sanayinin yer alması sorunlarına bağlı olarak geliştirilmiştir.

Belirlenen yedi sorun alanı ile ilgili mevcut durum tespitlerinin, ilgili konularda gerçekleştirilen katılımlı toplantılardan ve çalıştaylardan gelen bilgilerin de girdi sağladığı bu süreçte temalara yönelik 34 hedef, 59 strateji ve 121 eylem tanımlanmıştır. Tanımlanan bu eylemleri kimlerin gerçekleştireceği, iki seviyede tespit edilmiştir; sorumlu kurum veya kuruluş ile destek işlevi görebilecek kurum ve kuruluşlar sıralanmıştır.

• ***Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı Eylem Planı***

Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı; Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçeleri olmak üzere iki ana bileşenden oluşmaktadır. Bölgede hüküm süren medeniyetlerin, kültürlerin ve dönemin ihtiyaçları doğrultusunda şekillenerek özgünlüğünü ve 7 bin yıllık tarihsel varlığını sürdüren Diyarbakır Kalesi, Surları ve Burçları hala orijinal ve özgün kültür varlıkları olarak yaşamakta, Dünya tarihi için önemli bir evrensel miras özelliğini korumaktadır. Hevsel Bahçeleri, bahçe kültürünün çok önemli olduğu bir coğrafyada yer alan

tarihi boyunca halkın kullanımına açık sivil bir bahçe olarak özgün bir değer ortaya koymaktadır. 30'dan fazla uygarlığın izlerini taşıyan bir bölgede 8 bin yıl gibi çok uzun süredir bahçe olarak var olmasıyla, tarımsal değerinin dışında, kültürel ve tarihi olarak da özgün bir yere sahiptir (Anonim, 2019h). Diyarbakır Kalesi (Şekil 2.41) ve Hevsel Bahçeleri 2015 yılında I., III., ve V. kriterlere göre UNESCO Dünya Mirası listesine girmiştir.

Şekil 2.41. Diyarbakır Kalesi (Anonim, 2019g)

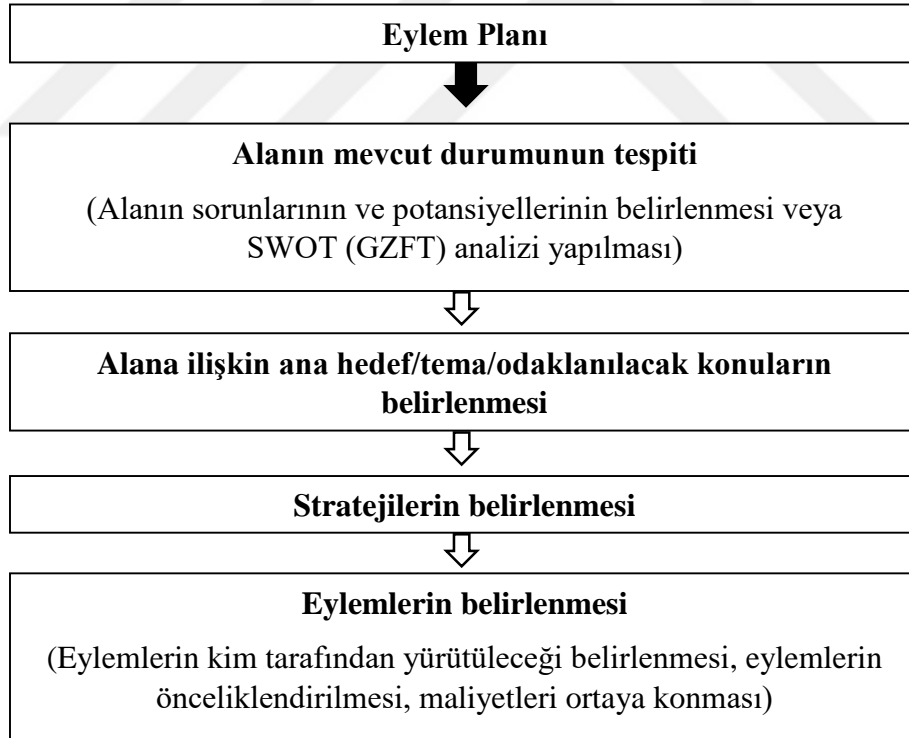
Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzaj Alanları her ne kadar birbirleri ile etkileşim içinde olsalar dahi, farklı özellikler gösteren yapıları dolayısı ile farklı çözüm yollarına gereksinim duymaktadır. Bu kapsamda çalışma iki ayrı çalışma grubu ile gerçekleştirilmiştir. Belirlenen paydaşlarla birlikte öncelikle alanların güçlü ve zayıf yönleri ortaya çıkarılmış, fırsat ve tehditleri belirlenmiştir. Yapılan grup çalışmaları beş ana başlık altında gerçekleştirilmiştir. Bunlar; “Tarihi Mekân Yönetimi ve Turizm”, “Genel Mekân Yönetimi”, “Hevsel Bahçeleri”, “Kültürel Miras (Somut Olmayan)”, “Toplumsal Yaşam (Eğitim-Sağlık-Rekreasyon-Kültür-Güvenlik konularında ve Kadın, Çocuk, Genç, Engelli)”dir. Yapılan paydaş çalışmaları sonucunda eylem planına yönelik 6 tema belirlenmiştir. Bunlar;

- Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması
- İktisadi Sektör Yapılanması ve Yönetimi
- Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın Etkin Korunmasına Yönelik Yönetim Alanı Mekânsal Planlama Sürecinin Koordinasyonu ve Yönetimi
- Risk Yönetimi
- Kurumsal Örgütlenme ve Yönetimsel Yeterliliğin Geliştirilmesi
- Ziyaretçi Hizmet Sunumu (Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı Alan Yönetim Planı, 2015)

Eylem planı hazırlanırken belirlenen her tema için gerekli olan bilimsel araştırmalar tanımlanmış, mevcut durum analizleri yapılmış ve toplamda 19 hedef için, 47 strateji ve 242 eylemler belirlenmiştir. Eylemlere yönelik, sorumlu kurum ve kuruluşlar, paydaş kurum ve kuruluşlar, bütçe ve öncelik durumu belirtilmiştir. Ancak Bursa ve Cumalıkızık eylem planı örneğinde olduğu gibi, Diyarbakır sur bölgesi ile Hevsel Bahçeleri' nin aynı eylem planı altında hedef, strateji ve eylemlerinin belirtilmesi farklı doğal ve kültürel özelliklere sahip bu alanlar için eylem planının olumsuz özelliklerindedir. Ayrıca belirlenen tema başlıklarının SWOT analizi sonucunda ortaya çıkarıldığı belirtilse de, bu temaların içerikleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Ulusal kapsamda yapılan tüm eylem planları incelendiğinde eylem planlarının hazırlanma sürecini gösteren 4 ana başlık olduğu tespit edilmiş, bu başlıklar ve içerikleri Çizelge 1.2'de verilmiştir.

Çizelge 1.2. Eylem planı hazırlama aşamaları (Orijinal, 2019)

İncelenen eylem planı örneklerinde birbirine benzer hazırlama süreçleri görülmektedir. Çalışma alanlarının mevcut durum tespitleri yapılırken sorunlar ve potansiyeller belirlenmiş veya güçlü ve zayıf yönlerin ve fırsatlar ve tehditlerin belirtildiği SWOT analizi yapılmıştır.

Eylem planları hazırlanırken katılımcı süreç bazen eylem planı başlamadan önce sorunların tespitinin yapıldığı aşamada, bazen hedef belirleme aşamasında, bazen ise tüm sürece ortak olan bir yaklaşımla sürdürülmüştür. Ancak eylem planlarında bu veriler sonucunda hedef, strateji ve eylemlerin nasıl belirlendiğine, eylemlerin nasıl önceliklendirildiğine ilişkin bilimsel bir yöneme yer verilmemiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde öncelikle araştırmanın ana materyali ve diğer yardımcı materyaller tanımlanarak, araştırmada izlenen yöntem açıklanmıştır.

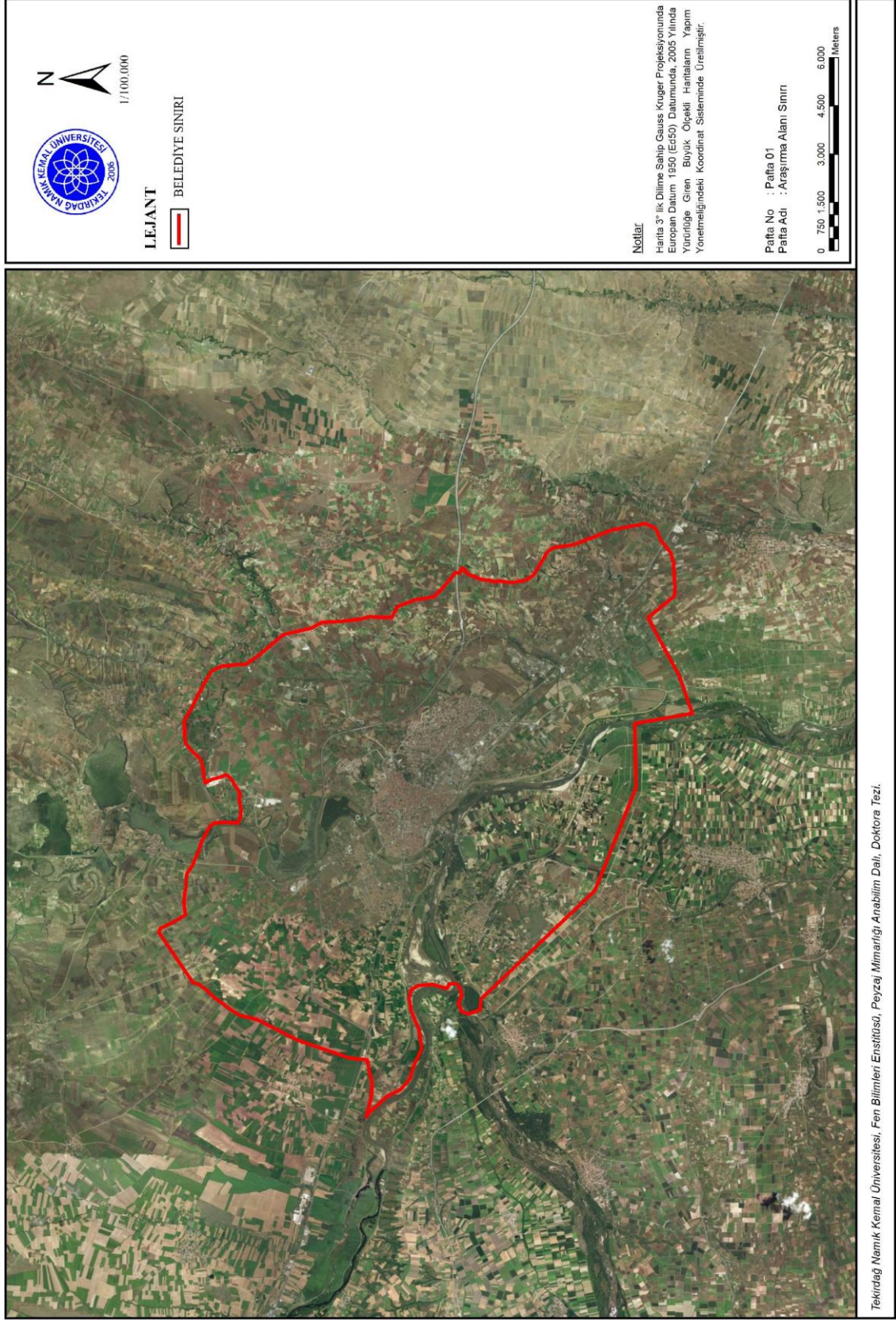
3.1. Materyal

Yüzyıllar boyu değişik medeniyetlere ev sahipliği yapmış, çeşitli kültürleri içinde barındırmış ve birçok kültür varlığına sahip bir kent olan Edirne kenti araştırma alanı olarak seçilmiştir. Araştırma alanı Edirne'nin en önemli özellikleri;

- Zengin kültürel miras değerlerine sahip olması,
- Farklı tarihsel dönemlere (Roma, Osmanlı, Cumhuriyet dönemi) ait kültür varlıklarına sahip olması ile katmanlaşmış bir kent olması,
- 92 yıl Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olması dolayısı ile Osmanlı Dönemi yerleşim özelliklerini belirgin olarak taşıması,
- Farklı kültürel karaktere sahip kentsel dokuların bir arada varlığını sürdürüyor olması,
- Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından “Türkiye Turizm Stratejisi 2023” eylem planında kültür turizminin canlandırılacak marka kültür kentlerinden biri olması,
- Edirne’de 2014 yılında yapılan Tarihi Peyzaj ve Kültürel Mirasın Değerlendirilmesi Çalıştayı’nda tarihi kentsel peyzaj yaklaşımının uygulanabileceği pilot şehir olarak önerilmiş olması,
- Kentte UNESCO tarafından Dünya Miras Listesi’ne alınan kültür varlıklarının bulunması (Selimiye Camii ve Külliyesi, Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcıları Listesi’nde ise; Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali ve Kakava Şenlikleri)
- Kent içinden Meriç, Tunca ve Arda nehirlerinin geçiyor olması,
- Sınır kenti olması (Yunanistan, Bulgaristan) dır.

Araştırmanın ana materyalini Edirne merkez ilçesi oluşturmaktadır. Araştırma alanının sınırları belirlenirken “koruma alanı sınırı” veya “sitler” gibi kavramların sınırlayıcı içeriği yerine kentin sosyal - kültürel ve mekânsal bir bütün olarak, katmanlarıyla birlikte ele alınması hedeflenmiştir. Bu bağlamda Edirne kenti merkez ilçe belediye sınırları kapsamında kalan alan araştırma alanı olarak belirlenmiştir. Araştırma alanı sınırı Şekil 3.1’de verilmiştir.

TARİHİ KENTSEL PEYZAJLAR KAPSAMINDA EDİRNE KENTİ EYLEM PLANININ HAZIRLANMASI

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaş Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

Şekil 3.1.Edirne kenti merkez ilçe belediye sınırları (Orijinal, 2018)

Tarihi kentsel peyzajlar kapsamında Edirne kentinin eylem planının hazırlanmasının amaçlandığı bu araştırmada;

- Edirne Belediyesi İmar Müdürlüğü'nden elde edilen 1/5000 ve 1/1000 ölçekli imar paftaları ile 1/1000 ölçekli Edirne kenti Koruma Amaçlı İmar Planı'ndan,
- Edirne Tapu ve Kadastro Müdürlüğü'nden elde edilen 1/1000, 1/2000 ve 1/5000 ölçekli mülkiyet haritalarından,
- Araştırma alanının tarihi ve mekânsal gelişim sürecini gösteren kroki, harita, plan, fotoğraf ve raporlardan,
- Araştırma alanında çekilen fotoğraf, görsel inceleme ve izlenimlerden,
- Anıtsal ve sivil mimari örneklerini, sit alanlarını ve diğer koruma sınırlarının incelenebilmesi ve harita oluşturulabilmesi için Edirne Vakıflar Bölge Müdürlüğü ve Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü'nden alınan literatür ve envanter çalışmalarından,
- Araştırma alanının doğal özelliklerine ilişkin Devlet Su İşleri, İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünden alınan verilerden,
- Araştırma alanının sosyo-ekonomik özelliklerine ilişkin Türkiye İstatistik Kurumu verilerinden,
- Edirne Valiliği tarafından hazırlanan İl Çevre Durum Raporu 2016 verilerinden,
- Edirne Belediyesi tarafından hazırlanan 2015-2019 Stratejik Plan verilerinden,
- Eylem Planı hazırlama sürecinde konu üzerine uzmanlarla yapılmış görüşmelerden,
- Araştırma alanına ilişkin daha önce yapılmış tez, araştırma, makale ve kitaplardan,
- Konuyla ilgili internet taramaları sonucunda elde edilen verilerden,
- Araştırma alanında çekilen fotoğraf, görsel inceleme ve izlenimlerden,
- Araştırma alanında gerçekleştirilen arazi-etüt çalışması sonucunda elde edilen verilerden yararlanılmıştır.

Ayrıca alanın kültürel özelliklerine ilişkin veri tabanı oluşturulması amacıyla Microsoft Office Excel 2010, harita hazırlanmasında ise Photoshop CS6, AutoCAD 2014 ve ArcGIS 10.0 programları kullanılmıştır.

3.2. Yöntem

Araştırma alanı olarak seçilen Edirne Kenti'nin tarihi kentsel peyzajlar kapsamında eylem planının hazırlanması amacı ile yapılan araştırma 5 aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma kapsamında yapılan çalışmanın aşamaları Çizelge 3.1'de verilmiştir.

Çizelge 3.1. Araştırmanın aşamaları

1. Aşama	AMAÇ	Araştırmanın Amacının Belirlenmesi Araştırma Alanının Sınırlarının Belirlenmesi
2. Aşama	VERİ TOPLAMA	Kuramsal Temellere İlişkin Literatür Taraması Araştırma Alanına Ait Doğal, Kültürel ve Sosyo – Ekonomik Özelliklerin Belirlenmesi Arazi Çalışmaları
3. Aşama	ANALİZ	Veri Toplama Aşamasında Araştırma Alanına Ait Elde Edilen Verilerin Analiz Edilmesi (Mevcut Durum Analizi)
4. Aşama	DEĞERLENDİRME	Hedeflerin Belirlenmesi Stratejilerin Belirlenmesi Eylemlerin Belirlenmesi Eylemlerin Önceliklendirilmesi → Uzman görüşmeleri
5. Aşama	SONUÇ	Eylem Planının Oluşturulması

Araştırmanın amacı ve sınırları belirlendikten sonra izlenen yöntem;

- Veri toplama
- Analiz
- Değerlendirme olarak üç aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir.

3.2.1. Veri toplama

Veri toplama aşamasında hem araştırma alanına hem de kuramsal temellere ilişkin literatür araştırması yapılmıştır.

Kuramsal temellere ait verilerin yorumlandığı bölüm üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kültür, kültürel çevre ve kültürel peyzaj kavramı, kültürel peyzaj sınırlandırmaları incelenmiştir. İkinci bölümde kültürel peyzaj türlerinden biri olan tarihi kentsel peyzaj kavramı, somut ve soyut değerleri ve tarihi kentsel peyzajın korunması ele alınmıştır. Üçüncü aşamada ise eylem planı kavramı, süreci, içeriği açıklanarak ulusal ve uluslararası örnekler üzerinden tarihi kentler için yapılmış olan eylem planları incelenmiştir.

Araştırma alanına ait verilerin saptanması için ise alana ilişkin doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklerine ilişkin yerinde gözlemler yapılmış, fotoğraf çekimleri ile birlikte arazi çalışmaları gerçekleştirilmiş, aynı zamanda bu özelliklere ilişkin literatür araştırmaları yapılarak araştırma alanının mevcut özellikleri ortaya konmuştur.

Araştırma alanının kültürel değerlerine ilişkin haritalar hazırlanırken tapu kadastro kurumundan temin edilen 1/1000, 1/2000 ve 1/5000 ölçekli mülkiyet haritaları ölçek birliği sağlamak amacıyla sayısallaştırılmış, kent bütününe ilişkin değerlendirme yapılabilmesi için 1/25.000 ölçeğe dönüştürülmüştür. Bu kadastral altlık üzerine alanın kültürel özelliklerine ilişkin AutoCAD 2018 programında tüm anıtsal ve sivil mimarlık örnekleri işlenmiş, mevcut sit sınırları ve diğer koruma sınırları eklenmiştir. Bunun yanı sıra eş zamanlı olarak Microsoft Office Excel 2010 programında veri tabanı oluşturup, yapılara ilişkin detay bilgileri analiz amaçlı sınıflandırılmıştır. Her bir sütunda detaylı olarak tanımlanan yapı bilgileri bu bağlamda ArcGIS 10.0 yazılımında kullanılabilir hale gelmiştir. Tüm veri girişleri tamamlandıktan sonra ArcGIS 10.0 programı kullanılarak haritalar hazırlanmıştır. Bu sayede hem işlenen verilerin detay bilgilerine göre harita hazırlanması hem de araştırma alanına ilişkin tüm kültürel özelliklerin bulunduğu haritaların karşılaştırılması gerçekleştirilmiştir.

3.2.2. Analiz

Edirne Kenti'nin tarihi kentsel peyzajlar kapsamında eylem planının hazırlanmasının amaçlandığı bu araştırmada elde edilen verilerin analiz edilmesi için öncelikle kentsel ölçekte doğal, kültürel ve sosyo- ekonomik verilerin analiz edilebileceği SWOT analizi incelenerek mevcut durumun değerlendirilebileceği yeni bir analiz yöntemi geliştirilmiştir.

Kentlerdeki mevcut duruma, sorunlara ve ihtiyaçlara yönelik verilerin toplandıktan sonra bu verilerin bir araya getirilmesi, kentin doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik alanlarda gelişmiş yönleri ve eksikliklerinin derlenerek, olanak ve engellerin değerlendirilmesi, kent için çözüm önerilerinin geliştirilmesi adına önem taşımaktadır. Bu bağlamda kent ile ilgili çeşitli konuların değerlendirilmesinde kullanılacak SWOT önemli bir analiz yöntemidir. SWOT güçlü yönler (Strengths), zayıf yönler (Weaknesses), fırsatlar (Opportunities) ve tehditler (Threats) kelimelerinin baş harflerini içeren bir kısaltmadır. SWOT analizi kente ait iç unsurların güçlü ve zayıf yönleri ve onları etkileyen dış unsurlardan kaynaklanan fırsat ve tehditlerin sistematik bir şekilde incelenmesinde kullanılmaktadır (Gedikli, 2016). SWOT analizi ile fırsatlar ve tehditler bağlamında zayıf yönlerin nasıl azaltılabileceği veya ortadan kaldırılabileceği, güçlü yönlerin ise desteklenerek nasıl daha fazla güçlendirilebileceği üzerine strateji geliştirebilmek için altlık oluşturmaktadır. SWOT analizi ile mevcut durumun ortaya konması sağlanırken aynı zamanda geleceğe yönelik çözümler üretmek mümkün olmaktadır.

İncelenen eylem planı örneklerinde kentler için eylem planı oluşturmadan önce, uluslararası örneklerde; öncelikle kentteki odaklanılacak yönler/potansiyeller ve zorluklar/sorunlar saptanıp, kent için tema/odaklanılacak konular belirlenmiştir. Ulusal örneklerde ise SWOT analizi kullanılarak kentin güçlü ve zayıf yönleri, bu yönlerin kent için yarattığı fırsat ve tehditlere yer verilerek, kent temaları belirlendikten sonra hedef, strateji ve eylemler belirlenmiştir.

Bu araştırma kapsamında ise uluslararası ve ulusal eylem planı örnekleri ve kentleri analiz etme yöntemleri incelenerek yeni bir analiz yöntemi oluşturulmuştur. Öncelikle SWOT analizinden faydalanılarak kentin güçlü yönleri ve fırsatları **potansiyeller** başlığı; zayıf yönleri ve tehditleri ise **sorunlar** başlığı altında ele alınmıştır.

Tarihi kentsel peyzajı oluşturan somut değerlerin doğal çevreye ait olanları kentin doğal özelliklerini, somut çevreye ait kültürel değerler ve soyut değerler ise kentin kültürel özelliklerini oluşturmaktadır. Bu doğal ve kültürel özellikler kentin sosyo-ekonomik özelliklerini etkilediğinden belirlenen potansiyeller ve sorunlar tarihi kentsel peyzajlar kapsamında analiz yapılırken bu başlıklar altında incelenmiştir. Böylelikle kenti tarihi kentsel peyzajlar kapsamında değerlendirebilmek için bir altlık oluşturulmuştur. Bu bağlamda kente ait verilerin değerlendirilebileceği mevcut durum analizi çizelgeleri geliştirilerek şu soruların cevapları aranmıştır (Çizelge 3.2);

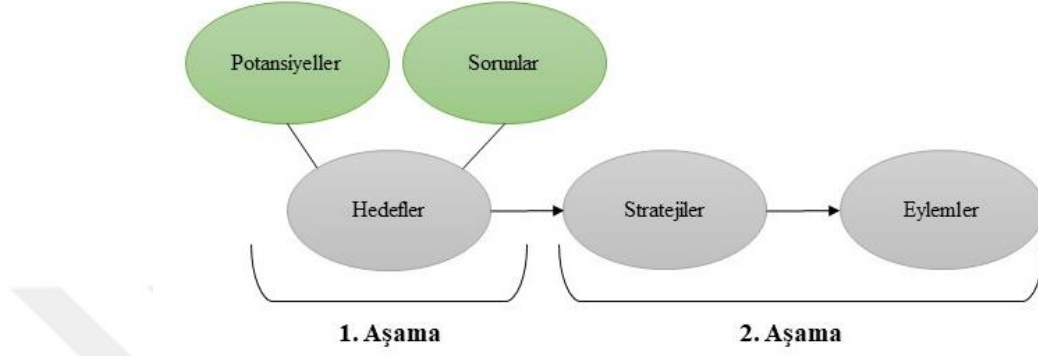
Çizelge 3.2. Mevcut durum analizi

	Potansiyeller	Sorunlar
Doğal Özellikler	<u>Kentin doğal özelliklerinin;</u> mevcut durumunun yarattığı potansiyeller, mevcut potansiyelinin sağladığı fırsatlar, değerlendirilebileceği yollar nelerdir?	<u>Kentin doğal özelliklerinin;</u> mevcut durumundan kaynaklanan sorunlar, geliştirilmesi gereken yönleri, değerlendirilmemesinin yarattığı sorunlar, göz ardı edilen özellikleri nelerdir?
Kültürel Özellikler	<u>Kentin kültürel özelliklerinin;</u> mevcut durumunun yarattığı potansiyeller, mevcut potansiyelinin sağladığı fırsatlar, ortaya çıkarılabileceği yöntemler nelerdir?	<u>Kentin kültürel özelliklerinin;</u> mevcut durumundan kaynaklanan sorunlar, geliştirilmesi gereken yönleri, göz ardı edilen özellikleri, korunmadığı durumda kenti bekleyen tehditler, değerlendirilmemesinin kent kimliğinde yol açtığı kayıplar nelerdir?
Sosyo-Ekonomik Özellikler	<u>Kentin sosyo – ekonomik özelliklerinin;</u> mevcut durumunun yarattığı potansiyeller, mevcut potansiyelinin sağladığı fırsatlar, değerlendirilebileceği yollar nelerdir?	<u>Kentin sosyo – ekonomik özelliklerinin;</u> mevcut durumundan kaynaklanan sorunlar, geliştirilmesi gereken yönleri, değerlendirilememesinin yarattığı sorunlar, göz ardı edilen özellikleri nelerdir?

3.2.3. Değerlendirme

Analiz sonrasında yapılan değerlendirme;

- Hedeflerin belirlenmesi,
  - Hedeflere ilişkin stratejilerin ve eylemlerin belirlenmesi
- olarak 2 aşamada gerçekleştirilmiştir (Şekil 3.2).

Şekil 3.2. Değerlendirme aşamaları

- **Hedeflerin belirlenmesi**

Kentin doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik özellikleri için yapılmış olan mevcut durum analizlerinden faydalanılarak, mevcut potansiyeller ve sorunlara ilişkin hedefler belirlenmiştir. Ayrıca hedefler belirlenirken; uluslararası ve ulusal eylem planı örnekleri ve Trakya Bölgesi için hazırlanan TR21 Trakya Bölgesi Turizm Master Planı 2013-2023, Çekül Vakfı tarafından hazırlanan Trakya Ağ Eylem Planı, Trakya Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan TR21 Trakya Bölge Planı 2014-2023 ve Edirne kenti için hazırlanan Kentsel Vizyon Platformu tarafından hazırlanan Edirne Vizyon Planı “Kültür kenti Edirne”, Edirne Belediyesi tarafından hazırlanan 2015-2019 Stratejik Planı, Selimiye Camii ve Külliyesi Yönetim Planı incelenerek bu planlarda yer alan hedefler incelenmiştir. Yapılan araştırmalarda belirlenen hedeflerden yalnızca tarihi kentsel peyzajlar kapsamında olanları dikkate alınmıştır.

- **Stratejilerin ve eylemlerin belirlenmesi**

Hedefler belirlendikten sonra bu hedeflere ilişkin öncelikle hedefleri gerçekleştirme stratejileri; daha sonra stratejiler gerçekleşmesini sağlayacak eylemler belirlenmiştir. Strateji ve eylemler belirlenirken hedef belirlerken olduğu gibi uluslararası ve ulusal eylem planı örnekleri, kent için yapılmış olan Trakya Bölgesi için hazırlanan TR21 Trakya Bölgesi Turizm Master Planı 2013-2023, Çekül Vakfı tarafından hazırlanan Trakya Ağ Eylem Planı, Trakya

Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan TR21Trakya Bölge Planı 2014-2023 ve Edirne kenti için hazırlanan Kentsel Vizyon Platformu tarafından hazırlanan Edirne Vizyon Planı “Kültür kenti Edirne”, Edirne Belediyesi tarafından hazırlanan 2015-2019 Stratejik Planı, Selimiye Camii ve Külliyesi Yönetim Planı incelenerek bu planlarda yer alan hedeflere yönelik strateji ve eylemler incelenmiştir. Yapılan araştırmalarda belirlenen strateji ve eylemlerden yalnızca tarihi kentsel peyzajlar kapsamında olanları dikkate alınmıştır. Eylemlerin gerçekleştirilmesinde sorumlu kuruluşlar da eylem planı tablolarına eklenmiştir.

- **Eylemlerin Önceliklendirilmesi**

Edirne kentinin tarihi kentsel peyzajlar kapsamında doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklere ilişkin hazırlanan eylem planlarında, eylemlerin önceliklendirilebilmesi için uzman görüşmelerinden faydalanılmıştır. Uzman seçimi yapılırken uzmanların çalışma konularının araştırma konusu ile doğrudan ilişkili olma durumu göz önünde bulundurulmuştur. Uzman görüşmelerinde niteliksel araştırma yöntemlerinden konuyla ilgili uzman kişilere önceden hazırlanmış olan soruların birebir görüşmeler yapılarak yöneltildiği ve görüşülen kişinin de soruların dışında konuyla ilgili önerilerini aktarmasının beklendiği (Türnüklü, 2000) “yarı yapılandırılmış görüşme tekniği” kullanılmıştır. Görüşme yapılan uzmanların unvanı, adı, soyadı, mesleği ve çalıştığı kurum Çizelge 3.3’ de verilmiştir.

Çizelge 3.3. Görüşme yapılan uzmanların unvanı, adı soyadı, mesleği ve kurumu

	Unvanı-Adı Soyadı	Mesleği	Kurumu
Doğal Özellikler	Dr. Öğr. Üyesi Gökçen Bayrak	Çevre Mühendisi	Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü
	Erdem Köse	Biyolog	Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü
	İbrahim Tekin	Harita Mühendisi	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Şube Müdürlüğü
Kültürel Özellikler	Doç. Dr. Sennur Akansel	Mimar	Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü
	Dr. Öğr. Üyesi Yavuz Güner	Sanat Tarihiçi	Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü
	Namık Kemal Döleneken	Şehir Bölge Plancısı	Selimiye Camii ve Külliyesi Yönetim Planı Alan Başkanlığı Çekül Vakfı Yüksek Danışma Kurulu
Sosyo-ekonomik Özellikler	Prof. Dr. Tuğba Kiper	Peyzaj Mimarı	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü
	Şahan Kırçın	Arkeolog	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Müzesi Müdürü
	Sibel Kıyak Uzel	Turizm uzmanı	Edirne Belediyesi UNESCO Alan Başkanı Asistanı

Uzman görüşmeleri sırasında uzmanlardan eylemlerin önceliklendirilebilmesi için eylemleri 1 ile 5 arasında puanlama yapmaları istenmiştir. Puanlama kişinin konu ile ilgili farklı fikir derecelerini ortaya çıkarmaya olanak sağlayan (Pearse, 2011) likert tipi ölçeğe göre; 1 önemsiz 5 ise son derece önemli olarak belirlenmiştir.

Son derece önemli	5
Çok önemli	4
Önemli	3
Biraz önemli	2
Önemsiz	1

Doğal özellikler, kültürel özellikler ve sosyo-ekonomik özellikler için ayrı ayrı hazırlanan eylem planı örnekleri EK-1, EK-2 ve EK-3’de sunulmuştur. Her eylem için 3 uzman ve araştırmacı tarafından puanlar verilmiştir. Doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklere ilişkin hazırlanan eylem planlarında belirlenen eylemlerin tamamı göz önünde bulundurularak alınan en yüksek ve en düşük puan arasındaki fark; kısa, orta ve uzun vadede yapılacak olan eylemleri belirlemek için 3’e bölünerek, değer aralığı belirlenmiş, böylelikle değer aralığına göre kısa, orta ve uzun vadede yapılacak eylemler için puan aralığı sıralaması yapılmıştır.

$$\text{Değer Aralığı} = \frac{\text{En yüksek puan} - \text{En düşük puan}}{3}$$

Doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklere ilişkin hazırlanan eylem planlarında uzmanın kendi uzmanlık konusu olan eylem planı puanlaması ve araştırmacı tarafından yapılan puanlama EK-4, EK-5, EK-6 da sunulmuştur. 3 eylem planının tamamında yer alan eylemler incelendiğinde en yüksek puanın 20 ve en düşük puanın ise 11 olduğu tespit edilmiştir. Eylemlerin önceliklendirilebilmesi için; kısa, orta ve uzun vadede yapılacak olan eylemlerin değer aralıkları ve öncelik durumu Çizelge 3.4’de verilmiştir.

Çizelge 3.4. Eylemlerin önceliklendirilmesine yönelik puan değerleri

Değer aralıkları	Önceliklendirme
20 – 17 arası	Kısa vadede yapılması gereken eylemler
16 – 14 arası	Orta vadede yapılması gereken eylemler
13 – 11 arası	Uzun vadede yapılması gereken eylemler

Hedef, strateji ve eylemlerin yer aldığı eylem planları çizelgeler halinde sunulmuş, eylem süreleri ve sorumlu kuruluşlar da eylem planı çizelgelerinde yer almıştır. Eylem planlarına ait örnek Çizelge 3.5’de verilmiştir.

Çizelge 3.5. Eylem planı çizelgesi örneği

Doğal /Kültürel/ Sosyo-ekonomik Özellikler			
Hedef A.1.		Süresi	Sorumlu Kuruluş
Strateji A.1.1.	Eylem A.1.1.1.		
	Eylem A.1.1.2.		

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde Edirne kentinin doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklerine ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

4.1. Edirne kenti konumu ve ulaşım durumu:

Edirne ili, Marmara Bölgesi'nin Trakya Yarımadası'nda yer almaktadır. Merkez koordinatı 41.288°K 26.5215°D olan Edirne merkez ilçesi güneyde Ege Denizi-Saroz Körfezi, kuzeyde Bulgaristan, batıda Yunanistan, doğuda Kırklareli, Tekirdağ ve Çanakkale illeri ile çevrilidir (Şekil 4.1.). Edirne ili Yunanistan ile olan 204 km'lik kara sınırının tamamını, Bulgaristan ile olan kara sınırının 88 km'lik kısmını kapsamaktadır (Şimşek, 2000).

Şekil 4.1. Edirne kenti konumu (Anonim, 2019c)

Karayolu ulaşımı: Türkiye'nin Avrupa'ya açılan kapısı olan Edirne ilçe merkezinin Kapıkule Sınır Kapısına uzaklığı 17 km, Pazarkule Sınır Kapısına 6 km, İpsala Sınır Kapısına 137 km, Hamzabeyli Sınır kapısına 59 km.'dir. Ayrıca komşu illeri olan İstanbul'a 240 km, Tekirdağ'a 141 km, Kırklareli'ne 65km.'dir (Anonim, 2019h).

Havayolu ulaşımı: Edirne kentinde havaalanı bulunmamaktadır. En yakın havayolu Çorlu Havaalanı olup 151 km.'dir. Ayrıca kentin İstanbul Atatürk Havaalanı'na uzaklığı 229 km., İstanbul Havaalanı'na ise 228 km'dir (Trakya Kalkınma Ajansı, 2019).

Demiryolu ulaşımı: Edirne merkez ilçesinde gar bulunmakta olup; Halkalı /İstanbul-Kapıkule arasındaki demir yolu hattı üzerinde yer almaktadır (Trakya Kalkınma Ajansı, 2011).

4.2. Doğal Özellikler

Doğal özellikler kapsamında jeolojik ve topografya, iklim, toprak, su varlığı, flora ve fauna özellikleri irdelenmiştir.

4.2.1. Topografya

Türkiye'nin kuzey batısında olan Edirne geniş düzlükler ve basık tepelerin hakim olduğu bir kenttir. Edirne ili, Trakya Yarımadası'nda; kuzeyde Istranca Dağları, güneyde Kuru Dağları ve Ege Denizi-Saroz Körfezi, batıda Meriç Nehri ve Meriç Ovası, doğuda da Ergene Ovası ile çevrili olup, ortalama deniz seviyesinden yüksekliği 41 metredir (TUİK, 2013; Şimşek, 2000).

Edirne merkez ilçesi kuzeyden, batıdan ve güneyden bir hendek gibi kuşatan Tunca Nehri'nin oluşturduğu yay şeklindeki alan içine kurulmuştur (Akarca, 1998). Tunca Nehri geniş bir hendek gibi kenti kuzeyden, batıdan ve güneyden kuşatmaktadır. Kentin tarihi çekirdeğinde yer alan Üç Şerefeli Camii'nin yer aldığı alan 55 metre yüksekliğe sahipken; bu alanın kuzey doğusunda yer alan Edirne'nin akropolü olarak nitelendirilebilecek, 75 metre yüksekliğe sahip olan Selimiye Camii ve Külliyesi yer almaktadır. Bu noktadan kuzeydoğu istikametine doğru yükseklik artarak Kıyık'ta 95 metreye, Buçuktepe'de ise 100 metreye ulaşmaktadır. Merkezinde Üç Şerefeli Camii'nin bulunduğu tepeden kuzeye, güneye ve batıya doğru eğime yerleştirilen yollar, kuzeyde 37 metre kotunda Saraçhane Köprüsü'ne; batıda 35 metre kotunda Gazimihal Köprüsü'ne, kuzeybatıda 33 metre kotunda Yalnızgöz Köprüsü'ne ve güneyde 35 metre kotunda Tunca Köprüsü'ne ulaşmaktadır (Güner, 2017).

4.2.2. İklim

Edirne, hem Akdeniz ikliminin hem de Orta Avrupa'ya özgü karasal iklimin etkisi altında kalan bir geçiş bölgesindedir. Bölge, Karadeniz, Ege ve Marmara denizlerinin etkileriyle yer yer farklı iklim özellikleri göstermektedir. Kışları, Akdeniz iklimi etkisini gösterdiği zamanlarda ılık ve yağışlı, kara iklimi etkisini gösterdiğinde ise sert ve kar yağışlı geçmektedir. Yazlar sıcak ve kurak, bahar dönemleri ise yağışlıdır. İlin bitkisel üretim açısından önem taşıyan Ergene Havzası'nda ise sert bir kara iklimi egemendir. Çevresi dağlarla sınırlı olan bu yörenin denizlerden gelen yumuşatıcı etkilere kapalı olması bu iklim yapısını ortaya çıkarmaktadır (Edirne İl Kuralık Eylem Planı, 2018).

Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden elde edilen verilere göre; Erinç İklim sınıflamasına göre yıllık ortalama yağışın (mm.) yıllık ortalama maksimum sıcaklığa (°C) oranlaması sonucu Edirne merkez ilçenin yağış etkinlik indeksi 29,50'dir. Bu yağış etkinlik indeksine göre Edirne Yarı Nemli iklim özelliği göstermektedir. Aydeniz İklim Sınıflamasına göre nemlilik katsayısı 1,83, kuraklık katsayısı 0,55 olan kent Yarı Nemli iklim tipi, DeMartonne İklim Sınıflandırmasına göre 16,52 kuraklık indeksi ile Yarı Kurak-Nemli Arası iklim özelliği göstermektedir (Meteoroloji Genel Müdürlüğü Arşivi, 2019).

Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden Edirne merkez ilçeye ait edilen bilgiler doğrultusunda; uzun yıllar yapılan meteorolojik ölçüm ve değerler sonucuna göre (1930-2017) Edirne merkez ilçede yıllık sıcaklık ortalaması 13.6 °C'dir. İlde en soğuk aylar Aralık, Ocak, Şubat, en sıcak aylar ise Haziran, Temmuz, Ağustostur. İlde en yüksek sıcaklık 44.1°C ile (25/07/2007'de) ile Temmuz ayında, en düşük sıcaklık ise -19.5°C ile (14/01/1954'te) Ocak ayında kaydedilmiştir. İlde ortalama güneşlenme süresi günde 6 saat 40 dakika, yıllık ortalama nem % 69.8, yıllık ortalama yağış miktarı 601.1 mm., aylık en çok yağış miktarı 110.0 mm ile Ekim ayında, yıllık ortalama karla örtülü gün sayısı 24.08, yıllık ortalama donlu gün sayısı 1.45 olarak tespit edilmiştir. Ortalama rüzgar hızının 1.8 m/sn. olduğu merkez ilçede hakim rüzgar yıllık % 24.20 oran ile kuzeydir. Bunu % 14.99 ile kuzey-kuzeybatı ve % 12.15 oranla esen güney-güneydoğu rüzgarları izlemektedir. Merkez ilçede en hızlı rüzgar saniyede 28.9m/sn. hızla esen güneydir (Meteoroloji Genel Müdürlüğü Arşivi, 2019).

4.2.3. Toprak

Edirne ilinde topraklar iklim, bitki örtüsü, ana materyal ve topografyaya bağlı olarak farklılık göstermektedir. Edirne ili sınırları içinde altı büyük toprak grubu bulunmaktadır. Bunlar;

- Alüvyal Topraklar
- Hidromorfik Alüvyal Topraklar
- Kahverengi Orman Toprakları
- Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları
- Kireçsiz Kahverengi Toprakları
- Vertisoller'dir.

Edirne merkez ilçe belediye sınırlarında ise, alüvyal topraklar, kahverengi orman toprakları, kireçsiz kahverengi topraklar ve vertisoller toprak gruplarına rastlanmaktadır.

- **Alüvyal Topraklar**

Tarımsal etkinlikler açısından çok önemli olan alüvyal topraklar, taşınmış verimli topraklardır. Akarsuların getirdiği ince malzeme, vadi tabanlarının genişlediği alanlarda alüvyal toprakları oluşturmaktadır. Bu topraklar, bitki besin maddeleri yönünden oldukça zengindir. Genellikle kum ve milden oluştuğu için kolay işlenebilen alüvyal topraklar Edirne ilinde daha çok Meriç Nehri boyunca uzanmaktadır ve 87.863 hektar alanı kaplamaktadır (Tarım Master Planı, 2005).

- **Kahverengi Orman Toprakları**

Kahverengi orman toprakları kireççe zengin ana madde üzerinde oluşur. Gözenekli veya granöler bir yapıya sahiptir. Bu toprak grubu genellikle geniş yapraklı orman örtüsü altında oluşur. Drenajları iyi olan bu topraklar çoğunlukla orman veya otlak olarak kullanılırlar. Tarıma alınmış alanların verimleri iyidir. Kahverengi orman toprakları Edirne’de orta ve dik eğimlerde bulunmakta olup toplam miktarları 12.552 hektardır (Tarım Master Planı, 2005).

- **Kireçsiz Kahverengi Toprakları**

Kireçsiz kahverengi topraklar asit ana madde üzerinde olduğu kadar kireç taşı üzerinde de oluşabilir. Doğal bitki örtüsü çalı ve otlar ile yaprağını döken ormandır. Doğal drenajları iyidir. Kireçsiz kahverengi topraklar Edirne’de genellikle dik ve çok dik eğimlerde yer alıp derinlikleri sığ ve çok sığdır. Toplam miktarları 201.100 hektardır (Tarım Master Planı, 2005).

- **Vertisoller**

Bu topraklar kurak mevsimde büzülen, yağışlı mevsimlerde genişleyen koyu renkli ve çok killi topraklardır. Vertisollerin işlenme periyotları çok kısadır. Geçirgenlikleri düşüktür. Üzerlerindeki doğal bitki örtüsü çoğunlukla kısa otlar ve az olarak karışık orman fundalıktır. Yetiştirilen ürünler daha çok buğday ve ayçiçeğidir. Bu topraklar üzerinde az miktarda bağ ve bahçede bulunmaktadır. Toplam miktarları 100.415 hektardır (Tarım Master Planı, 2005).

4.2.4. Su varlığı

Edirne ili akarsular bakımından zengin ancak su rejimleri düzensiz ve kontrolsüzdür. İl genelinde birçok akarsu bulunmaktadır ancak araştırma alanı olan merkez ilçe sınırları içinden sadece Meriç, Tunca ve Arda nehirleri geçmektedir.

- **Meriç Nehri**

Bulgaristan'da Rodop Dağları üzerinde bulunan Rila Tepesi'nden doğmaktadır. Kısa sürede genişleyen Meriç Nehri, Bulgaristan'da yaklaşık 200 km. yol kat ederek, Karaağaç İstasyonunun kuzeyinden Edirne il sınırına giriş yapmaktadır (Edirne İli Çevre Durum Raporu, 2016). Edirne kentinin Yunanistan sınırını oluşturan nehir, Enez ilçesinde Ege Denizi'ne dökülmektedir. Meriç Nehri, kent için önemli bir su kaynağıdır. Ancak özellikle kış mevsiminde yaşanan aşırı yağışlar ve Bulgaristan ve Romanya'da bulunan baraj kapaklarının açılması sonucu sel baskınları yaşanmakta, Karaağaç Mahallesi'ne ulaşım olumsuz etkilenmektedir. Üzerinde tarihi Sultan Mecit Köprüsü (Meriç Köprüsü) bulunmaktadır.

- **Tunca Nehri**

Bulgaristan'da Balkan Dağları'nın Yumrukçal Tepesi'nden doğmaktadır ve Edirne'nin kuzeyinde Uzunbayır Mevkii'nde il sınırına girmektedir. Kirişhane Mevkii'nde ise Meriç Nehri ile birleşmektedir. Edirne il sınırı içinde 32km. akmakta ve derinliği en çok 5m.'dir (Şimşek, 2000; Edirne İl Kuralık Eylem Planı, 2018). Tunca Nehri üzerindeki tarihi köprüler kentin Yeni İmarat, Yıldırım ve Karaağaç Mahalleleri ile kent merkezini birbirine bağlamaktadır. Bu tarihi köprüler Gazimihal Köprüsü, II. Bayezid Köprüsü, Yalnızgöz Köprüsü, Kanuni Köprüsü, Fatih Köprüsü, Saraçhane Köprüsü ve Ekmekçizade Ahmetpaşa Köprüsü (Tunca Köprüsü)'dür.

- **Arda Nehri**

Bulgaristan Rodop Dağları'ndan doğmaktadır. Toplam uzunluğu 180 km.'dir. Pazarkule sınır kapısından Edirne'ye; Türkiye topraklarına giren Arda Nehri, 1 km. sonra Ardakule Mevkii'nde Yunanistan topraklarında Meriç Nehri ile birleşerek doğuya doğru akarak ileride Tunca Nehri'ni de içini almaktadır. Arda Nehri'nin Türkiye topraklarındaki uzunluğu 1 km.'dir. Derinliği 10 cm. ile 3m. arasında değişmektedir (Meriç Ergene ve Kuzey Marmara (Trakya kesimi) Havzaları Master Planı Raporu, 2018).

Edirne kent merkezi içinden geçen dereler bulunmaktadır. Bunlar; Güllapoğlu Deresi, Helvacı Dere, Kınalı Dere, Kasap Dere, Kemer Dere, Kör Dere'dir. Edirne ili genelinde birçok göl bulunmakta olup bunların en önemlisi milli park statüsünde olan Enez ilçesindeki Gala Gölü'dür. Saroz Körfezi Edirne kentinin önemli değerlerinden biridir. Saroz Körfezi'nin kıyı şeridi Enez ve Keşan ilçeleri sınırı içinde yer almaktadır.

4.2.5. Flora ve Fauna

Flora

Edirne il genelinde tespit edilen 1481 damarlı bitki taksonundan 23 tür endemik'tir. Bu endemik bitkilerden birisi de Edirne'nin adıyla anılan *Bellevalia edirnensis* (Edirne sümbülü)'dür. Edirne ticareti yapılan ve ekonomik öneme sahip bitki türleri açısından da zengindir. Edirne'de ekonomik değeri olan bitkilerden 39 tür CITES eklerinde yer alıp ticareti kontrol altındadır. IUCN koruma kategorilerine göre Edirne'de tespit edilen bitki türlerinden; 8 tür Dünya'da soyu tükenme tehlikesi had safhada olan (CR) kategorisinde, 17'si soyu tükenme tehlikesi çok büyük (EN), 8 tür soyu tükenme tehlikesi büyük olan (VU), 3 tür ise yakın gelecekte soyu tükenme tehlikesi altında olan türler (NT) kategorisindedir (Edirne İli Çevre Durum Raporu, 2016). Edirne ilinde koruma altına alınması gereken bitki türleri Çizelge 4.1'de verilmiştir.

Çizelge 4.1. Edirne ilinde koruma altına alınması gereken bitki türleri (Edirne il çevre durum raporu, 2016)

Sıra no	Familya	Tür	Endemik	IUCN
1	Amaryllidaceae	<i>Allium proponticum</i> subsp. <i>proponticum</i>	End	LC
2	Amaryllidaceae	<i>Allium rhodopeum</i> subsp. <i>turcicum</i>	End	NE
3	Amaryllidaceae	<i>Galanthus plicatus</i> subsp. <i>byzantinus</i>	End	VU
4	Amaryllidaceae	<i>Pancreatium maritimum</i>		EN
5	Amaryllidaceae	<i>Sternbergia lutea</i>		EN
6	Asparagaceae	<i>Bellevalia edirnensis</i>	End	CR
7	Asteraceae	<i>Carduus candicans</i> subsp. <i>candicans</i>		EN
8	Asteraceae	<i>Carduus candicans</i> subsp. <i>globifer</i>		EN
9	Asteraceae	<i>Centaurea polyclada</i>	End	VU
10	Asteraceae	<i>Geropogon hybridus</i>	End	NE
11	Asteraceae	<i>Taraxacum aznavourii</i>	End	DD
12	Asteraceae	<i>Taraxacum turcicum</i>	End	VU
13	Asteraceae	<i>Tripleurospermum baytopianum</i>	End	EN
14	Asteraceae	<i>Tripleurospermum hygrophilum</i>	End	EN
15	Boraginaceae	<i>Anchusa leptophylla</i> var. <i>incana</i>	End	LC
16	Boraginaceae	<i>Myosotis uncata</i>	End	EN
17	Boraginaceae	<i>Aurinia uechtritziana</i>		VU
18	Boraginaceae	<i>Crambe maritima</i>		EN
19	Boraginaceae	<i>Rorippa aurea</i>	End	NT
20	Boraginaceae	<i>Rorippa thracica</i>		EN
21	Boraginaceae	<i>Sisymbrium confertum</i>		DD
22	Campanulaceae	<i>Campanula lyrata</i> subsp. <i>lyrata</i>	End	LC
23	Campanulaceae	<i>Campanula patula</i> subsp. <i>patula</i>		EN
24	Campanulaceae	<i>Campanula rumeliana</i> subsp. <i>rumeliana</i>		CR
25	Campanulaceae	<i>Jasione heldreichii</i>		CR
26	Caryophyllaceae	<i>Dianthus ingoldbyi</i>	End	CR
27	Caryophyllaceae	<i>Dianthus lydus</i>	End	LC
28	Euphorbiaceae	<i>Euphorbia amygdaloides</i> var. <i>robbiae</i>	End	VU
29	Fabaceae	<i>Melilotus bicolor</i>	End	NT
30	Fabaceae	<i>Trifolium bocconeii</i>		CR
31	Fabaceae	<i>Trifolium elongatum</i>	End	LC
32	Fabaceae	<i>Trifolium latinum</i>		CR
33	Fabaceae	<i>Trifolium pachycalyx</i>	End	DD
34	Lamiaceae	<i>Ballota nigra</i> subsp. <i>anatolica</i>	End	LC
35	Lamiaceae	<i>Sideritis romana</i> subsp. <i>romana</i>		EN
36	Lamiaceae	<i>Teucrium lamiifolium</i>		LC
37	Liliaceae	<i>Fritillaria sibirnyi</i>		EN
38	Linaceae	<i>Linum tauricum</i> subsp. <i>bosphori</i>	End	CR
39	Lythraceae	<i>Trapa natans</i>		VU
40	Orchidaceae	<i>Himantoglossum caprinum</i>		VU
41	Orchidaceae	<i>Orchis punctulata</i>		EN
42	Paeoniaceae	<i>Paeonia tenuifolia</i>		EN
43	Plantaginaceae	<i>Linaria odora</i>		EN
44	Poaceae	<i>Amblyopyrum muticum</i> subsp. <i>loliaceum</i>	End	LC
45	Poaceae	<i>Anthoxanthum odoratum</i> subsp. <i>odoratum</i>		EN
46	Primulaceae	<i>Cyclamen coum</i> var. <i>coum</i>		LC
47	Salviniaceae	<i>Salvinia natans</i>		VU
48	Scrophulariaceae	<i>Verbascum ovalifolium</i> subsp. <i>thracicum</i>		EN
49	Scrophulariaceae	<i>Verbascum purpureum</i>		CR

LC: Düşük riskli NE: Değerlendirilmeyen DD: Yetersiz verili

Dalgıç (2006) Edirne'nin Yeşil Örtüsü adlı kitabında belirttiği üzere Edirne merkez ilçesi genelinde bulunan doğal ve egzotik türler ise;

Açık tohumlular; *Abies bornmuelleriana*. (Uludağ Göknaarı), *Cedrus sp.* (Sedir türleri), *Chamaecyparis lawsonia* (Lavson Yalancı Servisi), *Cryptomeria japonica* (Japon Kadife Çamı), *Cupressus sp.* (Servi türleri), *Juniperus sp.* (Ardıç türleri), *Picea sp.* (Ladin türleri), *Pinus sp.* (Çam türleri), *Sequoia sempervirens*. (Sahil Sekoyası), *Taxus sp.* (Porsuk türleri), *Thuja sp.* (Mazı türleri) ve,

Kapalı tohumlular; *Abelia grandiflora* (Kelebek Çalısı), *Acer sp.* (Akçaağaç türleri), *Aesculus sp.* (Atkestanesi türleri), *Ailanthus altissima* (Kokarağaç), *Albizzia jülibrissin* (Gülibrişim), *Amygdalus cammunis* (Badem), *Aucuba japonica* (Japon Akübası), *Baccharis halimifolia* (Zahra), *Berberis sp.* (Kadın Tuzluğu türleri), *Betula pendula* (Sarkık Dalli Huş), *Buddleia davidii* (Kelebek Çalısı), *Buxus sempervirens* (Şimşir), *Caesalpinia gilliesii* (Aslan Bıyığı), *Camellia japonica* (Kamelya), *Campsis radicans* (Acem Borusu), *Callistemon linearis* (Fırça Çalısı), *Calycanthus floridus* (Kadeh Çalısı), *Castanea sativa* (Kestane), *Catalpa bignonioides* (Katalpa), *Celtis australis* (Adi çitlembik), *Cerasus mahaleb* (Mahlep), *Cercis siliquastrum* (Erguvan), *Chaenomales speciosa* (Japon Ayvası), *Clematis sp.* (Orman Asması türleri), *Cornus sanguinea* (Adş Kızılcık), *Cotoneaster sp.* (Dağ Muşmulası türleri), *Crataegus oxycantha* (Geyik Dikeni), *Cydonia oblonga* (Ayva), *Elaeagnus angustifolia* (İğde), *Eriobotrya japonica* (Malta Eriği), *Euonymus sp.* (Papaz Külahlı türleri), *Forsythia intermedia* (Altın çanak), *Fraxinus sp.* (Dişbudak türleri), *Gleditschia triacanthos* (Gladiçya), *Ilex aquifolium* (Çoban Püskülü), *Juglans regis* (Ceviz), *Lagerstroemia indica* (Oya Ağacı), *Laurus nobilis* (Defne), *Lavandula angustifolia* (Lavanta), *Ligustrum sp.* (Kurtbağrı türleri), *Maclura pomifera* (Yalancı Portakal), *Magnolia grandiflora* (Manolya), *Malus floribunda* (Süs Elması), *Melia azedarach* (Tesbih Ağacı), *Mespilus germanica* (Muşmula), *Morus sp.* (Dut türleri), *Paulownia tomentosa* (Tüylü Pavlonya), *Platanus orientalis* (Doğu Çınarı), *Populus sp.* (Kavak türleri), *Prunus sp.*, *Pyracantha coccinea* (Ateş dikeni), *Quercus sp.* (Meşe türleri), *Robinia sp.* (Yalancı Akasya), *Rosa sp.* (Gül türleri), *Salix sp.* (Söğüt türleri), *Sambucus nigra* (Mürver), *Sophora japonica* (Japon Soforası), *Spiraea japonica* (İspir), *Syringa vulgaris* (Leylak), *Tamarix parviflora* (Ilgın), *Tilia sp.* (Ihlamur türleri), *Ulmus sp.* (Karaağaç türleri), *Viburnum sp.* (Kartopu türleri), , *Zizyphus jujuba* (Hünnap) olarak belirtilmiştir.

Edirne merkez ilçesinde doğal bitki türleri çoğunlukla Nitelikli Doğal Koruma Alanlarından olan Tavuk Ormanı ve Söğütlük Ormanı'nda bulunmaktadır. Tavuk Ormanı'nda

Usal (2006) Akyıldız, Arapotu, Çoban Değneği, Ada Soğanı, Yabani Soğan, Göl Soğanı, Dügün Çiçeği, Andız, Çiğdem, Yılan Yastığı, Karakafes gibi tıbbi değeri yüksek çeşitli otsu ve soğanlı bitkilerle Doğu Çınarı, Akkavak, Gül gibi ağaç ve çalılıarın yer aldığını belirtmektedir. Kent Ormanı'nda ise Çamur (2000)'un bu alanın doğal bitki dokusuna ilişkin olarak yapmış olduğu çalışmada; *Salix alba* (Ak Söğüt), *Ulmus laevis Pall* (Saplı Meyveli Karaağaç), *Ulmus minor Miller* (Ova Karaağacı), *Acer negundo L.* (Dişbudak Yapraklı Akçaağaç), *Cercis siliquastrum* (Erguvan), *Populus tremula* (Titrek Kavak) gibi türlerin yanı sıra yabancı *Prunus spinosa L.* (Erik), *Pyrus eleagnifolia Pall.* (Armut), *Mespilus germanica L.*(Muşmula) gibi meyve ağaçları da mevcut olduğunu aktarmıştır (Etili ve Şişman, 2004).

Ayrıca Trakya Üniversitesi Balkan Yerleşkesi içinde yer alan Balkan Arboretumu da bitki açısından oldukça zengindir. Arboretum alanında bulunan mevcut türler; *Acer tataricum* (Tatar Akçaağacı), *Ailanthus altissima* (Kokor Ağaç), *Cerasus mahaleb* (Mahlep), *Crataegus monogyna* (Alıç), *Crataegus oxyacantha* (Geyikdiken), *Cydonia vulgaris* (Ayva), *Fraxinus angustifolia* (Sivri Meyveli Dişbudak), *Gleditsia triacanthos* (Bal Keçiboynuzu), *Humulus lupulus* (Şerbetçiotu), *Jasminum fruticans* (Sarı çiçekli yasemin), *Juglans regia* (Ceviz), *Ligustrum vulgare* (Kurtbağrı), *Morus alba* (Beyaz Dut), *Paliurus spina-christi* (Karaçalı), *Populus alba* (Ak Kavak), *Populus nigra* (Kara Kavak), *Populus tremula* (Titrek Kavak), *Prunus domestica* (Erik), *Prunus spinosa* (Güvem eriği), *Pyrus communis* (Armut), *Robinia pseudoacacia* (Beyaz Çiçekli Akasya), *Rosa canina* (Kuşburnu), *Rubus sanctus* (Böğürtlen), *Salix alba* (Ak Söğüt), *Ulmus minör* (Ova Karaağacı), *Vitis vinifera* (Üzüm)'dür (Özyavuz ve Korkut, 2008). Arboretum alanında tespit edilen diğer türler ise; *Acer negundo* (Dişbudak yapraklı akçaağaç), *Amygdalus communis* (Badem), *Cercis siliquastrum* (Erguvan), *Clematis sp.* (Yaban Asması), *Cornus sanguinea L.* (Yabancı kızılıcık), *Coryllus avellana* (Fındık), *Ficus carica* (İncir), *Ligustrum vulgare* (Adi kurtbağrı), *Lonicera sp.* (Hanımeli), *Malus sylvestris* Miller (Yabancı elma), *Mespilus germanica* (Muşmula), *Osyris alba* (Süpürgeçalısı), *Periploca graeca* (Yunan İpekotu), *Prunus cerasus* (Vişne), *Quercus sp.* (Meşe), *Rosa gallica* (Galya Gülü), *Ruscus aculeatus* (Tavşanmemesi), *Sambucus nigra* (Kara Mürver), *Syringa vulgaris L.* (Adi Leylak), *Tamarix parviflora* (Ilgın), *Thuja orientalis* (Doğu Mazısı)'dır (Anonim 2019).

Ayrıca Edirne ilinde 18 adet tescillenmiş anıt ağaç bulunmaktadır. Bunlardan 11 adedi merkez ilçe sınırları içinde yer almaktadır. Anıt ağaçlara ait envanter listesi Çizelge 4.2'de verilmiştir (Tabiat Varlıklarını Koruma Şube Müdürlüğü arşivi, 2019).

Çizelge 4.2. Anıt ağaç envanter listesi (Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü arşivi, 2019)

İl adı	İlçe adı	Adresi	Adı
Edirne	Merkez	Saraçlar Cad. Gazi Parkı içinde	Ihlamur Ağacı I
Edirne	Merkez	Saraçlar Cad. Gazi Parkı içinde	Ihlamur Ağacı II
Edirne	Merkez	Söğütlük mesire alanı içinde otopark sahasında	Karaağaç I
Edirne	Merkez	Söğütlük mesire alanı içinde otopark sahasında	Karaağaç II
Edirne	Merkez	Söğütlük mesire alanı bitişindeki askeri park içinde	Karaağaç
Edirne	Merkez	Lalezar gazino bahçesinde	Karaağaç
Edirne	Merkez	Meriç Köprüsü'nün güneydoğu ucunda	Karaağaç
Edirne	Merkez	Edirne'nin girişinde E-5 Karayolu üzerinde	Dişbudak Ağacı
Edirne	Merkez	Selvili Hadım Ağa Çiftliğinde	Dişbudak Ağacı
Edirne	Merkez	Servili Hadım Ağa Çiftliğinde	Dişbudak Ağacı
Edirne	Merkez	Üç Şerefeli Camii bahçesinde	Porsuk Ağacı(7adet)
Edirne	Uzunköprü	İpsala Cad.	Dut Ağacı
Edirne	Uzunköprü	Yağmurca-Çöpköy yolu üzerinde	Çınar Ağacı
Edirne	Uzunköprü	İstasyon Meydanı	Çınar I
Edirne	Uzunköprü	İstasyon Meydanı	Çınar II
Edirne	Enez	Enez-Keşan arasında Hasköy içine giden yol ayrımında	Ağaçlar
Edirne	Enez	Mezarlık içinde	Meşe Ağaçları
Edirne	Keşan	Hersekzade Ahmetpaşa Camii arkasında	Çınar Ağacı

Fauna

Edirne'de literatür ve arazi çalışmaları sonucu omurgalı hayvanlara ait toplam 314 tür tespit edilmiştir. Kuş tür sayısı 204, memeli tür sayısı 51, kaplumbağa tür sayısı 5, kertenkele tür sayısı 10, yılan tür sayısı 9, iç su balık tür sayısı 26, çift yaşarlardan kuyruksuz kurbağa tür sayısı 7, semender tür sayısı ise 2 olarak belirlenmiştir. Kuş türlerinden 1 tür (EN), 3 tür (VU), ve 6 tür (NT) kategorisindedir. Memeliler, sürüngen ve iki yaşamlılardan 1 tür (EN), 4 tür (VU) ve 8 tür (NT) kategorisindedir. Balık türlerinden ise 1 tür, *Anguilla anguilla* (Yılan balığı) soyu tükenme tehlikesi had safhada olan (CR) kategorisinde, 2 tür ise (VU) kategorisindedir (Edirne il çevre durum raporu, 2016).

Ardea cinerea (Gri Balıkçıl), *Egretta garzetta* (Küçük Ak Balıkçı), *Nycticorax nycticorax* (Gece Balıkçılı) Edirne merkez ilçede bulunan Tavuk Ormanı'nda kuluçkaya yatmaktadır. *Ardea cinerea* (Gri Balıkçıl) son on yıldır burada yuvalanmaktadır. Bu araştırmada *Ardea cinerea*'ya ait 35 yuva sayılmıştır. Son 5 yıldır *Nycticorax nycticorax* (Gece Balıkçılı) yine bu alanda yuvalanmaktadır. Bu araştırmada en son bu yaz *Nycticorax nycticorax*'a ait 12 yuva sayılmıştır. Yine *Egretta garzetta* (Küçük Ak Balıkçı) Tavuk Ormanı'nda kuluçkaya yatan diğer balıkçıl türüdür. Son 3 yıldır bu alanda yuvalanmaktadır. Bu araştırma kapsamında *Egretta garzetta*'ya 8 yuva tespit edilmiştir. Bu üç balıkçıl türü için Tavuk Ormanı önemli bir üreme alanıdır. Ancak son zamanlarda şehir merkezine yakın bir

mesire yeri olması, Kırkpınar güreşlerinin yapıldığı Sarayıçi sınırları içinde bulunması nedeniyle tehdit altındadır. Tavuk Ormanı içinde iki tesis bulunması gürültü kaynağı yaratmaktadır. Bu durum burada kuluçkaya yatan 3 balıkçıl türünü olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca Tavuk Ormanı'nda Büyük Baştankara, Mavi Baştankara, Karatavuk, Sığırcık, Boz Ötleğen, Büyük Ağačkakan, Alaca Ağačkakan, Kolyeli Kumru, Karga türleri kuluçkaya yatan diğer türlerden bazılarıdır (Edirne İl Çevre Durum Raporu, 2016).

4.3. Kültürel Özellikler

Bu bölümde kentin tarihsel gelişimi, yerel mimari özellikleri, sit alanları, diğer koruma planları, kent silüeti ve soyut kültürel mirası irdelenmiştir.

4.3.1. Tarihsel Gelişim

Edirne tarih boyunca farklı sosyo-kültürel yaşama sahip toplumların yaşadığı, asırlar boyunca stratejik konumunu korumuş bir kenttir.

Kronolojik olarak bakıldığında; ilkçağlarda Tunca'nın kuşattığı eğimli ve taşkınlardan korunmuş alanın seçildiği; Roma Dönemi'nde kalenin bu alanın batı ucuna inşa edildiği, bunun doğusunda yükselen tepenin de Osmanlı zamanında hükümdar sarayları ve daha sonra Selimiye için seçildiği görülmektedir (Adıvar ve ark., 1964). Osmanlı Dönemi'nde kent, kalenin doğusunda ıınsal olarak ovaya doğru yayılmış, daha sonra İstanbul ve Kapıkule yönlerine lineer olarak gelişmiştir (Şekil 4.2) (Aru, 1998).

Şekil 4.2. Edirne'nin dönemlere göre kent gelişimi (Aru, 1998)

Usal (2006) kentin bugünkü yerinde ilkçağda Meriç ve Tunca nehirlerinin birleştiği yerde Traklar'ın en büyük kolu olan Odrisler tarafından kurulan Orestia / Orostiyas / Orestias adıyla bir Trak köyünün bulunduğunu belirtmektedir. Mansel (1993)'e göre Edirne'yi içine alan bölge ile ilgili tarih öncesi ve ilk tarih çağları hakkında çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Yalnızca Yunanistan'daki Aka'ların yayılma devri olan M.Ö. 1400 – 1200 yıllarında bu bölgeye Aka medeniyetinin yerleştiği söylenebilmektedir. Trakya yöresinde yapılan arkeolojik kazılar sonucunda Edirne'nin tarih öncesi yerleşim yerinin, Kansu (1993) il merkezinin yaklaşık olarak 5 km. kuzeybatısında, Saraypınar Şosesi'nin sağ tarafında kalan Çardakaltı Mevkii ve Tunca Nehri'nin üst sekisinde yer aldığını belirtmektedir.

Kent M.Ö. 513'te önce Pers egemenliğine girmiş olsa da sonra Trak kabilelerinin birleşmesi sonucu feodal bir devlet haline gelmiştir. Ancak Odris Devleti o tarihte büyük bir varlık gösterememiş, kent Makedonya Krallığı'nın eline geçmiş, Makedonya Krallığı'nın

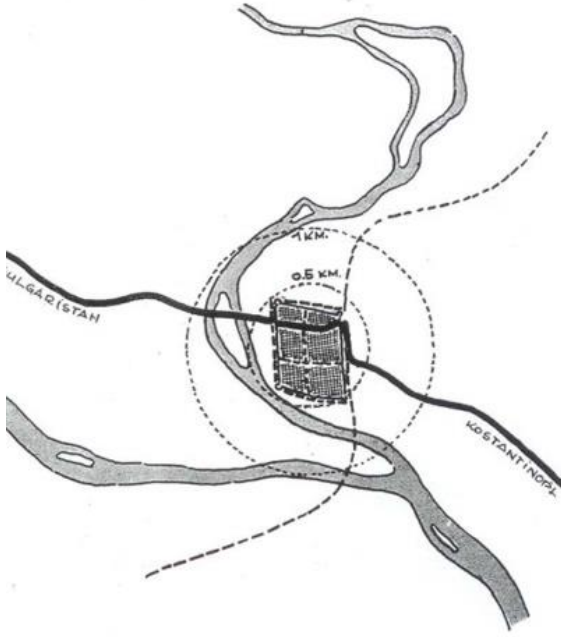
Roma İmparatorluğu tarafından kaldırılması üzerine bölge M.Ö. 168’de Roma İmparatorluğu’nun eline geçmiştir (Mansel, 1993). Kentin Roma İmparatorluğu’nun eline geçmesiyle kent tarım, askeri ve ticari anlamda büyük reformlar geçirmiş, kentin etrafı surlarla çevrili bir Roma ordugahı (castrium) biçiminde bir kale içinde ızgara planlı olarak düzenlenmiştir. Edirne kentinin çekirdeğini oluşturan kentin kurucusu Hadrianus tarafından 117-138 yılında yaptırılan kaleyi (Eyice, 1993); *“dikdörtgen biçiminde, dört köşesinde dört yuvarlak burç, burçların arasında dört köşeli onikişer küçük kule ve dokuz kapısı bulunmaktadır. Surların önünde ise bir hendek bulunmaktadır”* şeklinde aktarmaktadır. 2. yüzyılın sonlarında kent gelişimini gösteren harita Şekil 4.3’de verilmiştir. Romalılar döneminden bugüne yalnızca kalenin kuzeydoğu burcu olan Makedonya Kulesi ve çevresindeki sur kalıntıları ve kale içinde çeşitli sur kalıntıları ulaşmıştır.

Roma İmparatorluğu’nun bölünmesiyle Edirne, Doğu Roma İmparatorluğu’na (Bizans) kalmış ve bu dönemde kent Roma kalesi dışına taşmamıştır (Şekil 4.4). Sadece Tunca’nın karşı yakasında Aina adlı küçük bir köy yerleşimi bulunmaktadır (Darkot 1993). Edirne’nin Bizans döneminde nüfusu artmış ve dini bir merkez niteliği kazanmıştır.

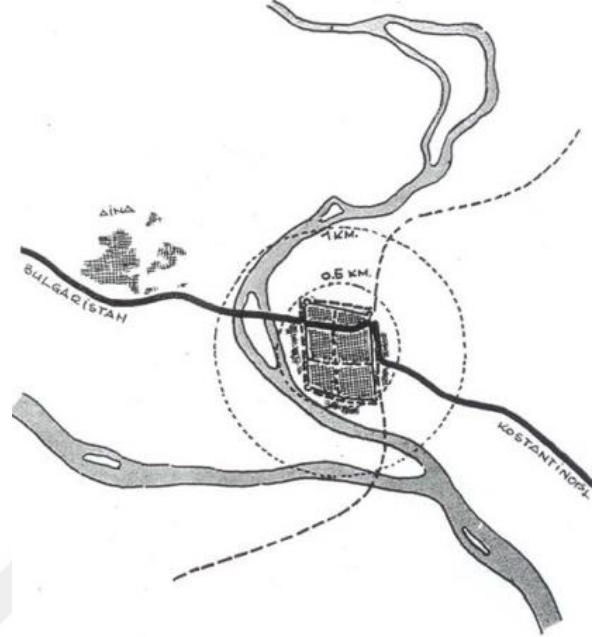
1361’de Edirne Kalesi’nin Türkler tarafından alınmasıyla Kaleiçi yerleşimi büyük çoğunlukla gayrimüslimlere bırakılmış, Türkler de kale dışında yeni mahalleler kurmuşlardır. Bu mahalleler, kalenin güneyinde Tunca Nehri boyuna (Dabağhane semti), güneydoğuda Tunca-Meriç kavşağına (Kirişhane- Kasımpaşa semti), doğuya (Kıyık-Buçuktepe), kuzeydoğuya (Muradiye), kuzeye (Saraçhane)’ye doğru uzanmış ve bu çevrenin ortasında yer alan Selimiye Camii’nin yükseldiği tepe etrafında gelişmiştir (Darkot, 1993).

İlk imar hareketlerinin kale içinde gerçekleştiği kentte 2. yüzyılda yaklaşık 50 hektar iken, 15. yüzyılda batı ve kuzey yönlerinin de gelişmesiyle 350 hektara (Şekil 4.5), 17. yüzyılda ise en geniş sınırlarına ulaşarak 850 hektara (Şekil 4.6) ulaşmıştır (Peremeci, 1939; Bayık, 1973).

Edirne’nin fethi, Türk tarihinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Kentin alınmasıyla Osmanlı’nın hem Balkanlar’a hem de İstanbul’a yapacağı hareketler için büyük bir stratejik üstünlük sağlanmıştır. Edirne’nin fethedilmesi ve ardından başkent olmasıyla kentte hızlı bir gelişme görülmüştür. Usal (2006)’a göre fiziki gelişim açısından Sultan II. Murat dönemi Edirne için en verimli yıllar olarak belirtilmektedir. Bu dönemde kentte cami, hamam, köprü, medrese, imaret, han, hamam gibi önemli yapılaşmalar olmuştur Kısaparmak (1968).

Şekil 4.3. 2. yüzyılın sonlarında Edirne kenti gelişimi (Özdeş, 1951)

Şekil 4.4. 14. yüzyıl başlarında Edirne kenti gelişimi (Özdeş, 1951)

Şekil 4.5. 15. yüzyılın ortalarında Edirne kenti gelişimi (Özdeş, 1951)

Şekil 4.6. 17. yüzyılda Edirne kenti gelişimi (Özdeş, 1951)

Edirne Anadolu'yu Avrupa'ya bağlayan yol üzerinde yer almasıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar'a yapmış olduğu seferlerin hareket merkezi olmuştur. Güner (2017)'e göre; Roma döneminden bugüne kullanılan İstanbul'u Belgrad'a bağlayan; antik dönemde "Via Militaris", Osmanlı Döneminde "Orta kol" olarak adlandırılan askeri yolun kentin merkezinden geçmesi kentin tarihi katmanlarını oluşturması bakımından önem taşımaktadır. Bugün bu antik yolun kentten geçtiği yer Eski İstanbul Caddesi olmakla birlikte buradan Gazimihal Köprüsü'ne ulaştığı ve Kapıkule yoluna bağlandığı bilinmektedir.

Edirne, İstanbul fethedilene kadar Osmanlı İmparatorluğu'na başkentlik yapmıştır. Başkentlin Edirne olması ile birlikte ordunun hem Balkanlara ilerlemesi kolaylaşmış, hem de İstanbul'un fethedilmesine yönelik çalışmalar da burada gerçekleştirilmiştir.

Edirne'nin başkent olmasıyla kente iki saray inşa edilmiştir. İlk saray 1365-1368 yılları arasında Kavak Meydanı olarak bilinen, bugün Selimiye Camii'nin kuzeydoğusunda bulunan alana I. Murad tarafından inşa ettirilmiştir. Zamanla bu sarayın mevcut ihtiyaçları karşılayamaması üzerine II. Murad tarafından 1450 yılında Sarayıçi Mevkii'nde Tunca Nehri'nin batısında yeni bir saray inşa ettirmeye başlanmıştır. Pek çok yapısı Fatih Sultan Mehmed zamanında inşa edilen ve bünyesinde çok farklı işlevli yaklaşık 100 civarında yapıyı barındıran Yeni Saray (Saray-ı Cedid-ı Amire), oldukça geniş bir alana yayılmaktadır (Özer, 2014). Geniş bir alan üzerinde kasırlar, daireler ve hizmet binalarından oluşan yapının etrafı 3m. yüksekliğinde duvarlarla çevriliydi. 119 oda, 21 divanhane, 22 hamam, 13 camii, 16 büyük kapı, 13 koğuş, 4 kiler, 5 mutfak 14 kasırdan oluşan saray 3.000.000 m²'lik bir alana sahipti (Aslanoğlu Evyapan, 1972). Sarayın bugüne ulaşan yapıları arasında Mathah-ı Amire, Babüssade kapısı, Cihannüma Kasrı, Kum Kasrı Hamamı, Fatih Köprüsü, Adalet Kasrı, Kanuni Köprüsü, Su Maksemi, Şahabettin Paşa Köprüsü (Saraçhane Köprüsü), Namazgahlı Çeşme, IV. Mehmet Av Köşkü bulunmaktadır.

1746'daki büyük yangın ve 1752 yılındaki deprem Edirne'nin gerilemesinde rol oynamıştır. Yangın ile birlikte Edirne'nin 30 mahallesi yok olmuştur. Depremde ise dükkânlar harap olmuş; cami ve hanların birçoğu yıkılmıştır. Ayrıca 1829'da ve 1877-78 yıllarında olan Rus Harbi'nde Rusların kenti ele geçirmesiyle saray ve kent zarar görmüş, imzalanan antlaşmalarla daha sonra Osmanlılara bırakılan kentin zararları kapatılmaya çalışılmışsa da kent gerilemeye başlamış ve birçok bölgesi yakılıp yıkılmıştır (Peremeci, 1939).

20. yüzyılın başında Edirne yine savaşlarla karşı karşıya kalmıştır. 1912 yılında Balkanlar'da bir süredir devam eden savaşlar kente yansımış, 1912'de Balkan devletlerinin

Osmanlı İmparatorluğu'na karşı giriştiği Balkan Savaşı'nda, Bulgar ve Sırp kuvvetlerine 26 Mart 1913'de teslim olmuş, Bulgarlarla 29 Eylül 1913 tarihinde imzalanan İstanbul Antlaşması ile (bugünkü Türkiye- Bulgaristan) sınırı çizilmiş, Edirne kenti Osmanlıda kalmıştır (Baykal, 1993).

Türkiye'nin Avrupa'ya açılan sınır kapısı olma özelliğini taşıyan Edirne kenti, 25 Kasım 1922 yılında düşman işgalinden kurtulmuş ve Cumhuriyet döneminde hazırlanan çeşitli imar planları ile bugüne kadar olan gelişimini sürdürmüştür.

4.3.2. Yerel Mimari Özellikleri

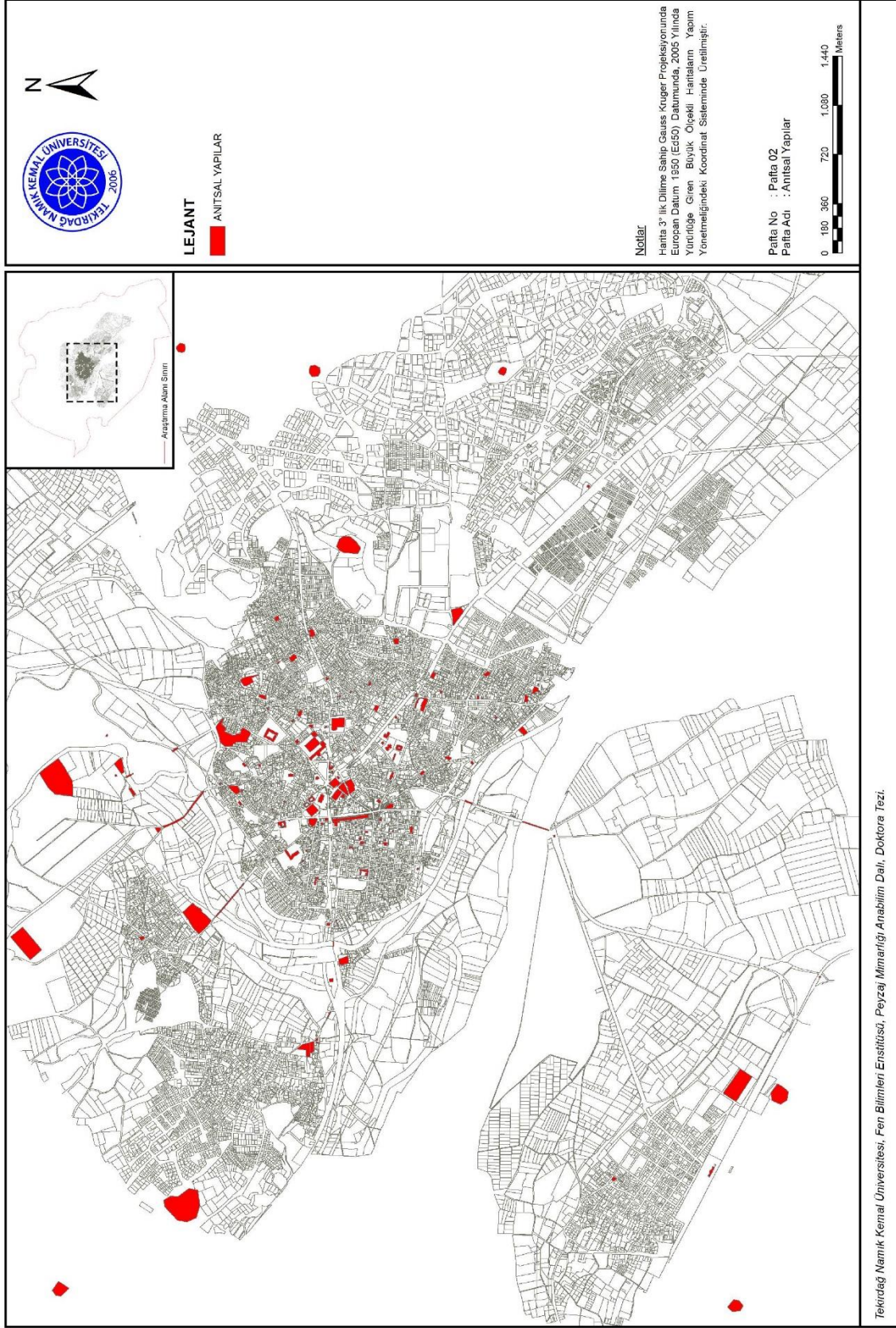
Eski uygarlıklardan bugüne ulaşan kültür varlıkları incelendiğinde, Edirne'nin zengin bir kültür mirasına sahip olduğu görülmektedir. Başta Selimiye Camii olmak üzere tüm kültür varlıkları ile Edirne, 1000 km²'ye düşen 72.65 eser sayısı ile Türkiye ortalamasının çok üstünde yer almaktadır (Kentsel Vizyon Platformu, 2015). Farklı dönemlere ev sahipliği yapan Edirne, bu özelliği ile sayısız ve birbirinden farklı eseri barındırmaktadır. Farklı ölçeklerdeki mimari eserleri ile farklı dönemlere ışık tutan Edirne, sadece yapıları ile değil aynı zamanda da doğal alanları ile de dikkat çekmektedir. Bu bölümde Edirne ilçe merkezindeki anıtsal yapılar ve sivil mimari örnekleri incelenmiştir.

4.3.2.1. Anıtsal Yapılar

Edirne kenti tarihi dokusu Roma-Bizans kale kalıntıları dışında Osmanlı dönemine aittir. Edirne'nin Osmanlı İmparatorluğu'na başkentlik yapmış olması, sonrasında padişahların uğrak yeri olması ve serhat şehri olgusu ile özellikle bu döneme ait çeşitli örnekler yer almaktadır. Edirne merkez ilçedeki anıtsal yapılar incelenirken Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden elde edilen bilgiler doğrultusunda yapılar kadastral altlık üzerine AutoCAD 2018 programında işlenmiştir. Bunun yanı sıra eş zamanlı olarak Microsoft Office Excel 2010 programında veri tabanı oluşturup, yapılara ilişkin detay bilgileri analiz amaçlı sınıflandırılmıştır. Her bir sütunda detaylı olarak tanımlanan yapı bilgileri bu bağlamda ArcGIS 10.0 yazılımında kullanılabilir hale gelmiştir. Tüm veri girişleri tamamlandıktan sonra ArcGIS 10.0 programı kullanılarak haritalar hazırlanmıştır. Kentte bulunan anıtsal yapılar için hazırlanan harita Şekil 4.7'de verilmiştir. Anıtsal yapılara ait Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden elde edilen envanter listesi EK-7'de verilmiştir. I. Derece Anıt Eser niteliğinde olan resmi yapılara ait envanter listesi de EK-9' da yer almaktadır.

TARİHİ KENTSEL PEYZAJLAR KAPSAMINDA EDİRNE KENTİ EYLEM PLANININ HAZIRLANMASI

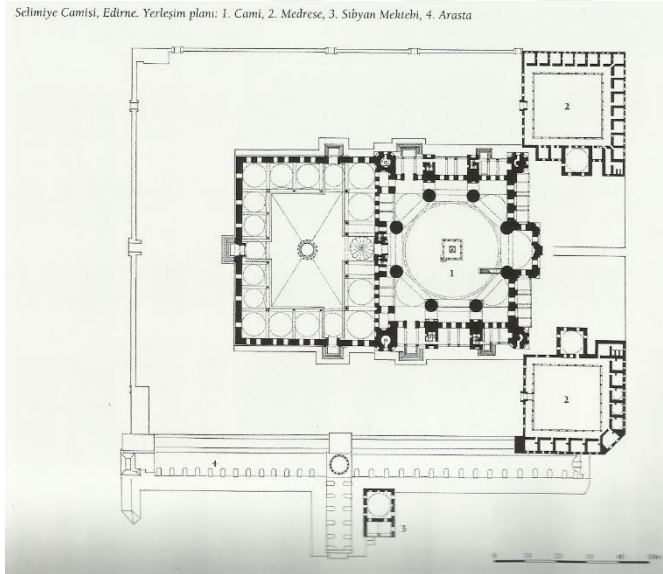
Şekil 4.7. Edirne kentinde bulunan anıtsal yapılar (Orijinal, 2019)

Külliye

• Selimiye Camii ve Külliyesi

1569-75 yılları arasında II. Sultan Selim tarafından inşa ettirilmiş ve Mimar Sinan'ın "ustalık eserim" diye nitelendirdiği, teknik mükemmelliği, boyutları ve estetik değerleriyle döneminin ve sonraki zamanların en başarılı dini mimarlık örneklerindedir. Edirne'nin simge yapısı Selimiye Camii, kentin birçok yerinden algılanabilen dört minaresi, 31.5 metre çaplı, 43,28 metre yükseklikte görkemli kubbesi, şadırvanlı iç avlusu, yapıyı saran iki medresesi, arastası ve dış avlu duvarlarıyla halen tüm özelliklerini korumakta ve etkin biçimde kullanılmaktadır (Şekil 4.8) (Şekil 4.9) (Kuban, 2000).

Selimiye Camii ve Külliyesi, dikdörtgen bir dış avlu ile içinde toplanan cami, 2 medrese ve darühadisten oluşmaktadır. Dış avlunun batı kenarını boydan boya kaplayan arasta, camiye gelir sağlamak amacıyla, Sultan III. Murad tarafından, Mimar Davut Ağa'ya inşa ettirilmiştir (Ünal, 1993). Caminin iç bölümü 1.620 m²'lik, bütünü ise 2.475 m²'lik bir alana sahiptir (Usal, 2006).

Şekil 4.8. Selimiye Camii yerleşim planı
(Kuban, 2016)

Şekil 4.9. Selimiye Camii perspektifi
(Kuban, 2016)

Caminin avlu ve harimi, yaklaşık birbirine eş iki dikdörtgen alandan oluşmaktadır. Avlunun kuzey cephesinde, revak birimlerinden her birine, bir altta diğeri üstte iki pencere açılmışken, doğu ve batı kenarlarındaki her bir revak biriminin iki altta, iki üstte olmak üzere dört penceresi bulunmaktadır. Revakın kuzey kenarındaki kubbeler küçük, doğu ve batıdakiler

biraz daha büyük inşa edilmiş; son cemaat yerine ise en büyük kubbeler yerleştirilmiştir. Son cemaat yerinde, harim taç kapısı önünde yer alan kubbe dıştan ve içten yivlidir ve diğerlerinden daha yüksektir. Burada kubbeye geçiş, mukarnaslı dolgularla sağlanmıştır. Son cemaat yeri orta kubbesinin iki yanında dikdörtgen birimler birer manastır tonozu ile örtülüdür. Bu nedenle son cemaat yerini avluya bakan açıklıkları bir geniş, bir dar, bir geniş vb. şeklinde dönüşümlü olarak düzenlenmiştir. Son cemaat yeri sütunlarının ve bu sütunları harim kuzey duvarına bağlayan kemerlerin, harimdeki desteklerin hizasına denk getirildiği dikkat çekmektedir (Ünal, 1993).

Selimiye Camii sadece Sinan'ın ve Osmanlı mimari tasarımının ulaştığı en yüksek nokta olarak kalmaz aynı zamanda Osmanlı kültüründeki rasyonalizasyonun da en üst aşamasıdır. Ayrıca dünya mimarlık tarihinde de kubbeye bağlı mekân yapısının, sanayi öncesindeki en büyük aşamasıdır. Bu saptama Osmanlı mimarisinin ve Sinan'ın dünya mimarlık tarihindeki yerini belirlemektedir (Kuban, 2016). Edirne kent kimliğini ve tarihi kentsel peyzajının belirleyicisi olan en önemli yapısı Selimiye Camii ve Külliyesi (Şekil 4.10), 2011 yılında UNESCO tarafından kültürel varlık olarak Dünya Miras Listesine dahil edilmiştir.

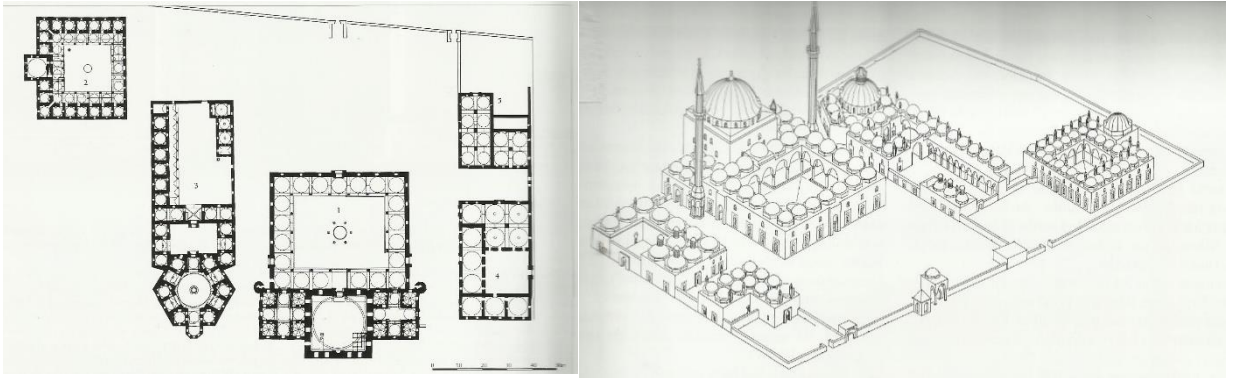

Şekil 4.10. Selimiye Camii ve Külliyesi (Orijinal, 2018)

- **II. Beyazıd Külliyesi**

II. Beyazıd Külliyesi 1484-88 arasında Mimar Hayrettin'in eseri olarak meydana getirilmiştir. Cami, imaret, darüşşifa, medrese, hamam, mutfak ve erzak depolarından oluşan kompleks, 15. yüzyılın en büyük dini sosyal kuruluşlarından biridir (Şekil 4.11) (Şekil 4.12) (Aslanapa, 1999). Cami 20m.'lik büyük kubbesiyle tek kubbeli cami tipolojisinde olup, benzer külliye örneklerinden farklı olarak tabhaneler bağımsız bölüm olarak camiye birleştirilmiştir. Caminin geniş dış avlusu, darüşşifa ve medreseden duvarlarla ayrılmıştır. İmareti oluşturan kiler ve mutfak ise bağımsız avluları ile camiden uzaklaştırılmıştır. Caminin dış avlusuna yanda sofaları olan kubbeli ve revaklı bir kapıdan geçilmektedir. Bu Osmanlı camilerinde başka eşi olmayan bir uygulamadır (Kuban, 2016). Ayrıca camide hünkâr mahfelinin kullanılması, külliyenin en önemli özelliklerden biri olup, Edirne'de ilk örnek olması açısından önem taşımaktadır (Müderrişoğlu, 1991).

Külliye'nin taç yapısı Sultan'ın külliye'yi yaptırmaktaki asıl amacı olan Darüşşifa'dır ve Osmanlı mimarisinin en önemli ve gösterişli yapılarından biridir. Planı, birincisi büyük ve asimetric, ikincisi küçük ve simetric iki avlu etrafına dizilmiş oda eyvanlar, onları izleyen altıgen kurgulu, büyük orta sofası kubbe ile örtülü özgün ana yapıyı içermektedir (Kuban, 2016).

Şekil 4.11. II.Beyazıd Külliyesi yerleşim planı Şekil 4.12. II. Beyazıd Külliyesi perspektifi (Kuban, 2016)

Külliyenin darüşşifa bölümünün Trakya Üniversitesi bünyesinde Sağlık Müzesi'ne dönüştürülmesi çalışmalarına 1993 yılında başlanmış olup Trakya Üniversitesi Senatosu'nun 19 Mart 1997 tarihli toplantısında Trakya Üniversitesi Sultan II. Beyazıd Külliyesi Sağlık

Müzesi'nin kurulmasına oy birliği ile karar verilmiştir. Kültür Bakanlığı'nın 11.04.1997 tarihli onayı ile de müze hüviyetini kazanmıştır (şengül ve Bilal, 2007).

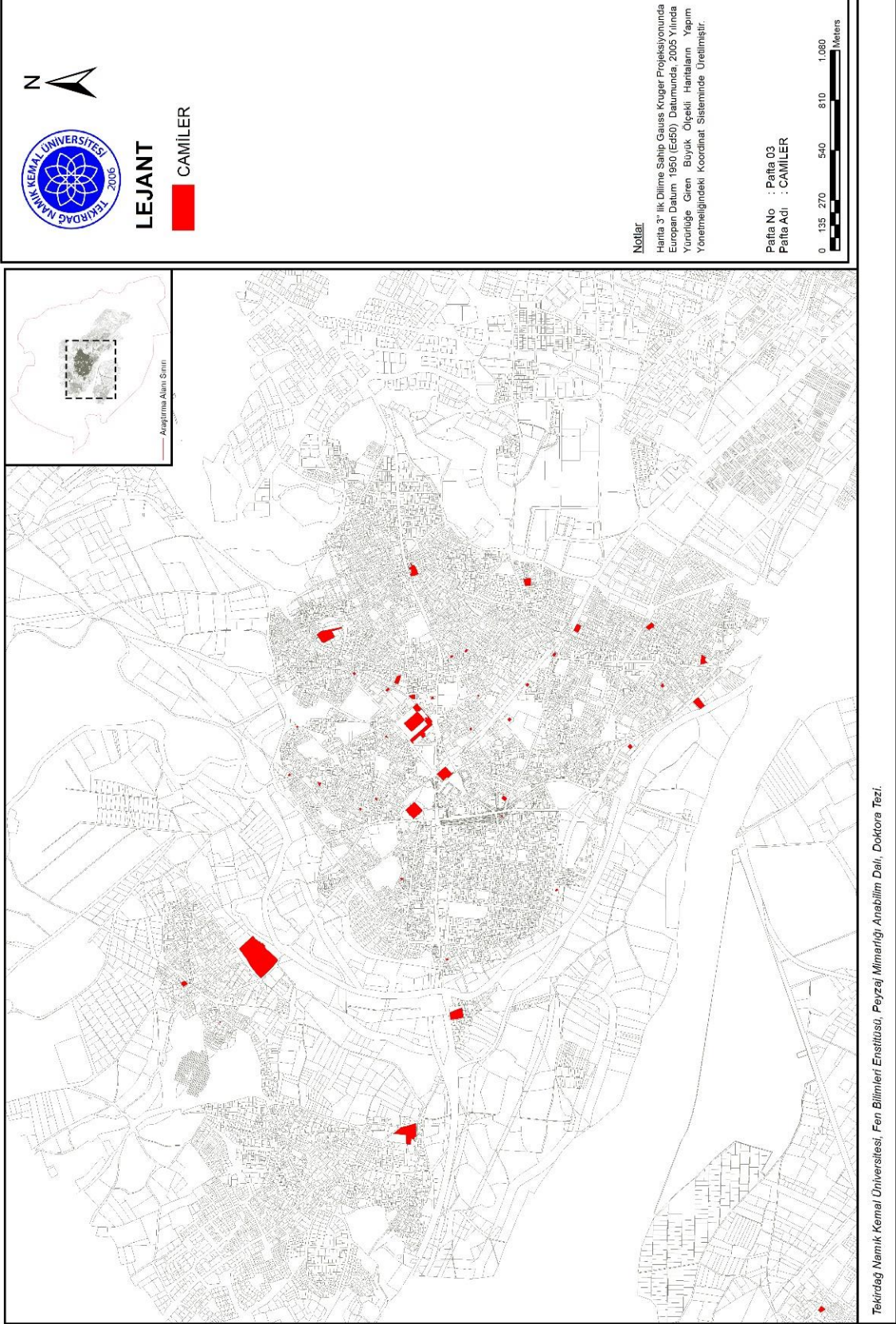
Camiler:

Osmanlı Dönemi'ne ait eserlerin yoğun olduğu kentte, Osmanlı cami mimarisinin örneklerinin çeşitli dönemlerine ait nc ve özgün yapıları yer almaktadır. Osmanlı cami mimarisi 14. yy. dan itibaren anıtsal mekan tasarımı açısından büyük gelişmeler göstermeye başlamış, özellikle kubbe, mekan tasarımının temel bir elemanı olmuştur (Benian, 2011).

Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden elde edilen bilgiler doğrultusunda kentte 39 adet camii bulunmaktadır. Bu yapıların kent içi konumları şekil 4.13'da verilmiştir.

TARİHİ KENTSEL PEYZAJLAR KAPSAMINDA EDİRNE KENTİ EYLEM PLANININ HAZIRLANMASI

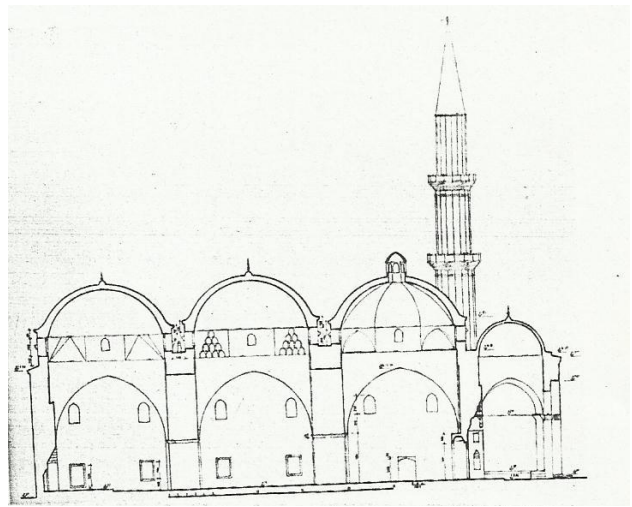
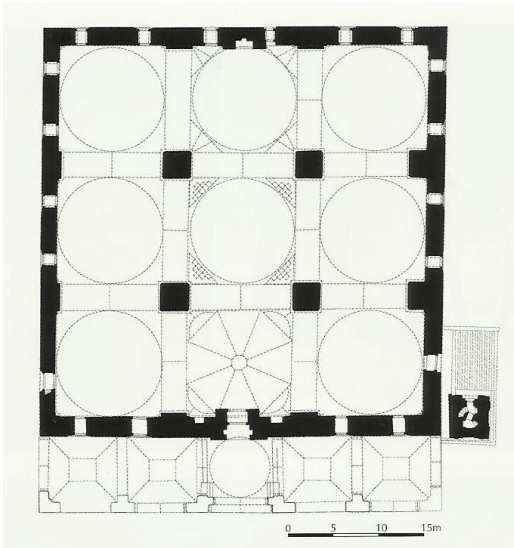
Şekil 4.13. Camilerin kent içi konumları (Orijinal, 2019)

Kentin tarihi kentsel peyzaj karakterini ortaya koyan ve Selimiye Camii'nin yanı sıra silüetinin belirleyici olan diğer camiler;

- **Eski Camii**

1403 yılında yapımına başlanan yapı 1414 yılında tamamlanmış olup; mimarı Konyalı Hacı Alaaddin, kalfası Ömer bin İbrahim'dir. Eski Camii erken dönem camileri arasında çok birimli camiler grubunda yer almaktadır. Bu tür yapılar özellikle kalabalık yerleşim birimlerinin merkezlerinde, Cuma ve bayram namazlarında çok sayıda insanın ibadet edebilmesi için tasarlanmıştır; bu yüzden genellikle "ulu camii" olarak adlandırılmışlardır. (İşli, 1998).

Plan olarak merkezi kubbeyi taşıyan dört paye ile dört duvar üzerine dokuz kubbelidir (Şekil 4.14). Orta eksendeki kubbeler, mihrap önünde prizmatik üçgenli, bunun önünde mukarnaslı tromplu, girişteki aydınlık fenerli kubbe ise düz tromplu olarak çeşitli, yanlardaki kubbeler ise normal pandantiflidir. Kalın payeler ve nispeten alçak kubbelerle karanlık ve ağır bir mekân etkisi bırakır. İçerideki ağır arkaik mimari, dışta son cemaat yeri ile biri tek diğeri iki şerefeli olan minarelerde dahi kendini göstermektedir. Büyük kesme taşlardan ince bir işçilikle yapılmış, asıl binaya karşılık ortası kubbe yanları tekne tonozlarla beş gözlü son cemaat yeri, kesme taş ve tuğla sıralarından dekoratif olarak yapılmıştır. Buradaki giriş 18. yy. yapısıdır. Renkli ve kemer taşları ve palmet süslemeleriyle batıdaki yan kapı da orijinaldir. Son cemaat yeri pencere söveleri de mukarnaslı ve palmetli olarak zengin süslemelidir.(Aslanapa, 1999) Kentte erken dönem Osmanlı mimarlığında kullanılan inşa tekniklerinden çok ayaklı/çok kubbeli camilere örnek olarak bugüne ulaşan en eski anıtsal yapı olma özelliğindedir.

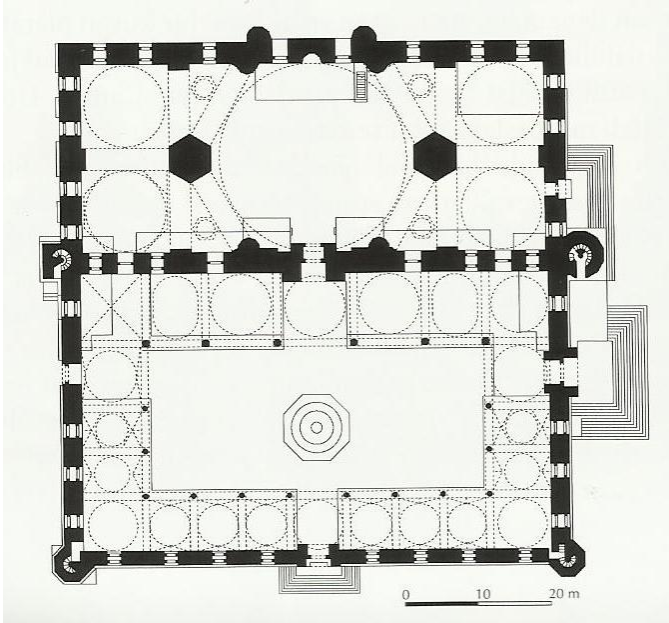
Şekil 4.14. Eski Camii planı (Kuban, 2016) Şekil 4.15. Eski Camii'nin kesiti (İşli, 1998)

- **Üç Şerefeli Camii**

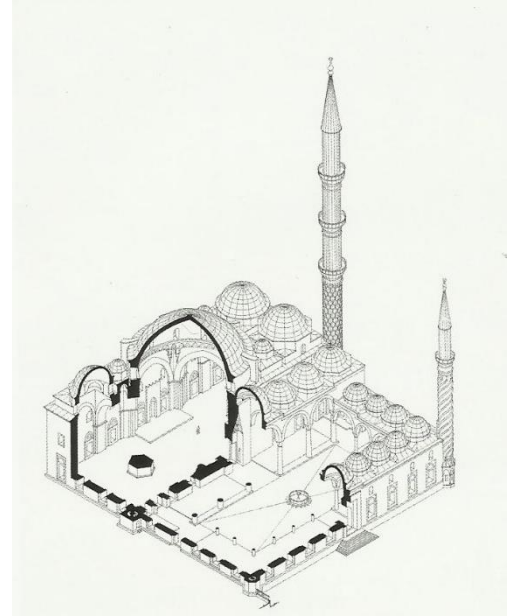
1438-1447'de Sultan II. Murat tarafından inşa ettirilen cami, Osmanlı mimarisinin normal gelişim sürecini aşarak, devrine göre beklenmeyen özellikte olması ile önem taşımaktadır (Aslanapa, 1993).

Mimar Sinan'ın altı köşeli veya sekiz köşeli şemaya uygun olarak dizilmiş payeler üzerine oturan tek kubbeli camilerine bir hazırlık mahiyetinde görülebilecek olan bu caminin planı (Şekil4.16) ve yapısı Osmanlı mimarisi için büyük bir öneme sahiptir. Burada çok kubbeli cami sisteminde büyük bir yenilik yapılmıştır. Birbirine eşit kare mekanlardan meydana gelen çok kubbeli camiler sistemi, ortaya altı köşeli bir kaide üzerine 24 metre çapında pandantifli kubbe ve bunun iki tarafına dört küçük orta kubbe ve aradaki üçgen boşluklara da dört dekoratif kubbecik bulunmaktadır. (Şekil 4.17) (Aslanapa, 1949).

Üç Şerefeli Cami'de revaklı avlu-cami bütünlüğü ustalıkla kurulmuş, enine dikdörtgen planlı mekanda, orta alan altı dayanaklı 24.10 m çaplı bir kubbe ile örtülürken iki yanda yapı eksenine paralel 10.80 m çaplı ikişer kubbe kullanılmıştır. Ortada altıgen kesitli iki ayakla kemerler karşılanmıştır. (Cantay, 1988)

Şekil 4.16. 3 Şerefeli Camii planı (Kuban, 2016)

Şekil 4.17. 3 Şerefeli Camii kesiti (Kuban, 2016)

Üç Şerefeli Camii'nin avlusunun şekillenmesi de dikkat çekicidir. Burada ilk kez bir Osmanlı yapısında revaklı iç avluyla karşılaşmaktadır. Ayrıca avlunun köşelerine yerleştirilen dört minarenin yapıyla organik bir bağ kurmasına çalışılmıştır (Kuban, 2000).

Üç Şerefeli Camii'nin minareleri, konumları ve yapıyla bütünleşmelerinin yanı sıra sergiledikleri üstün inşaat tekniği, boyutları, oranları ve ayrıntılarıyla da çok önemlidir. Özellikle camiye ismini veren üç şerefeli minare, birinci şerefeye kadar üç, ikinci şerefeye kadar da iki merdivenli yolun birbirinden bağımsız olarak tasarlanmış olmasıyla minare tekniği açısından büyük bir yenilik getirmiştir. Ayrıca 67,75 m.'lik uzunluğuyla, Selimiye Camii'nin 70.89 m.'lik minarelerinin inşa edilmesine kadar Türk mimarisinin en uzun minaresi olma ayrıcalığına sahipti (İşli, 1998)

1447 yılında tamamlanan Klasik Osmanlı Dönemi'ne temel oluşturan Üç Şerefeli Camii'nde en büyük kubbe çözümünün gerçekleştirilmiş olması, farklı minare yapısal sistem detayları, şadırvanlı, üç yönde kapılı, avlulu uygulamaların Edirne'de bulunması kentin Osmanlı Dönemi yapı kültürünün önemini ve özgünlüğünü ortaya koymaktadır (Şekil 4.18) (Erdoğan ve Kuter, 2010).

Şekil 4.18. Selimiye Camii minaresinden Eski Camii ve Üç Şerefeli Camii (Orijinal, 2019)

Sinagog ve Kiliseler:

- ***Edirne Büyük Sinagogu***

Mimari açıdan “Viyana Sinagogu” model alınarak Fransız mimar ve mühendis France Depre tarafından inşa edilen sinagog, 1907 yılında ibadete açılmıştır. “Kaal Kaduş ha Godol” (Mukaddes Büyük Havra) olarak adlandırılan sinagog, zamanla Edirne’nin değil, dünyanın sayılı sinagoglarından biri haline dönüşmüştür. Büyük sinagog, küçük ibadethane ve okul binası olarak üç bölümden oluşmaktadır. Dış cephelerdeki klasik dini mimarinin cami mimarisiyle benzerlik göstermesine karşın, iç tasarımı açısından diğer ibadethanelere kıyasla daha sade bir yapıya sahiptir (Erdoğan, 2019). 2015 yılında restorasyon çalışmaları tamamlanan Sinagog ibadete açılmıştır (Şekil 4.19).

Şekil 4.19. Edirne Büyük Sinagogu (Orijinal, 2019)

- ***St. Konstantin ve Elena Bulgar Ortodoks Kilisesi***

Abdurrahman Mahallesi Uzunkaldırım Caddesi’nde yer alan kilise 1869 yılında inşa edilmiştir. Narteks, ana mekan ve apsis olmak üzere üç bölümden oluşan bir bazilikadır.

Narteksin iki yanında, yapının kuzeybatı ve güneybatı köşelerinde yan girişler yer almaktadır. Yan girişlerin doğu ucunda yer alan birer kapı ile neflere geçiş sağlanmaktadır. Yarı açık narteks ile yan girişler ana mekanı "U" biçimde sarmaktadır. Ana mekan, doğu-batı doğrultusunda, her biri beş adet sütundan oluşan iki sütun dizisi tarafından üç nef ayrılmıştır. (Edirne Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri, 2013). 2008 yılında restorasyon çalışmaları tamamlanmış olan yapı ibadete açılmıştır (Şekil 4.20).

Şekil 4.20. St. Konstantin ve Elena Bulgar Ortodoks Kilisesi (Orişinal, 2019)

- *Sv. George Kilisesi*

Edirne'nin kuzeydoğu bölgesinde Kıyık semtinde; Barutluk Mahallesi'nde yer alan Sv.Georgi Kilisesi 1880 yılında inşa edilmiştir. Bulgar Rönesansı'nın geç dönemine özgü bir bazilikadır. Kilise narteks, ana mekan ve apsis olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Batı yönündeki kapalı ve dar bir mekân olan narteksin iki yanında, ana mekânın kuzey ve güney duvarları boyunca (ana mekânı bölümlere ayıran ilk sütunların hizasına kadar) uzanan ve narteksle direkt bağlantısı olan iki yan giriş yer alır. Narteksin sağ tarafındaki yan girişte, iki katlı galeriye ulaştıran merdiven bulunmaktadır. Sol tarafındaki yan girişte ise zemin kat boş olup birinci katta, sadece ikinci kattaki galeriye ulaştıran basamaklar yer almaktadır. Restorasyon çalışmaları 2004 yılında tamamlanan yapı ibadete açılmıştır (Büktel, 2009) (Şekil 4.21).

Şekil 4.21. Sv. George Kilisesi (Orijinal, 2019)

- **İtalyan Kilisesi**

İtalyan Katolik Kilisesi olan yapı; kilise, okul ve müstemilat binasından oluşmaktadır. 1852 yılında inşa edilmiş olan yapı, doğu-batı formunda olup bazilika plan tipindedir. Ana sunağın ardından beş köşeli apsisi olan, üç nefli bir kilisedir. Kabartma derzli moloz yapı tekniğinde inşa edilen kilisenin giriş cephesi ve köşeleri kesme taşlarla belirgin hale getirilmiştir (Erdoğan, 2019). Yapının 2006 yılında restorasyon çalışmaları tamamlanmış olup (Şekil 4.22), kullanım hakkı kilisenin kuzeyinde bulunan İstiklal İlkokulu'nda bulunmakla birlikte bugün kullanılmamaktadır.

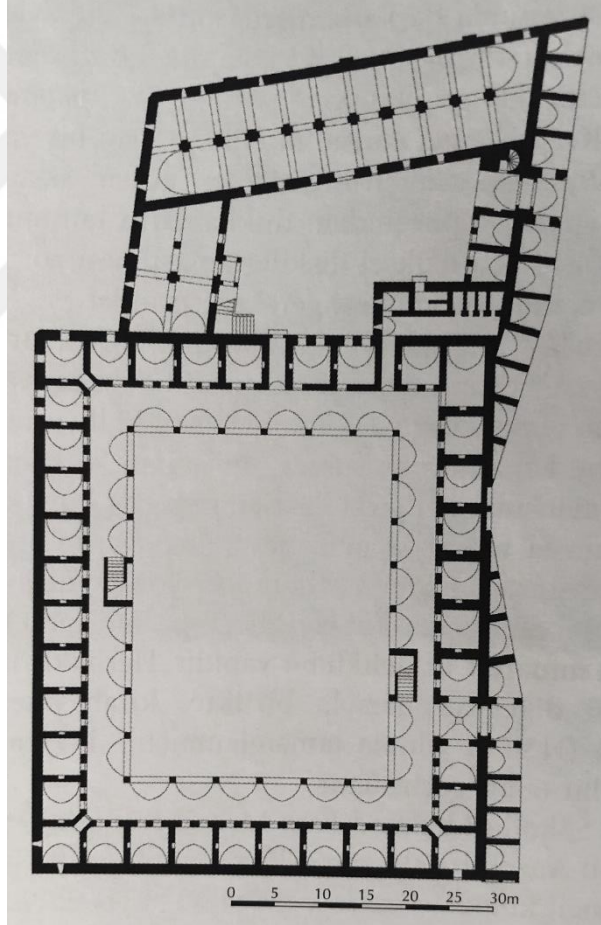

Şekil 4.22. İtalyan Kilisesi (Orijinal, 2019)

Kervansaraylar ve Hanlar

- *Rüstempaşa Kervansarayı*

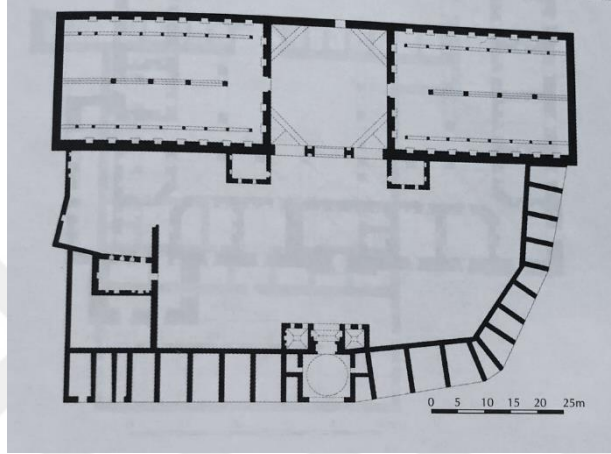
Kanuni Sultan Süleyman'ın Sadrazamı Rüstem Paşa tarafından 1561 yılında Mimar Sinan'a yaptırılan kervansaray, büyük avlunun bulunduğu Büyük Han ve Deve Hanı olarak adlandırılan Küçük Han'dan oluşmaktadır. Büyük Han bölümünde, sokak cephesinde dükkanlar, avlu yönünde alt katta beşik tonozlu 35, üst katta kubbeli 38 adet oda yer almaktadır (Şekil 2.23). Küçük Han diye adlandırılan bölümde ise, zemin katta sokak cephesinde dükkanlar, avlu çevresinde ise ahır, mutfak, tuvalet ve üst katta ayna tonozlu 25 adet oda yer almaktadır (Kuran, 1986). Kervansaray, 1972 yılında başarılı bir restorasyonla otel haline getirilmiş ve 1980 yılında Ağa Han Mimarlık Ödülünü almıştır. Bugün halen konaklama işlevini sürdürerek otel olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4. 23. Rüstempaşa Kervansarayı Planı (Kuran, 1986)

- ***Ekmekçioğlu Ahmet Paşa Kervansarayı***

I. Ahmed'in defterdarı Ekmekçioğlu Ahmet Paşa'nın 1609 yılında yaptırdığı kervansaray yapıldığı dönemdeki Edirne- İstanbul yolu üzerinde (bugünkü adı Eski İstanbul Caddesi) bir kent içi kervansarayı özelliği taşımaktadır. Dükkan sıraları arasından girilen büyük bir avludan sonra ahşap çatı örtülü büyük bir giriş sofasının iki yanına yerleştirilmiş iki bölümden oluşmaktadır (şekil 4.24). Bugün kervansaray işlev değiştirerek kültürel faaliyetler için kullanılmaktadır (Kuban, 2016).

şekil 4.24. Ekmekçioğlu Ahmet Paşa Kervansarayı Planı

- ***Deveci Han***

Üç Şerefeli Camii'nin karşısında Edirne Valiliği Binası'nın ön kısmında yer almaktadır. Kitabesi bulunmadığından yapım tarihi tam olarak bilinmemektedir. Yapı üslubundan dolayı 15. yy'nin ilk yarısı özelliklerini taşımaktadır. Deveci Han, iki katlıdır ve toplam 31 odası ve bir konferans salonu bulunmaktadır. Duvarları kesme taştan olup aralarına tuğla derzler yapılmıştır (Peremeci 1939). Bugün İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü olarak kullanılmaktadır.

Bedesten, Arasta ve Çarşılar

- ***Bedesten***

Çelebi Sultan Mehmet tarafından Mimar Alaeddin tarafından yaptırılarak Eski Camii'ye vakfedilmiştir. İki renkli kesme taş ve tuğla kullanılarak dekoratif duvarlar üzerinde on dört kubbeli bir yapıdır. 1418 yılında yapıldığı bilinmektedir. Bugün çarşı işlevini sürdürmektedir (Peremeci, 1939; Aslanapa, 1949).

- **Arasta**

Sultan III. Murat'ın, Selimiye Camii'nin vakfı olarak Davut Ağa'ya yaptırdığı 124 dükkanlı çarşıdır. 73 kemerden oluşan 225 metre uzunluğundaki arasta, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Çeşmesi'nden başlayarak Sübyan Mektebi'ne kadar uzun bir tonoz halinde devam etmektedir (Erdoğan, 2019). Selimiye Camii Arastası bugün çarşı işlevini sürdürmektedir (Şekil 4.25).

Şekil 4.25. Arasta iç görünüm (Orijinal, 2019)

- **Alipaşa Çarşısı**

1569 yılında Hersekli Semiz Ali Paşa tarafından Mimar Sinan'a yaptırılan çarşıda 129 dükkan ve altı adet kapı bulunmaktadır. Yapının uzunluğu yaklaşık 300 metre, üst örtüsü beşik tonozdur. 1940 yılında harap olan yapı, II. Dünya Savaşı'ndan sonra yeniden kullanılabilir hale getirilmiştir (Kuran, 1986). 1997-98 yıllarında restorasyon çalışmaları tamamlana yapı bugün çarşı işlevini sürdürmektedir (Şekil 4.26).

Şekil 4.26. Ali Paşa Çarşısı iç görünüm (Orijinal, 2019)

Hamamlar

Kentte bugüne ulaşan 14 hamam bulunmaktadır. Bu hamamlardan bazıları harap durumda olup, bugün hamam işlevini devam ettiren yapılar;

- ***Sultan Selim Saray Hamamı***

Selimiye Camii'nin kuzey-doğusunda ve cami avlusunun karşısında bulunmaktadır. Bazı yayınlarda ve vakıf kayıt defterinde Eski saray hamamı olarak da geçmekte olan yapı Edirne Eski Sarayı'ndan bugüne ulaşan tek yapıdır. Bu gün yan harabe durumunda bulunan Saray hamamı çifte hamam formunda olup, erkekler ve kadınlar kısmı yan yanadır. Dikdörtgen formda olan hamam 24,7 x 25,30 m boyutlarındadır. 1482 yılında Yıldırım Bayezid tarafından yaptırılmıştır (Erken, 2006). Bugün özgün işlevini koruyarak hamam olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.27).

Şekil 4.27. Sultan Selim Saray Hamamı (Orijinal, 2019)

- ***Mezit Bey (Çukur) Hamamı***

1442’de Eflak seferinde şehit düşen Mezit Bey tarafından yaptırılmıştır. Edirne hamamları içinde en sade olanıdır. Kareye yakın dikdörtgen biçimindeki soyunma bölümü ahşap tavanlıdır. Soğukluk bölümü, iki yanda tonozlara oturan bir kubbeyle kaplanmıştır. Büyük kubbeli sıcaklık bölümü, iki yandaki beşik tonozlu eyvanlarla dikdörtgen bir plan oluşturmaktadır (Nevnihal, 2019) Bugün özgün işlevini koruyarak hamam olarak kullanılmaktadır.

- ***Sokullu Mehmet Paşa Hamamı***

Üç Şerefeli Camii Hamamı ya da Çifte Hamam olarak da adlandırılan yapı, Sokullu Mehmet Paşa tarafından, 1568-69 yıllarında Mimar Sinan’ a yaptırılmıştır. Hamamın girişleri farklı yönlerde olan kadınlar ve erkekler bölümü vardır. Yapıda soyunmalık, soğukluk, sıcaklık, külhan, tuvaletler ve temizlik hücreleri bulunmaktadır. 1970’li yıllarda yapının içindeki kalem işi süslemeleri onarılmıştır (Kuran,1986) (Şekil 2.28). Bugün özgün işlevini koruyarak hamam olarak kullanılmaktadır.

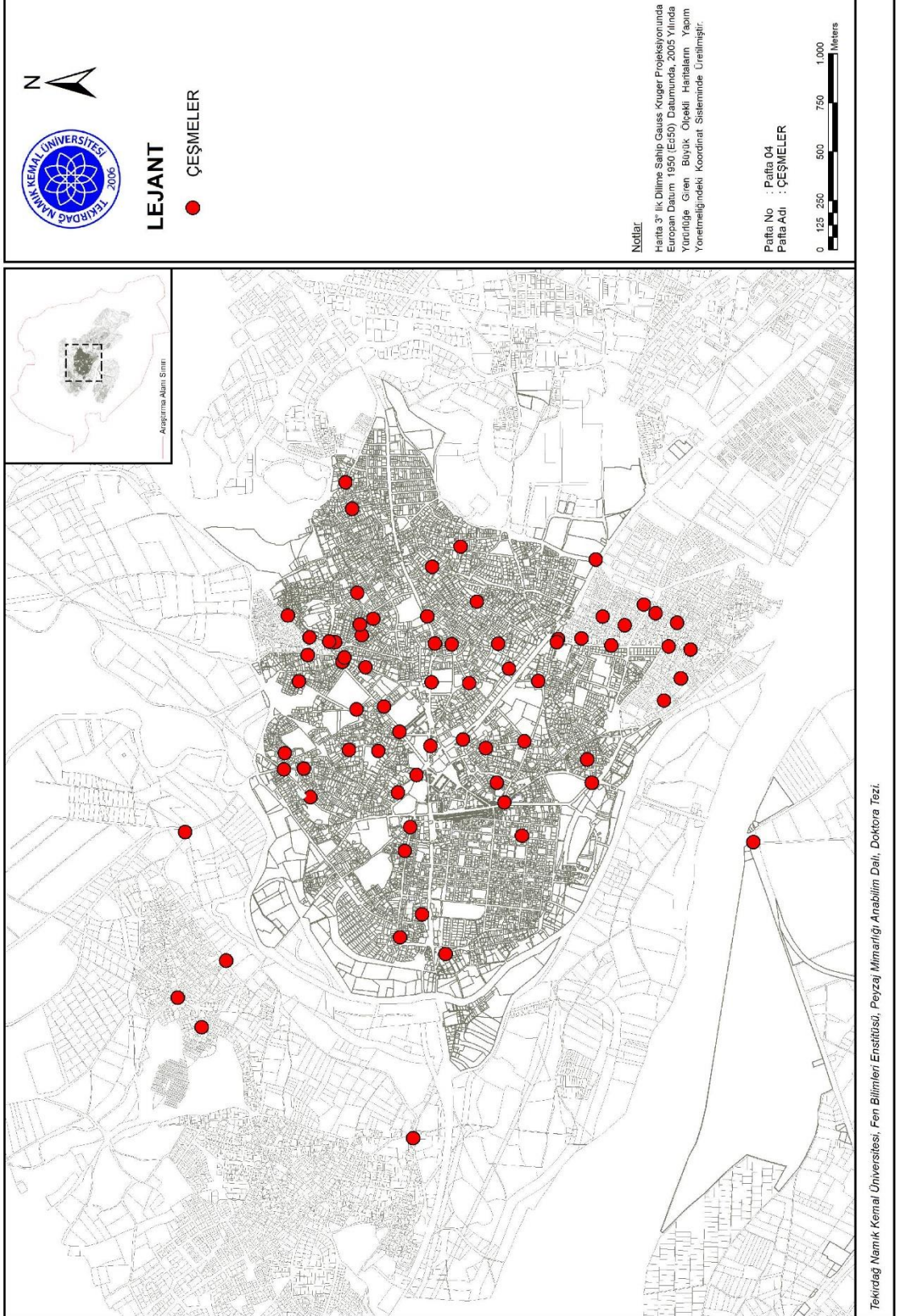

Şekil 4.28. Sokullu Mehmet Paşa Hamamı (Orijinal, 2019)

Çeşmeler

Edirne'deki su yapılarının başında gelen çeşmeler; meydan, iskele, cephe, çatal, tavanlı, menzil, şadırvan, minare ve namazgahlı gibi alt gruplara ayrılmaktadır. Ayrıca, herhangi bir yapıya (cami, medrese, han, hamam vd.) bitişik olarak inşa edilmiş olanları da bulunmaktadır. Her gruptan örneği bünyesinde barındıran Edirne'de diğer mimarlık eserlerinde görülen tahribat ve yok oluşun, kısmen de olsa, çeşmelerde daha az olduğu mevcutlarının çokluğundan anlaşılmaktadır. Kentte inşa edilen çeşmelerden 68'i sağlam, 12'si harap durumda bugüne ulaşmıştır (Şekil 4.29) (Edirne Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri, 2013).

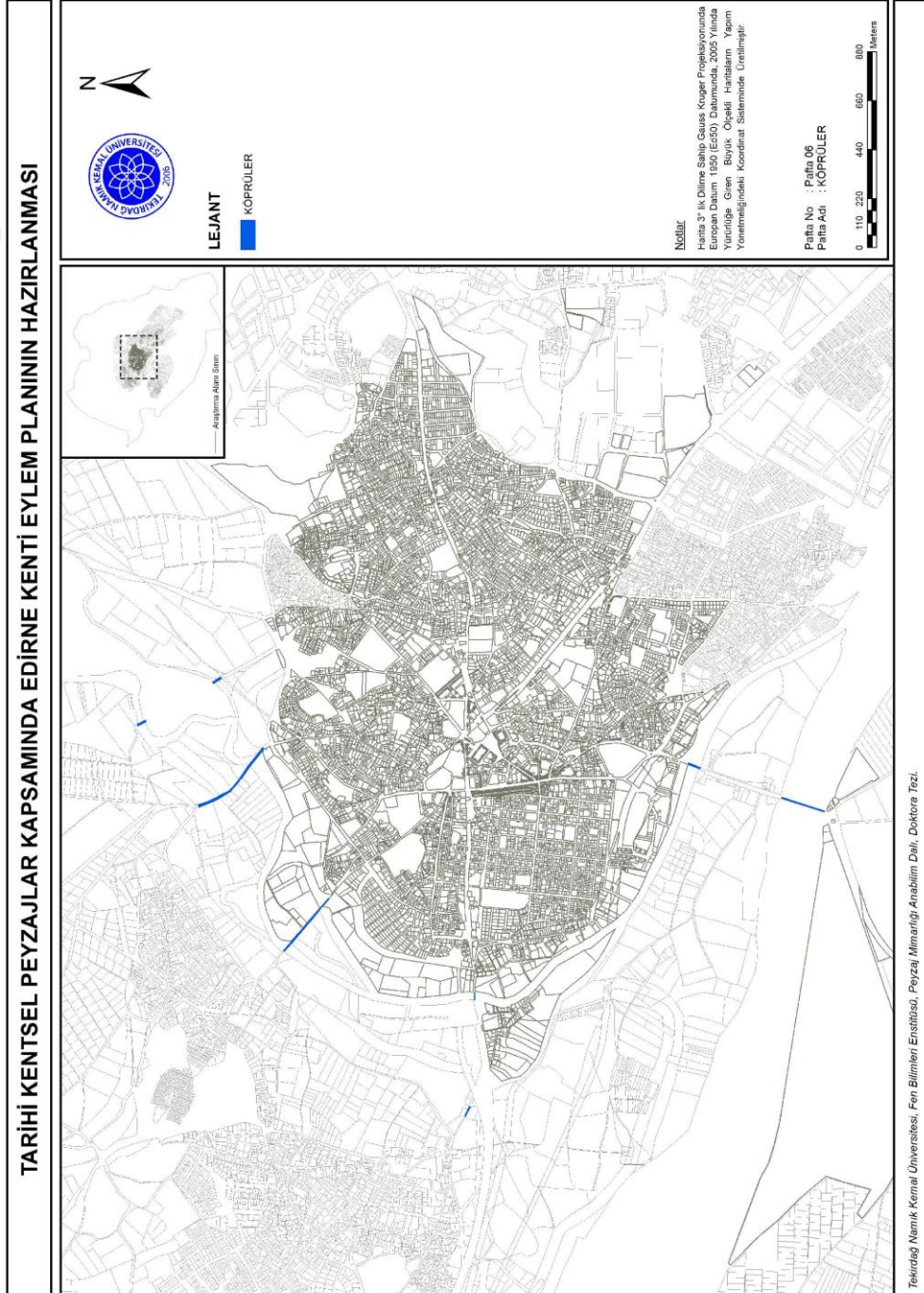
TARİHİ KENTSEL PEYZAJLAR KAPSAMINDA EDİRNE KENTİ EYLEM PLANININ HAZIRLANMASI

Şekil 4.29. Çeşmelerin kent içi konumları

Köprüler

Kent merkezini Sarayıçi ve Karaağaç yerleşimlerine bağlayan tarihi köprüler Meriç ve Tunca Nehirleri üzerinde yer almaktadır. Sadece Sultan Mecit Köprüsü Meriç Nehri üzerinde yer alırken, diğer tüm köprüler Tunca Nehri üzerindedir. Tarihi köprüler açısından zengin olan kentte köprüler tarihi kentsel peyzajın önemli öğelerinden birini oluşturmaktadır. Kentteki tarihi köprülerin kent içi konumları Şekil 4.30'de verilmiştir.

Şekil 4.30. Tarihi köprülerin kent içi konumları

- ***Kanuni Köprüsü***

Sarayıcı'nde bulunan köprü, Tunca Nehri üzerinde olup, kent merkezini saraya bağlamaktadır. Kanuni Sultan Süleyman tarafından Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Kitabesi bulunmayan köprünün yapılış tarihi Adalet ve Terazi Kasrı ile birlikte 1553-54 olarak kabul edilmiştir. Köprü dört gözlüdür (Şekil 4.31). Açıklıkları 9,75 m.'dir. Ayaklar üzerinde üçgen şeklinde selyaranlar vardır ve üstleri piramit şeklindedir. Yolunun genişliği 4,5 m tüm boyu 60 m dir. Köprü yolunun eğimi %4 civarındadır (Çeçen, 1988).

Şekil 4.31. Kanuni Köprüsü (Orijinal, 2019)

- ***Yalnızgöz Köprüsü***

Yalnızgöz Köprüsü açıklığı 6,60 m. olan ve kent merkezini II. Beyazıt Köprüsü'ne bağlayan Mimar Sinan'ın II. Selim adına yaptığı tekgözlü köprüdür ve Beyazıt Köprüsü'nün bir uzantısı şeklindedir (Çeçen, 1988) (Şekil 4.32).

Şekil 4.32. Yalnızgöz Köprüsü (Orijinal, 2019)

- ***Fatih Köprüsü***

Kesme taş malzemeden yapılmış olan köprü 3 kemerli olup, 34.20 m. uzunluğunda ve 4m. genişliğindedir (Şekil 4.33). Ortada yer alan kemer diğerlerinden daha büyüktür (Çulpan, 2002). Tunca Nehri üzerinde yer alan köprü Adalet Kasrı'nın yanında yer almaktadır.

Şekil 4.33. Fatih Köprüsü (Orijinal, 2019)

- ***Gazi Mihal Köprüsü***

Köprü, Edirne'den Bulgaristan sınırına giden yolun üzerinde yer alır. Köprü'nün Bizanslılar döneminde Mihail Palagos tarafından yapılmış olduğu konuyla ilgili kaynaklarda (Kazancıgil, 2013; Çulpan, 2002; Tunç, 1978) belirtilmektedir. Köprü, 1420 yılında Gazi Mihal Bey tarafından onarıldıktan sonra Gazi Mihal Bey Köprüsü adı ile anılmaktadır. 1903 yılında ise Sultan Abdülhamit tarafından eskiden var olan ayakları üzerine İtalya'dan gelen ustalar tarafından yaptırılmıştır. 16 gözü bulunan köprü 184m. boyunda ve 5. 90m. genişliğindedir (Tunç, 1978, Peremeci, 1939) (Şekil 4.34). Köprü trafiğe kapalı durumdadır.

Şekil 4.34. Gazi Mihal Köprüsü (Orijinal, 2019)

- ***II. Beyazîd Köprüsü***

Sultan II. Beyazîd tarafından II. Beyazîd Külliyesi yakınında 1488 yılında Mimar Hayrettin'e yaptırılmıştır. Sultan II. Bayezîd Köprüsü hörgüçlü tipte, özenle işlenmiş kesme taşlardan olup kemerleri sivri formdadır. Köprü 8 gözlü olup bunlardan 2 tanesi küçük tahliye kemerleridir. Köprünün boyu 126.55 m., genişliği 5.60 m. 'dir (Çulpan, 2002) (Şekil 4.35).

Şekil 4.35. II. Beyazid Köprüsü (Orijinal, 2019)

- ***Saraçhane Köprüsü***

Köprü II. Murad'ın vezirlerinden Hadım Şahabettin Paşa tarafından 1451 yılında inşa ettirilmiştir. Köprü 120 m. uzunluğunda ve 5m. genişliğinde olup 11 ayak üzerine 10 gözlüdür. Kemer açıklıkları yuvarlak formda olup köprü'nün ortasında daha yüksek tutulmuşken, yanlara doğru yüksekliği azalmıştır (Peremeci, 1939, Tunç, 1978) (Şekil 4.36).

Şekil 4.36. Saraçhane Köprüsü (Orijinal, 2019)

- ***Ekmekçioğlu Ahmet Paşa Koprusu***

Kesme taş kullanılarak yapılmış olan koprunun uzunluğu 136,30m., genişliği ise 6.90 m.'dir. 12 gozden oluşan koprunun ortada yer alan gozu daha yuksek tutulmuş, bu nedenle koprunun ortasından yanlara doğru aılan bir eğim oluşmuştur. Kemer formu yuvarlaktır. Kopru zerinde yer alan koşkun kitabesinde Ekmekçioğlu Ahmet Paşa tarafından 1607-1701 yılları arasında yaptırıldığı yazmaktadır. Kopru zerinde yer alan koşkun kible yonne bakması dolayısıyla namazgah olduğu dşnlmektedir (ulpan, 2002; Tun, 1978) (şekil 4.37). Tunca Nehri zerinde, Edirne Karaağa yolu zerinde yer alan kopru, bugn Tunca Koprusu adı ile anılmaktadır.

şekil 4.37. Ekmekçioğlu Ahmet Paşa / Tunca Koprusu (Orijinal, 2019)

- ***Sultan Mecid Koprusu***

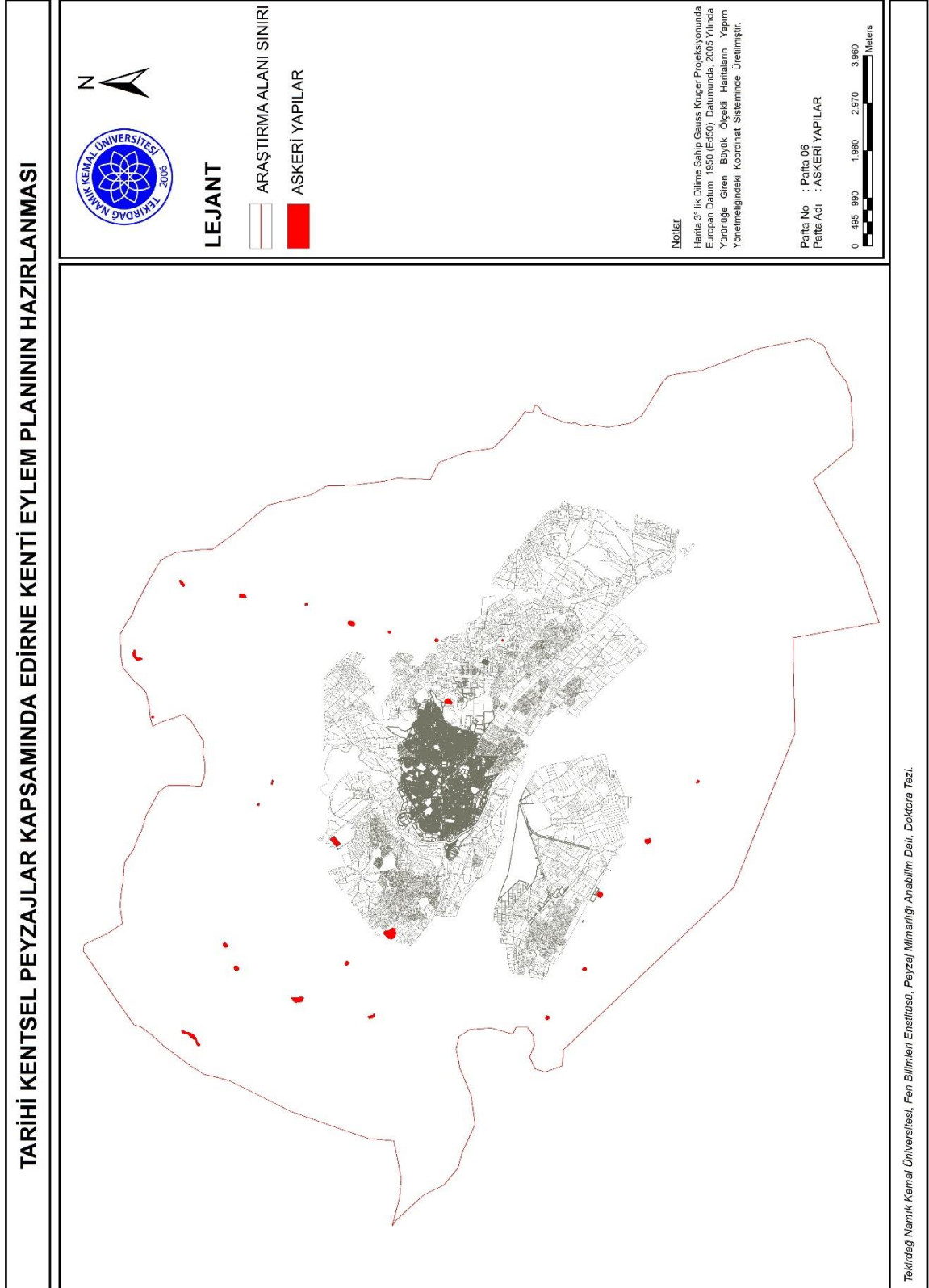
Koprunun kitabesinde 1842 yılında Abdlmecid tarafından yaptırıldığı belirtilmektedir. Meri Nehri zerinde yer alan kopru 222 m. uzunluğunda 7.10m. genişliğinde, 12 gozldr. Namazgah kısmı ve karşısında bulunan balkon blm, sel yaranların başlangı seviyesinden itibaren mermer malzeme ile koprunun diğer blm ise kesme taş malzemeyle yapılmıştır. Kopru bugn Meri Koprusu adı ile anılmaktadır (ulpan, 2002; Tun, 1978) (şekil 4.38).

Şekil 4.38. Sultan Mejid Köprüsü / Meriç Köprüsü (Orijinal, 2019)

Askeri Yapılar:

Edirne stratejik konumu nedeniyle tarih boyunca büyük önem taşımış, her dönemde savunulması gerekmiştir. Kentte antik dönemden kalan sur kalıntıları dışında surun bugüne ulaşan tek yapısı olan Makedonya Kulesi bulunmaktadır. Taş ve tuğladan örülmüş olan kule, Roma, Bizans ve Osmanlı dönemi izlerini taşımaktadır (Erdoğan, 2019). Ayrıca şehrin savunulması için 1828-1829, 1877-1878 Rus Harbi ve 1912-1913 Balkan Savaşlarında kullanılan 24 adet tabya bulunmaktadır (Zağra, 2016). Bugün birçoğu atıl durumda olan bu tabyalar günden güne yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Mimarlık tarihi açısından önem taşıyan bu askeri yapılardan yalnızca Kıyık (Dörtkaya) Tabyası (Şükrüpaşa Tabyası) savaş müzesi olarak kullanılmakta ve Hıdırlık Tabyası'nın restorasyonu tamamlanmış olup Balkan Tarihi Müzesi olarak kullanılması planlanmaktadır. Kentte yer alan askeri yapıların kent içi konumları Şekil 4.39'de verilmiştir.

Şekil 4.39. Tabyaların araştırma alanı içindeki konumu

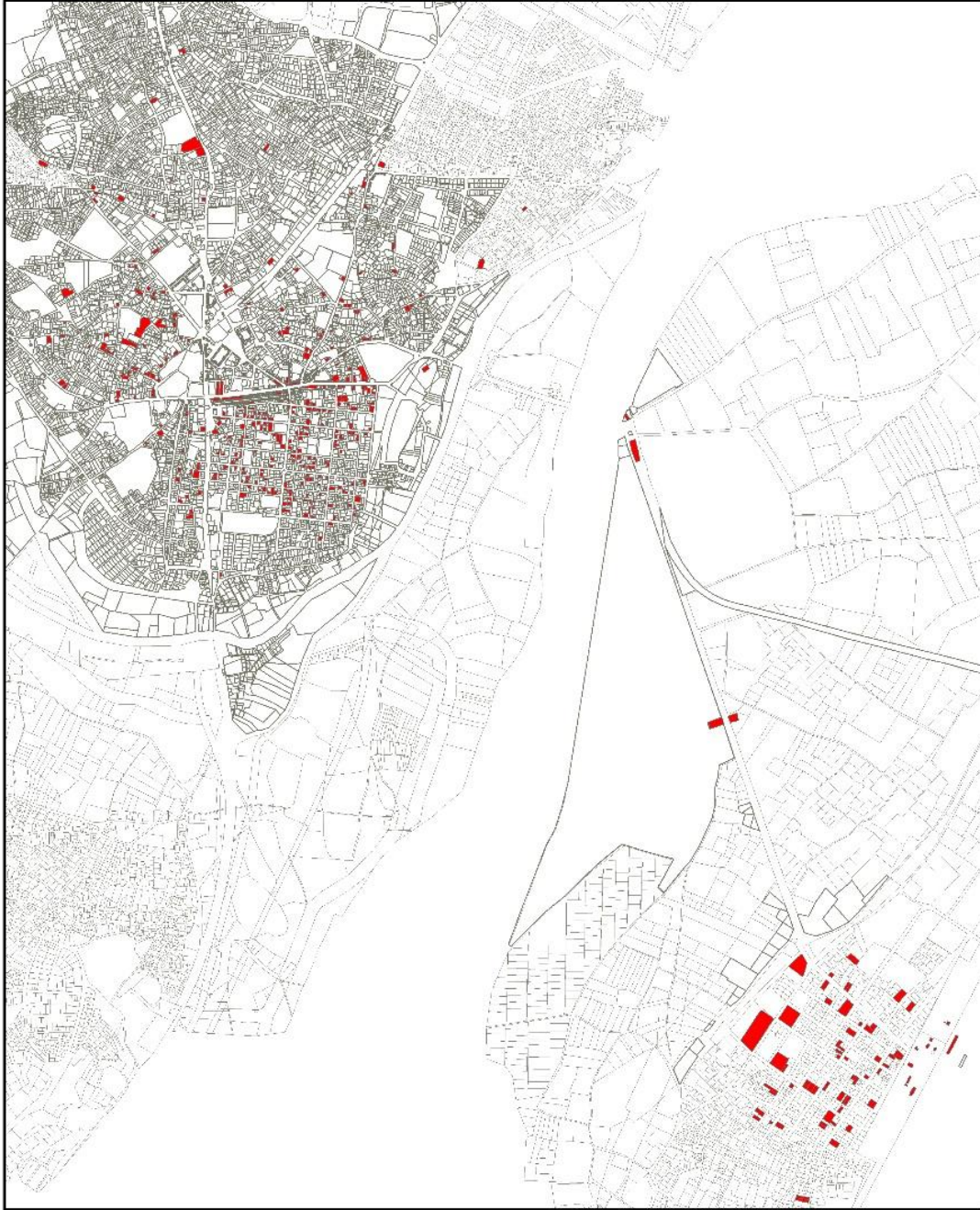
4.3.2.2. Sivil Mimarlık Örnekleri

Edirne'nin geçmiş tarihinde geçirmiş olduğu yangınlar, depremler, su baskınları ve istilalar gibi birçok felaket kentin çok fazla zarara uğramasına yol açmıştır. Bugüne az sayıda sivil mimarlık örneği ulaşmış olup; çoğunlukla bakımsız ve yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmış durumdadır.

Dr. Rıfat Osman Bey geleneksel Edirne evlerinin, hepsinin bahçe içinde olduğunu belirterek, evleri bahçe içindeki konumlarına göre gruplandırmıştır. Bu gruplandırmaya göre evler üç tipe ayrılmaktadır. Ev ya sokak üzerinde, ya sokaktan en uzak bahçe köşesinde, ya da bahçenin ortasında bulunmaktaydı (Ünver, 1976).

Geleneksel Edirne evleri çoğunlukla tarihi kent merkezi ve Karaağaç bölgesinde yer almaktadır. Tarihi kent merkezindeki sivil mimarlık örnekleri Kaleiçi bölgesinde yoğunluklu olmakla birlikte 431 adet, Karaağaç bölgesinde ise 81 adettir. Sivil mimarlık örneklerinin kent içi konumları Şekil 4.40'de verilmiştir. Geleneksel konutların bugün konut, ticaret, konut+ticaret ve kamu yapısı amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Sivil mimarlık örneklerine ait Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden elde edilen envanter listesi EK-8'de verilmiştir.

TARİHİ KENTSEL PEYZAJLAR KAPSAMINDA EDİRNE KENTİ EYLEM PLANININ HAZIRLANMASI

LEJANT

SİVİL MİMARLIK ÖRNEKLERİ

Notlar:

Harita 3' lük Dilime Sahip Gauss Krüger Projeksiyonunda
European Datum 1950 (Ed50) Datumunda, 2005 Yılında
Yürürlüğe Giren Büyük Ölçekli Haritaların Yapım
Yönetmeliğindeki Koordinat Sisteminde Üretilmiştir.

Pafta No : Pafta 09

Pafta Adı : SİVİL MİMARLIK ÖRNEKLERİ

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

Şekil 4.40. Sivil mimarlık örneklerinin kent içi konumları (Orijinal, 2019)

Geleneksel Edirne Evleri

Kaleiçi evleri

Roma ve Osmanlı gibi farklı medeniyetlerin kültürel ve mimari birikimleriyle bugüne ulaşan Edirne kentinin ilk yerleşim alanıdır. Yerleşim koruma amaçlı imar planı içinde yer almaktadır ve tarihi kent merkezindedir. Ayrıca geçirdiği doğal afetlere rağmen mevcut dokusu kısmen korunan yerleşim alanında birçok sivil mimari örneği bulunmaktadır (Şekil 4.41). 16.yy. başlarına kadar daha çok Rum, Yahudi gibi farklı toplulukların mahallelerinden oluşan Kaleiçi yerleşim alanında bu yüzyılın başlarından itibaren Türk mahalleleri de oluşmaya başlamıştır. Ancak 18. yy'da Edirne artarda gelen yangın ve depremler nedeniyle Kaleiçi oldukça harap olmuş, özellikle 1751 yılında meydana gelen büyük depremde ise pek çok konut ve anıtsal yapı yıkılmış, bunlardan birçoğu da onarılamamıştır (Peremeci, 1939).

Tarihi yeniden canlandırma hareketine bağlı bir mimari anlayışla inşa edilen konutlar çoğunlukla bitişik düzende arka bahçeli olarak tasarlanmış, Hippodamus düzenine bağlı olarak kare veya dikdörtgen parseller üzerinde inşa edilmişlerdir. Konutun dar ya da geniş cephesinin sokağa rastlaması, çoğunlukla parsel boyutundan kaynaklanan bir durumdur ve parselin elverişli olması durumunda çoğunlukla geniş cephe sokağa açılmaktadır. Kaleiçi'nde bulunan tarihi konutlar genellikle iki kat+bodrum katlıdır. Girişlerin sokağa açıldığı bu konutlarda geleneksel Türk konutunda olduğu gibi ana kat yoktur. Kaleiçi tarihi konutları çoğunlukla sıra konut niteliğinde olup, ikiz konut olarak tasarlanmış olanları da vardır. Konutlar bitişik düzende arka bahçeli, yan ve arka bahçelidirler. (Akansel, 2004)

Şekil 4.41. Kaleiçi evleri (Orijinal, 2018)

Kaleiçi Bölgesi yerleşim planı ızgara plan şemasına sahiptir. Bu alanda yer alan konutlar, genellikle taş yığma olup, kentin diğer bölümüne göre daha büyük boyutlu, gösterişli ve süslemelidir. Döneminin prestij bölgesi olan Kaleiçi’nde yasal boşluklardan yararlanılarak, geleneksel konutlar yıkılıp yerine 5-6 katlı konutlar yapılmış ya da yıkılmaya terk edilmiştir. Bölgenin kullanıcı kitlesinin, sosyo-ekonomik yapının vb. nedenlere bu bölge canlılığını yitirmiştir. Bugün Kaleiçi daha çok 19.yy. başlarına ilişkin kentin sosyal ve kültürel yaşamının göstergesi olan çok sayıda geleneksel tarihi konutu içermektedir. Ancak Kaleiçi sahip olduğu bu geleneksel dokusuyla kentin geçmişteki fiziksel ve sosyo-kültürel yapısına, gelişmesine ışık tutması açısından korunması gereken kültürel miras alanıdır.

Karanfiloğlu Caddesi: Tarihi kent merkezinde yer almakla birlikte, Osmanlı Dönemi’nin organik sokak dokusunu yansıtan özellikte ve sivil mimarlık örnekleriyle 3 Şerefeli Camii’yle bağlanan kent için önemli caddelerdendir (Şekil 4.42).

Şekil 4.42. Karanfiloğlu Caddesi üzerinde yer alan sivil mimarlık örnekleri (Orijinal, 2019)

Karaağaç evleri

Birbirine dik ve paralel caddelerden oluşan ızgara plan şemasına sahip Karaağaç Mahallesi homojen bir karakter göstermektedir. Bu tarihi doku içinde yer alan evlerin çoğu ahşap, taş ve tuğladan yapılmıştır. Evler genellikle bir buçuk katlı olup, en yükseği üç katlıdır (Şekil 4.43). Bu konutlar yapıldıkları dönem olan 19. yy’ın özelliklerini taşımaktadır (Erdoğan, 2019). Karaağaç Mevkii’nde korunması gereken kültür varlıklarına ait Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü’nden elde edilen envanter listesi EK-10’da verilmiştir.

Şekil 4.43. Karaağaç Mahallesi'nde yer alan sivil mimarlık örnekleri (Orijinal, 2019)

Saraçlar Caddesi: Tarihi kent merkezinin en önemli ticari, sosyal ve yaya aksı olan Saraçlar Caddesi, Roma imparatoru Hadrian tarafından yaptırılmış olan fakat bugün var olmayan Edirne Kalesi'nin doğu suruna paralel olarak uzanmaktadır. Saraçlar Caddesi, kuzeye doğru Hükümet ve Karanfiloğlu Caddeleri ile Sarayıçi'ne, güneye doğru Tunca ve Meriç Köprüleri ile Karaağaç'a bağlanmaktadır. Yaklaşık olarak 700 metre uzunluğundaki cadde üzerinde Cumhuriyet öncesi dönemden bugüne ulaşan birçok sivil mimari örnekleri yer almaktadır (Şekil 4.44). Caddenin kuzey kesimi boyunca caddeye paralel olarak uzanan ve Mimar Sinan'ın 1559'da inşa ettiği Alipaşa Kapalı Çarşısı caddede önemli bir ticari odak noktasını oluşturmaktadır (Akansel, Kaprol ve Varlı, 2011) Saraçlar Caddesi'ni Rüstempaşa Kervansarayı, Bedesten Çarşısı ve Eski Cami'ye bağlayarak, Tahmis Meydanı'na açılan bir diğer önemli ticaret ve yaya aksı da Çilingirler Caddesi'dir. Çilingirler Caddesi üzerinde bitişik nizam birçok farklı ticari fonksiyona hizmet veren yapılar yer almaktadır.

Şekil 4.44. Saraçlar Caddesi'nden bir görünüm (Orijinal, 2019)

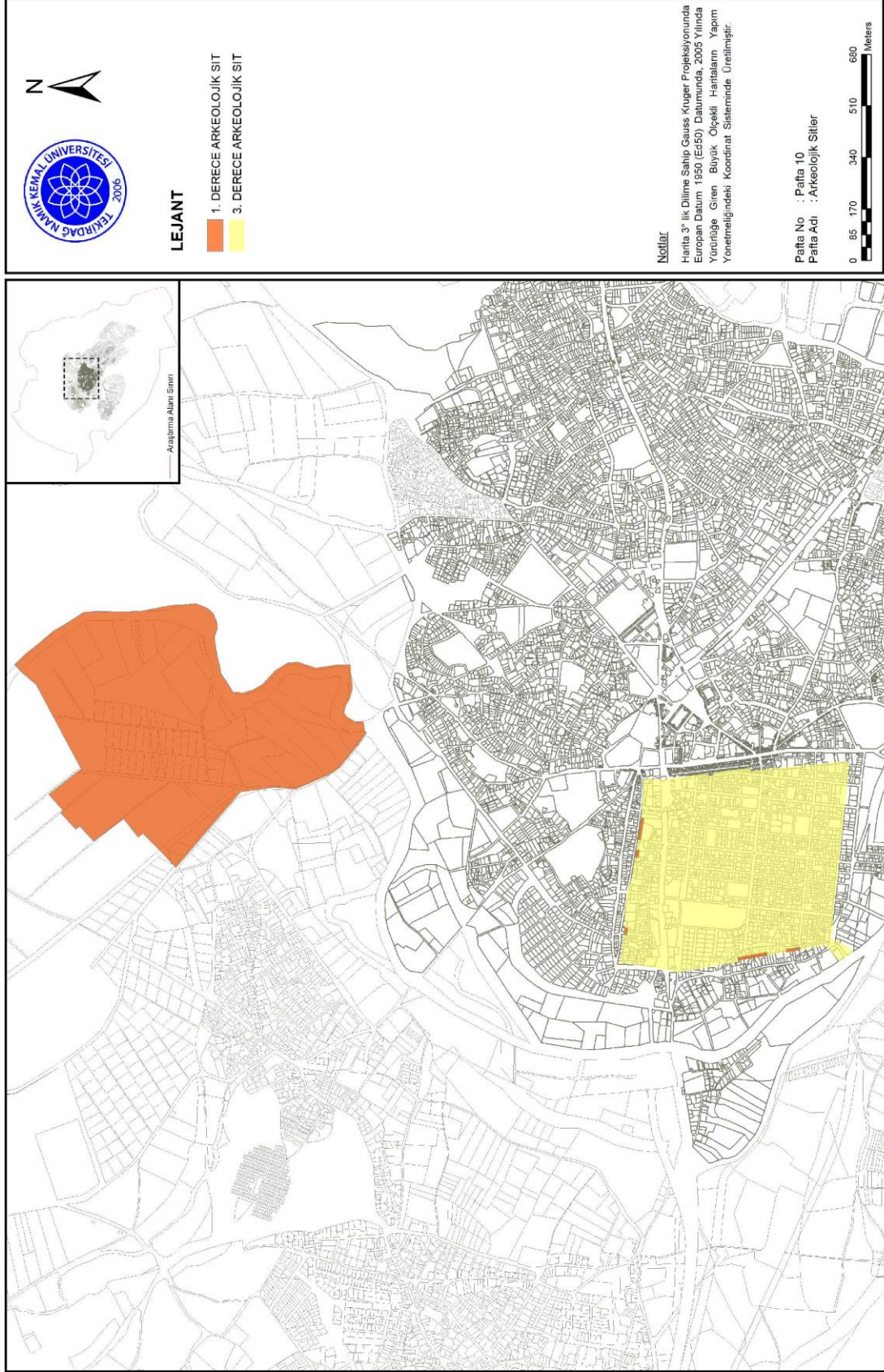
4.3.3. Sitler

Edirne merkez ilçe sınırları içinde arkeolojik sit alanı, tarihi sit alanı, doğal sit alanı ve kentsel sit alanı bulunmaktadır.

- *Arkeolojik sit*

Edirne'de Sarayıçi bölgesinde Edirne Sarayı'nın kalıntılarının bulunduğu alan ve Kaleiçi bölgesindeki Roma dönemine ait sur kalıntılarının ve Makedonya Kulesi'nin bulunduğu alan 1. derece arkeolojik sit alanı olarak belirlenmiştir. Kaleiçi bölgesinin tamamı ise 3. derece arkeolojik sit alanıdır. Kentteki arkeolojik sit sınırları Şekil 4.45'de verilmiştir.

TARİHİ KENTSEL PEYZAJLAR KAPSAMINDA EDİRNE KENTİ EYLEM PLANININ HAZIRLANMASI

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

Şekil 4.45. Arkeolojik sit sınırları (Orijinal 2019)

1.derece arkeolojik sit olan Edirne Yeni Sarayı kazı alanında bazı dönemlerde kazı çalışmaları yapılmış olup, bugün bir çalışma yapılmamaktadır. Saray kapladığı sahanın büyüklüğü, Osmanlı İmparatorluğu'nun her döneminde aktif kullanılmış olması ve hem Balkanlara hem de İstanbul'un fethi hazırlıkları için bir üs işlevi görmesi ile her zaman önem arz etmiştir. Ancak ulusal anlamda en önemli kültürel miras alanlarından biri olan saray bugün oldukça bakımsız durumdadır. Bu önemli miras alanının bir kısmını kapsayan arkeolojik sit sınırı yeniden değerlendirilerek sarayın orijinal sınırları koruma altına alınması ve gerekli çalışmaların yapılarak gelecek nesillere aktarılması önem taşımaktadır.

1.derece arkeolojik sit olan Makedonya Kulesi ise kentin katmanlaşması açısından önem taşımaktadır. Kentte Roma, Bizans ve Osmanlı izlerinin gözlemlenebileceği tek kültür varlığıdır. Ancak kulenin ve arkeolojik sit alanının tarihi kentsel peyzaj ögesi olarak görünebilirliği oldukça zayıftır. Kule ile aynı yükseklikteki yapılar alanın çevresiyle görsel iletişimini kesmektedir. Ayrıca Alipaşa Çarşısı ve Üç Şerefeli Cami ile olan kopukluğu tarihi dokunun bütüncüllüğünü engellemektedir. Kule ve kazı alanı bakımsız durumda olup, alanın içinde ve çevresinde yer alan tarihi doku ile uyumsuz öğeler görsel kirlilik yaratarak alanın kimliğini olumsuz etkilemektedir (Şekil 4.46).

Şekil 4.46. Makedonya Kulesi ve Çevresi (Orijinal 2019)

- **Doğal sit:** Araştırma alanı içinde 3 adet doğal sit bulunmaktadır. Bunlardan Karaağaç bölgesinde yer alan Söğütlük Ormanı (Kent Ormanı) ve Pazarkule Sınır Kapısı yakınında yer alan Asker Söğütlüğü Nitelikli Doğal Koruma Alanı olarak belirlenmiştir. Ayrıca Eski Edirne Sarayı'nın has bahçesini oluşturan padişahların avlak alanı olan Tavuk Ormanı'nın bir kısmı Nitelikli Doğal Koruma Alanı, Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin gerçekleştirildiği stadın bulunduğu alan ise Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı olarak belirlenmiştir.

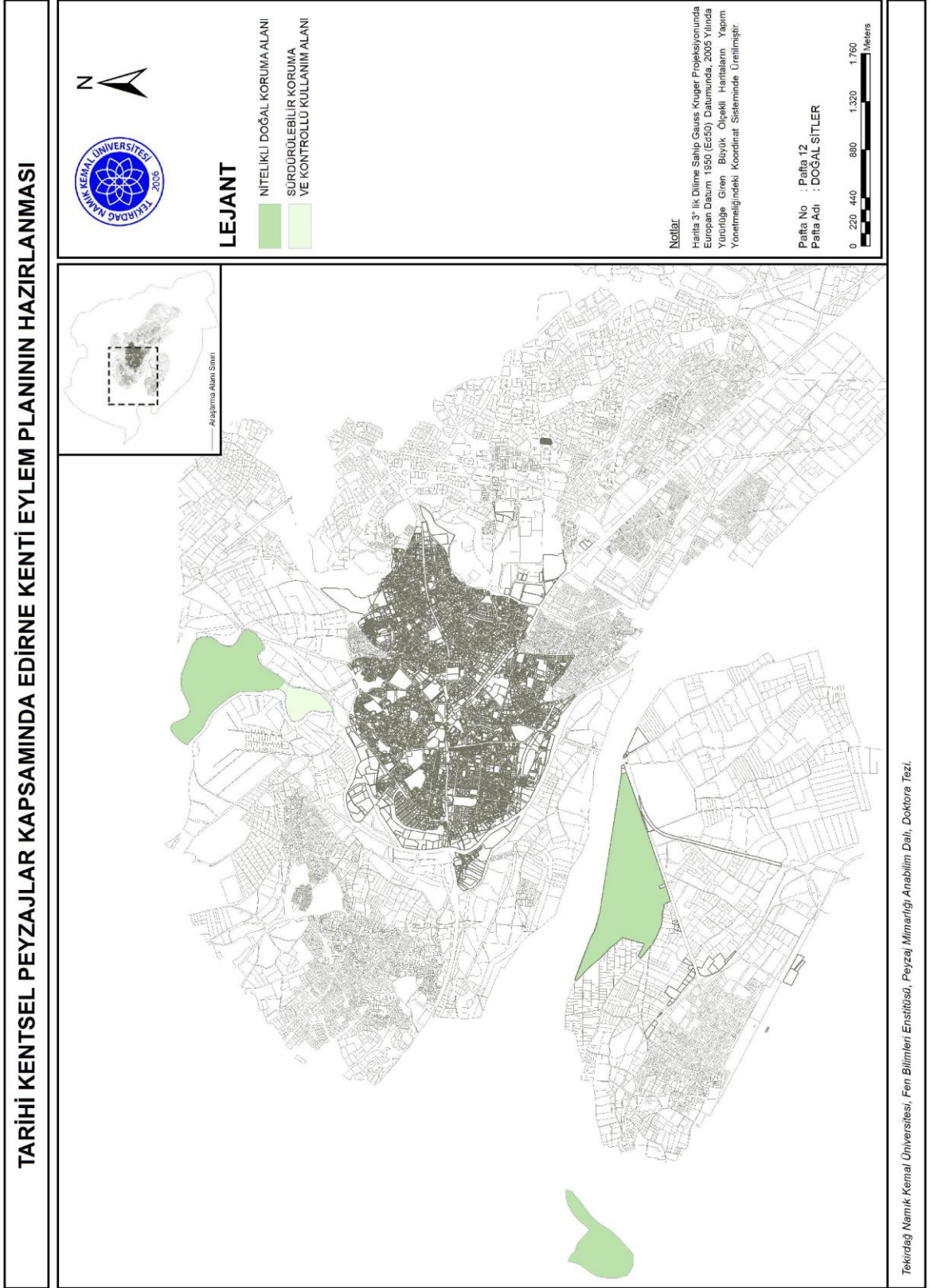
Doğal sit alanlarından olan Kent Ormanı/Söğütlük Ormanı (Şekil 4.48) içinde restoran, çocuk parkları, çay bahçeleri, çeşitli eğlence ve spor olanakları sunan yerler bulunmaktadır. Bu mesire alanında bir yürüyüş parkuru bulunmakla birlikte, piknik yapma gibi rekreasyonel faaliyetlere olanak sağlayacak birçok alan bulunmaktadır. Kent merkezine yakın konumda olması ile kolaylıkla ulaşılabilir olan bu alana hem toplu taşıma ile hem de araba, bisiklet gibi araçlarla ulaşım sağlanmaktadır. Ancak alanın doğal sit alanı olmasına rağmen piknik faaliyetlerinin yoğun olarak sürdürülmesi dolayısıyla flora ve fauna tehlike altındadır. Ayrıca kent ormanı sınırı dışında olup sit sınırı içinde kalan 2 adet restoran/çay bahçesi bulunmaktadır. Bu da doğal sit alanı için olumsuz bir durum teşkil etmektedir.

Şekil 4.48. Edirne Kent Ormanı/ Söğütlük Ormanı (Orijinal, 2018)

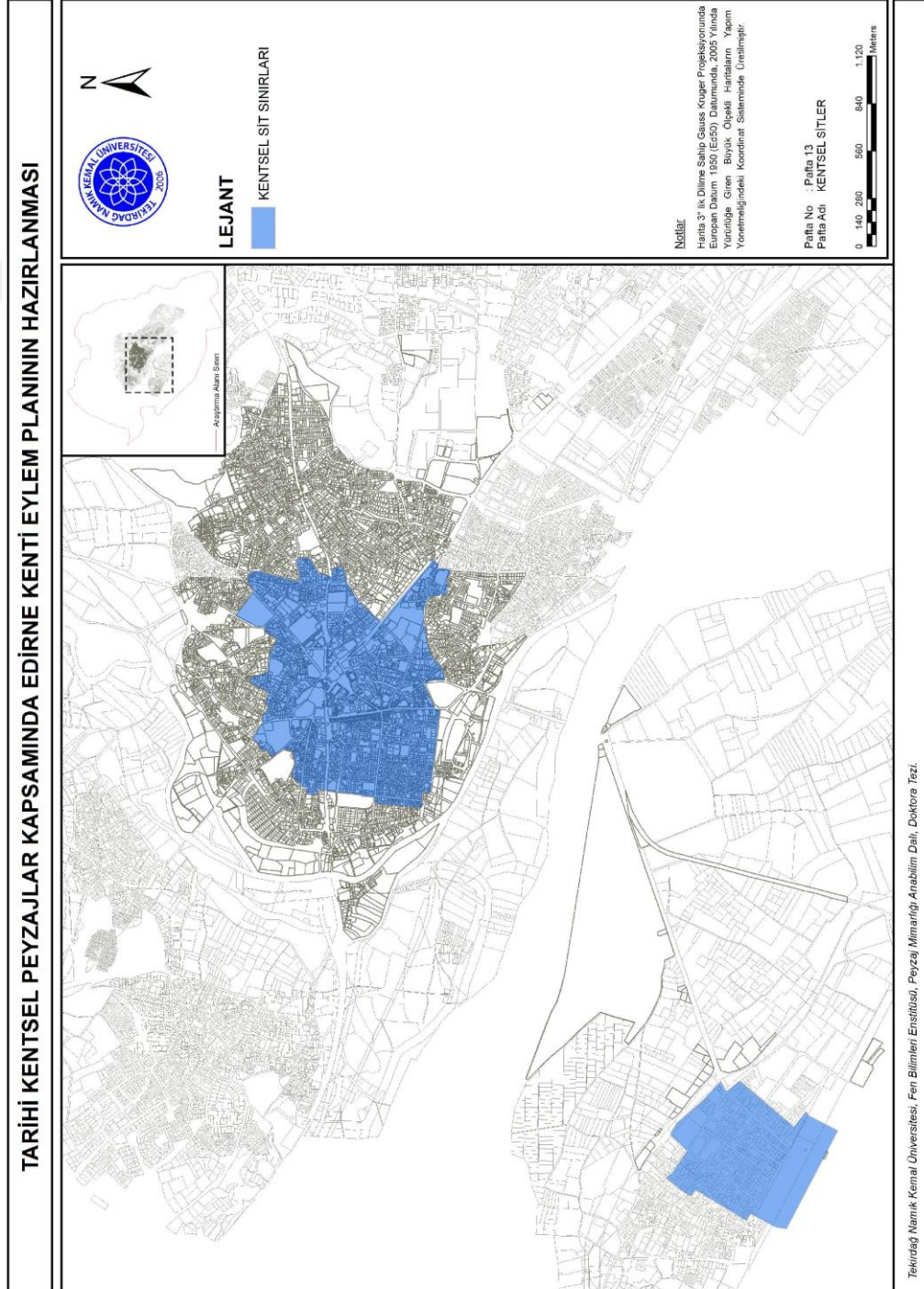
Tavuk Ormanı ise Edirne Yeni Saray'ının hasbahçesini oluşturmaktadır. Bu alan içerisinde de 2 adet restoran/çay bahçesi bulunmaktadır. Mevcut tesislerde organizasyonların ve alanda piknik faaliyetlerinin sürdürülmesi floraya zarar vermekte, aynı zamanda kuluçkaya yatan kuş türleri içinde ise gürültü kaynağı olması açısından faunayı olumsuz yönde etkilemektedir.

Doğal sitlerin kent içi konumları Şekil 4.49'de verilmiştir.

Şekil 4.49. Doğal sit sınırları (Orijinal, 2019)

• **Kentsel sit:** Kentte sivil mimarlık örneklerinin yoğun olarak gözlemlendiği tarihi kent merkezinin bir bölümünü içene alan bölge (Kaleiçi semti, Selimiye Camii ve çevresi, Ayşekadın Mevkii) ve Karaağaç bölgesi kentsel sit alanıdır. Kentsel sitlerin kent içi konumları Şekil 4.50’de verilmiştir. Bugün kentsel sit alanı içindeki tarihi doku gün geçtikçe zedelenmekte, tarihi kentsel peyzaj değerini yitirmektedir.

Şekil 4.50. Kentsel sit sınırları (Orijinal, 2019)

4.3.4. Diğer Koruma Planları

• **Koruma amaçlı imar planı**

Edirne kenti kentsel ve arkeolojik sit alanları için Koruma Amaçlı İmar Planı bulunmaktadır. Hazırlanan plandaki korumaya ilişkin hüküm esaslarına göre; **tescilli kültür varlıkları** için “*Edirne Koruma Amaçlı İmar Planı sınırları içinde kalan ve Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından tescil edilmiş anıtsal yapılar ve sivil mimarlık örnekleriyle, bunları tamamlayan özgün müştemilatlar, bahçe duvarları ve ağaçları ile birlikte korunacaktır. Tescilli yapıların her türlü onarımında dış cephelerde pencere, kapı, saçak, pervaz, eli böğründe, furuş, harpuşa, kafes, dikme, kiremit vb. mimari elemanları yok edecek değişiklikler yapılamaz ve teklif edilemez. Bina içinde merdiven, tavan süslemesi, ahşap oymacılık, duvar resmi, alçı kabartma, özgün ocak vb. gibi mimari öğeler yok edilemez. Bina içindeki ve dışındaki bu mimari öğeler ölçü, biçim ve malzeme olarak değiştirilemez.*” esasları yer almaktadır. **Bahçe ve öğeleri** için; “*Plan sınırları içerisinde yer alan tescilli sivil mimarlık örnekleri ve/veya anıtsal yapıların avluları; ocak, havuz, avlu kaplaması, ağaçlar (bahçe kullanımını ve peyzajını olumsuz etkileyen, kontrolsüz gelişmiş bitkiler hariç), bahçe duvarı, baca, pencere gibi temel doku elemanları ile birlikte korunması esastır.*” Ayrıca **anıt ağaçlar** için; “*Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından anıt ağaç olarak tespiti yapılan anıtsal nitelikli ağaçlar mutlaka korunacak, yıllık bakım işlemleri belediyesi tarafından düzenli olarak yapılacaktır.*” ifadeleri yer almaktadır.

Geleneksel malzeme ve yapım teknikleri ile inşa edilmiş korunması gerekli yapıların bakım ve onarım çalışmalarından Edirne Belediyesi'nin sorumlu olduğu, yıkılma tehlikesi arz eden yapıların rölövelerinin hazırlanması, yapının rekonstrüksiyonunda kullanılmak üzere detay çizimlerinin ve fotoğraflarının rölövelerle birlikte arşivlenmesi ve çevre için hayati tehlike yaratan yapıların kontrollü şekilde yıkılması belirtilmiştir. Koruma amaçlı imar planda yer alan diğer hükümlere göre plan sınırları içindeki (Edirne Koruma Amaçlı İmar Planı Plan Notları, 2017);

○ **Yapılarda;** geleneksel yapılarda yapılacak iyileştirmelerde pencere ve kapı detayları, cephe malzemesi ve renkleri, merdiven malzemeleri, çatı, saçak, baca, müştemilat, bodrum, avlu ve bahçe duvarlarına ilişkin özelliklerinin aslına uygun olması,

○ **Yeşil alanlarda;** Edirne ile özdeşleşen bitki türleri, kent mobilyaları kullanılacaktır. Park alanlarında E=0.05 H=3.50 m. ve tabanda 40 m² yi aşmayan tek katlı, ahşap malzemeli, temelsiz, sökülüp takılabilir nitelikte, belediyenin uygun göreceği işlevde bir veya birden fazla yapı yapılmasına izin verilebileceği,

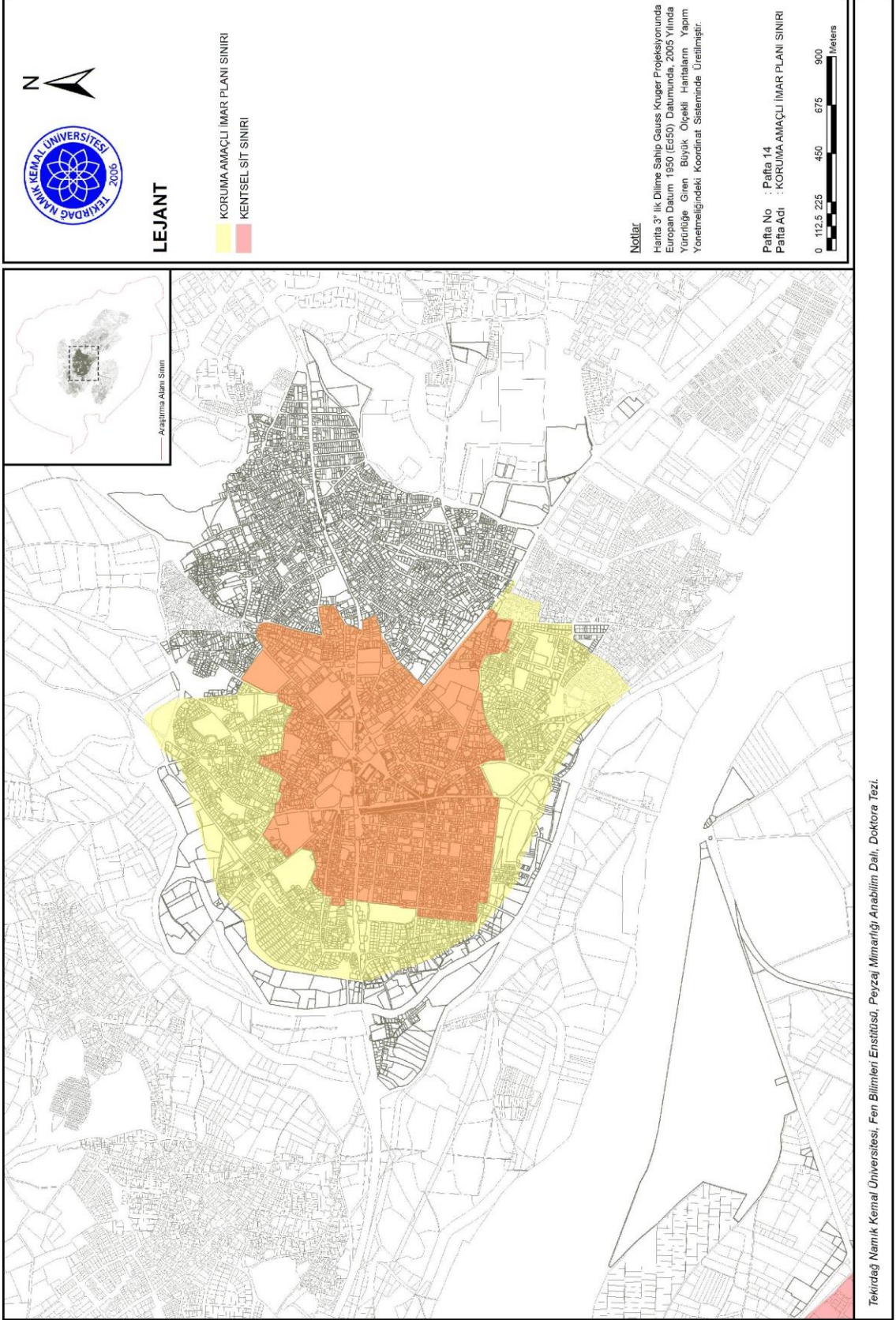
○ **Mezarlık alanlarında;** tüm mezarlık alanlarında mevcut yeşil doku korunacak, gerekli ise yeşil kalitesi arttırılacak, yeşil dokusu yok olmuş mezar alanlarının ağaçlandırılacağı,

○ **Yollar bölümünde;** sokakların tarihi görüntüsüne kavuşturulması ve sokak kaplamasının geleneksel yapılar ile uyumlu hale getirilmesi amacıyla, belirlenecek ana ulaşım aksları haricindeki yollar, doğal taştan arnavut kaldırımı şeklinde döşenecektir. Yolların binalara bakan iki yanına eğim verilip, aynı taş malzemededen, her iki kenarda su kanalları oluşturulacağı,

○ **Dini tesis alanlarında;** cami ve ilâve yapıları (lojman, wc, vb), mescit, kilise, sinagog yer alır. Bu alanlarda, anıt eser, sivil mimarlık örnekleri dışında geleneksel kimliğe yakışmayan ve geleneksel mimari uslûba uymayan ve anıtsal eserle ölçek olarak yarışan her tür korumaya değer olmayan niteliksiz eklenti ve müştemilat yapıların kaldırılacağı veya rehabilite edileceği esasları yer almaktadır. (Edirne Koruma Amaçlı İmar Planı Plan Notları, 2017);

Koruma amaçlı imar planı, kent merkezinde yer alan kentsel sit alanını da içine alan bir bölgeyi kapsamaktadır. Koruma amaçlı imar planı sınırı Şekil 4. 51 'de verilmiştir.

TARİHİ KENTSEL PEYZAJLAR KAPSAMINDA EDİRNE KENTİ EYLEM PLANININ HAZIRLANMASI

Şekil 4.51. Koruma amaçlı imar planı sınırı (Orijinal, 2019)

- *Selimiye Camii ve Külliyesi UNESCO Dünya Mirası Alanı Yönetim Planı*

İstanbul'un fethinden önce Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olan Edirne'nin en önemli anıtsal eseri olan ve kentin silüetinin de belirleyicisi olan Selimiye Camii ve Külliyesi, 16. yüzyılda Sultan II. Selim adına yaptırılmıştır. Teknik mükemmelliği, boyutları ve estetik değerleriyle döneminin ve sonraki zamanların en muhteşem eseri olan cami ve külliye, Osmanlı mimarlarından en önemlisi Sinan'ın ustalık dönemi eseri, mimarlık sanatının en görkemli örneklerinden biri ve yaratıcı dehasının bir başyapıtı olarak kabul edilmektedir (Anonim, 2019j)

Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi, UNESCO Dünya Miras Komitesi'nin 19-29.06.2011 tarihleri arasında gerçekleştirilen 35. Dönem Toplantısı'nda alınan 35 COM 8B.37 sayılı karar ile I. ve IV. kriterler kapsamında kültürel varlık olarak Dünya Miras Listesi'ne dahil edilmiştir (Edirne Selimiye Camii Külliyesi Yönetim Planı, 2011).

Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi merkezli Edirne tarihi kent merkezini kapsayan yönetim alanı için altı bölümden oluşan bir yönetim planı hazırlanmıştır. Yönetim alanı hakkında genel bilgilerin yer aldığı giriş bölümü sonrasında, yönetim alanının kültürel değerlerinin ortaya koyulduğu ikinci bölüm yer almaktadır. Üçüncü bölümde yönetim alanının korunmasındaki mevcut yasal – yönetsel sistem ele alınırken, dördüncü bölümde SWOT analizi ortaya konmuştur. Analizler doğrultusunda belirlenen hedef ve amaçların yer aldığı beşinci bölüm sonrasında altıncı bölümde ise **eylem planı** yer almaktadır (Edirne Selimiye Camii Külliyesi Yönetim Planı, 2011).

Eylem Planı oluşturulmadan önce alanın güçlü, zayıf yönleri ve alanı etkileyen fırsatlar ve tehditlerin belirlenebilmesi için GZFT analizi yapılmıştır. Bu analiz yapılırken; kültürel, yapısal ve işlevsel, kentsel gelişim, ziyaretçi yönetimi, araştırma, eğitim ve bilgi yönetimi, korumanın yönetsel mekanizması: alan yönetimi, finansal kaynaklar başlıkları altında güçlü, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler belirlenmiştir. GZFT analizi sonucunda alana ilişkin hedefler belirlenmiştir. Bu temel hedefler (Edirne Selimiye Camii Külliyesi Yönetim Planı, 2011);

- Kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar, mülkiyet hakkı bulunanlar, gönüllü kişi ve kuruluşlar ile yerel halkın işbirliğinin sağlanması,
- Koruma, erişim, sürdürülebilir ekonomik kalkınma ihtiyaçları ile yerel halkın ilgisi arasında denge sağlayacak yolların oluşturulması,

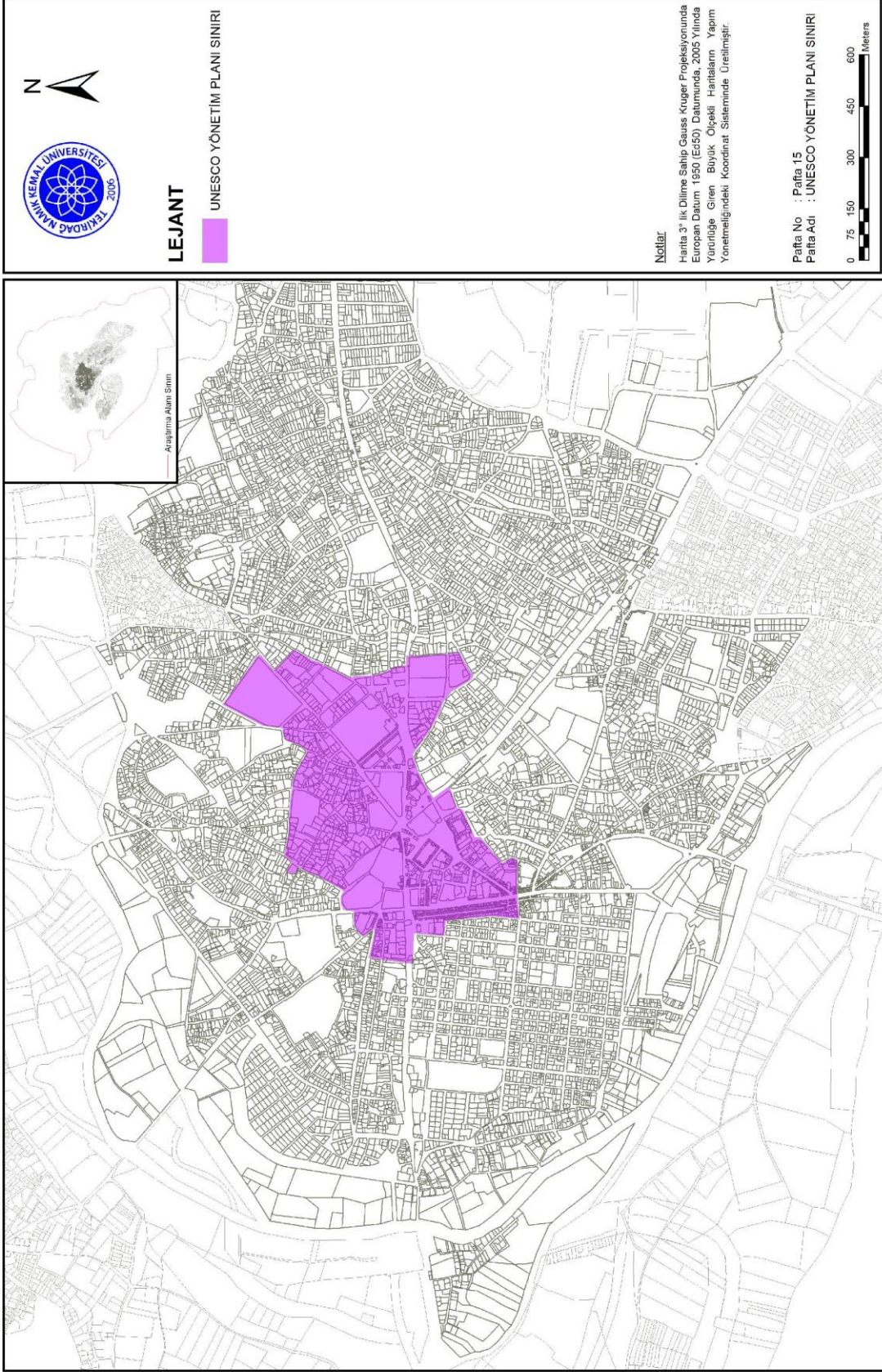
- Uluslararası koruma ilke ve sözleşmeler gözetilerek; gerekli bakım, onarım, restorasyon, teşhir, tanzim ve çevre düzenlemelerinin uygulanması,
- Kültür turizmini geliştirmek için uluslararası işbirliği ve paylaşım ağlarının yaratılması,
- Değer odaklı ve uluslararası düzeye ulaşmak amaçlı strateji, yöntem ve araç geliştirilmesi, mali kaynak yaratılması,
- Alan ile ilgili disiplinler arası bilgi üretmek, bu bilgileri kamuoyunun kullanımına sunmak ve bu yolla korumayı etkileyen faktörlerdeki değişimlerin planlı bir şekilde yönetilmesini sağlamak,
- Yönetim, koruma, tasarım ve uygulamada üst düzey standartların kullanılmasıdır.

Belirlenen temel hedefler doğrultusunda; Selimiye Camii ve Külliyesi'nin bugünkü yapısal sağlamlığının korunması ve yapısal eskime veya çevresel olumsuzluklara karşın eserin sağlıklı şekilde korunmasının sürdürülmesine yönelik **yapısal korumanın sürdürülmesine yönelik amaçlar**, tarihi kent merkezinde yer alan camii ve külliye kentleşme, artan nüfus, trafik, turizm gibi sosyal ve hava kirliliği gibi fiziki baskıları azaltmaya yönelik **koruma alanındaki kentsel gelişim etkilerinin yönetilmesine dair amaçlar**, Selimiye Camii ve Külliyesi'ne ibadet etmek, eğitim, inceleme vb. nedenlerle gelen turistlerin camiden yararlanma biçime göre geliştirilmiş **ziyaretçi yönetimine dair amaçlar**, Selimiye Camii'nin kültürel öneminin ve yapısal özelliklerinin daha iyi anlaşılmasına yönelik kentte eğitilecek gruplar belirlenerek (STK, ilk ve orta öğretim okulu öğrencileri, ziyaretçi ve turistler, turizm acentaları, yerel yönetim kurumları vb.) eğitsel faaliyetler gerçekleştirilmesine yönelik **araştırma ve eğitim imkanlarına dair amaçlar**, bilgilerin derlenmesi, derlenen bilgilerin zaman içindeki değişikliklerinin izlenmesi ve her bir değişimin etkilerinin araştırılarak eylem planının içine eklenmesi veya gerekiyor ise planda değişiklikler yapılmasına yönelik **bilgi yönetiminin işlevselleştirilmesine dair amaçlar**, yönetsel sistemin sağlıklı işlemesi için alanda yetki ve sorumluluğu bulunan kurumların tümünün katılımının sağlanmasına yönelik **yönetimin sağlanmasına dair amaçlar**, yönetim planı kapsamında öngörülen amaçların sağlanması için finansal kaynakların belirlenmesi ve kaynakların sürekliliğinin sağlanmasına yönelik **finansal kaynaklara dair amaçlar**, belirlenen bağlantı noktalarının (İkinci Bayezid Külliyesi ve Sağlık Müzesi, Karaağaç Senti: Eski Tren Garı ve Lozan Anıtı, Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali ve Er Meydanı Sarayı, Kakava (Hıdırellez) Şenlikleri, Edirne Geleneksel El Sanatları: Edirnekâri, Mis Sabunu ve Aynalı Süpürge, Şehzade ve Süleymaniye Külliyesi – İstanbul), turizm planlaması yapılırken Selimiye Camii ve Külliyesi ile birlikte ele alınarak, kültürel değerlerinin

korunmasına yönelik *bağlantı noktalarına dair amaçlar* belirlenmiştir. Belirlenen 8 temel amaç doğrultusunda 16 alt amaç, 70 hedef ve 70 proje belirlenmiş; bu projelerin içeriklerine, üstlenici kurumlara, zamanlamasına ve maliyetine eylem planında yer verilmiştir (Edirne Selimiye Camii Külliyesi Yönetim Planı, 2011).

Selimiye Camii ve Külliyesi için 2011-2015 yıllarına yönelik hazırlanan 4 yıllık plan Unesco Dünya Miras Listesi'ne başvuru sürecinde hazırlanmış olup, henüz uygulanan bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Hazırlanan eylem planında Selimiye Camii odak olarak tutulmuş, diğer yapılara ilişkin koruma ve geliştirme önerileri geliştirilmemiştir. Ancak tarihi kent merkezinde Selimiye Camii dışında koruma altına alınabilecek birçok (imaj noktası, geleneksel sokaklar, geleneksel yaşam ve dokunun sürdüğü kültürel bölgeler gibi) alan bulunmaktadır. Bu ayırt edici durumuyla Edirne tarihi kent merkezi soyut ve somut tüm özellikleri (kültürel mirasları) detaylı analiz edilerek koruma altına alınmalıdır. Sahip olduğu doğal ve kültürel tüm özellikleriyle önemli tarihi bir kent olan Edirne için belirlenen yönetim planı sınırlarının yetersiz kaldığı görülmektedir (Şekil 4.52). 2011-2015 yılları için hazırlanan eylem planının; bugünün koşulları doğrultusunda analizler yapılarak alanın sürdürülebilirliği açısından tekrar hazırlanması gerekmektedir.

TARİHİ KENTSEL PEYZAJLAR KAPSAMINDA EDİRNE KENTİ EYLEM PLANININ HAZIRLANMASI

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaş Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

Şekil 4.52. Unesco Dünya Mirası Alanı Sınırı (Orijinal, 2019)

4.3.5. Kent Silüeti

Tarihi kentsel peyzajların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için kentin özgün değerlerini oluşturan imaj öğelerinin ve bu imaj öğelerinin bütünde oluşturduğu kent silüetinin korunması önem taşımaktadır. Kent içindeki simgesel yapıların kent silüetinin oluşumunda belirleyici olduğu görülmektedir. Edirne'nin kent silüetinin oluşumunda Selimiye Camii en önemli imaj öğesidir. Selimiye Camii ile birlikte kentin birçok yerinden Eski Camii ve Üç Şerefeli Camii de görünmekte, kent silüetini olumlu etkilemektedir.

Selimiye Camii ile birlikte Eski Camii ve 3 Şerefeli Camii silüeti D-100 karayolu (İstanbul-Edirne) üzerinden kente giriş yapılan alanda görünürken, kent merkezine doğru yaklaşıldığında sadece Selimiye Camii'nin silüeti görülmektedir. Ayşekadın Mevkii'nde kaybolan Selimiye Camii, camiye yaklaşıldığında tekrar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca kentin Yıldırım-Yeni İmaret Mevkilerinden de 3 cami görülebilmektedir (Şekil 4.53).

Kentte yer alan köprüler tarihi kentsel peyzajın önemli unsurlarından olup, kent silüetine de katkı koymaktadır. Tarihi köprülerden II. Beyazıt Köprüsü, Gazi Mihal Köprüsü ve Saraçhane Köprüsü'nden Selimiye Camii, Eski Camii ve 3 Şerefeli Camii; Yalnızgöz Köprüsü, Kanuni Köprüsü, Fatih Köprüsü, Tunca Köprüsü ve Meriç Köprüsü üzerinden ise Selimiye Camii görünmektedir.

Ancak kentleşme baskısı, imar planından kaynaklanan sorunlar ve denetimsizlikler dolayısıyla kent silüeti tehdit altındadır. Aynı zamanda aydınlatma elemanı, pano ve tabela gibi kentsel donatıların da belirli bir standartta olmaması silüeti olumsuz etkilenmektedir. Kentin en önemli üç yapısının oluşturduğu kent silüetinin korunması kent kimliğinin önemli bir öğesi olduğundan önem taşımaktadır.

Şekil 4.53. Selimiye Camii, Üç Şerefeli Camii ve Eski Camii'nin Oluşturduğu Kent Silüetinin Hıdırlık Mevkiinden Görünümü (Orijinal, 2017)

4.2.2.5. Soyut Kültürel Miras

Edirne kenti somut kültürel miraslarının yanı sıra önemli soyut kültürel mirasları da bulunmaktadır. Kentin UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi'nde yer alan değerlerinden biri başlangıç tarihi 1361 Edirne'nin fethi olarak kabul edilen bu yıl 658.'si düzenlenen Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleridir. "Yaşayan En Eski Spor" geleneği olarak, 2010 yılında korumaya alınmıştır.

Yüzyıllardan beri kuşaktan kuşağa aktarılan bir diğer miras, Türkiye ve Makedonya'nın ortak somut olmayan kültürel mirası Hıdırellez'dir. Bahar Kutlamaları: Hıdrellez; sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler, doğa ve evren ile ilgili bilgi ve uygulamalar olmak üzere somut olmayan kültürel mirasın dört alanını kapsamaktadır. Türkiye'de Hızır-İlyas, Ederlezi, Kakava, Haftamal, Eğrilce, Eğrice ve Makedonya'da Hiderlez, Edirlez, Erdelezi, Herderlezi isimleriyle de anılmaktadır. Hıdrellez, Hızır ve İlyas isimlerinin birleşiminden oluşan bir isimdir. Hızır ve İlyas peygamberlerin yeryüzünde buluşarak toprağın ve suyun koruyucusu olarak insanlara yardım ettiklerine, yılda bir defa 6 Mayıs'ta bir araya geldiklerine inanılmaktadır (Anonim, 2019k). Türkiye ile Makedonya'nın birlikte hazırlayıp 2016 yılında UNESCO'ya sunduğu "Bahar Kutlaması: Hıdırellez" çok uluslu ortak dosyasının kabul edilmesiyle 2017 yılında koruma altına alınmıştır.

Kentte SOKÜM (Somut Olmayan Kültürel Miras) listesinde yer alan diğer unsurlar ise; Ebru Sanatı, Edirne Çinisi, Edirnekari, Talikacılık, Kısıpet yapımı, Kat-1 Sanatı, Misk Sabunu, Aynalı Süpürge, Bocuk Gecesidir (Anonim, 2019)

Ayrıca Edirne’de somut olmayan Kültürel Miras taşıyıcıları arasında Kısıpet Yapımı ile Adem KAYIN, Edirnekari Sanatı ile Mehtap CÖMERT, ahşap minyatür talika, fayton yapımı ile Özcan ABACI, Ahşap üzeri kalem işi ile Murat Emin KOZ, Kırkyama sanatı ile Rezzan GÖKALP bulunmaktadır.

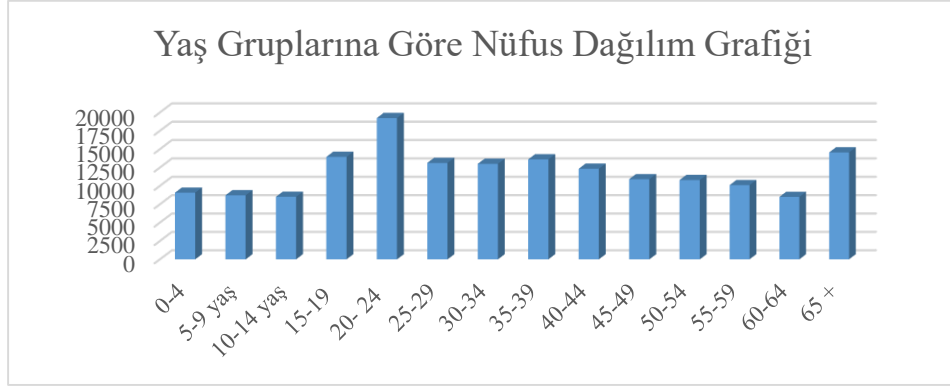
Edirne’de hattatlık, minyatür, resim, tezhip, çinicilik, ahşap oymacılığı, mis sabun yapımı, ipekçilik gibi el sanatlarının örneklerini görmek mümkündür. Osmanlı İmparatorluğu döneminde üretilen bu eserlerde kırmızının farklı bir yeri olduğu ve çok yoğun bir renk olarak özellikle minyatüründe kullanıldığı da bilinmektedir. Osmanlı sultanlarının portrelerinde ve savaş sahnelerinde kırmızının çok büyük bir işlevi de bulunmaktadır. Osmanlı Kırmızısı da denilen Rouge de d’Andrinople “Edirne Kırmızısı”, kentin sürdürülebilir bir imaj değeri olarak öneme sahiptir (Gönenç Güler, 2018). Soyut mirasın diğer bir özelliği olarak; Edirne ili hem saray mutfağı hem de yöresel yemekleriyle zengin bir gastronomi kültürüne sahiptir. Tava ciğer, köfte, badem ezmesi ve beyaz peynir en tanınan yerel ürünlerdir. Ayrıca Levzine, Mutancana, Zirva, Ciğer Sarma, kapama, zerde, mamzana, akıtma, elbasan tava bu yöresel yemeklerden bazılarıdır (Uca Özerceve ark., 2016)

4.4. Sosyo – Ekonomik Özellikler

Bu bölümde Edirne kentinin nüfus, istihdam, tarım, eğitim, sağlık ve turizm durumu irdelenmiştir.

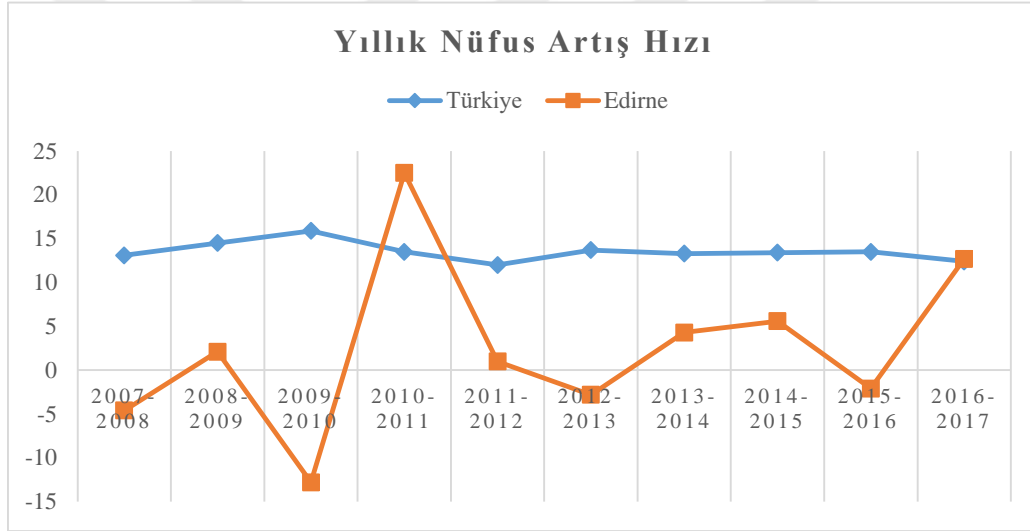
4.4.1. Nüfus

2017 yılında yapılmış olan adrese dayalı nüfus sayımı verilerine göre Edirne merkez ilçe nüfusu 166.494 tür. Bu nüfusun 83.120’si kadın iken, 83.374’ü erkektir. Kentte yaş gruplarına göre nüfus dağılımı incelendiğinde en çok 20-24 ve 65 yaş ve üzeri nüfusa sahip olduğu görülmektedir. Türkiye’de ortalama yaş erkeklerde 31.1, kadınlarda 32.4 iken Edirne’de erkeklerde 37.5, kadınlarda 40.3 tür (Türkiye İstatistik Kurumu Arşivi, 2018) (Şekil 4.54).

Şekil 4.54. Yaş gruplarına göre nüfus dağılımı (TUİK, 2018)

Kentin son 10 yıllık (2007-2017) yıllık nüfus artış hızı incelendiğinde dengesiz bir durum gözlemlenmektedir. 2016-2017 yıllarında kentin nüfus artışı Türkiye ortalaması ile aynıdır (Türkiye İstatistik Kurumu Arşivi, 2018) (Şekil 4.55).

Şekil 4.55. Yıllık nüfus artış hızı (TUİK, 2018)

Türkiye İstatistik Kurum'undan (TUİK, 2018) elde edilen verilere göre 2023 nüfus projeksiyonuna göre Edirne Kenti'nin toplam nüfusu 2017 yılında 406. 855 iken 411.323 olacağı ön görüşmüştür. Bu da %1,8 bir artışı göstermektedir. Edirne merkez ilçenin 2017 adrese dayalı nüfus sayımı verilerine göre en çok göç aldığı iller sırasıyla İstanbul, Tekirdağ ve Kırklareli'dir. Kentin en çok göç verdiği iller ise sırasıyla İstanbul, Tekirdağ ve Kırklareli olup, en az göç verdiği iller Karaman, Burdur, Bartın, Kırıkkale ve Çankırı'dır. Edirne kenti genelinde net göç hızı %7,71dir (Türkiye İstatistik KURUMU ARŞİVİ, 2018).

4.4.2. İstihdam

İldeki son 10 yılda istihdam edilenlerin iktisadi faaliyet kolları ve dağılımına göre, değişmeyen ve en yüksek faaliyet gösterilen sektörün hizmet sektörü olduğu; tarım ve sanayi sektöründeki istihdam oranının azaldığı; inşaat ve hizmet sektörlerinin oranın ise arttığı görülmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu Arşivi, 2018) (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3. İstihdam edilenlerin yıllara göre iktisadi faaliyet alanları ve dağılımı (2007-2017) (TUİK, 2018)

Yıllar	Yüzde %				
	Toplam	Tarım	Sanayi	İnşaat	Hizmetler
2007	100,0	22,5	21,8	6,1	49,6
2008	100,0	22,4	22,0	6,0	49,5
2009	100,0	23,1	20,3	6,3	50,4
2010	100,0	23,3	21,1	6,6	49,1
2011	100,0	23,3	20,8	7,2	48,7
2012	100,0	22,1	20,5	7,2	50,2
2013	100,0	21,2	20,7	7,2	50,9
2014	100,0	21,1	20,5	7,4	51,0
2015	100,0	20,6	20,0	7,2	52,2
2016	100,0	19,5	19,5	7,3	53,7
2017	100,0	19,4	19,1	7,4	54,1

TUİK 2017 yılı verilerine göre; (15-64 yaş) erkeklerde Türkiye ortalaması % 9,6 olup, bölgede %6; (15-64 yaş) kadınlarda Türkiye ortalaması % 14,4 iken, bölgede %13,6'dır. Bu verilere göre hem Türkiye'de hem de bölgede her iki yaş aralığında da işsizlik oranı kadınlarda yüksektir (Türkiye İstatistik Kurumu Arşivi, 2018)

Edirne ilinin içinde yer aldığı TR21 bölgesindeki istihdam oranlarına bakıldığında ise; TUİK 2017 yılı verilerine göre; (15-64 yaş) erkeklerde Türkiye ortalaması % 70,7 olup, bölgede %79; (15-64 yaş) kadınlarda Türkiye ortalaması % 32,2 iken, bölgede %39'dur. Bu verilere göre hem Türkiye'de hem de bölgede her iki yaş aralığında da istihdam oranı kadınlarda düşüktür. Bölgede istihdam oranı ise Türkiye ortalamasının üzerindedir. (Türkiye İstatistik Kurumu Arşivi, 2018)

4.4.3. Tarım

Edirne, verimli ve geniş düzlük alanları sayesinde yüzyıllardan beri önemli bir tarım merkezi olmuştur. Özellikle 19. yüzyıl sonlarında İstanbul'un tahıl ambarı ve mandırası haline

gelmiştir. II. Dünya Savaşı sonrası ilin aldığı göçler sonrası kente yerleşen nüfus ile tarım daha da ilerlemiştir (Edirne ili, Lalapaşa İlçesi, Süloğlu Rüzgar Enerji Santral Alanının İmar Planına Esas Jeolojik-Jeoteknik Etüt Raporu, 2013). Bugün, tarım Edirne ekonomisinin en önemli sektörlerinden biridir. 2017 yılı verilerine göre 6119 km² yüzölçümüne sahip ildeki tarım alanlarının ilin toplam yüzölçümünde %51’lik bir paya sahip olduğu görülmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu Arşivi, 2018) (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4. 2017 yılına ait tarım alanları (TUİK, 2018)

(Çayır ve mera alanları hariç)(dekar)	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanı		Sebze bahçeleri alanı	Meyveler, içecekler ve baharat bitkileri alanı	Süs Bitkileri Alanı	
	Toplam alan	Ekilen alan	Nadas			
TR Türkiye	233 757 880	155 317 343	36 974 137	7 982 650	33 433 816	49 934
TR21 Edirne	3 141 080	3 030 572	6 548	57 444	44 016	2 500
Edirne (Merkez)	494 001	488 215	636	1786	3364	0

Edirne ilinin tarım alanları, Türkiye’deki tarım alanlarının %1,3’ünü oluşturmaktadır. İldeki tarım alanlarının büyük bir kısmı %97 oranında tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekili olduğu alanlardır. Tüm ilin tarım alanlarının %16’sı merkez ilçede yer almaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu arşivi, 2018)

İldeki sanayi faaliyeti de büyük ölçüde tarıma dayalı sanayiye dayanmaktadır Edirne’de ekonomik aktiviteler içinde tarım sektörü hala çok büyük bir ağırlık taşımaktadır. Edirne’nin tarım konusunda özellikle çeltik, ayçiçeği ve buğday üretiminde ülke üretiminin önemli bir kısmını sağlamaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu arşivi, 2018) (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5. 2017 yılına ait tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin üretim miktarları (TUİK, 2018)

Üretim (Ton)	Buğday	Arpa	Çeltik	Ayçiçeği
Türkiye	21 500 000	7 100 000	900 000	3 883 370
Edirne ili	505 460	23 821	398 534	244 655
Edirne Merkez	91 118	3 233	49 802	43 949

Edirne ili, Türkiye çeltik üretiminin yüzde 44’ünü, ayçiçeği üretiminin %7’sini, buğday üretiminin %3’ünü ve arpa üretiminin ise % 1’ini gerçekleştirmektedir. Edirne merkez ilçe, ilin

çeltik üretiminin yüzde 13'ünü, ayçiçeği üretiminin %18'ini, buğday üretiminin %18'ini ve arpa üretiminin ise % 14'ünü karşılamaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu arşivi, 2018).

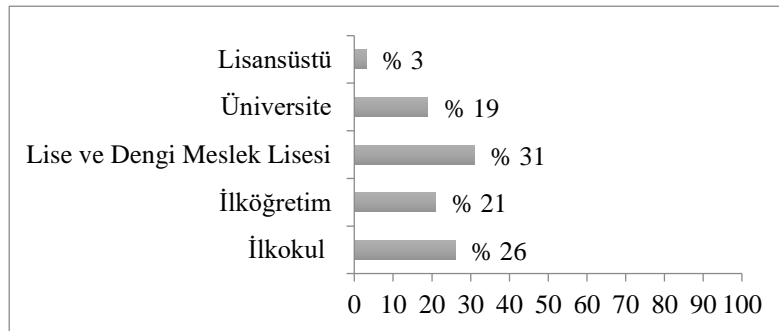
4.4.4. Eğitim

Edirne, Osmanlı İmparatorluğu döneminde önemli bir eğitim ve kültür merkezi olmuştur. Edirne'de tarihsel olarak eğitime büyük önem verildiği daha Osmanlı döneminde çok sayıda önemli okulun açılmış olmasından izlenebilmektedir (Kazancıgil, 2013). Cumhuriyet döneminde de Edirne eğitim konusunda hızlı bir gelişme göstermiş olup, merkez ilçede nüfusa göre bugün okuma-yazma oranının %90'a ulaştığı bir ildir. Eğitime ilişkin verilerde Edirne merkez ilçede okuma yazma oranının Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde olduğunu görülmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu arşivi, 2018). (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6. Okuma yazma durumu, 2017 (TUIK, 2018)

	Türkiye	Edirne (Merkez)
6-13	9 874 952	13 982
14-17	4 998 355	7 357
18-21	5 178 054	18 534
22-24	3 745 183	9 427
25-29	5 996 914	13 424
30-34	6 056 370	13 354
35-39	6 339 034	14 000
40-44	5 551 433	12 837
45-49	4 865 806	11 575
50-54	4 452 090	11 542
55-59	3 722 367	11 119
60-64	3 060 108	9 506
65 +	5 438 087	15 426

Türkiye İstatistik Kurumu arşivi, 2018 verilerine göre bitirilen eğitim düzeyi oranlarında Edirne merkez ilçede lise ve dengi meslek liselerinden mezun olma oranı en yüksektir. En düşük oran ise lisansüstü eğitim düzeyidir (Şekil 4.54).

Şekil 4.56. Edirne merkez ilçede eğitim düzeyi (TUIK, 2018)

Toplam nüfusun içinde üniversiteden mezun olanların ve lisansüstü eğitimini tamamlamış olanların oranı Edirne merkez ilçe ve Türkiye genelinde çok yakındır. Edirne merkez ilçede üniversite mezun oranı %19 iken, Türkiye ortalaması %17'dir; herhangi bir lisansüstü eğitimini tamamlamış olanların oranı hem Edirne merkez ilçede hem de Türkiye genelinde %3'tür. Eğitim düzeyi oranlarında Edirne merkez ilçe, Türkiye'deki üniversite ve lise-dengi meslek lisesi düzeylerindeki ortalamanın üzerindedir (Türkiye İstatistik Kurumu arşivi, 2018)

İlde 134 okul öncesi okul, 111 ilkokul, 92 ortaokul, 64 lise (ortaöğretim), 34 mesleki ve teknik lise ve merkez ilçede yer alan 1 üniversite bulunmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu arşivi, 2018). Kentte yer alan okul sayıları Çizelge 4.7'de verilmiştir. Edirne'de merkez ilçede 1982 tarihinde kurulmuş olan Trakya Üniversitesi 48.695 öğrencisiyle Edirne için önemli bir eğitim kurumu olup, kente hem ekonomisine hem de sosyal yaşamına büyük katkıda bulunmaktadır.

Çizelge 4.7. Kentte yer alan okul sayıları (TUIK, 2018)

Yıl	Bölge	Bölge Adı	Okul öncesi okul	İlkokul	Ortaokul	Ortaöğretim	Mesleki ortaöğretim	Üniversite
2017	TR	Türkiye	28 891	25 523	10 596	10 596	5 444	206
2017	TR212	Edirne	134	111	92	64	34	1

Okullaşma oranlarına bakıldığında, Edirne'nin Türkiye ile benzer olduğu görülmektedir. TUIK 2018 verilerine göre, ilkokul okullaşma Türkiye ve Edirne'de %91, ortaokul okullaşma oranı Türkiye'de %96, Edirne'de %95 iken, ortaöğretim okullaşma oranı ise Türkiye'de %107, Edirne'de %106'dır (Türkiye İstatistik Kurumu arşivi, 2018).

4.4.5. Sağlık

Edirne ilinde Sağlık Bakanlığı'na bağlı 7, 1 üniversite ve 3 özel olmak üzere toplam 11 hastane bulunmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu arşivi, 2018). Edirne merkez ilçede bulunan Trakya Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin Trakya Bölgesi'nde en kapsamlı ve en büyük hastane olması nedeniyle tüm bölgeye ve yurtdışından gelen hastalara da hizmet etmektedir (Şekil 4.56). Trakya Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin Edirne ilinde bulunması nedeniyle kişi başına düşen hekim, diş doktoru ve yatak sayısı açısından Türkiye ortalamasından daha yüksektir (Türkiye İstatistik Kurumu arşivi, 2018).

Şekil 4.57. Trakya Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi (Orijinal, 2019)

4.4.6. Turizm

Edirne ili, coğrafi konumu ve sahip olduğu tarihi, kültürel ve doğal zenginlikleri ile Trakya Bölgesi'nin önemli bir turizm merkezidir. İlde doğa ve deniz turizminin yanı sıra kültür ve gastronomi alanlarında da önemli ve gittikçe yükselen bir turizm potansiyeli bulunmaktadır. 2007 yılında Türkiye Turizm Stratejisi “Marka Kentler” arasında yer alması, UNESCO tarafından koruma altına alınan somut ve soyut kültürel miraslarıyla marka değerini artırmış hem tarihi, turistik hem de gastronomik açıdan tercih edilen bir kent durumuna gelmiştir. Gönenç Güler (2018)'e göre Euromonitor International'ın, ‘Dünyanın en çok turist alan 100 şehri’ raporunda Türkiye’de 4 kentin içinde yer alması Edirne’yi uluslararası arenada önemli destinasyonlardan biri haline getirmiştir.

Başta kentin sahip olduğu en önemli kültürel varlığı ve imaj ögesi olan Selimiye Camii olmak üzere çok sayıda Osmanlı eserine ev sahipliği yapan Edirne, turizm açısından özellikle kültürel değerleriyle ön plana çıkmaktadır. 2010 yılında UNESCO Dünya Kültür Mirası listesine girmesiyle birlikte Selimiye Camii ve Külliyesi'nin uluslararası anlamda tanınırlığı sağlanmış ve kentin turizm potansiyeli de arttırmıştır (Şekil 4.57). Edirne, özellikle islam dini açısından önemli gün ve gecelerde başta Selimiye Camii olmak üzere Üç Şerefeli ve Eski Camii komşu ülkelerden ve yurtdışından birçok ziyaretçiye ev sahipliği yapmaktadır.

Şekil 4.58. Selimiye Camii (Orijinal, 2018)

Edirne'nin bir diğer önemli imaj öğelerinden ve kenti turizm anlamında canlandıran Osmanlı eseri Fatih Sultan Mehmet'in oğlu II. Bayezid tarafından yaptırılmış olan II. Bayezid Külliyesi Darüşşifası bünyesinde hayata geçirilen Sultan II. Bayezid Külliyesi Sağlık Müzesi'dir (Şekil 4.58). Müze, Trakya Üniversitesi'nin, kültürel miras ve korumacılık alanında gerçekleştirdiği en büyük projelerden biridir. Bu projeye, Osmanlı İmparatorluğu'nun ikinci başkenti olan Edirne'nin önemli bir eserinin yıkılıp gitmesi önlenmiş ve şehrin turizm hayatına önemli bir marka kazandırılmıştır. 1997 yılında müzeye dönüştürülen külliyenin darüşşifa bölümü, dünyanın en prestijli müzecilik ödüllerinden olan Avrupa Konseyi 2004 Yılı Avrupa Müze Ödülü'nü almıştır (Anonim 2019m). Müze, 2016 yılında UNESCO Dünya Geçici Miras Listesi'ne kabul edilmiştir ve 2016-2017 yılı Üniversite Müzeler Birliği üyeleri tarafından "Yılın Üniversite Müzesi" ödülüne layık görülmüştür. Her yıl yerli ve yabancı birçok turist ziyaret ettiği müze 2017 yılında yerli ve yabancı toplam 249.830 kişi tarafından ziyaret edilmiştir (Anonim, 2019n) Ayrıca müze farklı alanlarda sergiler, konserler ve uluslararası kongrelere de ev sahipliği yapmaktadır.

Şekil 4.59. Sultan II. Bayezid Külliyesi Sağlık Müzesi, Edirne (Orijinal, 2018)

Kentte yer alan diğer müzeler ise; Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, Türk İslam Eserleri Müzesi, Selimiye Vakıf Müzesi, Milli Mücadele ve Lozan Müzesi, İlhan Koman Resim ve Heykel Müzesi, Edirne Kent Müzesi ve Özel Osman İnci Müzesi'dir (Anonim, 2019o).

Edirne'nin doğal ve kültürel açıdan önemli destinasyonlarından biri de Karaağaç'tır. Karaağaç Seme, 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması'yla, savaş tazminatı olarak Türkiye'ye verilmiştir. 19. yy'da İstanbul-Avrupa demiryolunun Karaağaç'tan geçmesiyle, Edirne'nin eğlence ve gösteri dünyasının da merkezi haline gelmiştir, renkli ve canlı dokusundan dolayı da "Küçük Paris" adıyla anılmıştır (Erdoğan, 2001). 19. yy. sonu ve 20. yy. başlarından günümüze ulaşan en sağlam yapılar döneminin özelliklerini yansıtan konutlardır. Zamanında çoğunluğu gayrimüslimler için yapılmış bu konutlar daha çok istasyon çevresinde yer almaktadır. Karaağaç, bugün eski tarihi özellikleri olan bazı konutların restore edilmesi, Lozan Anıtı ve Müzesi ve Mimar Kemaleddin'in eseri olan ve Cumhuriyet Dönemi'ni yansıtan eski tren garı binası ile turizm açısından önemli bir destinasyondur (Şekil 4.59). Karaağaç, Lozan Anıtı'na giden cadde üzerinde birçok dinlenme alanlarının oluşturulması ve turizm amaçlı turların buraya yapılmasıyla canlılığını sürdürmektedir. Ayrıca Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin eski tren garı binasına taşınması Karaağaç'a kültürel ve sosyal ortamın farklılaşmasında katkı sunmuştur.

Şekil 4.60. Eski Tren Garı –Nostaljik Tren, Karaağaç (Orijinal, 2018)

Turizm açısından kent için önemli bir diğer kültürel miras da Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleridir (Şekil 4.60). Her yıl Temmuz ayının ilk haftasında düzenlenen UNESCO Dünya Kültür Mirası Temsili Listesi'nde yer alan Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali ulusal ve uluslararası ölçekte düzenlenen turizm etkinliklerinde önemli bir yer tutmaktadır.

Şekil 4.61. Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali (Anonim, 2018)

Kentin bir diğer turizm açısından önemli kültürel mirası olan Hıdırellez'in Roman kültüründeki yansıması olan Kakava Şenlikleri, her yıl 5-6 Mayıs tarihlerinde Sarayıçi bölgesinde yapılmaktadır. Kakava Şenlikleri sırasında bir çok ritüel de gerçekleştirilmektedir. 5 Mayıs günü Kakava ateşini yakılmakta, ateşin üzerinden atlanmaktadır. Ayrıca arınma ve baharın gelişini selamlama amaçlı 6 Mayıs sabahı saat 06.00'da Tunca Nehri'nin suyu ile yıkanılarak/nehire girerek sağlıklı olunacağı inanılmaktadır. Nehir kıyısında bulunan Fatih Köprüsü üzerinden dileklerin nehre atılması ve şafak vakti Baba Fingo'nun Tunca'dan çıkacağını beklemek, dans edilmesi gerçekleştirilen ritüeller arasındadır (Şekil 4.61). “Bahar Kutlaması: Hıdırellez”in UNESCO tarafından koruma altına alınmasıyla şenliklerin son yıllarda tanınırlığı artmış, şenliklere yurtiçi ve yurtdışında birçok ziyaretçi katılmaktadır.

Şekil 4.62. Kakava Şenlikleri ve Hıdırellez, Sarayıçi (Anonim, 2019g)

Edirne’de gelişmekte olan bir başka turizm türü de gastronomi turizmidir. Gastronomi turizminin kentte etkin hale gelmesinde başlıca Edirne’nin tava ciğer, badem ezmesi ve peynir gibi yerel özellik gösteren ayrıcalıklı ürünlere sahip olması rol oynamaktadır. Son zamanlarda kentte gastronomi ve kültür turizmi kapsamında birçok festival düzenlenmektedir. Bunlardan biri de oldukça yoğun ilgi gören ve 8.si düzenlenen Uluslararası Edirne Bando ve Ciğer Festivali’dir (Şekil 4.62). Festivalde Edirne tava ciğerinin ulusal ve uluslararası tanıtımı yapılmakta ve bu sayede kente birçok yerli ve yabancı turist çekilmektedir.

Şekil 4.63. 8. Uluslararası Edirne Bando ve Ciğer Festivali (Anonim, 2019p)

Edirne’de 2018 yılı Temmuz ayı içinde ilk defa gerçekleştirilmiş olan komşu ülkelerle işbirliği ve yeme içme turizmi canlandırılmasının hedeflendiği 1.Gastronomi Festivali düzenlenmiştir (Şekil 4.63). Festival, Interreg-IPA CBC Bulgaristan-Türkiye 2014-2020 programı çerçevesinde yürütülen Gurme ve Şarap Turizminin Bulgaristan ve Türkiye Sınır Ötesi Bölgesinde Geliştirilmesi ve Tanıtımı "TransGourmeTour" Projesi (Anonim, 2019p) kapsamında düzenlenmiştir. Ticaret ve Sanayi Odası (ETSO) ile Haskovo Ticaret ve Sanayi Odası ortaklığı ile yürütülen Projesi kapsamında tava ciğer, kavala kurabiyesi, badem ezmesi ve peynir gibi yöresel ürünlerin tanıtımı da yapılmıştır.

Şekil 4.64. 1.Gastronomi Festivali, Edirne (Anonim, 2019p)

2018 yılı içinde düzenlenen bir diğer festival ise Trakya Tarımsal Araştırma Müdürlüğü tarafından yürütülen çalışmalar sonucunda Edirne’de ve Trakya’da lavanta tarımını geliştirmeye yönelik olarak “Edirne Lavanta Tarla Günleri”dir (Anonim, 2019p). Festival, Edirne’de tarımsal çeşitliliği artırma, ekonomik, kültürel, gastronomi turizmine destek sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir (Şekil 4.64).

Şekil 4.65. Edirne Lavanta Tarla Günleri (Orijinal 2018)

Edirne bir sınır kenti olarak, Türkiye’nin Avrupa’ya açılan kapısı olması, turizm için ayrıca avantaj sağlamaktadır. 2018 yılında 3 milyon yabancı uyruklu ve 1,5 milyon Türkiye uyruklu yolcu (Çizelge 4.8) Edirne ili sınırları içindeki sınır kapılarından giriş-çıkış yapmışlardır (Türkiye İstatistik Kurumu arşivi, 2018).

Çizelge 4.8. Sınır kapılarından giriş-çıkış yapan yabancılar ve vatandaşların sayısı (TUİK, 2018)

		Çıkış kapılarının bağlı olduğu il ve ulaşım yoluna göre çıkış yapan yabancılar: Demiryolu	Çıkış kapılarının bağlı olduğu il ve ulaşım yoluna göre çıkış yapan vatandaşlar: Demiryolu	Giriş kapılarının bağlı olduğu il ve ulaşım yoluna göre giriş yapan yabancılar: Demiryolu	Giriş kapılarının bağlı olduğu il ve ulaşım yoluna göre giriş yapan vatandaşlar: Demiryolu	Giriş kapılarının bağlı olduğu il ve ulaşım yoluna göre giriş yapan vatandaşlar: Karayolu	Çıkış kapılarının bağlı olduğu il ve ulaşım yoluna göre çıkış yapan yabancılar: Karayolu	Giriş kapılarının bağlı olduğu il ve ulaşım yoluna göre giriş yapan yabancılar: Karayolu	Çıkış kapılarının bağlı olduğu il ve ulaşım yoluna göre çıkış yapan vatandaşlar: Karayolu
2017	Türkiye	9749	6318	9899	5557	4313789	8223895	8184185	4325449
	Edirne	9654	5437	9776	4913	1488461	3108281	3156063	1484847

Edirne’ye gelen yabancı turistler gezi, eğlence ve alışveriş amacıyla gelirken, yerli turistler daha çok dini ve kültürel faaliyetler, gezi ve yakınlarını ziyaret etmek amacıyla gelmektedir.

4.3. Kente Ait Doğal, Kültürel ve Sosyo – Ekonomik Verilerin Analiz Edilmesi

Kentin doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklerinin mevcut potansiyeller ve sorunlara göre analizi Çizelge 4.9’ da verilmiştir.

Çizelge 4.9. Kente ait doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik verilerin analizi

	Potansiyeller	Sorunlar
Doğal Özellikler	<ul style="list-style-type: none"> • Kentin coğrafi konumunun önemi • Sınır kenti olması • Tarihi kent merkezinden ve çevresinden geçen Meriç ve Tunca nehirlerinin varlığı • Flora ve faunada çeşitlilik sağlaması açısından farklı mevsimlerin yaşanabilmesine imkan tanıyan iklimsel özelliklere sahip olması • Nitelikli Doğal Koruma Alanı olan Kent Ormanı'nın (Söğütlük Ormanı) zengin flora ve faunaya sahip olması • Nitelikli Doğal Koruma Alanı olan Tavuk Ormanı'nın mevcut florasının zenginliği ve özellikle kuş türleri açısından önemli bir fauna oluşturması • Nitelikli Doğal Koruma Alanı olan Asker Söğütlüğü'nün varlığı • Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı olan Kırkpınar Er Meydanı'nın olduğu alanın varlığı • Mevcut zengin florası ile Trakya Üniversitesi Balkan Arboretumu'nun varlığı • Edirne'nin endemik türü olan <i>Bellevalia edirnensis</i> (Edirne Sümbülü)'nün varlığı • Kent merkezinde anıt ağaçların varlığı	<ul style="list-style-type: none"> • Tarihi kent merkezi ve yerleşim alanlarının çevresinde bulunan nehirlerin rekreasyonel faaliyetler için değerlendirilmemesi • Yerleşim alanlarına yakın çevresinde bulunan nehirlerin taşkına yol açması • Tavuk Ormanı'nın mevcut flora ve faunasının yakınında bulunan tesisler ve festival alanı nedeniyle tehdit altında olması • Kent Ormanı'nda gerçekleştirilen yoğun faaliyetler dolayısıyla flora ve faunanın tehdit altında olması • Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı olan Kırkpınar Er Meydanı Stadyumu'nun yer aldığı alanın tarihi doku ile uyumsuzluğu • Balkan Arboretumu'nun kentli tarafından tanınmaması • Anıt ağaçlara ilişkin envanter fişlerinin oluşturulmamış olması

	Potansiyeller	Sorunlar
Kültürel Özellikler	<ul style="list-style-type: none"> • Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ait anıtsal mimarlık örneklerine sahip olması • Edirne Sarayı'nın (Sarayı Cedid-i Amire) varlığı • Tarihsel süreçte farklı kültürel toplulukların yaşamış olduğu mahallelerin varlığı • Geleneksel konut mimarisini yansıtan sokak dokularının varlığı • Sivil mimarlık örneklerinin yoğun olduğu Kaleiçi ve Karaağaç kentsel dokuların varlığı • Osmanlı Dönemine ait sivil mimarlık örneklerinin yer aldığı Karanfiloğlu Caddesinde yer alan geleneksel konutlar • Kentte 19. ve 20. yüzyıllara ait geleneksel sivil mimari örneklerinin bulunması • Sivil mimarlık örneklerinin bulunduğu faaliyetlerin yoğun olduğu yayalaştırılmış olan Saraçlar ve Çilingirler Caddesindeki geleneksel konutların varlığı • Tarihi kent merkezinde yayalaştırılmış caddelere yer verilmiş olması • Roma yolu olan Via Militaris'in kentten geçiyor olması • Roma, Bizans ve Osmanlı Dönemi izleri taşıyan Makedonya Kulesi'nin varlığı • Tunca ve Meriç nehirleri üzerinde yer alan tarihi köprülerin varlığı • Selimiye Camii ve Külliyesi'nin UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesinde yer alması • UNESCO Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi'nde yer alan II. Bayezid Külliyesi'nin varlığı • 1828-1829, 1877-1878 Rus Harbi ve 1912-1913 Balkan Savaşlarında kullanılan tabyaların varlığı • Hıdırlık Tabyası ve Şükrüpaşa Tabyası'nın restorasyonlarının tamamlanmış olması 	<ul style="list-style-type: none"> • Roma, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ait mimari eserleri koruma zorluğu • Anıtsal mimarlık örneklerinde restorasyon çalışmalarının eksikliği • Kentte yer alan tescilli ve tescile değer yapıların belgeleme çalışmalarındaki yetersizlikler • Edirne Sarayı kazı çalışmalarının devam etmemesi ve bu alanın bakımsızlığı • Tarihsel süreçte farklı kültürel toplulukların yaşamış olduğu mahallelerin yerli halk tarafından terk edilmiş olması ile ortaya çıkan kimlik kaybı • Tarihi kent merkezinde yer alan dükkanların çoğunlukla zincir mağazalar tarafından kullanılmasıyla yerel esnafın bu alanlarda varlıklarını sürdüremez hale gelmesi • Tarihi kent merkezinde bulunan bazı anıt eserlerin (Eski Tahtakale Hamamı örneği gibi) veya sivil mimarlık örneklerinin yeniden işlev kazandırılmasıyla eserin özgün kimliğini yitirmesi • Geleneksel konut mimarisini yansıtan sokaklarda yeni yapılaşmalar ile tarihi dokunun bozulması • Kentte 19. ve 20. yüzyıllara ait geleneksel sivil mimari örneklerinin restorasyon çalışmalarının yetersiz olması • Kaleiçi ve Karaağaç bölgelerinde bulunan tescilli sivil mimari örneklerinin bazılarının yıkılmış olması • Roma dönemi izlerinin okunabileceği Makedonya Kulesi ve çevresinin bakımsızlığı • Kaleiçini oluşturan surların kazı çalışmalarının devam etmemesi • Tarihi kent merkezindeki trafik sıkışıklığı ve otopark sorunu • Tarihi kent merkezinde herkes için erişilebilirlik sorunları

	Potansiyeller	Sorunlar
Kültürel Özellikler	<ul style="list-style-type: none"> • Selimiye Camii'nin kentin birçok noktasından görünmesi ile oluşan kent silueti • Selimiye Camii, Üç Şerefeli Camii ve Eski Camii'nin birlikte oluşturduğu kent silueti • Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali ve Kakava Şenlikleri'nin UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesinde yer alması • Geleneksel el sanatlarının varlığı 	<ul style="list-style-type: none"> • Yayalaştırılmış caddelere günün birçok saatinde araçların giriş – çıkış yapması • Tabyaların kente sağladığı tarihi ve kültürel değer göz ardı edilmiş olması • UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'nde yer alan Selimiye Camii ve Külliyesi'nin alan yönetim planı çerçevesinde belirlenen eylemlerin gerçekleştirilmemiş olması ve 2011-2015 yılları için hazırlanmış olan yönetim planının yeniden hazırlanmaması • Kent silüetinin imar planlarında göz ardı edilmesiyle birlikte görünürlüğünün gün geçtikçe azalması • Tarihi kent merkezindeki açık ve yeşil alanların yeterli olmayışı • Tarihi kent merkezinde kamusal faaliyetlerin gerçekleştirileceği açık ve yeşil alanların bulunmaması • Tarihi dokunun görsel bütünlüğünü zedeleyen tabela, pano ve levhaların varlığı • Kent genelinde bisiklet yollarının devamlılığının sağlanamamış olması • Geleneksel el sanatlarının yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olması

	Potansiyeller	Sorunlar
Sosyo-ekonomik Özellikler	<ul style="list-style-type: none"> • Sınır kenti olması • Kentte genç nüfus (20-25 yaş) varlığı • Bölgede istihdam oranının Türkiye ortalamasının üzerinde olması • Trakya Üniversitesi'nin varlığı • Trakya Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin varlığı • Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından "Türkiye Turizm Strateji 2023" eylem planında kültür turizminin canlandırılacak marka kültür kentlerinden biri olması • Mevcut kültürel mirasın kültür turizmi potansiyeline sahip olması • UNESCO Dünya Miras Listesinde yer alan Selimiye Camii ve Külliyesi'nin yüksek turizm potansiyeli • Kentin inanç turizminin (Müslüman, Hıristiyan ve Musevilik) gerçekleştirilebileceği ibadet yapılarına sahip olması • Gastronomi turizmi için potansiyele sahip olması • Kentin doğa turizmi için potansiyel taşıması • Kente gelen yabancı turistlerin turizm ve ekonomik açıdan yüksek potansiyele sahip olması • Kırkpınar ve Kakava Şenliklerinin UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesinde yer alması • Kentte Bando ve Ciğer Festivali ve Lavanta Festivali gibi yeni festivallerin düzenleniyor olması • Geleneksel el sanatlarının varlığı 	<ul style="list-style-type: none"> • Trakya Üniversitesi'nin kentteki kültürel ve sosyo-ekonomik faaliyetler ile ilişkisinin zayıf olması • Hıristiyanlık ve Museviliğe ait ibadet yapılarının tanıtım eksikliği • Gastronomi turizmi için tanıtımların yetersiz olması • Kentte yeni düzenlenmeye başlayan Bando ve Ciğer Festivali ve Lavanta Festivallerinin tanınırlığının yetersiz olması • Kentin yüksek turizm potansiyelini karşılayacak altyapının eksikliği • Geleneksel el sanatlarının tanıtım eksikliği

4.6. Değerlendirme

Kente ait doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik verilerinin potansiyel ve sorunları doğrultusunda yapılan analizin değerlendirmesi;

- Hedeflerin belirlenmesi,
- Hedeflere yönelik stratejilerin ve eylemlerin belirlenmesi, olarak 2 aşamada gerçekleştirilmiştir.

4.6.1. Hedeflerin belirlenmesi

Kenttin potansiyellerinin ve sorunlarının, doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik başlıklar altında değerlendirildiği analiz sonrasında kent **doğal özelliklerine** ilişkin hedefler Çizelge 4.10' da verilmiştir.

Çizelge 4.10. Doğal özelliklere ilişkin hedefler

Potansiyeller	Sorunlar	Hedef
<ul style="list-style-type: none"> • Tarihi kent merkezinden ve çevresinden geçen Meriç ve Tunca nehirlerinin varlığı	<ul style="list-style-type: none"> • Tarihi kent merkezi ve yerleşim alanlarının çevresinde bulunan nehirlerin rekreasyonel faaliyetler için değerlendirilmemesi	Meriç ve Tunca Nehirlerinin ve sahillerinin potansiyellerinin ortaya konması
<ul style="list-style-type: none"> • Nitelikli Doğal Koruma Alanı olan Kent Ormanı'nın (Söğütlük Ormanı) zengin flora ve faunaya sahip olması	<ul style="list-style-type: none"> • Kent Ormanı'nda gerçekleştirilen yoğun faaliyetler dolayısıyla flora ve faunanın tehdit altında olması	Nitelikli Doğal Koruma Alanlarının doğal özelliklerinin korunması
<ul style="list-style-type: none"> • Nitelikli Doğal Koruma Alanı olan Tavuk Ormanı'nın mevcut florasının zenginliği ve özellikle kuş türleri açısından önemli bir fauna oluşturması	<ul style="list-style-type: none"> • Tavuk Ormanı'nın mevcut flora ve faunasının yakınında bulunan tesisler ve festival alanı nedeniyle tehdit altında olması	
<ul style="list-style-type: none"> • Nitelikli Doğal Koruma Alanı olan Asker Söğütlüğü'nün varlığı		
<ul style="list-style-type: none"> • Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı olan Kırkpınar Er Meydanı'nın olduğu alanın varlığı	<ul style="list-style-type: none"> • Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı olan Kırkpınar Er Meydanı Stadyumu'nun yer aldığı alanın tarihi doku ile uyumsuzluğu	Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanının doğal özelliklerinin korunması

Potansiyeller	Sorunlar	Hedef
<ul style="list-style-type: none"> Mevcut zengin florası ile Trakya Üniversitesi Balkan Arboretumu'nun varlığı 	<ul style="list-style-type: none"> Balkan Arboretumu'nun kentli tarafından tanınmaması 	Balkan Arboretumu'nun sürdürülebilirliğinin sağlanması ve geliştirilmesi
<ul style="list-style-type: none"> Edirne'nin endemik türü olan <i>Bellevalia edirnensis</i> (Edirne Sümbülü)'nün varlığı 		Kente kimlik kazandıran ve doğal olarak yetişen bitkisel öğelerin tespit edilmesi ve korunması
<ul style="list-style-type: none"> Kent merkezinde anıt ağaçların varlığı 	<ul style="list-style-type: none"> Anıt ağaçlara ilişkin envanter fişlerinin oluşturulmamış olması 	

Analizler sonrasında kentin **kültürel özelliklerine** ilişkin hedefler Çizelge 4.11'de verilmiştir.

Çizelge 4.11. Kültürel özelliklere ilişkin hedefler

Potansiyeller	Sorunlar	Hedef
<ul style="list-style-type: none"> Tarihsel süreçte farklı kültürel toplulukların yaşamış olduğu mahallelerin varlığı 	<ul style="list-style-type: none"> Tarihsel süreçte farklı kültürel toplulukların yaşamış olduğu mahallelerin yerli halk tarafından terk edilmiş olması ile ortaya çıkan kimlik kaybı 	Kent kimliğinin korunması ve geliştirilmesi
<ul style="list-style-type: none"> Geleneksel konut mimarisini yansıtan sokak dokularının varlığı 	<ul style="list-style-type: none"> Geleneksel konut mimarisini yansıtan sokaklarda yeni yapılaşmalar ile tarihi dokunun bozulması Tarihi kent merkezinde yer alan sokaklarda yer alan dükkanların çoğunlukla zincir mağazalar tarafından kullanılmasıyla yerel esnafın bu alanlarda varlıklarını sürdüremez hale gelmesi 	
	<ul style="list-style-type: none"> Tarihi kent merkezinde bulunan bazı anıt eserlerin yeniden işlev kazandırılmasıyla eserin kültürel karakterine uygunsuzluk ve kimlik kaybına neden olması 	

Potansiyeller	Sorunlar	Hedef
	<ul style="list-style-type: none"> Kentte yer alan tescilli ve tescile değer yapıların belgeleme çalışmalarındaki yetersizlikler 	<p>Koruma çalışmaları için veri tabanı oluşturması için belgeleme çalışmalarının ve anıtsal yapılar ile sivil mimarlık örneklerinde restorasyon ve cephe çalışmalarının gerçekleştirilmesi</p>
<ul style="list-style-type: none"> Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerine ait anıtsal mimarlık örneklerine sahip olması 	<ul style="list-style-type: none"> Anıtsal mimarlık örneklerinde restorasyon eksikliği 	
<ul style="list-style-type: none"> Kentte 19. ve 20. yüzyıllara ait geleneksel sivil mimari örneklerinin bulunması 	<ul style="list-style-type: none"> Kentte 19. ve 20. yüzyıllara ait geleneksel sivil mimari örneklerinin restorasyonlarının yetersiz olması 	
<ul style="list-style-type: none"> Osmanlı Dönemine ait sivil mimarlık örneklerinin yer aldığı Karanfiloğlu Caddesinin varlığı 		
<ul style="list-style-type: none"> Sivil mimarlık örneklerinin yoğun olduğu Kaleiçi ve Karaağaç kentsel dokularının varlığı 	<ul style="list-style-type: none"> Kaleiçi ve Karaağaç bölgelerinde bulunan tescilli sivil mimari örneklerinin bazılarının yıkılmış olması 	
<ul style="list-style-type: none"> Sivil mimarlık örneklerinin bulunduğu faaliyetlerin yoğun olduğu yayalaştırılmış olan Saraçlar ve Çilingirler Caddesindeki geleneksel konutların varlığı 		
<ul style="list-style-type: none"> Edirne Sarayı'nın varlığı 	<ul style="list-style-type: none"> Edirne Sarayı kazı çalışmalarının devam etmemesi ve bu alanın bakımsızlığı 	<p>Kentin sahip olduğu arkeolojik mirasın korunması, yaşatılması ve değerlendirilmesi</p>
<ul style="list-style-type: none"> Roma Dönemi'nden bugüne ulaşan arkeolojik sit alanının tarihi kent merkezinde yer alması 	<ul style="list-style-type: none"> Roma dönemi izlerinin okunabileceği Makedonya Kulesi ve çevresinin bakımsızlığı 	
	<ul style="list-style-type: none"> Kaleiçini oluşturan surların kazı çalışmalarının devam etmemesi 	
<ul style="list-style-type: none"> Roma yolu olan Via Militaris'in kentten geçiyor olması 		
<ul style="list-style-type: none"> Tarihi kent merkezinde yayalaştırılmış caddelere yer verilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Yayalaştırılmış cadelere günün birçok saatinde araçların giriyor olması 	<p>Kentsel ulaşım sisteminin yaya ve bisiklet odaklı planlanması</p>
	<ul style="list-style-type: none"> Tarihi kent merkezindeki trafik sıkışıklığı ve otopark sorunu 	
	<ul style="list-style-type: none"> Tarihi kent merkezinde herkes için erişilebilirlik sorunları Kent genelinde bisiklet yollarının devamlılığının sağlanamamış olması 	

Potansiyeller	Sorunlar	Hedef
<ul style="list-style-type: none"> Selimiye Camii ve Külliyesi'nin UNESCO Dünya Mirası Listesinde yer alması 	<ul style="list-style-type: none"> UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'nde yer alan Selimiye Camii ve Külliyesi'nin alan yönetim planı çerçevesinde belirlenen eylemlerin gerçekleştirilmemiş olması ve 2011-2015 yılları için hazırlanmış olan yönetim planının yeniden hazırlanmaması 	<p>Tarihi çevrenin bütüncül olarak sürdürülebilir bir yaklaşımla korunması ve yaşatılması</p>
<ul style="list-style-type: none"> UNESCO Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi'nde yer alan II. Bayezid Külliyesinin varlığı 		
	<ul style="list-style-type: none"> Tarihi dokunun görsel bütünlüğünü zedeleyen tabela, pano ve levhalar 	
	<ul style="list-style-type: none"> Tarihi kent merkezindeki açık ve yeşil alanların yeterli olmayışı Tarihi kent merkezinde kamusal faaliyetlerin gerçekleştirileceği açık ve yeşil alanların bulunmaması 	<p>Kentlinin fiziksel ve psikolojik gereksinimlerini karşılayabileceği açık ve yeşil alanlar oluşturulması ve mevcut alanların niteliğinin artırılması</p>
<ul style="list-style-type: none"> Rus Harbi ve Balkan Savaşlarında kullanılan tabyaların varlığı Hıdırlık Tabyası ve Şükrüpaşa Tabyası'nın restorasyonlarının tamamlanmış olması 	<ul style="list-style-type: none"> Tabyaların kente sağladığı tarihi ve kültürel değer göz ardı edilmiş olması 	<p>Kente tarihi ve kültürel değer katan askeri yapı örneklerinden tabyaların korunması ve yeniden canlandırılması</p>
<ul style="list-style-type: none"> Selimiye Camii'nin kentin birçok noktasından görünmesi ile oluşan kent silueti Selimiye Camii, Üç Şerefeli Camii ve Eski Camii'nin oluşturduğu kent silueti 	<ul style="list-style-type: none"> Kent silüetinin imar planlarında göz ardı edilmesiyle birlikte görünürlüğünün gün geçtikçe azalması 	<p>Kent silüetinin korunması</p>
<ul style="list-style-type: none"> Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali ve Kakava Şenlikleri'nin UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi'nde yer alması 		<p>Soyut kültürel mirasın tespiti, korunması ve gelecek nesillere aktarılması</p>
<ul style="list-style-type: none"> Geleneksel el sanatlarının varlığı 	<ul style="list-style-type: none"> Geleneksel el sanatlarının yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olması 	

Analizler sonrasında kentin sosyo-ekonomik özelliklerine ilişkin hedefler Çizelge 4.12’de verilmiştir.

Çizelge 4.12. Sosyo-ekonomik özelliklere ilişkin hedefler

Potansiyeller	Sorunlar	Hedef
<ul style="list-style-type: none"> Kentin kültür turizmi olarak inanç turizminin gerçekleştirilebileceği ibadet yapılarına sahip olması 	<ul style="list-style-type: none"> Hıristiyanlık ve Museviliğe ait ibadet yapılarının tanıtım eksikliği 	Kentin inanç turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi
<ul style="list-style-type: none"> Gastronomi turizmi için potansiyele sahip olması 	<ul style="list-style-type: none"> Gastronomi turizmi için tanıtımların yetersiz olması 	Kentin gastronomi turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi ve yerel mutfak kültürünün tanıtılması
<ul style="list-style-type: none"> Mevcut kültürel mirasın kültür turizmi potansiyeline sahip olması Kente gelen yabancı turistlerin turizm ve ekonomik açıdan yüksek potansiyele sahip olması Sınır kenti olması Kentin doğa turizmi için potansiyeller taşıması 		Turizm faaliyetlerinin arttırılması ve alternatif turizm güzergahlarının oluşturulması
<ul style="list-style-type: none"> Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından “Türkiye Turizm Strateji 2023” eylem planında kültür turizminin canlandırılacak marka kültür kentlerinden biri olması 		Farkındalık faaliyetlerinin arttırılması
<ul style="list-style-type: none"> Kırkpınar ve Kakava Şenliklerinin UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesinde yer alması 		Kırkpınar Festivali ve Kakava Şenliklerinin tanıtımlarının yapılması
<ul style="list-style-type: none"> Kentte Bando ve Ciğer Festivali ve Lavanta Festivali gibi yeni festivallerin düzenleniyor olması 	<ul style="list-style-type: none"> Kentte yeni düzenlenmeye başlayan festivallerin tanınırlığının sağlanamaması 	Bando ve Ciğer Festivali ve Lavanta Festivali’nin tanınırlığının sağlanması
<ul style="list-style-type: none"> Geleneksel el sanatlarının varlığı 	<ul style="list-style-type: none"> Geleneksel el sanatlarının tanıtım eksikliği 	Geleneksel el sanatlarının tanıtılması, yaşatılması
<ul style="list-style-type: none"> Kentin yüksek turizm potansiyeline sahip olması 	<ul style="list-style-type: none"> Kentin yüksek turizm potansiyelini karşılayacak altyapının eksikliği 	Altyapının iyileştirilmesi

4.6.2. Hedeflere Yönelik Strateji ve Eylemlerin Belirlenmesi

Hedeflerin küçük parçalara ayrılarak daha kolay gerçekleşmesini sağlamak için stratejiler ve eylemler belirlenmiştir. Hedeflere yönelik stratejiler ve eylemler belirlenirken, kent için yeni dönem gelişmelerine adapte olacak şekilde, rekabet avantajı ve farkındalık sağlayacak, fırsatlar yaratan özellikte olmalarına dikkat edilmiştir.

4.6.3. Eylemlerin Önceliklendirilmesi

Edirne kentinin tarihi kentsel peyzajlar kapsamında doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklere ilişkin hazırlanan eylem planlarında, eylemlerin önceliklendirilebilmesi için uzman görüşlerinden faydalanılmıştır. Uzman seçimi yapılırken uzmanların çalışma konularının araştırma konusu ile doğrudan ilişkili olma durumu göz önünde bulundurulmuştur.

Uzman görüşmeleri sırasında uzmanlardan eylemlerin önceliklendirilebilmesi için eylemleri 1 ile 5 arasında puanlamaları istenmiştir. Her eylem için 3 uzman ve araştırmacı tarafından puanlar verilmiştir. Doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklere ilişkin hazırlanan eylem planlarında belirlenen eylemlerin tamamı göz önünde bulundurularak alınan en yüksek puanın 20 ve en düşük puanın ise 11 olduğu tespit edilmiştir. En yüksek puan ve en düşük puan arasındaki farkın 3'e bölünmesiyle değer aralığı belirlenmiştir.

Eylemlerin önceliklendirilmesine ilişkin; kısa, orta ve uzun vadede yapılacak olan eylemler için değer aralıklarına göre puan sıralaması Çizelge 4.13' de verilmiştir.

Çizelge 4.13. Eylemlerin önceliklendirilmesine yönelik puan değerleri

Değer aralıkları	Önceliklendirme
20 – 17 arası	Kısa vadede yapılması gereken eylemler
16 – 14 arası	Orta vadede yapılması gereken eylemler
13 – 11 arası	Uzun vadede yapılması gereken eylemler

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Teknolojik gelişmeler, küreselleşme ve kontrolsüz kentleşme ile bugün kentler sürekli değişim ve dönüşüm içindedir. Bu değişim ve dönüşüm gerçekleşirken kentler sahip olduğu doğal ve kültürel değerlerini yani tarihi kentsel peyzajlarını kaybetme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bir kentin doğal ve kültürel özelliklerinin tarihsel süreç içindeki değişimini yansıtan ve kentin kimliğinin oluşumunda önemli rol oynayan tarihi kentsel peyzajların korunması geleceğe dönük yapılan planların gerçekleştirilebilmesi ile sağlanabilecektir.

Yıllar boyunca kentler için çeşitli imar planları, koruma amaçlı imar planları ve çeşitli mekânsal planlar yapılmaktadır. Ancak bu planlarda belirli amaçlar/hedefler gösterilmiş, hedeflere ulaşmak bağlamında izlenecek strateji ve eylemlere açıklık getirilememiştir. Bu yönelimin değişmesi ile planlamada “sonuç” lar kadar “süreç” lerin de vurgulanması gittikçe önem kazanmıştır. Bu bağlamda belirlenen hedeflere nasıl ulaşılacağını, öncelikle işe nereden başlanacağını, yapılacak işlerden kimlerin sorumlu olduğunun belirtildiği eylem planlarının geliştirilmesi önemli bir gereklilik haline gelmiştir.

Kentlerin potansiyellerini kullanmada ve sorun alanlarına çözüm üretmede etkin bir araç olan eylem planları kentin geleceğine yönelik yapılan planlardır. Özellikle tarihi kentler gibi farklı dinamiklere sahip alanlarda eylem planlarının hazırlanması bu alanların tüm özelliklerinin değerlendirilmesi bakımından önem taşımaktadır. Her kentin kendine özgü doğal, tarihi ve kültürel özellikleri vardır ve bu özellikleri ile var olmaktadır. Bir kent için hazırlanmış olan eylem planının başka bir kente uygulanması da imkansızdır. Çünkü tarihi kentler için eylem planı hazırlanırken mekânın ruhu oldukça önemlidir. Dolayısıyla tarihi bir kentin geleceğe yönelik kararları, kentin tüm değerlerinin analiz edilmesiyle ortaya konarak potansiyel ve sorunlarına ilişkin hazırlanan eylem planları ile başarıya ulaşabilmektedir.

Araştırma alanı olarak seçilen Edirne önemli kültürel miraslara sahip, kültürel peyzaj sınıflamalarından arkeolojik ve tarihi özellikteki kentsel kültürel peyzaj alanlarına örnek bir kenttir. Bu bağlamda araştırmada Edirne kenti için tarihi kentsel peyzajlar kapsamından kentin doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklerine ilişkin 3 farklı eylem planı hazırlanmıştır.

Doğal özellikler kentin nasıl bir coğrafyada olduğunu, hangi habitatlara sahip olduğunu tanımlamakta ve kültürel değerlerle entegre olarak kentin kimliğini ortaya koymaktadır. Tarihi

kentsel peyzajların somut değerlerinden olan doğal çevreye ait bileşenleri içeren doğal özellikler başlığı altında hazırlanmış olan eylem planı Çizelge 5.1’de verilmiştir.

Çizelge 5.1. Doğal özelliklere ilişkin eylem planı

A.Doğal Özellikler			
		Süresi	Sorumlu kuruluş
Hedef A.1. Meriç ve Tunca Nehirlerinin ve sahillerinin potansiyellerinin ortaya konması			
Strateji A.1.1. Nehirlerin etkin biçimde kullanılması	Eylem A.1.1.1. Nehirlerin ve sahillerinin rekreasyonel faaliyetler için kullanılması	Kısa	Edirne Belediyesi Edirne Kent Konseyi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Hedef A.2. Nitelikli Doğal Koruma Alanlarının doğal özelliklerinin korunması			
Strateji A.2.1. Tavuk Ormanı’nın sürdürülebilir şekilde korunması	Eylem A.2.1.1. Tavuk Ormanı içinde yer alan iki tesisin alan dışına taşınması	Orta	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
	Eylem A.2.1.2. Tavuk Ormanı içinde flora ve faunaya zarar veren faaliyetlerin (düğün, kutlama vb.) yasaklanması	Kısa	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Edirne Belediyesi
	Eylem A.2.1.3. Koruma alanı sınırlarının tanımlı hale getirilmesi	Kısa	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Edirne Belediyesi
	Eylem A.2.1.4. Koruma alanı içinde peyzaj düzenlemeleri yapılarak, günübirlik rekreasyonel faaliyetlere (dinlenme alanı, yürüyüş yolu vb.) olanak sağlayacak mekanlar yaratılması	Kısa	Edirne Belediyesi Kalkınma Ajansı
	Eylem A. 2.1.5. Tavuk Ormanı’nın korunmasını sağlamak amacıyla, her türlü bilgi verici uyarı levhalarının konulması	Kısa	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
	Eylem A.2.1.6. Alan içinde yer alan bitkilere yönelik envanter çalışması yapılması	Kısa	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Trakya Üniversitesi
	Eylem A.2.1.7. Tavuk Ormanı’nda yuvalanan ve kuluçkaya yatan kuş türleri için kuş gözlemciliğine olanak sağlayan alanlar yaratılması	Kısa	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Trakya Üniversitesi
Strateji A.2.2. Söğütlük Ormanı’nın sürdürülebilir şekilde korunması	Eylem A.2.2.1. Alan içinde yer alan tesislerin alan dışına taşınması	Orta	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
	Eylem A.2.2.2. Söğütlük Ormanı içindeki tesiste gerçekleşen flora ve faunaya zarar veren faaliyetlerin (düğün, kutlama vb.) yasaklanması	Kısa	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
	Eylem A.2.2.3. Koruma alanı sınırlarının tanımlı hale getirilmesi	Kısa	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
	Eylem A.2.2.4. Söğütlük Ormanı’nın varlığının sürdürülebilmesi için mesire alanı içinde gerçekleştirilen piknik faaliyetlerinde ateş kullanımının kontrol altına alınmış belirli bir alanda gerçekleştirilmesinin sağlanması	Kısa	Edirne Belediyesi

	Eylem A.2.2.5. Söğütlük Ormanı’nda bulunan fauna varlığının korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanması için faunaya yönelik çeşitli barınma mekanlarının yaratılması	Orta	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tarım ve Orman Bakanlığı Edirne Belediyesi
	Eylem A.2.2.6. Alan içinde yer alan bitkilere yönelik envanter çalışması yapılması	Kısa	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Trakya Üniversitesi
	Eylem A.2.2.7. Söğütlük Ormanı içinde yer alan yürüyüş parkuru üzerindeki doğal bitki türleri için “bitki tanıtım levhaları” düzenlenerek farkındalık yaratılması ve doğa koruma bilincinin artırılması	Kısa	Edirne Belediyesi Trakya Üniversitesi
	Eylem A.2.2.8. Alan içinde kullanılan otoparkın zemin döşemesinin alanın doğal özelliğini bozmayacak şekilde ekolojik çözümlerle yeniden düzenlenmesi	Kısa	Edirne Belediyesi
	Eylem A. 2.1.9. Söğütlük Ormanı’nın korunmasını sağlamak amacıyla, her türlü bilgi verici uyarı levhalarının konulması ve bu donatıların malzeme seçiminin alanın doğal özellikleri ile uyumlu olması	Kısa	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Edirne Belediyesi
Strateji A.2.3. Asker Söğütlüğü’nün sürdürülebilir şekilde korunması	Eylem A.2.3.1. Asker Söğütlüğü’nün içinde yer alan bitkilere yönelik envanter çalışması yapılması	Kısa	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Trakya Üniversitesi
Hedef A. 3. Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanının doğal özelliklerinin korunması			
Strateji A.3.1. Tavuk Ormanı’nın Kırkpınar Er Meydanı Stadyumu’nun bulunduğu alanın sürdürülebilir şekilde korunması	Eylem A.3.1.1. Kırkpınar Er Meydanı Stadyumu’nun alanın tarihi dokusuna uygun ve ihtiyaçlara cevap verecek şekilde iyileştirilmesi	Kısa	Edirne Belediyesi
	Eylem A.3.1.2. Alan içinde kullanılan otoparkın zemin döşemesinin alanın doğal özelliğini bozmayacak şekilde ekolojik çözümlerle yeniden düzenlenmesi	Orta	Edirne Belediyesi
	Eylem A.3.1.3. Alanda yer alan stand, bilgilendirme levhası, çevreleme elemanı, oturma elemanı gibi donatıların tarihi doku ile uygun olacak şekilde yeniden düzenlenmesi	Kısa	Edirne Belediyesi Trakya Üniversitesi
	Eylem A.3.1.4. Alanın peyzaj düzenlemesinin yapılması ve gününbirlik kullanım ve festival zamanları için tarihi doku ile uyumlu ve ekolojik çözümlerle ihtiyaçları karşılayıcı mekanların oluşturulması	Kısa	Edirne Belediyesi Trakya Üniversitesi

Hedef A.4. Balkan Arboretumu'nun sürdürülebilirliğinin sağlanarak korunması ve geliştirilmesi			
Strateji A.4.1. Arboretum alanının bitkisel ve yapısal özelliklerinin geliştirilmesi	Eylem A.4.1.1. Alanın ihtiyaçları doğrultusunda yapısal kullanım alanları yaratılması (Sergi salonu, herbaryum, dinlenme alanı, seralar)	Kısa	Trakya Üniversitesi
	Eylem A.4.1.2. Arboretum alanı yapısal ve bitkisel uygulama projelerinin çizilmesi	Kısa	Trakya Üniversitesi
	Eylem A.4.1.3. Arboretum alanının bitki çeşitliliğinin artırılması	Kısa	Trakya Üniversitesi
	Eylem A.4.1.4. Arboretum alanı içinden geçen Güllapoğlu Deresi içinde su kıyısı bitkilerine yer verilmesi	Orta	Trakya Üniversitesi
	Eylem A.4.1.5. Arboretum alanının su varlığı ve bitkisel zenginliği göz önünde bulundurularak rekreasyonel faaliyetler için alanlar yaratılması	Orta	Trakya Üniversitesi
Hedef A. 5. Kente kimlik kazandıran ve doğal olarak yetişen bitkisel öğelerin tespit edilmesi ve korunması			
Strateji A.5.1. <i>Bellevalia edirnenensis</i> (Edirne Sümbülü)'nün korunması	Eylem A. 5.1.1. Dünya'da soyu tükenme tehlikesi had safhada olan (CR) kategorisinde yer alan <i>Bellevalia edirnenensis</i> (Edirne Sümbülü)'nün yayılış alanlarının tespit edilerek koruma bölgelerinin oluşturulması	Kısa	Tarım ve Orman Bakanlığı Trakya Üniversitesi
	Eylem A.5.1.2. <i>Bellevalia edirnenensis</i> 'in çoğaltılması ve süs bitkisi olarak kullanılabilmesi için akademik çalışmaların devamlılığının sağlanması	Kısa	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Trakya Üniversitesi
Strateji A.5.2. Kentte yer alan anıt ağaçların korunması	Eylem A.5.2.1. Anıt ağaçların boy, gövde çapı, tepe çapı, yaş özelliklerinin belirlenerek envanter fişlerinin hazırlanması	Kısa	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
	Eylem A.5.2.2. Anıt ağaçların boyutsal özellikleri dışında kültürel özelliklerinin (yöre tarihinde, mistik kültüründe ve folklorunda özel yeri olan ağaçlar) belirlenmesi	Kısa	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
	Eylem A.5.2.3. Kent genelinde tescile değer anıt ağaçların tespitinin yapılması	Kısa	Çevre Şehircilik Bakanlığı Trakya Üniversitesi
	Eylem A.5.2.4. Mevcut anıt ağaçların yıllık bakımlarının yapılması	Kısa	Edirne Belediyesi

Doğal özelliklere ilişkin hazırlanan eylem planında çoğunlukla kısa vadede yapılması gereken eylemler olduğu görülmektedir. Araştırmanın analiz bölümünde kentte yer alan nehirlerde taşkın sorunu olduğu belirtilmiş ancak öneri getirilmemiştir. Kenti etkileyen bu duruma uluslararası düzeyde havza planlaması ile çözüm üretilebileceği düşünülmektedir.

Uzmanlar tarafından yapılan puanlama sonucuna göre kentin doğal özelliklerine ilişkin hazırlanan eylem planında en yüksek puan alan strateji ve bu kapsamdaki eylemlerden en düşük puana doğru incelendiğinde;

Tunca ve Meriç Nehirlerinin ve sahillerinin etkin biçimde kullanılması tüm uzmanlar tarafından tam puan almasıyla ilk olarak ele alınması gereken konu olduğu görülmektedir. Kent için önemli bir rekreasyonel potansiyele sahip olan nehir kıyıları bugün herhangi bir peyzaj tasarımının yapılmamış olması nedeniyle kullanılmayan atıl mekanlar halindedir.

Kentteki anıt ağaçlara ait envanter fişlerinin olmaması ve bu konuda herhangi bir çalışma yapılmamış olması dolayısıyla bu strateji doğal özellikler kapsamında puanlama sonuçlarına göre ikinci sırada ele alınması gereken konu olarak görülmektedir.

Edirne'nin endemik türü Dünya'da soyu tükenme tehlikesi had safhada olan (CR) kategorisinde yer alan *Bellevalia edirnensis* (Edirne Sümbülü)'nün korunması, araştırılması ve gözlemlenmesi bir sonraki önemli stratejidir.

Doğal sit alanlarından olan Tavuk Ormanı, Söğütlük Ormanı ve Asker Söğütlüğü'nün korunmasının sürdürülebilirliğinin sağlanması gibi stratejiler birbirine yakın puanlar almış olup, sonraki stratejik adımı oluşturmaktadır.

Yapılan puanlama sonuçlarına göre festivallerin düzenlendiği Tavuk Ormanı'nın Kırkpınar Er Meydanı Stadyumu'nun bulunduğu alanın sürdürülebilir şekilde korunması bir sonraki öncelikli stratejidir. Bu alanda yer alan tarihi doku ile uyumsuz stadyum binası alanın tarihi dokusunu zedelemekte, festival zamanlarında alandaki altyapı eksiklikleri, mevcut tesislerin yetersizliği, alanın hem doğal, hem tarihi sit kapsamında olması gibi fonksiyonların uygunsuzluğu alanın başlıca sorunları arasında yer almaktadır.

Trakya Üniversitesi Balkan Yerleşkesi içinde yer alan Balkon Arboretumu'nda doğal bitki örtüsünün sergilenmesi dışında bugün hiçbir çalışmanın yapılmamış olması ve alanın yeterince tanıtılmaması dolayısıyla en düşük puanı alan strateji olarak görülmektedir.

Kültürel özellikler kentin yerleşim alanları dokusunu, sahip olduğu anıtsal yapılar ve sivil mimarlık örneklerini, koruma alanları ve soyut kültürel mirasını tanımlamakta ve kent kimliğinin ayrıcalıklı özelliklerini ortaya koymaktadır. Tarihi kentsel peyzajların somut değerlerinden kültürel çevreye ait bileşenleri ile soyut kültürel mirasını içeren kültürel özelliklere ilişkin hazırlanan eylem planı Çizelge 5.2.'de verilmiştir.

Çizelge 5.2. Kültürel özelliklere ilişkin eylem planı

B. Kültürel Özellikler			
		Süresi	Sorumlu kuruluş
Hedef B.1. Kent kimliğinin korunması ve geliştirilmesi			
Strateji B.1.1. Tarihi kent merkezinde ticaret fonksiyonunun devamlılığının sağlanması	Eylem B.1.1.1. Tarihi kent merkezinin kimliği ile uygun olan ticari faaliyetlerin sürdürülmesinin sağlanması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi
	Eylem B.1.1.2. Geçmişten bugüne önemini ve yerini kaybetmiş meslek gruplarına atıfta bulunan mağazaların yer almasının sağlanması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi
	Eylem B.1.1.3. Tarihi kent merkezinin kimliği ile uygun olmayan ticari faaliyetlerin alan dışına çıkarılmasının sağlanması	Orta	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi
Strateji B.1.2. Tarihi kent merkezinde geleneksel esnafın varlığını sürdürmesine teşvik edilmesi	Eylem B.1.2.1. Zincir mağazalara karşı geleneksel esnafın çeşitli ödüllendirmeler ve kamu desteği ile kent merkezinde yer almalarının sağlanması	Kısa	Edirne Belediyesi
	Eylem B.1.2.2. Tarihi kent merkezinde yer alan ticari yapıların öncelikle geleneksel esnafın kullanımına sunulması	Orta	Edirne Belediyesi
Strateji B.1.3. Geçmişte tarihi kent merkezinde yaşayan yerli halkın bugün yeni yerleşim bölgelerinde yaşamayı tercih etmesi ile oluşan kimlik kaybının önlenmesi	Eylem B.1.3.1. Tarihi kent merkezinde yer alan tescilli konutların restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilebilmesi için mevzuattan kaynaklanan zorluklara karşı kullanıcılar için kolaylık sağlanarak, kullanıcıların bu yapılarda yaşamlarını sürdürmesinin sağlanması	Kısa	Edirne Belediyesi
	Eylem B.1.3.2. Sivil mimarlık örneklerinin yoğun olarak yer aldığı Kaleiçi'ni oluşturan Dilaverbey ve Mithatpaşa Mahalleleri ve Karaağaç Mahallesi'nde yerli halkın evlerinin restorasyon çalışmaları için kamu desteği sağlanması	Kısa	Edirne Belediyesi
	Eylem B.1.3.3. Öncelikle yıkılmak üzere olan; sonrasında yıkılmış ve atıl durumda olan konutların restorasyon veya rehabilitasyon çalışmalarının yapılarak cazip hale getirilmesi ve teşvik programları oluşturulması	Kısa	Edirne Belediyesi TMMOB Mimarlar Odası Edirne Temsilciliği
	Eylem B.1.3.4. Tarihi kent merkezinde yer alan tescilli yapıların tarihi kimlikle uygun ticari yapılar (butik otel, geleneksel eşya, geleneksel el sanatları, geleneksel mutfak) olarak kullanılmasının teşvik edilmesi	Kısa	Edirne Belediyesi

Hedef B.2. Koruma çalışmaları için veri tabanı oluşturması adına belgeleme çalışmalarının ve anıtsal yapılar ile sivil mimarlık örneklerinde restorasyon ve cephe çalışmalarının gerçekleştirilmesi			
Strateji B.2.1. Kent için veri tabanı oluşturmak için belgeleme çalışmalarının gerçekleştirilmesi	Eylem B.2.1.1. Tescilli ve tescile değer tüm yapılar ve çevrelerinin rölöve, fotogrametri, lazer tarama vb. yöntemler kullanılarak belgelenmesinin sağlanması ile kültür envanteri oluşturulması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı
	Eylem B.2.1.2. Belgeleme çalışmalarının sistematik periyotlarla güncellenebilir ve erişilebilir olması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı
Strateji B.2.2. Kentsel sit alanları içinde yer alan sivil mimarlık örneklerinin ve anıtsal yapıların restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	Eylem B.2.2.1. Kaleiçi bölgesinde restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Kalkınma Ajansı
	Eylem B.2.2.2. Karaağaç bölgesinde restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	Orta	Kültür ve Turizm Bakanlığı Kalkınma Ajansı
	Eylem B.2.2.3. Tescilli anıtsal mimarlık örneklerinin restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Kalkınma Ajansı
	Eylem B. 2.2.4. Osmanlı Dönemi'nin organik sokak dokusunu ve sivil mimarisini yansıtan özellikteki Karanfiloğlu Caddesi'nde yer alan sivil mimarlık örneklerinin restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Kalkınma Ajansı
Strateji B.2.3. Kentin tarihi izlerin okunabileceği önemli cadde/sokaklarda cephe çalışmalarının gerçekleştirilmesi	Eylem B.2.3.1. Kentin yayalaştırılmış caddelerinden biri olan ticari faaliyetlerin yoğun izlendiği Saraçlar Caddesi'nde tarihi doku ile uyumsuzluk gösteren cephelerin düzenlenmesi, uygunsuz eklentilerin kaldırılması	Kısa	Edirne Belediyesi
	Eylem B.2.3.2. Tarihi kent merkezinde yer alan ticari faaliyetlerin yoğun izlendiği yayalaştırılmış caddelerden olan Çilingirler Caddesi'nin tarihi doku ile uyumsuzluk gösteren cephelerin düzenlenmesi, uygunsuz eklentilerin kaldırılması	Uzun	Edirne Belediyesi
Strateji B.2.4. Anıtsal ve sivil mimarlık örneklerinin uluslararası düzeyde kabul görmüş koruma, planlama ve restorasyon ilkelerine uygun şekilde restorasyon ve rehabilitasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	Eylem B.2.4.1. Yapılacak tüm proje ve uygulamaların için uzmanları tarafından yapılmasının sağlanması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı
	Eylem B.2.4.2. Restorasyon uygulamalarında geleneksel malzeme ve geleneksel inşaat tekniklerinin kullanılması ve özgün malzeme ve teknik kaybın en aza indirgenmesi	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı
	Eylem B.2.4.3. Restorasyon uygulamalarında teknolojik gelişmelerin uygun şekilde kullanılması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı

Hedef B.3. Kentin sahip olduğu arkeolojik mirasın korunması, yaşatılması ve değerlendirilmesi			
Strateji B.3.1. Roma, Bizans ve Osmanlı Dönemi gibi farklı tarihsel dönemlere ait kültür varlıkları ile katmanlaşmış olan kentte bu katmanların okunabilirliğinin sağlanması	Eylem B.3.1.1. Kent tarihinde yer alan 3 dönemin de izlerini taşıyan Makedonya Kulesi ve çevresinin arkeolojik park olarak düzenlenerek kullanıma açılması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi Edirne Kent Konseyi
	Eylem B.3.1.2. Kentin Roma ve Bizans katmanını oluşturan Via Militaris tarihi yolunun canlandırılması	Orta	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi
	Eylem B.3.1.3. Tarihi kent merkezinde yer alan Kaleiçi'ni oluşturan surların mümkün olan yerlerinde arkeolojik kazı çalışmalarının gerçekleştirilmesi	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi Trakya Üniversitesi
Strateji B.3.2. Osmanlı dönemine ait izlerin yeniden canlandırılması	Eylem B.3.2.1. Edirne sarayı kazılarına devam edilmesi ve alanın anıt müze olarak değerlendirilmesi	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi Trakya Üniversitesi
	Eylem B.3.2.2. Selimiye Camii'nin güneybatısında yer alan ve kazı çalışmaları tamamlanmış durumda olan Yemiş Kapanı Han'ının arkeolojik park olarak düzenlenerek kullanıma açılması	Uzun	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi
Hedef B.4. Kentsel ulaşım sisteminin yaya ve bisiklet odaklı planlanması			
Strateji B.4.1. Kentin yaya dolaşım olanaklarının artırılması	Eylem B.4.1.1. Tarihi kent merkezi için yayalaştırma projelerinin hazırlanması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi
	Eylem B.4.1.2. Meriç ve Tunca Nehri üzerindeki köprülerinin yayalaştırılması	Orta	Edirne Belediyesi
	Eylem B.4.1.3. Osmanlı dönemine ait sivil mimarlık örneklerinin bulunduğu Karanfiloğlu Caddesi'nin yayalaştırılması	Orta	Edirne Belediyesi
	Eylem B.4.1.4. Tarihi kent merkezindeki yaya mekanlarının otopark alanları ve toplu taşıma sistemi ile bütünleştirilmesinin sağlanması	Kısa	Edirne Belediyesi
Strateji B.4.2. Kentin bisiklet dolaşım olanaklarının artırılması	Eylem B.4.2.1. Kent genelinde bisiklet yolu planlaması yapılması	Kısa	Edirne Belediyesi
	Eylem B.4.2.2. Tarihi kent merkezi ile Karaağaç bölgesi arasında bisiklet ile dolaşım ağı düzenlenmesi	Kısa	Edirne Belediyesi Kalkınma Ajansı Trakya Üniversitesi
	Eylem B.4.2.3. Yayalaştırılmış caddelerden olan Saraçlar, Çilingirler ve Balıkpazarı Caddelerinde belediyeye ait tarifeli kamusal bisikletlerin ve bisiklet şarj noktalarının yer alması	Orta	Edirne Belediyesi
Strateji B.4.3. Tarihi kent merkezinde trafik yoğunluğunun önlenmesi	Eylem B.4.3.1. Tarihi kent merkezi çevresinde silüeti bozmayacak yükseklikte katlı otopark veya yeraltı otoparkı düzenlenmesi	Orta	Edirne Belediyesi
	Eylem B.4.3.2. Tarihi kent merkezinde toplu taşıma olanaklarının artırılması	Kısa	Edirne Belediyesi

Strateji B.4.4. Ulaşım sisteminin herkes için eşit fırsatlar sunması	Eylem B.4.4.1. Yaya, taşıt ulaşım güzargahları ve sinyalizasyon sistemi düzenlemelerinde dezavantajlı gruplarının gereksinimleri dikkate alınarak düzenlemeler yapılması	Kısa	Edirne Belediyesi
	Eylem B.4.4.2. Tarihi kent merkezinden başlanarak kent bütününde dezavantajlı bireyler için kaldırımlarda rampaların yer alması	Kısa	Edirne Belediyesi
	Eylem B.4.4.3. Tarihi kent merkezinden başlanarak yaya yollarında kaldırım yüksekliklerinin azaltılması ve yaya yollarının uygun döşeme malzemesi ile döşenmesi	Kısa	Edirne Belediyesi
Hedef B.5. Tarihi çevrenin bütüncül olarak sürdürülebilir bir yaklaşımla korunması ve yaşatılması			
Strateji B.5.1. Kent için hazırlanmış tüm planlarının birbiriyle uyumlu olması, gereken yönetim planlarının hazırlanması	Eylem B.5.1.1. 2011-2015 yılları için hazırlanmış Selimiye Camii ve Külliyesi yönetim planının tekrar hazırlanması	Kısa	Edirne Belediyesi Edirne Kent Konseyi
	Eylem B.5.1.2. Koruma amaçlı imar planlarında, Selimiye Camii ve Külliyesi yönetim planında ve imar planında yer alan kararların uyumunun sağlanması	Kısa	Edirne Belediyesi
	Eylem B.5.1.3. UNESCO Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi'nde yer alan II. Bayezid Külliyesi Sağlık Müzesi yönetim planının hazırlanması	Kısa	Edirne Belediyesi
Strateji B.5.2. Tarihi kent merkezinin görsel bütünlüğünün geliştirilmesi ve tarihi karakterinin korunması için alanın önemini ve değerinin ön plana çıkarılması	Eylem B.5.2.1. Öncelikle tarihi kent merkezi ve çevresinden başlanılarak kent mobilyalarında dil birliği sağlanması	Kısa	Edirne Belediyesi
	Eylem B.5.2.2. Tarihi dokunun görsel bütünlüğünü zedeleyen renkli, ışıklı tabela, levha ve panoların kaldırılarak bu alanların kentin karakteri ile uyumlu şekilde yeniden düzenlenmesi	Kısa	Edirne Belediyesi
	Eylem B.5.2.3. Tarihi kent merkezinin algılanmasını zayıflatan niteliksiz yapılardan arındırılması, boş durumda olan yapıların kullanılabilir hale getirilmesi	Orta	Edirne Belediyesi
Strateji B.5.3. Tarihi kent merkezi, Karaağaç ve Sarayıçi bölgelerinin kentsel çevre kalitesinin artırılması	Eylem B.5.3.1. Tarihi çevrenin ve kültürel varlıkların algılanmasını olumsuz etkileyen cephe eklentileri ve kent mobilyalarını denetlenmesi ve olumlu uygulamaları desteklenmesi	Kısa	Edirne Belediyesi
	Eylem B.5.3.2. Tarihi çevrenin ve kültürel varlıkların algısını artırıcı peyzaj düzenlemelerinin yapılması	Kısa	Edirne Belediyesi Trakya Üniversitesi Kalkınma Ajansı

Hedef B.6. Kentlinin fiziksel ve psikolojik gereksinimlerini karşılayabileceği açık ve yeşil alanların oluşturulması ve mevcut alanların niteliğinin artırılması			
Strateji B.6.1. Tarihi kent merkezinde kamusal mekanlar yaratılması	Eylem B.6.1.1. Tarihi kent merkezinde kamusal faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği açık ve yeşil alanlar yaratılması	Orta	Edirne Belediyesi Edirne Kent Konseyi
	Eylem B.6.1.2. Kentsel hava kalitesinin iyileştirilmesi, kentsel ısı ada etkisinin azaltılabilmesi için özellikle tarihi kent merkezinde yeni açık ve yeşil alanlar oluşturulması	Uzun	Edirne Belediyesi Edirne Kent Konseyi
	Eylem B.6.1.3. Tarihi kent merkezinin yakın çevresinde kent parkı düzenlenmesi	Kısa	Edirne Belediyesi
Strateji B.6.2. Tarihi kent merkezinde mevcut açık ve yeşil alanların niteliğinin artırılması	Eylem B.6.2.1. Tarihi kent merkezinde çoğunlukla çocuk oyun alanı olarak kullanılan açık ve yeşil alanların tüm kullanıcılar için eşit fırsatlar sunmasının sağlanması	Kısa	Edirne Belediyesi
	Eylem B.6.2.2. Meriç ve Tunca nehir kıyılarında peyzaj planlaması yapılarak uygun alanların rekreasyonel faaliyetler için kullanılması	Kısa	Edirne Belediyesi Kalkınma Ajansı
Hedef B.7. Kente tarihi ve kültürel değer katan askeri yapı örneklerinden tabyaların korunması ve yeniden canlandırılması			
Strateji B.7.1. Tabyaların restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilerek yeniden işlevlendirilmesi	Eylem B.7.1.1. Kentte yer alan tabyaların belgeleme/envanter çalışmalarının gerçekleştirilmesi	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı
	Eylem B.7.1.2. Envanter çalışması sonuçlarına göre kent çeperinde yer alan atıl durumda olan tabyaların gerekli ise restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	Uzun	Kültür ve Turizm Bakanlığı
	Eylem B.7.1.3. Tarihin önemli bir bölümüne tanıklık etmiş bu savunma yapılarının uygun olanlarında çeşitli işlevlendirmeler ile yeniden canlandırılması	Uzun	Kültür ve Turizm Bakanlığı
	Eylem B.7.1.4. Restorasyonu tamamlanan Hıdırlık Tabyası'nın Balkan Tarihi Müzesi olarak kullanıma açılması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı
	Eylem B.7.1.5. Balkan Savaşı Müzesi işlevi ile kullanılacak olan Kıyık Tabyasının restorasyon çalışmalarının tamamlanarak kullanıma açılması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı
Hedef B.8. Kent silüetinin korunması			
Strateji B.8.1. Selimiye Camii silüetinin korunması	Eylem B.8.1.1. Selimiye Camii silüetinin korunması için kent girişlerinden, tarihi köprülerden bakış koridorları oluşturularak silüetini engelleyen eklentilerin tespit edilmesi	Kısa	Edirne Belediyesi Trakya Üniversitesi Edirne Kent Konseyi TMMOB Mimarlar Odası Edirne Temsilciliği
	Eylem B.8.1.2. Silüetin bozulmaması için kentte kot sınırlaması getirilmesi	Kısa	Edirne Belediyesi Trakya Üniversitesi

	Eylem B.8.1.3. Selimiye Camii ve yakın çevresindeki geleneksel sokak dokularının korunarak cami silüetine destek verilmesi	Kısa	Edirne Belediyesi TMMOB Mimarlar Odası Edirne Temsilciliği
Strateji B.8.2. Kentın diğer önemli yapılarında olan Üç Şerefeli Camii ve Eski Camii'nin Selimiye Camii ile birlikte oluşturduğu kent silüetinin korunması	Eylem B.8.2.1. Kentin kimliğini oluşturan bu yapıların birlikte oluşturduğu silüetin izlenebileceği seyir terasları yaratılması	Orta	Edirne Belediyesi
	Eylem B.8.2.2. Kent silüetinin öneminin ve silüetin korunmasına ait kararların kente ait tüm planlarda yer almasının sağlanması	Orta	Edirne Belediyesi TMMOB Mimarlar Odası Edirne Temsilciliği
Hedef B.9. Soyut kültürel mirasın tespiti, korunması ve gelecek nesillere aktarılması			
Strateji B.9.1. Kırkpınar ve Kakava Festivallerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması	Eylem B.9.1.1. UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine yer alan Kırkpınar ve Kakava Festivallerinin değerlerin korunması, tarihi, kültürel ve ekonomik değerlerinin araştırılması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi Kalkınma Ajansı
	Eylem B.9.1.2. Festivallerin yapıldığı Sarayıçi bölgesinde peyzaj çalışmaları yapılarak fiziki şartların iyileştirilmesi	Orta	Edirne Belediyesi Trakya Üniversitesi
	Eylem B.9.1.3. Geleneksel sporlardan olan Kırkpınar yağlı güreşleri için "Kırkpınar Müzesi"nin yapılması	Orta	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi
Strateji B.9.2. Kente özgü geleneksel el sanatlarının korunması, yaşatılması	Eylem B.9.2.1. Doğduğu şehrin ismini taşıyan tek geleneksel el sanatı olan Edirnekari'nin UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine girmesi için başvuruların yapılması	Orta	Kültür ve Turizm Bakanlığı
	Eylem B.9.2.2. Kente ait geleneksel el sanatlarından cicim dokumaları, çömlekçilik, süpürgecilik, mis sabunu, edirnekarinin kentın önemli yerlerinde sergilenmesi, festivallerde ve tanıtım broşürlerinde yer almasının sağlanması	Orta	Kültür ve Turizm Bakanlığı Kalkınma Ajansı
	Eylem B.9.2.3. Çeşitli kurslar ve geleneksel zanaatlarla uğraşan ustalar yetiştirmek için eğitim programları açılarak geleneksel üretimin canlandırılmasının sağlanması	Uzun	Milli Eğitim Bakanlığı
	Eylem B.9.3.4. Edirne'de yer alan ilkokul, ortaokul ve meslek liselerinde kente özgü geleneksel el sanatlarının ders olarak müfredata ilave edilmesi	Uzun	Milli Eğitim Bakanlığı

Kültürel özelliklere ilişkin hazırlanan eylem planında çoğunlukla kısa vadede yapılması gereken eylemler olduğu görülmektedir. Uzmanlarla yapılan görüşmeler sırasında Edirne kenti için yayalaştırma projelerinden sonra kentın kültürel özelliklerini tanıtıcı akslarında (Karaağaç-Edirne Sarayı) tramvay hattı projeleri geliştirilebileceği önerisi bildirilmiştir.

Uzmanlar tarafından yapılan puanlama sonucuna göre kentin kültürel özelliklerine ilişkin hazırlanan eylem planında en yüksek puan alan strateji ve bu kapsamdaki eylemlerden en düşük puana doğru incelendiğinde;

Kent için 2 strateji tüm uzmanlardan tam puan alarak öncelikli konuları oluşturmaktadır. Bunlardan ilki UNESCO Dünya Mirası Listesi’de yer alan Selimiye Camii için yeniden yönetim planı hazırlanması ve bu plan çerçevesinde alan yönetiminin sağlanmasıdır. Görüşülmüş olan uzmanlar farklı meslek gruplarından da olsa kentin en önemli imaj ögesi olan Selimiye Camii ile ilgili eylemler tüm uzmanlardan tam puan alarak öncelikli konuyu oluşturmaktadır. Yine tüm uzmanlardan tam puan alan bir diğer strateji ise kentte yapılacak olan her tasarımın dezavantajlı bireyler için de eşit fırsatlar sunarak, tasarımın yapılmasıdır.

Kültürel miras açısından zengin bir kent olan Edirne’de yapılmış olan çalışmalar kültürel mirasın belgeleme çalışmaları kapsamında oldukça yetersizdir. Bir kenti korumadan önce tüm değerlerinin belgelenmesi, bu çalışmaların sistematik olarak belirli aralıklarla tekrarlanması ve erişilebilir olması kent için en önemli eylemlerdendir.

Belgeleme çalışmaları sonrasında gerekli yapıların restorasyonlarının gerçekleştirilmesi, bu restorasyonlar için işin uzmanları tarafından gerekli malzeme ve tekniğin kullanılması önemli eylemler olup, uzmanlardan yüksek puan alan stratejiler arasında yer almaktadır.

Edirne kentinin silüetinin belirleyicisi olan ve kentin birçok noktasından görünen Selimiye Camii silüetinin korunması, gerekli önlemlerin alınması oldukça öncelikli olup, yüksek puan alan bir stratejidir. Selimiye Camii silüetinin görüldüğü bir çok noktadan 3 Şerefeli Camii ve Eski Camii de görünmektedir ancak onların silüetinin korunması ve gerekli önlemlerin alınması Selimiye Camii silüetinin korunması stratejisine göre oldukça düşük bir puan aldığı görülmektedir.

Tüm dünyadaki tarihi kentlerde görülen ortak sorunlardan biri tarihi kent merkezinde yaşayan yerli halkın bugün yeni yerleşim bölgelerinde yaşamayı tercih etmesi ile oluşan kimlik kaybıdır. Bu alanlardaki geleneksel konutların restorasyonları için teşvikler ve fonlar oluşturulması önemli yaklaşımlardandır. Ayrıca yine bu alanların canlılığını sürdürmesi amacıyla ticaret fonksiyonunun devamlılığın sağlanması, geleneksel esnafın çeşitli teşviklerde bu bölgelerde varlıklarını sürdürmeleri alanın kimliği açısından önem taşıdığından tüm uzmanlar tarafından öncelikli konular arasında görülmüştür.

Kentin bisiklet dolaşım olanaklarının arttırılması stratejisine bağlı kent genelinde bisiklet yolu planlanması eylemi tüm uzmanlardan tam puan alırken, bu stratejiye bağlı diğer eylemlerden olan kent merkezinde ve kent merkezinin Karaağaç Bölgesine bisikletle ulaşımının planlanması eylemleri ilk eyleme göre daha düşük puan almıştır.

Arkeolojik miras bakımından da zengin olan kentte tarihi kent merkezinde bütünüyle korunmuş olan Makedonya Kulesi'nin çevresinin bakımsızlığı ve tanınırlık düzeyinin düşük olması nedeniyle arkeolojik park olarak değerlendirilmesi kent için oldukça önemlidir. Ayrıca bugün herhangi bir çalışmanın yürütülmediği Edirne Yeni Sarayı kazı çalışmalarının devamlılığının sağlanarak alanın anıt müze olarak kullanılması tüm uzmanlardan tam puan almış başka bir eylemdir. Selimiye Camii'nin güneybatısında yer alan Yemiş Kapanı Hanı'nın arkeolojik park olarak değerlendirilmesi Selimiye Camii'nin ön kısmının düzenlenmesi adına önem taşımakta olup; uzman görüşmelerinde en düşük puan olan 1 puanı almasının nedeni sanat tarihi bakış açısıyla bu alanın kazı çalışmalarının başlatılıp bu aşamaya gelmesinin kent tarihi açısından önem taşımadığı olarak belirtilmiş olmasıdır.

Tarihi kent merkezinde kentlinin rekreasyonel faaliyetlerini gerçekleştirebileceği açık ve yeşil alan olmayışı kentin en büyük eksikliklerinden biridir. Bu anlamda peyzaj mimarlığı bakış açısı ile son derece önemli olarak görülmesine karşın diğer uzmanlar açısından aynı derecede önemli olarak değerlendirilmemiştir.

nemli savunma yapılarından olan tabyaların belgeleme çalışmalarının gerçekleştirilmesi tüm uzmanlarda tam puan almasına karşın, bu alanların restorasyonlarının yapılması ve yeniden işlevlendirilmesi ile ilgili eylemler oldukça düşük puanlar almıştır.

Soyut kültürel miras olan festivallerin sürdürülebilirliğinin sağlanması, geleneksel el sanatlarının korunması ve yaşatılması somut kültürel miras ile ilgili eylemlere göre oldukça düşük puanlar almıştır.

Tarihi kentlerde gerçekleştirilecek eylemlerin sosyo-ekonomik faaliyetlerle ile bütünleştirilmesi kentlerin canlılığını koruması adına önem taşımaktadır. Sosyo-ekonomik özellikler kentin sahip olduğu farklı turizm potansiyelini ve kentin ulusal ve uluslararası ölçekte tanınırlığını ortaya koymaktadır. Sosyo-ekonomik özelliklere ilişkin hazırlanan eylem planı Çizelge 5.3.'te verilmiştir.

Çizelge 5.3. Sosyo-ekonomik özelliklere ilişkin eylem planı

C. Sosyo-ekonomik Özellikler			
		Süresi	Sorumlu Kuruluş
Hedef C.1. Kentin inanç turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi			
Strateji C.1.1. Osmanlı dönemine ait İslam dini eserlerinin inanç turizmine katkı sağlaması	Eylem C.1.1.1. UNESCO Dünya Miras Listesinde yer alan Selimiye Camii ve Külliyesi'nin ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımının artırılması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı
	Eylem C.1.1.2. Anıtsal mimarlık örneklerinin önemli değerlerinden olan Selimiye Camii dışındaki önemli özelliklere sahip camilerin tanıtımının yapılması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı
Strateji C.1.2. Musevilik ve Hristiyanlık dinlerine ait yapıların inanç turizmine katkı sağlaması	Eylem C.1.2.1. Musevi dini için önemli ibadet mekanlarından olan restorasyonu tamamlanmış durumdaki Edirne Büyük Sinagogu'nun tanıtımların yapılması, içinde düzenlenen kültürel faaliyetlerin devamlılığının sağlanması	Kısa	Edirne Belediyesi
	Eylem C.1.2.2. Kentte yer alan iki Bulgar Kilisesi'nin tanıtımlarının yapılması ve kent içindeki yönlendirici tabelaların artırılması	Kısa	Edirne Belediyesi
Hedef C.2. Kentin gastronomi turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi ve yerel mutfak kültürünün tanıtılması			
Strateji C.2.1. Osmanlı saray mutfağı ve yöresel Edirne mutfağının tanıtımı ve sürdürülebilirliğinin sağlanması	Eylem C.2.1.1. Kentin yöresel mutfak kültürü envanterinin oluşturulması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Kalkınma Ajansı
	Eylem C.2.1.2. Kentte Osmanlı saray mutfağını sunan restoranların yer alması ve bu restoranlarda Osmanlı saray mutfağının sürdürülebilirliğinin sağlanması için halkın etkin katılımı sağlanarak "mutfak atölyelerinin" gerçekleştirilmesi	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi Trakya Üniversitesi
	Eylem C.2.1.3. Kente özgü yöresel mutfak kültürünün tanınırlığının artırılması	Orta	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi Kalkınma Ajansı
	Eylem C.2.1.4. Yöresel gıda satış noktalarının desteklenmesi	Orta	Edirne Belediyesi

Hedef C.3. Turizm faaliyetlerinin arttırılması ve alternatif turizm güzergahlarının oluşturulması			
Strateji C.3.1. Yerli ve yabancı turist için doğa turizmi faaliyet alanlarının yaratılması	Eylem C.3.1.1. Tavuk Ormanı, Söğütlük Ormanı, Asker Söğütlüğü, ve nehir kıyılarını kapsayan doğa turizmi gerçekleştirilebilecek faaliyet alanları oluşturulması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi
	Eylem C.3.1.2. Ulusal ve uluslararası ölçekte düzenlenebilecek su sporları etkinlikleri için nehirlerin potansiyelinin kullanılması	Orta	Edirne Belediyesi EDOSK (Edirne Doğa Sporları Kulubu)
	Eylem C.3.1.3. Tavuk Ormanı'nda yayılış gösteren <i>Bellalara edirnensis</i> (Edirne Sümbülü) için gözlemleme ve inceleme alanları oluşturulması	Orta	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Edirne Belediyesi Trakya Üniversitesi
	Eylem C.3.1.4. Tavuk Ormanı'nda kuş gözlemciliği için alanlar yaratılması	Orta	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Edirne Belediyesi
Strateji C.3.2. Yerli ve yabancı turist için kültür turizmi güzergahlarının oluşturulması	Eylem C.3.2.1. Günübirlük ve uzun süreli yapılacak turlar için farklı kültür turizmi güzergahları oluşturulması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi
	Eylem C.3.2.2. Arkeolojik alanlar ve kentte yer alan müzelere yönelik turizm güzergahı oluşturulması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi
	Eylem C.3.2.3. İnanç turizmi için gelen yerli-yabancı turistler için cami, türbe, mescit vb. eserleri gezebilecekleri turizm güzergahı oluşturulması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi
	Eylem C.3.2.4. Gastronomi turu için gelen turistlere yönelik kentin mutfak kültürünü deneyimleyebileceği turizm güzergahı oluşturulması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi
	Eylem C.3.2.5. Kentin çeperinde yer alan tabyalar için turizm güzergahı oluşturulması	Orta	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi
Hedef C.4. Farkındalık faaliyetlerinin arttırılması			
Strateji C.4.1. Turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması için tanıtımların yapılması ve faaliyet alanlarının oluşturulması	Eylem C.4.1.1. Komşu ülkelerden çoğunlukla alışveriş için gelen yabancı turistlere yönelik kentin doğal ve kültürel varlıklarının tanıtımının yapılması	Orta	Edirne Belediyesi
	Eylem C.4.1.2. Tanıtım ve bilgilendirme ofislerinin etkinliğinin ve sayısının arttırılması	Orta	Edirne Belediyesi
	Eylem C.4.1.3. Önemli turistik destinasyonlarda hediyelik eşya satış noktalarının oluşturulması	Orta	Edirne Belediyesi
	Eylem C.4.1.4. Ayçiçeği, kanola, lavanta gibi yöresel tarım ürünleri için yerel halk, yerli ve yabancı turistlere yönelik fotoğraf çekim imkanı sağlayan peyzaj alanlarının yaratılması	Orta	Edirne Belediyesi
	Eylem C.4.1.5. Balkan Arboretumu'nun farkındalık faaliyetlerinin yapılması, kent sakinleri ve turistler için alanı tanıtıcı etkinliklerin düzenlenmesi	Kısa	Trakya Üniversitesi Kalkınma Ajansı

Hedef C.5. Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali ve Kakava Şenliklerinin tanıtımlarının yapılması			
Strateji C.5.1. Festivallerin ulusal ve uluslararası düzeyde tanınırlığının artırılması	Eylem C.5.1.1. Festival tarihlerine uygun zamanlarda yurtiçi turistik turların düzenlenmesinin teşvik edilmesi	Orta	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi
	Eylem C.5.1.3. UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesinde yer alan bu festivallerin komşu ülkeler başta olmak üzere, uluslararası düzeyde tanıtımlarının yapılması	Kısa	Kültür ve Turizm Bakanlığı Edirne Belediyesi
	Eylem C.5.1.2. Festivallerin tarihi, ritüelleri, etkinlik bilgileri hakkında bilgi vermek üzere görsel materyallerin hazırlanması	Kısa	Edirne Belediyesi
Hedef C.6. Bando ve Ciğer Festivali ve Lavanta Festivali'nin tanınırlığının sağlanması			
Strateji C.6.1. Tanıtım ve sürdürülebilirlik faaliyetlerinin artırılması	Eylem C.6.1.1. Festivallerin uluslararası ölçekte tanınabilirliğinin sağlanması için komşu ülkelerde de tanıtım çalışmalarının artırılması	Kısa	Edirne Belediyesi
	Eylem C.6.1.2. Festivallerin sürdürülebilirliği açısından çeşitli atölye çalışmaları ile desteklenmesinin sağlanması	Kısa	Edirne Belediyesi
Hedef C.7. Geleneksel el sanatlarının tanıtılması ve yaşatılması			
Strateji C.7.1. Tanıtım ve sürdürülebilirliğin sağlanması	Eylem C.7.1.2. Yerel yönetimler tarafından geleneksel el sanatları için festivaller ve çeşitli etkinlik haftaları düzenlenmesi	Orta	Edirne Belediyesi
	Eylem C.7.2.2. Tarihi kent merkezinde geleneksel el sanatları ürünlerinin üretildiği ve sergilendiği atölyelerden oluşan bir sanat sokağı (sanat aksı) oluşturulması	Kısa	Edirne Belediyesi Edirne Kent Konseyi
Hedef C.8. Altyapının iyileştirilmesi			
Strateji C.8.1. Kent altyapı olanaklarının artırılması	Eylem C.8.1.1. Konaklama tesislerinin nitelik ve nicelik açısından geliştirilmesi ve sayısının artırılması konusunda destek sağlanması	Kısa	Edirne Belediyesi
	Eylem C.8.1.2. Yabancı turist sayısının arttığı kentte hizmet sektöründe çalışan elemanların sektörel ve yabancı dil eğitimlerinin sağlanması ve kalifiye personel yetiştirilmesinin desteklenmesi	Kısa	Milli Eğitim Bakanlığı
	Eylem C.8.1.3. Yüksek turizm potansiyeli olan Edirne kenti için ulaşım altyapısının iyileştirilmesi	Kısa	Edirne Belediyesi

Sosyo- ekonomik özelliklere ilişkin hazırlanan eylem planında çoğunlukla kısa vadede yapılması gereken eylemler olduğu görülmektedir. Edirne'nin bir sınır kenti olması dolayısıyla turizm amaçlı eylemlerin uluslararası düzeyde planlanması gerekmektedir.

Uzmanlar tarafından yapılan puanlama sonucuna göre kentin sosyo-ekonomik özelliklerine ilişkin hazırlanan eylem planında en yüksek puan alan strateji ve bu kapsamdaki eylemlerden en düşük puana doğru incelendiğinde;

Sosyo-ekonomik kapsamda yapılan puanlamada genel olarak bakıldığında verilen puanlamaların doğal ve kültürel özellikteki eylem planı puantajlarına göre oldukça düşük olduğu görülmüş; herhangi bir eylem uzmanların tamamı tarafından tam puan alamamıştır. Selimiye Camii'nin ulusal ve uluslararası düzeyde tanınırlığının artırılması öncelikli eylemler olarak görülmektedir. Son dönemlerde festivaller kapsamında turist yoğunluğunun yaşandığı kentte alt yapı eksikliklerinin giderilmesi de öncelikli adımlardandır.

Gelenksel el sanatları açısından da zengin bir kent olan Edirne'de bu soyut mirasın yaşatılması ikinci derecede önemli stratejik adım olarak görülmüştür. Ayrıca kiliselerin ve sinagogun özgün fonksiyonları ile kullanılıyor olaması dolayısıyla bu dini yapıların tanınırlığının artırılması verilen puanlamaya göre aynı derecede önemli olarak değerlendirilmiştir.

Yapılan puanlama sonuçlarına göre turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması için tanıtımların yapılması ve faaliyet alanlarının oluşturulması stratejisi ve buna bağlı eylemler en düşük puan almış olup, uzmanlar tarafından yapılan tanıtımların yeterli olduğu düşünülmektedir.

Eylem planında yer alan eylemler kent için doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklere ilişkin öneriler içermektedir. Bu önerilere ek olarak;

- Ticari fonksiyonun yoğun olduğu tarihi kent merkezinde bu alanın kullanımının sürekliliğini sağlamak adına konut fonksiyonunun sürekliliği sağlanması,
- Doğal ve kültürel çevre hızlı bir değişim ve risk altında olduğundan, mevcut durum saptanarak, değişiminin izlenmesi ve risklere karşı önlem alabilmek için kültürel mirasın belgeleme/envanter çalışmaları gerçekleştirilmesi ve bu çalışmaların güncellenebilir ve erişilebilir olması,
- Kentte yer alan somut ve soyut kültürel mirasın belgelenmesi sonrasında kent için yapılacak olan tüm müdahalelerdeki standartları belirlemek için “Kentsel Tasarım Rehberi” hazırlanması,

- Kent bütünü için “Kent Ulaşım Rehberi” hazırlanması. (Otopark alanları, araç yolu, bisiklet yolu, engelli erişimi, döşeme elemanları, rampalar eğimleri, merdiven ve kaldırım yüksekliklerini içeren),
- Vilnius kentinde önerildiği gibi Edirne için de kentinin de 3D modellemesi yapılarak yeni yapılacak yapıların öncelikle simülasyon üzerinden kentteki durumu belirlenip, tarihi kentsel peyzajın görsel bütünlüğüne olan etkisinin gözlemlenebilmesinin sağlanması,
- Tarihi kent merkezinde yer alan yeşil alanların arttırılması ve niteliksiz boşluk/atıl alanların kamusal alan olarak kente kazandırılmasının sağlanması,
- Tarihi kent merkezinde tarihi kentsel peyzajın görsel bütünlüğünü zedeleyen 25 Kasım Stadyumu’nun ve pazar alanının kaldırılarak bu alanların kentsel açık ve yeşil alanlar olarak tasarlanması,
- Tarihi kent merkezinde yer esnafın haklarının korunarak bu işletmelere teşvik sunulması ve büyük firmalarla mücadele edebilmeleri için ayrıcalıklar sunulması,
- Somut ve soyut kültürel mirasın korunması için yerel halka yönelik farkındalık faaliyetlerinin yapılması,
- Tarihi kent merkezinin sadece turistler için değil, tüm paydaşlar için uygun bir yer olarak sürdürülebilirliğinin sağlanması öncelikli amaçlar olmalıdır.

Kültürel mirasın anıt, sit ve kültürel peyzaj kavramları ile kapsadığı geniş çerçeve ve kültür varlıklarının korunması için gerekli eylem ve işlemlerin çeşitliliği göz önünde tutulduğunda, koruma projelerinde ve bu kapsamda hazırlanan planlarda birçok disiplinden uzmanın birlikte çalışması gerektiği açıktır. Koruma alanına malzeme bilimi, fizik, kimya, biyoloji, arkeoloji, sanat ve mimarlık tarihi, mimarlık, kent ve peyzaj planlama, inşaat mühendisliği, sosyoloji, hukuk, kamu yönetimi vb. disiplinler katkıda bulunmalıdırlar (Ahunbay, 2019).

Edirne kenti için yapılmış birçok plan bulunmasına karşın; kentin somut ve soyut kültürel mirasını kapsayıcı özellikte bir eylem planı bulunmamaktadır. Bu bağlamda yapılmış olan araştırmanın kent genelinde potansiyelleri değerlendirme ve sorunlara çözüm üretme konusunda yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak gelecek kurgularını gerçekleştirebilmeleri için bir araç niteliğinde olan eylem planları kentten kente, ülkeden ülkeye toplumun dinamikleri ve yerelin özelliklerine göre değişkenlik göstermektedir. Türkiye’de çok farklı konulara yönelik yapılan eylem planları

bulunmaktadır. Tarihi kentler için yapılmış eylem planı örnekleri incelendiğinde bilimsel yönetime yer verilmediği görülmüştür. Bu çalışmanın eylem planı oluşturmada literatüre katkı koyacağı düşünülmektedir. Eylem planlarında belirlenen hedef, strateji ve eylemlerin, üst ölçekte yapılmış olan kent, bölge ve hatta ülke ölçeğinde hazırlanan diğer planlarla uyumlu olması ve kentin ihtiyaçları doğrultusunda esnek olması gerekliliği unutulmamalıdır.

Bu araştırmada sit sınırları, koruma amaçlı imar planı sınırları gibi sınırlayıcıları gözetmeksizin kente bütüncül yaklaşılması gerekliliğinin vurgulanması hedef alınmıştır. Araştırmanın özgün değerlerini gittikçe yitiren tarihi kentlerde tarihi kentsel peyzajlar kapsamında yapılabilecek eylem planları için bir çerçeve oluşturacağı düşünülmektedir. Tarihi kentlerin tüm katmanları ile birlikte oluşturduğu doğal ve kültürel miras, evrensel bir miras olarak görülmeli ve bu mirasın korunması bugünün değişen ve gelişen yaşam koşulları ile bütünleştirilerek, sadece kamusal otoriterin değil, tüm insanlığın görevi olduğu da unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Adivar, A., Arat, R., Ateş, A., Kafesoğlu, İ. ve Yazıcı, T. (1964). İslam ansiklopedisi, Cilt 4, İstanbul Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, s. 107-127.
- Ahunbay, Z. (2016). Tarihi çevre koruma ve restorasyon, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları Yayınları, 7. Baskı, Ek 4 (Tarihî veya geleneksel alanların korunması ve çağdaş yaşamdaki rolleri konusunda tavsiyeler, 1976) ISBN: 975-7438-38-3, İstanbul
- Ahunbay, Z. (2019). Kültür mirasını koruma ilke ve teknikleri, Yem Yayınları, 1. Baskı, ISBN: 978-605-80434-3-5, İstanbul
- Akansel, S. Kaprol, T. ve Varlı, E. (2011). Edirne tarihî Saraçlar Caddesi yayalaştırma projesinin kentsel yaşama katkıları, Mimarlık Dergisi, Sayı 359
- Akansel, S. (2014). Edirne kaleiçi geleneksel konutları ve Kaleiçi'nin günümüzdeki görünümü, Trakya Univ J Sci, 5(2): 199-207, ISSN 1302 647X
- Akarca, A. (1998). Şehir ve savunması, TTK Yayınları, Ankara
- Akkılıç, Y. (2001). Yıldırım/ Bursa, Prusa' dan Bursa' ya Bursa' dan Yıldırım' a Bir Kentin Tarihsel Serüveni. Bursa Kültür ve Sanat Yayınları, Bursa. s.11-194.
- Altman, I. ve Chemers, M. (1989). Culture and environment. Cambridge University Press, Newyork.
- Anonim. (2019a). <http://galagolu.tabiat.gov.tr/>
- Anonim. (2019b). <http://goreme.tabiat.gov.tr/>
- Anonim. (2019c). <https://en.wikipedia.org/>
- Anonim. (2019d). <https://ich.unesco.org/en/>
- Anonim. (2019e). <http://www.unesco.org.tr/>
- Anonim. (2019f). <http://alanbaskanligi.bursa.bel.tr/unesco/kisa-tanim/>
- Anonim. (2019g). <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/>
- Anonim. (2019h). Karayolları Genel Müdürlüğü iller arası mesafeler <https://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Uzakliklar/illerArasiMesafe.aspx>
- Anonim. (2019h). <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44403/diyarbakir-kalesi-ve-hevsel-bahceleri-diyarbak8ir.html>

- Anonim. (2019ı). Balkan Arboretumu resmi web sitesi
<https://balkanarboretumu.trakya.edu.tr/pages/bitki-listesi>
- Anonim. (2019j). Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi
<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44434/edirne-selimiye-camii-ve-kulliyesi-edirne.html>
- Anonim. (2019k). Bahar Kutlaması: Hıdrellez
(<http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,196385/bahar-kutlamasi-hidrellez-cokuluslu---2017.html>).
- Anonim. (2019l). Soküm Envanter Listesi <https://edirne.ktb.gov.tr/TR-108548/sokum-envanter-listesi.htm9l>
- Anonim. (2019m). <https://saglikmuzesi.trakya.edu.tr/pages/genel-bilgi>.
- Anonim. (2019n). <https://www.trakya.edu.tr/>
- Anonim. (2019o). <https://edirne.ktb.gov.tr/TR-90104/muzelerimiz.html>
- Anonim. (2019p). www.edirne.bel.tr
- Antrop, M. (2005). Why landscapes of the past are important for the future. *Landscape and Urban Planning*, No:(70); 21–34.
- Arü, K. A. (1998). Türk kenti, YEM Yayın, İstanbul.
- Aslanapa, O. (1949). Edirne’de Osmanlı devri abideleri, İÜ Edebiyat Fak. Yayınları Sanat Tarihi Enstitüsü, 1949
- Aslanapa, O. (1993). Edirne’nin tarih öncesine ait araştırmalar - Edirne’nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara
- Aslanapa, O. (1999). Türk sanatı, Remzi Kitabevi, ISBN 975-14-0112-7
- Aslanoğlu Evyapan, G. (1972). Eski türk bahçeleri ve özellikle eski İstanbul bahçeleri, ODTÜ, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Yayın No: 20, Başnur Matbaası, Ankara.
- Aşkıdil, A. (1998). Şehir ve savunması, TTK Yayınları, Ankara, 1998.
- Bademli, R.R. (1997). Ulusal çevre eylem planı doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması
<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/EylemVeDigerPlanlar/Attachments/18/Do%C4%9F8alTarihveK%C3%BClt%C3%BCrelDe%C4%9FerlerinKorunmas%C4%B1.pdf>

- Bandarin, F. ve Oers, R.V. (2012). The historic urban landscape, managing heritage in an urban century, U.K, ISBN 978-0-470-65574-0
- Baykal, B. S., (1993). “Edirne”nin uğramış olduğu istilalar”, Edirne, Edirne’nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara
- Bayık, A., (1973). “Edirne” , İstanbul
- Benian, E., (2011). Mimar Sinan ve Osmanlı cami mimarisinin gelişimindeki rolü, Bilim ve Teknik Dergisi Ocak Sayısı
- Birnbaum, C. A. (1996). Preservation brief 36: protecting cultural landscapes: planning, treatment and management of historic landscapes. <https://www.nps.gov/tps/how-to-preserve/preservedocs/preservation-briefs/36Preserve-Brief-Landscapes.pdf>
- Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı. (2013). Bursa (hanlar bölgesi & sultan külliyesi) ve Cumalıkızık yönetim planı 2013-2018 http://alanbakanligi.bursa.bel.tr/wp-content/uploads/2012/02/YONETIM-PLANI_2013-TR.pdf
- Büken Cantimur, B. (2011). Tarihi kentlerin canlandırılmasına yönelik sürdürülebilir yönetim stratejileri: Balıkesir-Ayvalık örneği, Doktora tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul
- Büktel, Y. (2009). Edirne’de Bulgar - Ortodoks Kiliseleri 13. Ortaçağ ve Türk Dönemi kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu. Pamukkale Üniversitesi/Denizli
- Can, M. (2009). Kültürel miras ve müzecilik, çalışma raporu. Kültür ve Turizm Bakanlığı, ErişimTarihi:24.08.2016.<http://teftis.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/1279,muserrefcanpdf.pdf>
- Cantay, T. (1998). Fetihden Sonra Mimar Sinan’a Kadar Osmanlı Sanatı”, Mimarbaşı Koca Sinan Yaşadığı Çağ ve Eserleri, Cilt I, Editör: Sadi Bayram, İstanbul Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, s.69-91
- CIVICUS. (2019). World alliance for citizen participation, action planning, Johannesburg., <http://www.civicus.org/view/media/Action%20Planning.pdf> 12.03.2013
- Council of Europe. (1995). Recommendation of the committee of ministers to member states on the integrated conservation of cultural landscape areas as part of landscape policies’, recommendation No. R (95) 9, Council Of Europe Committee Of Ministers
- Country Agency (CA). (2004). Parish plans: guidance for parish and town councils, countryside agency publications, west yorkshire. <https://www.tauntondeane.gov.uk/media/1361/parish-plans-guidance.pdf>

- Çeçen, K. (1998). Mimarbaşı Koca Sinan yaşadığı çağ ve eserleri, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul
- Çulpan, C. (2002). Türk taş köprüleri ortaçağdan Osmanlı devri sonuna kadar, Türk Tarih Kurumu, Ankara
- Dalgıç, G. (2006). Edirne'nin yeşil örtüsü ağaç ve çalılar, Edirne Valiliği Yayınları, No: 29
- Darkot, B., (1993). Edirne - Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı, Edirne Coğrafi Giriş, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara,
- Dinçer, İ. (2013). Kentleri dönüştürürken korumayı ve yenilemeyi birlikte düşünmek: “tarihi kentsel peyzaj” kavramının sunduğu olanaklar, Iconarp International Journal Of Architecture and Planning Volume 1, Issue 1, Pp:22-40. Issn: 2147-9380
- Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzaj Alan Yönetim Planı. (2015). İnkarya danışmanlık http://www.worldheritageturkey.com/media/dosyalar/Diyarbakir_alan_yonetim_plani.pdf
- Edirne İl Kuraklık Eylem Planı. (2018). Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2018
- Edirne İli Çevre Durum Raporu. (2016). Edirne Valiliği, Çevre ve Şehircilik il müdürlüğü,
- Edirne Koruma Amaçlı İmar Planı Plan Notları. (2017). [http://www.edirne.bel.tr/images/KOM%C4%B0SYONlar/KENTSEL_S%C4%B0T0109\(2\).pdf](http://www.edirne.bel.tr/images/KOM%C4%B0SYONlar/KENTSEL_S%C4%B0T0109(2).pdf)
- Edirne ili, Lalapaşa İlçesi, Süloğlu Rüzgar Enerji Santral Alanının İmar Planına Esas Jeolojik- Jeoteknik Etüt Raporu. (2013). Are Jeoteknik, Ankara
- Edirne Selimiye Camii Külliyesi Yönetim Planı. (2011). <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/Eklenti/57318,edirne-selimiye-camii-kulliyesi-yonetim-planipdf.pdf?0>
- Edirne Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri. (2013). I. Cilt ISBN: 978-605-63975-5-4
- Emrealp, S. (2005). Yerel gündem 21 uygulamalarına yönelik kolaylaştırıcı bilgiler elkitabı, ISBN 975-7741-51-5
- Erdoğan, E., Kuter, N. (2010). Edirne kenti kültür varlıklarının kent estetiği açısından değerlendirilmesi, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi 7(3)
- Erdoğan, E. (2011). Peyzaj, çevre ve tarım, kültürel peyzajlar, Ünite 3, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2282.

- Erdoğan, N. (2001), “Edirne’nin eski dış bölgesi Karaağaç’ta Osmanlı döneminde yaşayan azınlıkların konutları”, Yapı Dergisi, 230, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul
- Erdoğan, N. (2019). Osmanlı payitahtı Edirne, Mimari, Tarihi, Kültürel Kent Rehberi, YEM Yayınları, İstanbul, ISBN: 978-605-80434-6-6 Baskı 12. Matbaa
- Erken, S. (2006). Edirne hamamları, Vakıflar Dergisi Sayı:10, Ankara
- Ertürk, E. (2011). Yerel kültür politikaları el kitabı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, ISBN 6053991915
- Etli, B., Şişman, E. (2004). Edirne Söğütlük Ormanı rekreasyonel potansiyeli ve kullanım olanaklarının geliştirilmesi üzerinde bir araştırma. I. Ulusal Kent Ormancılığı Kongresi, s: 157-169, 9-11 Nisan 2004, Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği, Türkiye Ormancılar Derneği, TMMOB Peyzaj Mimarları Odası, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası, Ankara
- Eyice, S. (1993). Edirne - Edirne’nin 600. fethi yıldönümü armağan kitabı, Bizans Devri’nde Edirne ve bu devre ait eserler, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara
- Gedikli, B. (2016). Stratejik mekansal planlama: planlamada yeni anlayışlar, yöntemler ve teknikler, kentsel planlama kuramları, Derleyen: Melih Ersoy, İmge Kitabevi, 3. Baskı, Ankara
- Gülersoy, N. Z. (2012). Kültürel miras yönetimi, 4. Ünite T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2573 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1543, ISBN 978-975-06-1242-8 1. Baskı, Eskişehir
- Güner, Y. (2017). XV. yüzyılda Edirne’nin kentsel dönüşümü. (Doktora Tezi), Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Edirne
- Gönenç Güler, E. (2018). Sürdürülebilir marka kente doğru: Edirne Kırmızısı ,Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi, 2(1): 11-19
- Hamdi, N. ve Goether, R. (1997). Action planning for cities: a guide to community practice, John Wiley&Sons Ltd., ISBN: 0-471-96928-1, England
- Hasol, D. (2014). Ansiklopedik mimarlık sözlüğü Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul
- Hawkes, J. (2001). Fourth pillar of sustainability common group publishing, Victoria. ISBN: 1-863-35050-0

Hoşgör, Z. (2012). Kültürel peyzajın yaya yoğunluğu üzerindeki etkisinin değerlendirilmesine yönelik bir yöntem önerisi: İstanbul Tarihi Yarımada – Hanlar Bölgesi Örneği. (Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

ICOMOS. (2019). Carta Del Restauro, (1931).

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0997208001496825715.pdf

ICOMOS. (2018a). Venedik Tüzüğü, (1964).

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf

ICOMOS. (2018b). Amsterdam Bildirgesi, (1975).

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0885391001496825356.pdf

IUCN. (2005). The Protected Landscape Approach: Linking Nature, Culture and Community.

IUCN's World Commission on Protected Areas, [Erişim tarihi: 22.11. 2017]

<http://data.iucn.org/dbtw-wpd/html/PA-protected-landscape-approach/cover.html>

İslam Ansiklopedisi. (2006). 31. Cilt sayfa 199-201

İstanbul Kültür Sanat Vakfı' Yerel Yönetimler İçin Kültürel Planlama. (2016).

<http://cdn.iksv.org/media/content/files/YerelYonetimlerIcinKulturelPlanlama.pdf>

İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı. (2011).

http://www.worldheritageturkey.com/media/dosyalar/%C4%B0stanbul_Y%C3%B6netim%20Plan%C4%B1_24%C5%9Fubat2012_k.pdf

İşli, E.N. (1998). Serhad'taki payidaht, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1998

İzbul, Y. (2004). Kültür ve kültürel süreçler, Ankara.

Kansu, Ş.A. (1993). Edirne - Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı, Edirne'nin Tarih Öncesine Ait Araştırmalar, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara

Kazancıgil, R. (2013). Edirne Rehnüması, Edirne şehir kılavuzu, Dr. Rıfat Osman'dan aktaran Ratıp Kazancıgil, Edirne Valiliği, Kültür Yayınları, Edirne Kitaplığı:4, Üçüncü baskı, ISBN 978-605-149-016-8, İstanbul

Keleş, R. (1998). Kentbilim terimler sözlüğü İmge Kitabevi Yayınları, 93s., Ankara.

Kentsel Vizyon Platformu. (2015). Edirne vizyon planı "Kültür kenti"

Kentsel Vizyon Platformu. (2016). Kentlerin geleceği yol haritası vizyon planı rehberi

<https://kentselstrateji.com/wp-content/uploads/Yol-Haritas%C4%B1-Rehberi.pdf>

- Kısaparmak, N., G. (1968). Milli eğitim cephesiyle Edirne, Edirne İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Turan Matbaası, Elazığ
- Kuban, D. (2000). Tarihi çevre korumanın mimarlık boyutu, YEM Yayınları, İstanbul.
- Kuban, D. (2016). Osmanlı Mimarisi, ISBN: 978-975-8599-89-9 Yapı Endüstrisi Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Kuran, A. (1986). Mimar Sinan, 1. Baskı, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul
- Madran, E. ve Özgönül, N. (2011). Kültürel ve doğal değerlerin korunması. Yalçın Matbaacılık Ltd. Şti., Ankara.
- Mansel, A.M. (1993). Edirne - Edirne'nin 600. fethi yıldönümü armağan kitabı, İlkçağda Edirne, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s. 21-38.
- Martini, V. (2013). The conservation of historic urban landscapes: an approach Vol. 1 - Urban Conservation Theories And History Of The Cities, Venice
- Meriç Ergene ve Kuzey Marmara (Trakya kesimi) Havzaları Master Planı Raporu, 2018. DSİ Arşivi
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (2019). <https://www.mgm.gov.tr/>
- Müdürlüğü, F. (1991). Edirne İl.Bayezid Külliyesi. Vakıflar Dergisi 22. Sayı, Ankara
- NPS, (2019). Guidelines for preserving cultural landscapes the approach <https://www.nps.gov/tps/standards/four-treatments/landscape-guidelines/preserve/approach.htm>
- NWT. (2007). living with the land, a manual for documenting cultural landscapes in the northwest territories, page 17-20, published by NWT Cultural Places Program Department of Education, Culture and Employment Government of the Northwest Territories, Canada. ISBN: 978-0-7708-0163-2 file:///C:/Users/ASUS/Downloads/Living_with_the_Land.pdf [Erişim tarihi: 12.08.2017]
- O'Donnell, P. (2008). Fasla, Aıcp urban cultural landscapes & the spirit of place, 77-Hfcw-13.Doc, Preservation Of The Spirit Of Place, Icomos Quebec 2008
- O'Donnell, P., Turner, M. (2012). The historic urban landscape recommendation: a new UNESCO tool for a sustainable future, [Http://Www.Heritagelandscape.Com/Siteimages/IflaCape%20townHul%20odonnell-Turner%2028july2012\(1\).Pdf](Http://Www.Heritagelandscape.Com/Siteimages/IflaCape%20townHul%20odonnell-Turner%2028july2012(1).Pdf)

- Oers, R.V. (2010). Managing cities and the historic urban landscape initiative – an introduction, managing historic cities, ISBN 978-92-3-004175-5, Published in September 2010 by UNESCO World Heritage Centre
- Özdeş, G. (1951). Edirne imar planına hazırlık etüdü, İstanbul Matbaacılık, İstanbul
- Özer, M. (2014). Edirne Sarayı (Sarayı Cedid-i Amire) kısa bir değerlendirme, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları: 103, Birinci Baskı, ISBN: 978-605-5461-56-0, İstanbul.
- Özyavuz, M., Korkut A. (2008). Trakya Üniversitesi Güllapoğlu Arboretumu peyzaj planlama çalışmaları, Tekirdağ Ziraat Fakültesi, 5. Cilt sayı 3. sayı
- Pearse, N. (2011). Deciding on the scale granularity of response categories of likert type scales: the case of a 21-point scale, Journal of Business Research Methods Volume 9 Issue 2
- Peremeci, O.N. (1939). Edirne tarihi, Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Sevenler Kurumu Yayınları, Sayı 6, Resimli Ay Matbaası, İstanbul
- Resmi Gazete. (1983). Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Resmi Gazete Sayısı: 18113, Resmî Gazete Tarihi: 23.07.1983
- Resmi Gazete. (2005). Alan Yönetimi İle Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri İle Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Resmî Gazete Sayısı: 26006, Resmî Gazete Tarihi: 27.11.2005
- Resmi Gazete. (2014). 29030 sayılı Mekansal Planlar Yapı Yönetmeliği, Resmî Gazete Tarihi: 14.06.2014
- Rodwell, D. (2010). Historic urban landscapes: concept and management, managing historic cities, ISBN 978-92-3-004175-5, Published in September 2010 by UNESCO World Heritage Centre.
- Rosler, M. (1995). “UNESCO and cultural landscape protection”, Cultural Landscape of Universal Value. VCH Publishing, London
- Shamsuddin, S., Sulaiman, A. B. ve Amat, R.C. (2012). Urban landscape factors that influenced the character of george town, penang UNESCO World Heritage Site, Bangkok, Thailand, Procedia Social and Behavioral Sciences, Elsevier
- Smith, M. K. (2010). Cultural planning for urban regeneration ; a thirdspace approach, Lambert Academic Publishing, Germany.

- Sonkoly, G. (2017). Historical urban landscape, Budapest, Hungary ISBN 978-3-319-49165-3, DOI 10.1007/978-3-319-49166-0
- Şengül, E. ve Bilal, E. (2007). Darüşşifa, Edirne
- Şimşek, M. (2000). Türkiye Kalkınma Bankası Aş. Uygun Yatırım Alanları Araştırması: Edirne TKB Matbaası, Ankara
- Tarım Master Planı. (2005). İl Tarım ve Kırsal Kalkınma Master Planlarının Hazırlanmasına destek projesi, Tarım ve Köy işleri Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Edirne Tarım İl Müdürlüğü
- TDK. (2019). Türkçe sözlük, Türk Dil Kurumu, <http://www.tdk.gov.tr/> [Erişim tarihi: 11.06.2019]
- Thomas, L., Middleton, J. ve Pihilips, A. (2003). guidelines for management planning of protected areas, world commission on protected areas (WCPA), www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/guidelines.htm
- Trakya Kalkınma Ajansı. (2011). Trakya Bölgesi Lojistik Sektörü Nisan 2011
- Trakya Kalkınma Ajansı, (2019). Yatırım Ortamı Edirne https://www.trakyaka.org.tr/upload/Node/35520/xfiles/EDIRNE_YATIRIM_ORTAMI.pdf
- Tunç, G. (1978). Taş Köprülerimiz, Karayolları Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
- TUİK. (2013). Seçilmiş göstergelerle Edirne ISSN: 1307-0894 Çankaya-Ankara/Türkiye
- TÜBİTAK. (2014). Koruma odaklı kırsal alan planlaması: bir model önerisi projesi final raporu, Proje No: 108G173, Karadeniz Teknik Üniversitesi Grubu-Trabzon.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: görüşme, Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi, sayı 24
- Uca Özer, S., Albayrak A., Güdük, T. (2016). Edirne iline özgü gastronomi kültürünün pazarlanmasında sosyal medyanın rolü “Instagram’da edirne iline yönelik etiketlemeler üzerine bir içerik analizi”, Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 6 (2): 71-80, 2016 ISSN: 2146-5843, E-ISSN: 2146-0078
- UNESCO. (2004). Yamato Deklorasyonu “yamato declaration on integrated approaches for safeguarding tangible and intangible cultural heritage International Conference on The Safe Guarding of Tangible and Intangible Heritage Organized by the Japanese Agency for

Cultural Affairs and UNESCO”, (20-23 October) Nara, Japan http://sacredland.org/wp-content/uploads/2017/07/Yamato_Declaration.pdf

UNESCO. (2005). Fifteenth general assembly of states parties to the convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage Paris, Unesco Headquarters, <http://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-48-1.pdf>

URBACT. (2008). European Union European regional development found hero - heritage as opportunity sustainable management strategies for vital historic urban landscapes, Baseline Study, Sighisoara, Romania

UNESCO. (2009). World heritage cultural landscapes, a handbook for conservation and management, world heritage papers 26, UNESCO World Heritage Centre, Paris.

UNESCO. (2011a). Operational guidelines for the implementation of the world heritage convention, <http://whc.unesco.org/archive/opguide05-en.pdf> [Ziyaret tarihi: 26. 10. 2017].

UNESCO. (2011b). Tarihi kentsel peyzaja ilişkin tavsiye kararı [Http://www.unesco.org.tr/Dokumanlar/SomutkulturelMiras/Peyzaj%20tavsiye%20karar%C4%B1.Pdf](http://www.unesco.org.tr/Dokumanlar/SomutkulturelMiras/Peyzaj%20tavsiye%20karar%C4%B1.Pdf)

UNESCO. (2013a). Intangible cultural heritage, www.unesco.org/culture/ich/doc/src/20435-EN.pdf, [Erişim tarihi: 15.10.2017]

UNESCO. (2013b). Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf> [Erişim tarihi: 12.11.2018]

UNESCO. (2013). Managing cultural world heritage resource manual, [file:///C:/Users/ASUS/Downloads/activity-827-1%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/ASUS/Downloads/activity-827-1%20(1).pdf)

UNESCO. (2016). The hul guidebook “a practical guide to unesco’s recommendation on the historic urban landscape” <https://Historicurbanlandscapes.Wordpress.Com/2016/06/07/Hul-Guidebook/>

Usal, A. (2006). Edirne tarihi ve kültürü, Edirne Vergi Dairesi Başkanlığı, <http://www.edirnevdb.gov.tr/kultur/pdf/rehber.pdf> (Erişim Tarihi: 29.04.2018)

Ünal, R.H. (1993). Selimiye Camii, Edirne, Ankara, s.87-102

Ünver, A. S. (1976). “Dr. Rıfat Osman’ a Göre Edirne evleri ve konakları”, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1976, İstanbul, s. 1-32

- Yazgan, M. E. Erdoğan, E. (1992). Tarihi çevrelerde peyzaj planlama. A.Ü.Z.F. Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları, Ankara
- Yürekli, K. F. (1977). Çevre görsel değerlendirmesine ilişkin bir yöntem araştırması. (Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Zağra Ç. (2016). Edirne’de son dönem osmanlı savunma yapılarının yeniden kullanımına yönelik bir model önerisi (1876-1917). (Doktora Tezi), Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Edirne
- Zukin, S. (1995). Culture of cities, ISBN 1-55786-437-3.

EKLER

EK – 1 Doğal Özelliklere İlişkin Hazırlanan Eylem Planı

Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Murat ÖZYAVUZ danışmanlığında yürütülmekte olan “**Tarihi Kentsel Peyzajlar Kapsamında Edirne Kenti Eylem Planının Hazırlanması**” başlıklı doktora tezi kapsamında hazırlanan eylem planlarında yer alan eylemlerin önceliklendirilebilmesi için uzmanlardan eylemleri 1 ile 5 arasında puanlama yapmaları istenmiştir. Bu puanlamaya göre;

Son derece önemli	5
Çok önemli	4
Önemli	3
Biraz önemli	2
Önemsiz	1

olarak belirlenmiştir. Vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.

Beste KARAKAYA AYTİN
Peyzaj Yüksek Mimarı

A. Doğal Özellikler		
		Puanlama
Hedef A.1. Meriç ve Tunca Nehirlerinin ve sahillerinin potansiyellerinin ortaya konması		
Strateji A.1.1. Nehirlerin etkin biçimde kullanılması	Eylem A.1.1.1. Nehirlerin ve sahillerinin rekreasyonel faaliyetler için kullanılması	
Hedef A.2. Nitelikli Doğal Koruma Alanlarının doğal özelliklerinin korunması		
Strateji A.2.1. Tavuk Ormanı'nın sürdürülebilir şekilde korunması	Eylem A.2.1.1. Tavuk Ormanı içinde yer alan iki tesisin alan dışına taşınması	
	Eylem A.2.1.2. Tavuk Ormanı içinde flora ve faunaya zarar veren faaliyetlerin (düğün, kutlama vb.) yasaklanması	
	Eylem A.2.1.3. Koruma alanı sınırlarının tanımlı hale getirilmesi	
	Eylem A.2.1.4. Koruma alanı içinde peyzaj düzenlemeleri yapılarak, günübirlik rekreasyonel faaliyetlere (dinlenme alanı, yürüyüş yolu vb.) olanak sağlayacak mekanlar yaratılması	
	Eylem A. 2.1.5. Tavuk Ormanı'nın korunmasını sağlamak amacıyla, her türlü bilgi verici uyarı levhalarının konulması	
	Eylem A.2.1.6. Alan içinde yer alan bitkilere yönelik envanter çalışması yapılması	
	Eylem A.2.1.7. Tavuk Ormanı'nda yuvalanan ve kuluçkaya yatan kuş türleri için kuş gözlemciliğine olanak sağlayan alanlar yaratılması	
Strateji A.2.2. Söğütlük Ormanı'nın sürdürülebilir şekilde korunması	Eylem A.2.2.1. Alan içinde yer alan tesislerin alan dışına taşınması	
	Eylem A.2.2.2. Söğütlük Ormanı içindeki tesiste gerçekleşen flora ve faunaya zarar veren faaliyetlerin (düğün, kutlama vb.) yasaklanması	
	Eylem A.2.2.3. Koruma alanı sınırlarının tanımlı hale getirilmesi	

	Eylem A.2.2.4. Söğütlük Ormanı'nın varlığının sürdürülebilmesi için mesire alanı içinde gerçekleştirilen piknik faaliyetlerinde ateş kullanımının kontrol altına alınmış belirli bir alanda gerçekleştirilmesinin sağlanması	
	Eylem A.2.2.5. Söğütlük Ormanı'nda bulunan fauna varlığının korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanması için faunaya yönelik çeşitli barınma mekanlarının yaratılması	
	Eylem A.2.2.6. Alan içinde yer alan bitkilere yönelik envanter çalışması yapılması	
	Eylem A.2.2.7. Söğütlük Ormanı içinde yer alan yürüyüş parkuru üzerindeki doğal bitki türleri için "bitki tanıtım levhaları" düzenlenerek farkındalık yaratılması ve doğa koruma bilincinin artırılması	
	Eylem A.2.2.8. Alan içinde kullanılan otoparkın zemin döşemesinin alanın doğal özelliğini bozmayacak şekilde ekolojik çözümlerle yeniden düzenlenmesi	
	Eylem A. 2.1.9. Söğütlük Ormanı'nın korunmasını sağlamak amacıyla, her türlü bilgi verici uyarı levhalarının konulması ve bu donatıların malzeme seçiminin alanın doğal özellikleri ile uyumlu olması	
Strateji A.2.3. Asker Söğütlüğü'nün sürdürülebilir şekilde korunması	Eylem A.2.3.1. Asker Söğütlüğü'nün içinde yer alan bitkilere yönelik envanter çalışması yapılması	
Hedef A. 3. Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanının doğal özelliklerinin korunması		
Strateji A.3.1. Tavuk Ormanı'nın Kırkpınar Er Meydanı Stadyumu'nun bulunduğu alanın sürdürülebilir şekilde korunması	Eylem A.3.1.1. Kırkpınar Er Meydanı Stadyumu'nun alanın tarihi dokusuna uygun ve ihtiyaçlara cevap verecek şekilde iyileştirilmesi	
	Eylem A.3.1.2. Alan içinde kullanılan otoparkın zemin döşemesinin alanın doğal özelliğini bozmayacak şekilde ekolojik çözümlerle yeniden düzenlenmesi	
	Eylem A.3.1.3. Alanda yer alan stand, bilgilendirme levhası, çevreleme elemanı, oturma elemanı gibi donatıların tarihi doku ile uygun olacak şekilde yeniden düzenlenmesi	
	Eylem A.3.1.4. Alanın peyzaj düzenlemesinin yapılması ve günöbirlik kullanım ve festival zamanları için tarihi doku ile uyumlu ve ekolojik çözümlerle ihtiyaçları karşılayıcı mekanların oluşturulması	
Hedef A.4. Balkan Arboretumu'nun sürdürülebilirliğinin sağlanması ve geliştirilmesi		
Strateji A.4.1. Arboretum alanının bitkisel ve yapısal özelliklerinin geliştirilmesi	Eylem A.4.1.1. Alanın ihtiyaçları doğrultusunda yapısal kullanım alanları yaratılması (Sergi salonu, herbaryum, dinlenme alanı, seralar)	
	Eylem A.4.1.2. Arboretum alanı yapısal ve bitkisel uygulama projelerinin çizilmesi	
	Eylem A.4.1.3. Arboretum alanının bitki çeşitliliğinin artırılması	
	Eylem A.4.1.4. Arboretum alanı içinden geçen Güllapoğlu Deresi içinde su kıyısı bitkilerine yer verilmesi	
	Eylem A.4.1.5. Arboretum alanının su varlığı ve bitkisel zenginliği göz önünde bulundurularak rekreasyonel faaliyetler için alanlar yaratılması	

Hedef A. 5. Kente kimlik kazandıran ve doğal olarak yetişen bitkisel öğelerin tespit edilmesi ve korunması		
Strateji A.5.1. <i>Bellevalia edirnensis</i> (Edirne Sömbülü)'nün korunması	Eylem A. 5.1.1. Dünya'da soyu tükenme tehlikesi had safhada olan (CR) kategorisinde yer alan <i>Bellevalia edirnensis</i> (Edirne Sömbülü)'nün yayılış alanlarının tespit edilerek koruma bölgelerinin oluşturulması	
	Eylem A.5.1.2. <i>Bellevalia edirnensis</i> 'in çoğaltılması ve süs bitkisi olarak kullanılabilmesi için akademik çalışmaların devamlılığının sağlanması	
Strateji A.5.2. Kentte yer alan anıt ağaçların korunması	Eylem A.5.2.1. Anıt ağaçların boy, gövde çapı, tepe çapı, yaş özelliklerinin belirlenerek envanter fişlerinin hazırlanması	
	Eylem A.5.2.2. Anıt ağaçların boyutsal özellikleri dışında kültürel özelliklerinin (yöre tarihinde, mistik kültüründe ve folklorunda özel yeri olan ağaçlar) belirlenmesi	
	Eylem A.5.2.3. Kent genelinde tescile değer anıt ağaçların tespitinin yapılması	
	Eylem A.5.2.4. Mevcut anıt ağaçların yıllık bakımlarının yapılması	

EK – 2 Kültürel Özelliklere İlişkin Hazırlanan Eylem Planı

Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Murat ÖZYAVUZ danışmanlığında yürütülmekte olan “**Tarihi Kentsel Peyzajlar Kapsamında Edirne Kenti Eylem Planının Hazırlanması**” başlıklı doktora tezi kapsamında hazırlanan eylem planlarında yer alan eylemlerin önceliklendirilebilmesi için uzmanlardan eylemleri 1 ile 5 arasında puanlama yapmaları istenmiştir. Bu puanlamaya göre;

Son derece önemli	5
Çok önemli	4
Önemli	3
Biraz önemli	2
Önemsiz	1

olarak belirlenmiştir. Vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.

Beste KARAKAYA AYTİN
Peyzaj Yüksek Mimarı

B. Kültürel Özellikler		Puanlama
Hedef B.1. Kent kimliğinin korunması ve geliştirilmesi		
Strateji B.1.1. Tarihi kent merkezinde ticaret fonksiyonunun devamlılığının sağlanması	Eylem B.1.1.1. Tarihi kent merkezinin kimliği ile uygun olan ticari faaliyetlerin sürdürülmesinin sağlanması	
	Eylem B.1.1.2. Geçmişten bugüne önemini ve yerini kaybetmiş meslek gruplarına atıfta bulunan mağazaların yer almasının sağlanması	
	Eylem B.1.1.3. Tarihi kent merkezinin kimliği ile uygun olmayan ticari faaliyetlerin alan dışına çıkarılmasının sağlanması	
Strateji B.1.2. Tarihi kent merkezinde geleneksel esnafın varlığını sürdürmesine teşvik edilmesi	Eylem B.1.2.1. Zincir mağazalara karşı geleneksel esnafın çeşitli ödüllendirmeler ve kamu desteği ile kent merkezinde yer almalarının sağlanması	
	Eylem B.1.2.2. Tarihi kent merkezinde yer alan ticari yapıların öncelikle geleneksel esnafın kullanımına sunulması	
Strateji B.1.3. Geçmişte tarihi kent merkezinde yaşayan yerli halkın bugün yeni yerleşim bölgelerinde yaşamayı tercih etmesi ile oluşan kimlik kaybının önlenmesi	Eylem B.1.3.1. Tarihi kent merkezinde yer alan tescilli konutların restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilebilmesi için mevzuattan kaynaklanan zorluklara karşı kullanıcılar için kolaylık sağlanarak, kullanıcıların bu yapılarda yaşamlarını sürdürmesinin sağlanması	
	Eylem B.1.3.2. Sivil mimarlık örneklerinin yoğun olarak yer aldığı Kaleiçi'ni oluşturan Dilaverbey ve Mithatpaşa Mahalleleri ve Karaağaç Mahallesi'nde yerli halkın evlerinin restorasyon çalışmaları için kamu desteği sağlanması	
	Eylem B.1.3.3. Öncelikle yıkılmak üzere olan; sonrasında yıkılmış ve atıl durumda olan konutların restorasyon veya rehabilitasyon çalışmalarının yapılarak cazip hale getirilmesi ve teşvik programları oluşturulması	
	Eylem B.1.3.4. Tarihi kent merkezinde yer alan tescilli yapıların tarihi kimlikle uygun ticari yapılar (butik otel, geleneksel eşya, geleneksel el sanatları, geleneksel mutfak) olarak kullanılmasının teşvik edilmesi	

Hedef B.2. Koruma çalışmaları için veri tabanı oluşturması adına belgeleme çalışmalarının ve anıtsal yapılar ile sivil mimarlık örneklerinde restorasyon ve cephe çalışmalarının gerçekleştirilmesi		
Strateji B.2.1. Kent için veri tabanı oluşturmak için belgeleme çalışmalarının gerçekleştirilmesi	Eylem B.2.1.1. Tescilli ve tescile değer tüm yapılar ve çevrelerinin rölöve, fotogrametri, lazer tarama vb. yöntemler kullanılarak belgelenmesinin sağlanması ile kültür envanteri oluşturulması	
	Eylem B.2.1.2. Belgeleme çalışmalarının sistematik periyotlarla güncellenebilir ve erişilebilir olması	
Strateji B.2.2. Kentsel sit alanları içinde yer alan sivil mimarlık örneklerinin ve anıtsal yapıların restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	Eylem B.2.2.1. Kaleiçi bölgesinde restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	
	Eylem B.2.2.2. Karaağaç bölgesinde restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	
	Eylem B.2.2.3. Tescilli anıtsal mimarlık örneklerinin restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	
	Eylem B. 2.2.4. Osmanlı Dönemi'nin organik sokak dokusunu ve sivil mimarisini yansıtan özellikteki Karanfiloğlu Caddesi'nde yer alan sivil mimarlık örneklerinin restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	
Strateji B.2.3. Kentin tarihi izlerin okunabileceği önemli cadde/sokaklarda cephe çalışmalarının gerçekleştirilmesi	Eylem B.2.3.1. Kentin yayalaştırılmış caddelerinden biri olan ticari faaliyetlerin yoğun izlendiği Saraçlar Caddesi'nde tarihi doku ile uyumsuzluk gösteren cephelerin düzenlenmesi, uygunsuz eklentilerin kaldırılması	
	Eylem B.2.3.2. Tarihi kent merkezinde yer alan ticari faaliyetlerin yoğun izlendiği yayalaştırılmış caddelerden olan Çilingirler Caddesi'nin tarihi doku ile uyumsuzluk gösteren cephelerin düzenlenmesi, uygunsuz eklentilerin kaldırılması	
Strateji B.2.4. Anıtsal ve sivil mimarlık örneklerinin uluslararası düzeyde kabul görmüş koruma, planlama ve restorasyon ilkelerine uygun şekilde restorasyon ve rehabilitasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	Eylem B.2.4.1. Yapılacak tüm proje ve uygulamaların işin uzmanları tarafından yapılmasının sağlanması	
	Eylem B.2.4.2. Restorasyon uygulamalarında geleneksel malzeme ve geleneksel inşaat tekniklerinin kullanılması ve özgün malzeme ve teknik kaybın en aza indirgenmesi	
	Eylem B.2.4.3. Restorasyon uygulamalarında teknolojik gelişmelerin uygun şekilde kullanılması	
Hedef B.3. Kentin sahip olduğu arkeolojik mirasın korunması, yaşatılması ve değerlendirilmesi		
Strateji B.3.1. Roma, Bizans ve Osmanlı Dönemi gibi farklı tarihsel dönemlere ait kültür varlıkları ile katmanlaşmış olan kentte bu katmanların okunabilirliğinin sağlanması	Eylem B.3.1.1. Kent tarihinde yer alan 3 dönemin de izlerini taşıyan Makedonya Kulesi ve çevresinin arkeolojik park olarak düzenlenerek kullanıma açılması	
	Eylem B.3.1.2. Kentin Roma ve Bizans katmanını oluşturan Via Militaris tarihi yolunun canlandırılması	
	Eylem B.3.1.3. Tarihi kent merkezinde yer alan Kaleiçi'ni oluşturan surların mümkün olan yerlerinde arkeolojik kazı çalışmalarının gerçekleştirilmesi	

Strateji B.3.2. Osmanlı dönemine ait izlerin yeniden canlandırılması	Eylem B.3.2.1. Edirne sarayı kazılarında devam edilmesi ve alanın anıt müze olarak değerlendirilmesi	
	Eylem B.3.2.2. Selimiye Camii'nin güneybatısında yer alan ve kazı çalışmaları tamamlanmış durumda olan Yemiş Kapanı Han'ının arkeolojik park olarak düzenlenerek kullanıma açılması	
Hedef B.4. Kentsel ulaşım sisteminin yaya ve bisiklet odaklı planlanması		
Strateji B.4.1. Kent yaya dolaşım olanaklarının artırılması	Eylem B. 4.1.1. Tarihi kent merkezi için yayalaştırma projelerinin hazırlanması	
	Eylem B.4.1.2. Meriç ve Tunca Nehri üzerindeki köprülerinin yayalaştırılması	
	Eylem B.4.1.3. Osmanlı dönemine ait sivil mimarlık örneklerinin bulunduğu Karanfiloğlu Caddesi'nin yayalaştırılması	
	Eylem B.4.1.4. Tarihi kent merkezindeki yaya mekanlarının otopark alanları ve toplu taşıma sistemi ile bütünleştirilmesinin sağlanması	
Strateji B.4.2. Kent bisiklet dolaşım olanaklarının artırılması	Eylem B.4.2.1. Kent genelinde bisiklet yolu planlanması yapılması	
	Eylem B.4.2.2. Tarihi kent merkezi ile Karaağaç bölgesi arasında bisiklet ile dolaşım ağı düzenlenmesi	
	Eylem B.4.2.3. Yayalaştırılmış caddelerden olan Saraçlar, Çilingirler ve Balıkpazarı Caddelerinde belediyeye ait tarifeli kamusal bisikletlerin ve bisiklet şarj noktalarının yer alması	
Strateji B.4.3. Tarihi kent merkezinde trafik yoğunluğunun önlenmesi	Eylem B.4.3.1. Tarihi kent merkezi çeperinde silüeti bozmayacak yükseklikte katlı otopark veya yeraltı otoparkı düzenlenmesi	
	Eylem B.4.3.2. Tarihi kent merkezinde toplu taşıma olanaklarının artırılması	
Strateji B.4.4. Ulaşım sisteminin herkes için eşit fırsatlar sunması	Eylem B.4.4.1. Yaya, taşıt ulaşım güzargahları ve sinyalizasyon sistemi düzenlemelerinde dezavantajlı gruplarının gereksinimleri dikkate alınarak düzenlemeler yapılması	
	Eylem B.4.4.2. Tarihi kent merkezinden başlanarak kent bütününde dezavantajlı bireyler için kaldırımlarda rampaların yer alması	
	Eylem B.4.4.3. Tarihi kent merkezinden başlanarak yaya yollarında kaldırım yüksekliklerinin azaltılması ve yaya yollarının uygun döşeme malzemesi ile döşenmesi	
Hedef B.5. Tarihi çevrenin bütüncül olarak sürdürülebilir bir yaklaşımla korunması ve yaşatılması		
Strateji B.5.1. Kent için hazırlanmış tüm planlarının birbiriyle uyumlu olması, gereken yönetim planlarının hazırlanması	Eylem B.5.1.1. 2011-2015 yılları için hazırlanmış Selimiye Camii ve Külliyesi yönetim planının tekrar hazırlanması	
	Eylem B.5.1.2. Koruma amaçlı imar planlarında, Selimiye Camii ve Külliyesi yönetim planında ve imar planında yer alan kararların uyumunun sağlanması	
	Eylem B.5.1.3. UNESCO Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi'nde yer alan II. Bayezid Külliyesi Sağlık Müzesi yönetim planının hazırlanması	
Strateji B.5.2. Tarihi kent merkezinin görsel bütünlüğünün geliştirilmesi ve tarihi karakterinin	Eylem B.5.2.1. Öncelikle tarihi kent merkezi ve çevresinden başlanılarak kent mobilyalarında dil birliği sağlanması	
	Eylem B.5.2.2. Tarihi dokunun görsel bütünlüğünü zedeleyen renkli, ışıklı tabela, levha ve panoların kaldırılarak bu alanların kentin karakteri ile uyumlu şekilde yeniden düzenlenmesi	

korunması için alanın önemini ve değerinin ön plana çıkarılması	Eylem B.5.2.3. Tarihi kent merkezinin algılanmasını zayıflatan niteliksiz yapılardan arındırılması, boş durumda olan yapıların kullanılabilir hale getirilmesi	
Strateji B.5.3. Tarihi kent merkezi, Karaağaç ve Sarayıçi bölgelerinin kentsel çevre kalitesinin artırılması	Eylem B.5.3.1. Tarihi çevrenin ve kültürel varlıkların algılanmasını olumsuz etkileyen cephe eklentileri ve kent mobilyalarını denetlenmesi ve olumlu uygulamaları desteklenmesi	
	Eylem B.5.3.2. Tarihi çevrenin ve kültürel varlıkların algısını artırıcı peyzaj düzenlemelerinin yapılması	
Hedef B.6. Kentlinin fiziksel ve psikolojik gereksinimlerini karşılayabileceği açık ve yeşil alanların oluşturulması ve mevcut alanların niteliğinin artırılması		
Strateji B.6.1. Tarihi kent merkezinde kamusal mekanlar yaratılması	Eylem B.6.1.1. Tarihi kent merkezinde kamusal faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği açık ve yeşil alanlar yaratılması	
	Eylem B.6.1.2. Kentsel hava kalitesinin iyileştirilmesi, kentsel ısı ada etkisinin azaltılabilmesi için özellikle tarihi kent merkezinde yeni açık ve yeşil alanlar oluşturulması	
	Eylem B.6.1.3. Tarihi kent merkezinin yakın çevresinde kent parkı düzenlenmesi	
Strateji B.6.2. Tarihi kent merkezinde mevcut açık ve yeşil alanların niteliğinin artırılması	Eylem B.6.2.1. Tarihi kent merkezinde çoğunlukla çocuk oyun alanı olarak kullanılan açık ve yeşil alanların tüm kullanıcılar için eşit fırsatlar sunmasının sağlanması	
	Eylem B.6.2.2. Meriç ve Tunca nehir kıyılarında peyzaj planlaması yapılarak uygun alanların rekreasyonel faaliyetler için kullanılması	
Hedef B.7. Kente tarihi ve kültürel değer katan askeri yapı örneklerinden tabyaların korunması ve yeniden canlandırılması		
Strateji B.7.1. Tabyaların restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilerek yeniden işlevlendirilmesi	Eylem B.7.1.1. Kentte yer alan tabyaların belgeleme/envanter çalışmalarının gerçekleştirilmesi	
	Eylem B.7.1.2. Envanter çalışması sonuçlarına göre kent çeperinde yer alan atıl durumda olan tabyaların gerekli ise restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	
	Eylem B.7.1.3. Tarihin önemli bir bölümüne tanıklık etmiş bu savunma yapılarının uygun olanlarında çeşitli işlevlendirmeler ile yeniden canlandırılması	
	Eylem B.7.1.4. Restorasyonu tamamlanan Hıdırlık Tabyası'nın Balkan Tarihi Müzesi olarak kullanıma açılması	
	Eylem B.7.1.5. Balkan Savaşı Müzesi işlevi ile kullanılacak olan Kıyık Tabyasının restorasyon çalışmalarının tamamlanarak kullanıma açılması	
Hedef B.8. Kent silüetinin korunması		
Strateji B.8.1. Selimiye Camii silüetinin korunması	Eylem B.8.1.1. Selimiye Camii silüetinin korunması için kent girişlerinden, tarihi köprülerden bakış koridorları oluşturularak silüetini engelleyen eklentilerin tespit edilmesi	
	Eylem B.8.1.2. Silüetin bozulmaması için kentte kot sınırlaması getirilmesi	
	Eylem B.8.1.3. Selimiye Camii ve yakın çevresindeki geleneksel sokak dokularının korunarak cami silüetine destek verilmesi	
Strateji B.8.2. Kentin diğer önemli yapılarında olan Üç Şerefeli Camii ve Eski Camii'nin Selimiye Camii ile	Eylem B.8.2.1. Kentin kimliğini oluşturan bu yapıların birlikte oluşturduğu silüetin izlenebileceği seyir terasları yaratılması	
	Eylem B.8.2.2. Kent silüetinin öneminin ve silüetin korunmasına ait kararların kente ait tüm planlarda yer almasının sağlanması	

birlikte oluşturduğu kent silüetinin korunması		
Hedef B.9. Soyut kültürel mirasın tespiti, korunması ve gelecek nesillere aktarılması		
Strateji B.9.1. Kırkpınar ve Kakava Festivallerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması	Eylem B.9.1.1. UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine yer alan Kırkpınar ve Kakava Festivallerinin değerlerin korunması, tarihi, kültürel ve ekonomik değerlerinin araştırılması	
	Eylem B.9.1.2. Festivallerin yapıldığı Sarayıçi bölgesinde peyzaj çalışmaları yapılarak fiziki şartların iyileştirilmesi	
	Eylem B.9.1.3. Geleneksel sporlardan olan Kırkpınar yağlı güreşleri için “Kırkpınar Müzesi”nin yapılması	
Strateji B.9.2. Kente özgü geleneksel el sanatlarının korunması, yaşatılması	Eylem B.9.2.1. Doğduğu şehrin ismini taşıyan tek geleneksel el sanatı olan Edirnekari'nin UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine girmesi için başvuruların yapılması	
	Eylem B.9.2.2. Kente ait geleneksel el sanatlarından cicim dokumaları, çömlekçilik, süpürgecilik, mis sabunu, edirnekarinin kentin önemli yerlerinde sergilenmesi, festivallerde ve tanıtım broşürlerinde yer almasının sağlanması	
	Eylem B.9.2.3. Çeşitli kurslar ve geleneksel zanaatlarla uğraşan ustalar yetiştirmek için eğitim programları açılarak geleneksel üretimin canlandırılmasının sağlanması	
	Eylem B.9.3.4. Edirne’de yer alan ilkokul, ortaokul ve meslek liselerinde kente özgü geleneksel el sanatlarının ders olarak müfredata ilave edilmesi	

EK- 3 Sosyo-ekonomik Özelliklere İlişkin Hazırlanan Eylem Planı

Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Murat ÖZYAVUZ danışmanlığında yürütülmekte olan “Tarihi Kentsel Peyzajlar Kapsamında Edirne Kenti Eylem Planının Hazırlanması” başlıklı doktora tezi kapsamında hazırlanan eylem planlarında yer alan eylemlerin önceliklendirilebilmesi için uzmanlardan eylemleri 1 ile 5 arasında puanlama yapmaları istenmiştir. Bu puanlamaya göre;

Son derece önemli	5
Çok önemli	4
Önemli	3
Biraz önemli	2
Önemsiz	1

olarak belirlenmiştir. Vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.

Beste KARAKAYA AYTİN
Peyzaj Yüksek Mimarı

C. Sosyo-ekonomik Özellikler		Puanlama
Hedef C.1. Kentin inanç turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi		
Strateji C.1.1. Osmanlı dönemine ait İslam dini eserlerinin inanç turizmine katkı sağlaması	Eylem C.1.1.1. UNESCO Dünya Miras Listesinde yer alan Selimiye Camii ve Külliyesi'nin ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımının artırılması	
	Eylem C.1.1.2. Anıtsal mimarlık örneklerinin önemli değerlerinden olan Selimiye Camii dışındaki önemli özelliklere sahip camilerin tanıtımının yapılması	
Strateji C.1.2. Musevilik ve Hristiyanlık dinlerine ait yapıların inanç turizmine katkı sağlaması	Eylem C.1.2.1. Musevi dini için önemli ibadet mekanlarından olan restorasyonu tamamlanmış durumdaki Edirne Büyük Sinagogu'nun tanıtımların yapılması, içinde düzenlenen kültürel faaliyetlerin devamlılığının sağlanması	
	Eylem C.1.2.2. Kentte yer alan iki Bulgar Kilisesi'nin tanıtımlarının yapılması ve kent içindeki yönlendirici tabelaların artırılması	
Hedef C.2. Kentin gastronomi turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi ve yerel mutfak kültürünün tanıtılması		
Strateji C.2.1. Osmanlı saray mutfağı ve yöresel Edirne mutfağının tanıtımı ve sürdürülebilirliğinin sağlanması	Eylem C.2.1.1. Kentin yöresel mutfak kültürü envanterinin oluşturulması	
	Eylem C.2.1.2. Kentte Osmanlı saray mutfağını sunan restoranların yer alması ve bu restoranlarda Osmanlı saray mutfağının sürdürülebilirliğinin sağlanması için halkın etkin katılımı sağlanarak “mutfak atölyelerinin” gerçekleştirilmesi	
	Eylem C.2.1.3. Kente özgü yöresel mutfak kültürünün tanınırlığının artırılması	
	Eylem C.2.1.4. Yöresel gıda satış noktalarının desteklenmesi	
Hedef C.3. Turizm faaliyetlerinin artırılması ve alternatif turizm güzergahlarının oluşturulması		
Strateji C.3.1. Yerli ve yabancı turist için doğa turizmi faaliyet	Eylem C.3.1.1. Tavuk Ormanı, Söğütlük Ormanı, Asker Söğütlüğü, ve nehir kıyılarını kapsayan doğa turizmi gerçekleştirilebilecek faaliyet alanları oluşturulması	

alanlarının yaratılması	Eylem C.3.1.2. Ulusal ve uluslararası ölçekte düzenlenebilecek su sporları etkinlikleri için nehirlerin potansiyelinin kullanılması	
	Eylem C.3.1.3. Tavuk Ormanı'nda yayılış gösteren <i>Bellalara edirnensis</i> (Edirne Sümbülü) için gözlemlene ve inceleme alanları oluşturulması	
	Eylem C.3.1.4. Tavuk Ormanı'nda kuş gözlemciliği için alanlar yaratılması	
Strateji C.3.2. Yerli ve yabancı turist için kültür turizmi güzergahlarının oluşturulması	Eylem C.3.2.1. Günübürlük ve uzun süreli yapılacak turlar için farklı kültür turizmi güzergahları oluşturulması	
	Eylem C.3.2.2. Arkeolojik alanlar ve kentte yer alan müzelere yönelik turizm güzergahı oluşturulması	
	Eylem C.3.2.3. İnanç turizmi için gelen yerli-yabancı turistler için cami, türbe, mescit vb. eserleri gezebilecekleri turizm güzergahı oluşturulması	
	Eylem C.3.2.4. Gastronomi turu için gelen turistlere yönelik kentin mutfak kültürünü deneyimleyebileceği turizm güzergahı oluşturulması	
	Eylem C.3.2.5. Kentin çeperinde yer alan tabyalar için turizm güzergahı oluşturulması	
Hedef C.4. Farkındalık faaliyetlerinin artırılması		
Strateji C.4.1. Turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması için tanıtımların yapılması ve faaliyet alanlarının oluşturulması	Eylem C.4.1.1. Komşu ülkelerden çoğunlukla alışveriş için gelen yabancı turistlere yönelik kentin doğal ve kültürel varlıklarının tanıtımının yapılması	
	Eylem C.4.1.2. Tanıtım ve bilgilendirme ofislerinin etkinliğinin ve sayısının artırılması	
	Eylem C.4.1.3. Önemli turistik destinasyonlarda hediyelik eşya satış noktalarının oluşturulması	
	Eylem C.4.1.4. Ayçiçeği, kanola, lavanta gibi yöresel tarım ürünleri için yerel halk, yerli ve yabancı turistlere yönelik fotoğraf çekim imkanı sağlayan peyzaj alanlarının yaratılması	
	Eylem C.4.1.5. Balkan Arboretumu'nun farkındalık faaliyetlerinin yapılması, kent sakinleri ve turistler için alanı tanıtıcı etkinliklerin düzenlenmesi	
Hedef C.5. Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali ve Kakava Şenliklerinin tanıtımlarının yapılması		
Strateji C.5.1. Festivallerin ulusal ve uluslararası düzeyde tanınırlığının artırılması	Eylem C.5.1.1. Festival tarihlerine uygun zamanlarda yurtiçi turistik turların düzenlenmesinin teşvik edilmesi	
	Eylem C.5.1.3. UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesinde yer alan bu festivallerin komşu ülkeler başta olmak üzere, uluslararası düzeyde tanıtımlarının yapılması	
	Eylem C.5.1.2. Festivallerin tarihi, ritüelleri, etkinlik bilgileri hakkında bilgi vermek üzere görsel materyallerin hazırlanması	
Hedef C.6. Bando ve Ciğer Festivali ve Lavanta Festivali'nin tanınırlığının sağlanması		
Strateji C.6.1. Tanıtım ve sürdürülebilirlik faaliyetlerinin artırılması	Eylem C.6.1.1. Festivallerin uluslararası ölçekte tanınabilirliğinin sağlanması için komşu ülkelerde de tanıtım çalışmalarının artırılması	
	Eylem C.6.1.2. Festivallerin sürdürülebilirliği açısından çeşitli atölye çalışmaları ile desteklenmesinin sağlanması	
Hedef C.7. Geleneksel el sanatlarının tanıtılması ve yaşatılması		
Strateji C.7.1. Tanıtım ve	Eylem C.7.1.2. Yerel yönetimler tarafından geleneksel el sanatları için festivaller ve çeşitli etkinlik haftaları düzenlenmesi	

sürdürülebilirliğin sağlanması	Eylem C.7.2.2. Tarihi kent merkezinde geleneksel el sanatları ürünlerinin üretildiği ve sergilendiği atölyelerden oluşan bir sanat sokağı (sanat aksı) oluşturulması	
Hedef C.8. Altyapının iyileştirilmesi		
Strateji C.8.1. Kent in altyapı olanaklarının artırılması	Eylem C.8.1.1. Konaklama tesislerinin nitelik ve nicelik açısından geliştirilmesi ve sayısının artırılması konusunda destek sağlanması	
	Eylem C.8.1.2. Yabancı turist sayısının arttığı kentte hizmet sektöründe çalışan elemanların sektörel ve yabancı dil eğitimlerinin sağlanması ve kalifiye personel yetiştirilmesinin desteklenmesi	
	Eylem C.8.1.3. Yüksek turizm potansiyeli olan Edirne kenti için ulaşım altyapısının iyileştirilmesi	

Hedef A. 3. Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanının Doğal Özelliklerinin Korunması					
Strateji A.3.1. Tavuk Ormanı'nın Karkınar Er Meydanı Stadyumu'nun alanın tarihi dokusuna uygun ve ihtiyaçlara cevap verecek şekilde iyileştirilmesi	Eylem A.3.1.1. Alan içinde kullanılan otoparkın zemin döşemesinin alanın doğal özelliğini bozmayacak şekilde ekolojik çözümlenmelerle yeniden düzenlenmesi	4	5	5	4
	Eylem A.3.1.2. Alanda yer alan stand, bilgilendirme levhası, çevreleme elemanı, oturma elemanı gibi donatıların tarihi doku ile uyum olacak şekilde yeniden düzenlenmesi	4	4	4	4
	Eylem A.3.1.3. Alanın peyzaj düzenlenmesinin yapılması ve gününbirlik kullanım ve festival zamanları için tarihi doku ile uyumlu ve ekolojik çözümlenmelerle ihtiyaçları karşılayıcı mekanların oluşturulması	5	5	5	5
	Eylem A.3.1.4. Alanın peyzaj düzenlenmesinin yapılması ve gününbirlik kullanım ve festival zamanları için tarihi doku ile uyumlu ve ekolojik çözümlenmelerle ihtiyaçları karşılayıcı mekanların oluşturulması	5	5	5	5
	Hedef A.4. Balkan Arboretumu'nun sürdürülebilirliğini sağlanarak korunması ve geliştirilmesi				
Strateji A.4.1. Arboretum alanının bitkisel ve yapısal özelliklerinin geliştirilmesi	Eylem A.4.1.1. Alanın ihtiyaçları doğrultusunda yapısal kullanım alanları yaratılması (Sergi salonu, herbaryum, dinlenme alanı, seralar)	5	5	5	5
	Eylem A.4.1.2. Arboretum alanı yapısal ve bitkisel uygulama projelerinin çizilmesi	5	4	5	5
	Eylem A.4.1.3. Arboretum alanının bitki çeşitliliğinin artırılması	4	4	5	5
	Eylem A.4.1.4. Arboretum alanı içinden geçen Güllapoğlu Deresi içinde su kıyası bitkilerine yer verilmesi	3	4	4	4
	Eylem A.4.1.5. Arboretum alanının su varlığı ve bitkisel zenginliği göz önünde bulundurularak rekreasyonel faaliyetler için alanlar yaratılması	4	3	5	4
Hedef A. 5. Kente kimlik kazandıran ve doğal olarak yetişen bitkisel öğelerin tespit edilmesi ve korunması					
Strateji A.5.1. <i>Bellevalia edirnensis</i> (Edirne Sümbülü) 'nin korunması	Eylem A. 5.1.1. Dünya da soyu tükenme tehlikesi had safhada olan (<i>CR</i>) kategorisinde yer alan <i>Bellevalia edirnensis</i> (Edirne Sümbülü) 'nin yayılış alanlarının tespit edilerek koruma bölgelerinin oluşturulması	5	3	5	5
	Eylem A.5.1.2. <i>Bellevalia edirnensis</i> 'in çoğaltılması ve süs bitkisi olarak kullanılabilmesi için akademik çalışmaların devamlılığının sağlanması	5	5	4	5
	Eylem A.5.2.1. Anıt ağaçların boy, gövde çapı, tepe çapı, yaş özelliklerinin belirlenerek envanter fişlerinin hazırlanması	5	5	5	5
	Eylem A.5.2.2. Anıt ağaçların boyutsal özellikleri dışında kültürel özelliklerinin (yöre tarihinde, mistik kültüründe ve folklorunda özel yeri olan ağaçlar) belirlenmesi	4	4	5	4
	Eylem A.5.2.3. Kent genelinde tescille değer anıt ağaçların tespitinin yapılması	3	5	5	5
Eylem A.5.2.4. Mevcut anıt ağaçların yıllık bakımının yapılması	5	5	5	5	

EK- 5 Kültürel Özelliklere İlişkin Puantaj Çizelgesi

B. Kültürel Özellikler				
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Araştırmacı
Hedef B.1. Kent kimliğinin korunması ve geliştirilmesi				
Strateji B.1.1. Tarihi				
Eylem B.1.1.1. Tarihi kent merkezinin kimliği ile uygun olan ticari faaliyetlerin sürdürülmesinin sağlanması	4	5	5	5
Eylem B.1.1.2. Geçmişten bugüne önemini ve yerini kaybetmiş meslek gruplarına atıfta bulunan mağazaların yer almasının sağlanması	5	5	3	5
Eylem B.1.1.3. Tarihi kent merkezinin kimliği ile uygun olmayan ticari faaliyetlerin alan dışına çıkarılmasının sağlanması	4	2	5	4
Strateji B.1.2. Tarihi				
Eylem B.1.2.1. Zincir mağazalara karşı geleneksel esnafın çeşitli ödüllendirmeler ve kamu desteği ile kent merkezinde yer almalarının sağlanması	5	4	5	5
Eylem B.1.2.2. Tarihi kent merkezinde yer alan ticari yapıların öncelikle geleneksel esnafın kullanımına sunulması	3	4	4	4
Strateji B.1.3. Geçmişte				
Eylem B.1.3.1. Tarihi kent merkezinde yer alan tescilli konutların restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilebilmesi için mevzuattan kaynaklanan zorluklara karşı kullanıcılar için kolaylık sağlanarak, kullanıcıların bu yapılarda yaşamlarını sürdürmesinin sağlanması	5	4	3	4
Eylem B.1.3.2. Sivil mimarlık örneklerinin yoğun olarak yer aldığı Kaleiçi'ni oluşturan Dilaverbey ve Mithatpaşa Mahalleleri ve Karaağaç Mahallesi'nde yerli halkın evlerinin restorasyon çalışmaları için kamu desteği sağlanması	5	4	5	5
Eylem B.1.3.3. Öncelikte yıkılmak üzere olan; sonrasında yıkılmış ve atıl durumda olan konutların restorasyon veya rehabilitasyon çalışmalarının yapılarak cazip hale getirilmesi ve teşvik programları oluşturulması	5	5	5	5
Eylem B.1.3.4. Tarihi kent merkezinde yer alan tescilli yapıların tarihi kimlikle uygun ticari yapılar (butik otel, geleneksel eşya, geleneksel el sanatları, geleneksel mutfak) olarak kullanılmasının teşvik edilmesi	3	4	5	5
Hedef B.2. Koruma çalışmaları için veri tabanı oluşturması adına belgeleme çalışmalarının ve anıtsal yapılar ile sivil mimarlık örneklerinde restorasyon ve cephe çalışmalarının gerçekleştirilmesi				
Strateji B.2.1. Kent için				
Eylem B.2.1.1. Tescilli ve tescile değer tüm yapılar ve çevrelerinin rölöve, fotogrametri, lazer tarama vb. yöntemler kullanılarak belgelenmesinin sağlanması ile kültür envanteri oluşturulması	5	5	5	5
Strateji B.2.2. Kentin				
Eylem B.2.2.1. Belgeleme çalışmalarının sistematik periyotlarla güncellenebilir ve erişilebilir olması	5	5	4	5
Eylem B.2.2.2. Kaleiçi bölgesinde restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	3	4	5	5
Eylem B.2.2.3. Karaağaç bölgesinde restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	3	2	5	4
Eylem B.2.2.4. Tescilli anıtsal mimarlık örneklerinin restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	3	5	5	5
Strateji B.2.3. Kentin				
Eylem B.2.3.1. Osmanlı Dönemi'nin organik sokak dokusunu ve sivil mimarisini yansıtan özellikteki Karanfiloğlu Caddesi'nde yer alan sivil mimarlık örneklerinin restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	5	4	5	5

Strateji B.2.3. Kentin tarihi izlerin okunabileceği önemli sokaklarda cephe çalışmalarının gerçekleştirilmesi	Eylem B.2.3.1. Kentin yayalaştırılmış caddelerinden biri olan ticari faaliyetlerin yoğun izlendiği Saraçlar Caddesi'nde tarihi doku ile uyumsuzluk gösteren cephelerin düzenlenmesi, uyumsuz eklentilerin kaldırılması	4	4	4	5
	Eylem B.2.3.2. Tarihi kent merkezinde yer alan ticari faaliyetlerin yoğun izlendiği yayalaştırılmış caddelerden olan Çilingirler Caddesi'nin tarihi doku ile uyumsuzluk gösteren cephelerin düzenlenmesi, uyumsuz eklentilerin kaldırılması	4	3	3	3
	Eylem B.2.4.1. Yapılacak tüm proje ve uygulamaların için uzmanları tarafından yapılmasının sağlanması	5	5	5	5
	Eylem B.2.4.2. Restorasyon uygulamalarında geleneksel malzeme ve geleneksel inşaat tekniklerinin kullanılması ve özgün malzeme ve teknik kaybın en aza indirgenmesi	5	5	5	5
	Eylem B.2.4.3. Restorasyon uygulamalarında teknolojik gelişmelerin uygun şekilde kullanılması	5	3	5	5
Strateji B.2.4. Anıtsal ve sivil mimarlık örneklerinin kabul görmüş koruma, planlama ve restorasyon ilkelerine uygun restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi					
Hedef B.3. Kentin sahip olduğu arkeolojik mirasını korunması, yaşatılması ve değerlendirilmesi					
Strateji B.3.1. Roma, Bizans ve Osmanlı Dönemi gibi farklı tarihsel dönemlere ait kültür varlıkları ile katmanlaşmış olan kentte bu katmanların okunabilirliğinin sağlanması	Eylem B.3.1.1. Kent tarihinde yer alan 3 döneminde izlerini taşıyan Makedonya Kulesi ve çevresinin arkeolojik park olarak düzenlenerek kullanıma açılması	5	5	3	5
	Eylem B.3.1.2. Kentin Roma ve Bizans katmanını oluşturan Via Militaris tarihi yolunun canlandırılması	4	4	4	4
	Eylem B.3.1.3. Tarihi kent merkezinde yer alan Kaleiçi'ni oluşturan surların mümkün olan yerlerinde arkeolojik kazı çalışmalarının gerçekleştirilmesi	5	3	5	5
Strateji B.3.2. Osmanlı dönemine ait izlerin yeniden canlandırılması	Eylem B.3.2.1. Edirne sarayı kazılarına devam edilmesi ve alanın anıt müze olarak değerlendirilmesi	5	5	5	5
	Eylem B.3.2.2. Selimiye Camii'nin güneybatısında yer alan ve kazı çalışmaları tamamlanmış durumda olan Yeniş Kapısı Han'ının arkeolojik park olarak düzenlenerek kullanıma açılması	1	3	5	4
Hedef B.4. Kentsel ulaşım sisteminin yaya ve bisiklet odaklı planlanması					
Strateji B.4.1. Kentin yaya dolaşım olanaklarının artırılması	Eylem B.4.1.1. Tarihi kent merkezi için yayalaştırma projelerinin hazırlanması	5	4	4	5
	Eylem B.4.1.2. Meniş ve Tunca Nehri üzerindeki köprülerin yayalaştırılması	5	3	4	4
	Eylem B.4.1.3. Osmanlı dönemine ait sivil mimarlık örneklerinin bulunduğu Karanfiloğlu Caddesi'nin yayalaştırılması	5	3	4	4
	Eylem B.4.1.4. Tarihi kent merkezindeki yaya mekanlarının otopark alanları ve toplu taşıma sistemi ile bütünleştirilmesinin sağlanması	5	4	5	5
Strateji B.4.2. Kentin bisiklet dolaşım olanaklarının artırılması	Eylem B.4.2.1. Kent genelinde bisiklet yolu planlanması yapılması	5	5	5	5
	Eylem B.4.2.2. Tarihi kent merkezi ile Karaağaç bölgesi arasında bisiklet ile dolaşım ağı düzenlenmesi	5	4	4	4
	Eylem B.4.2.3. Yayalaştırılmış caddelerden olan Saraçlar, Çilingirler ve Balıkpazarı Caddelerinde belediyeyle ait tarifeli kamusal bisikletlerin ve bisiklet şarj noktalarının yer alması	4	4	4	4

Strateji B.4.3. Tarihi kent merkezinde trafik yoğunluğunu önlemesi	Eylem B.4.3.1. Tarihi kent merkezi çevreinde siliyeti bozmayacak yükseklikte katlı otopark veya yeraltı otoparkı düzenlenmesi Eylem B.4.3.2. Tarihi kent merkezinde toplu taşıma olanaklarının artırılması	5	3	4	4	4
Eylem B.4.4. Ulaşım sisteminin herkes için eşit fırsatlar sunması	Eylem B.4.4.1. Yaya, taşıt ulaşım güzergahları ve sinyalizasyon sistemi düzenlemelerinde dezavantajlı grupların gereksinimleri dikkate alınarak düzenlemeler yapılması Eylem B.4.4.2. Tarihi kent merkezinden başlanarak kent bütününde dezavantajlı bireyler için kaldırımlarda rampaların yer alması Eylem B.4.4.3. Tarihi kent merkezinden başlanarak yaya yollarında kaldırım yüksekliklerinin azaltılması ve yaya yollarının uygun döşeme malzemesi ile döşenmesi	5	5	5	5	5
Hedef B.5. Tarihi çevrenin bütüncül olarak sürdürülebilir bir vaklaşımın korunması ve yaşatılması						
Strateji B.5.1. Kent için hazırlanmış tüm planlarının birbirleriyle uyumlu olması, gereken yönetim planlarının hazırlanması	Eylem B.5.1.1. 2011-2015 yılları için hazırlanmış Selimiye Camii ve Külliyesi yönetim planının tekrar hazırlanması Eylem B.5.1.2. Koruma amaçlı imar planlarında, Selimiye Camii ve Külliyesi yönetim planında ve imar planında yer alan kararların uyumunu sağlanması Eylem B.5.1.3. UNESCO Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi'nde yer alan II. Bayezid Külliyesi Sağlık Müzesi yönetim planının hazırlanması	5	5	5	5	5
Strateji B.5.2. Tarihi kent merkezinin görsel bütünlüğünün geliştirilmesi ve tarihi karakterinin korunması için alanın önemini ve değerinin ön plana çıkarılması	Eylem B.5.2.1. Öncelikle tarihi kent merkezi ve çevresinden başlanılarak kent mobilyalarında dil birliği sağlanması Eylem B.5.2.2. Tarihi dokunun görsel bütünlüğünü zedeleyen renkli, ışıklı tabella, levha ve panoların kaldırılarak bu alanların kentin karakteri ile uyumlu şekilde yeniden düzenlenmesi Eylem B.5.2.3. Tarihi kent merkezinin algılanmasını zayıflatan niteliksiz yapıardan arındırılması, boş durumda olan yapıların kullanılabilir hale getirilmesi	5	4	5	5	5
Strateji B.5.3. Tarihi kent merkezi, Karaağaç ve Sarayçı bölgelerinin kentsel çevre kalitesinin artırılması	Eylem B.5.3.1. Tarihi çevrenin ve kültürel varlıkların algılanmasını olumsuz etkileyen cephe eklentileri ve kent mobilyalarını denetlenmesi ve olumlu uygulamaları desteklenmesi Eylem B.5.3.2. Tarihi çevrenin ve kültürel varlıkların algısını artırıcı peyzaj düzenlemelerinin yapılması	4	4	4	5	4
Hedef B.6. Kentlinin fiziksel ve psikolojik gereksinimlerini karşılayabileceği açık ve yeşil alanların oluşturulması ve mevcut alanların niteliğinin artırılması						
Strateji B.6.1. Tarihi kent merkezinde kamusal mekanlar yaratılması	Eylem B.6.1.1. Tarihi kent merkezinde kamusal faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği açık ve yeşil alanlar yaratılması Eylem B.6.1.2. Kentsel hava kalitesinin iyileştirilmesi, kentsel ısı ada etkisinin azaltılabilmesi için özellikle tarihi kent merkezinde yeni açık ve yeşil alanlar oluşturulması Eylem B.6.1.3. Tarihi kent merkezinin yakın çevresinde kent parkı düzenlenmesi	5	3	3	3	5
Strateji B.6.2. Tarihi kent merkezinde mevcut açık ve yeşil alanların niteliğinin artırılması	Eylem B.6.2.1. Tarihi kent merkezinde çoğunlukla çocuk oyun alanı olarak kullanılan açık ve yeşil alanların tüm kullanıcılar için eşit fırsatlar sunmasını sağlanması Eylem B.6.2.2. Meriç ve Tunca nehir kıyılarında peyzaj planlaması yapılarak uygun alanların rekreasyonel faaliyetler için kullanılması	4	4	4	4	5

Hedef B.7. Kente tarihi ve kültürel değer katan askeri yapı örneklerinden tabyaların korunması ve yeniden canlandırılması					
Strateji B.7.1. Tabyaların restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilerek yeniden işlevlendirilmesi	Eylem B.7.1.1. Kente yer alan tabyaların belgelenme çalışmalarının gerçekleştirilmesi	5	5	5	5
	Eylem B.7.1.2. Envanter çalışması sonuçlarına göre kent çevresinde yer alan atıl durumda olan tabyaların gerekli ise restorasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi	4	2	3	3
	Eylem B.7.1.3. Tarihin önemli bir bölümüne tanıklık etmiş bu savunma yapılarının uygun olanlarında çeşitli işlevlendirmeler ile yeniden canlandırılması	4	2	2	3
	Eylem B.7.1.4. Restorasyonu tamamlanan Hidirlik Tabyası'nın Balkan Tarihi Müzesi olarak kullanıma açılması	5	4	3	5
	Eylem B.7.1.5. Balkan Savaşı Müzesi işlevi ile kullanılacak olan Kıyık Tabyasının restorasyon çalışmalarının tamamlanarak kullanıma açılması	5	4	5	5
Hedef B.8. Kent silüetinin korunması					
Strateji B.8.1. Selimiye Camii silüetinin korunması için kent girişlerinden, tarihi köprülerden bakış koridorları oluşturularak silüetini engelleyen eklenmelerin tespit edilmesi	Eylem B.8.1.1. Selimiye Camii silüetinin korunması için kent girişlerinden, tarihi köprülerden bakış koridorları oluşturularak silüetini engelleyen eklenmelerin tespit edilmesi	5	5	5	5
	Eylem B.8.1.2. Silüetini bozulmaması için kente kot sınırlaması getirilmesi	5	5	5	5
	Eylem B.8.1.3. Selimiye Camii ve yakın çevresindeki geleneksel sokak dokularının korunarak camii silüetine destek verilmesi	5	4	4	5
	Eylem B.8.2.1. Kentin kimliğini oluşturan bu yapıların birlikte oluşturduğu silüetini izlenebileceği seyir terasları yaratılması	4	2	5	4
	Eylem B.8.2.2. Kent silüetinin öneminin ve silüetinin korunmasına ait kararların kente ait tüm planlarda yer almasının sağlanması	4	4	3	4
Hedef B.9. Soyut kültürel mirasın tespiti, korunması ve gelecek nesillere aktarılması					
Strateji B.9.1. Kırkpınar ve Kakava Festivallerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması	Eylem B.9.1.1. UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine yer alan Kırkpınar ve Kakava Festivallerinin değerlerin korunması, tarihi, kültürel ve ekonomik değerlerinin araştırılması	5	4	4	4
	Eylem B.9.1.2. Festivallerin yapıldığı Sarayıcı bölgesinde peyzaj çalışmaları yapılarak fiziki şartların iyileştirilmesi	5	2	4	4
	Eylem B.9.1.3. Geleneksel sporlardan olan Kırkpınar yağlı güreşleri için "Kırkpınar Müzesi"nin yapılması	5	3	4	3
	Eylem B.9.2.1. Doğduğu şehrin ismini taşıyan tek geleneksel el sanatı olan Edirnekari'nin UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine girilmesi için çalışmaların yapılması	5	3	3	3
	Eylem B.9.2.2. Kente ait geleneksel el sanatlarından cıvic dokumaları, çömlekçilik, süpürgeçilik, mis sabunu, edirnekari'nin kentin önemli yerlerinde sergilenmesi, festivallerde ve tanıtım broşürlerinde yer almasının sağlanması	5	3	3	3
Strateji B.9.2. Kente özgü geleneksel el sanatlarının korunması, yaşatılması	Eylem B.9.2.3. Çeşitli kurslar ve geleneksel zanaatlarla uğraşan ustalar yetiştirmek için eğitim programları açılarak geleneksel üretimin canlandırılmasının sağlanması	5	2	3	3
	Eylem B.9.3.4. Edirne'de yer alan ilkokul, ortaokul ve meslek liselerinde kente özgü geleneksel el sanatlarının ders olarak müfredata ilave edilmesi	3	2	3	3

EK- 6 Sosyo-ekonomik Özelliklere İlişkin Puantaj Çizelgesi

C. Sosyo-ekonomik Özellikler				
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Araştırmacı
Hedef C.1. Kentin inanç turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi				
Strateji C.1.1. Osmanlı döneminde ait İslam dini eserlerinin inanç turizmüne katkı sağlaması				
Eylem C.1.1.1. UNESCO Dünya Miras Listesinde yer alan Selimiye Camii ve Külliyesi'nin uhusal ve uluslararası düzeyde tanıtımının artırılması	4	5	5	5
Eylem C.1.1.2. Anıtsal mimarlık örneklerinin önemli değerlerinden olan Selimiye Camii dışındaki önemli özelliklere sahip camilerin tanıtımının yapılması	5	4	5	5
Strateji C.1.2. Museyik ve Hıristiyanlık dinlerine ait yapıların inanç turizmüne katkı sağlaması				
Eylem C.1.2.1. Musevi dini için önemli ibadet mekânlarından olan restorasyonu tamamlanmış durumdaki Edirne Büyük Sinagogu'nun tanıtımlarını yapılması, içinde düzenlenen kültürel faaliyetlerin devamlılığının sağlanması	4	4	5	4
Eylem C.1.2.2. Kentte yer alan iki Bulgar Kilisesi'nin tanıtımlarının yapılması ve kent içindeki yönlendirici tabelaların artırılması	4	4	5	4
Hedef C.2. Kentin gastronomi turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi ve yerel mutfak kültürünün tanıtılması				
Strateji C.2.1. Osmanlı saray mutfağı ve yöresel Edirne mutfağının tanıtımı ve sürdürülebilirliğinin sağlanması				
Eylem C.2.1.1. Kentin yöresel mutfak kültürü envanterinin oluşturulması	5	4	5	4
Eylem C.2.1.2. Kentte Osmanlı saray mutfağı sunan restoranların yer alması ve bu restoranlarda Osmanlı saray mutfağının sürdürülebilirliğinin sağlanması için halkın etkin katılımı sağlanarak "mutfak atölyelerinin" gerçekleştirilmesi	5	3	5	5
Eylem C.2.1.3. Kentte özgü yöresel mutfak kültürünün tanıtımının artırılması	4	3	3	4
Eylem C.2.1.4. Yöresel gıda satış noktalarının desteklenmesi	5	3	3	4
Hedef C.3. Turizm faaliyetlerinin artırılması ve alternatif turizm güzergahlarının oluşturulması				
Strateji C.3.1. Yerli ve yabancı turist için doğa turizmi faaliyet alanlarının yaratılması				
Eylem C.3.1.1. Tavuk Ormanı, Söğütlik Ormanı, Asker Söğütlüğü, ve nehir kıyılarını kapsayan doğa turizmi geliştirilebilecek faaliyet alanları oluşturulması	5	4	5	5
Eylem C.3.1.2. Ulusal ve uluslararası ölçekte düzenlenebilecek su sporları etkinlikleri için nehirlerin potansiyelinin kullanılması	3	3	5	3
Eylem C.3.1.3. Tavuk Ormanı'nda yayılış gösteren <i>Bellalara edirnensis</i> (Edirne Sümbülü) için gözlemleme ve inceleme alanları oluşturulması	3	4	5	4
Eylem C.3.1.4. Tavuk Ormanı'nda kuş gözlemciliği için alanlar yaratılması	4	3	5	4
Strateji C.3.2. Yerli ve yabancı turist için kültür turizmi güzergahlarının oluşturulması				
Eylem C.3.2.1. Günümüzde ve uzun süreli yapılacak turlar için farklı kültür turizmi güzergahları oluşturulması	5	4	5	5
Eylem C.3.2.2. Arkeolojik alanlar ve kentte yer alan müzelerle yönelik turizm güzergahı oluşturulması	4	4	5	4
Eylem C.3.2.3. İnanç turizmi için gelen yerli-yabancı turistler için cami, türbe, meşcit vb. eserleri gezilebilecekleri turizm güzergahı oluşturulması	4	4	5	4
Eylem C.3.2.4. Gastronomi turu için gelen turistlere yönelik kentin mutfak kültürünü deneyimleyebileceği turizm güzergahı oluşturulması	5	3	3	5
Eylem C.3.2.5. Kentin çevresinde yer alan tabyalar için turizm güzergahı oluşturulması	3	4	5	3

Hedef C.4. Farlıdahlık faaliyetlerinin arttırılması					
Strateji C.4.1. Turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması için tanıtımların yapılması ve faaliyet alanlarının oluşturulması	Eylem C.4.1.1.1. Komşu ülkelerden çoğunlukla alıyveriş için gelen yabancı turistlere yönelik kentin doğal ve kültürel varlıklarının tanıtımının yapılması	4	4	3	5
	Eylem C.4.1.1.2. Tanıtım ve bilgilendirme ofislerinin etkinliğinin ve sayısının arttırılması	3	4	5	3
	Eylem C.4.1.1.3. Önemli turistik destinasyonlarda bediyelik eşya satış noktalarının oluşturulması	4	3	3	4
	Eylem C.4.1.1.4. Aycığeği, kanola, lavanta gibi yöresel tarım ürünleri için yerel halk, yerli ve yabancı turistlere yönelik fotoğraf çekim inkanını sağlayan peyzaj alanlarının yaratılması	4	3	5	3
	Eylem C.4.1.1.5. Balkan Arboretumunu'nu farkındalık faaliyetlerinin yapılması, kent sakinleri ve turistler için alanı tanıtıcı etkinliklerin düzenlenmesi	4	4	5	5
Hedef C.5. Kırkpınar Yağı Güreşleri Festivali ve Kakava Şenliklerinin tanıtımının yapılması					
Strateji C.5.1. Festivalin ulusal ve uluslararası düzeyde tanınırlığının arttırılması	Eylem C.5.1.1.1. Festival tarihlerine uygun zamanlarda yurtiçi turistik turların düzenlenmesinin teşvik edilmesi	3	3	5	3
	Eylem C.5.1.1.3. UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilili Listesinde yer alan bu festivallerin komşu ülkeler başta olmak üzere, uluslararası düzeyde tanıtımının yapılması	4	4	5	5
	Eylem C.5.1.2. Festivalin tarih, ritüelleri, etkinlik bilgileri hakkında bilgi vermek üzere görsel materyallerin hazırlanması	4	4	5	4
Hedef C.6. Bando ve Çiğer Festivali ve Lavanta Festivali'nin tanınırlığının sağlanması					
Strateji C.6.1. Tanıtım ve sürdürülebilirlik faaliyetlerinin arttırılması	Eylem C.6.1.1. Festivalin uluslararası ölçekte tanınırlığının sağlanması için komşu ülkelerde de tanıtım çalışmaları arttırılması	4	4	5	4
	Eylem C.6.1.2. Festivalin sürdürülebilirliği açısından çeşitli atölye çalışmaları ile desteklenmesinin sağlanması	5	3	5	5
Hedef C.7. Geleneksel el sanatlarının tanıtılması ve yaşatılması					
Strateji C.7.1. Tanıtım ve sürdürülebilirliğinin sağlanması	Eylem C.7.1.2. Yerel yönetimler tarafından geleneksel el sanatları için festivaller ve çeşitli etkinlik haftaları düzenlenmesi	4	3	5	4
	Eylem C.7.2.2. Tarihi kent merkezinde geleneksel el sanatları ürünlerinin üretildiği ve sergilenediği atölyelerden oluşan bir sanat sokadığı (sanat aksı) oluşturulması	5	3	5	5
Hedef C.8. Altyapının iyileştirilmesi					
Strateji C.8.1. Kentin altyapı olanaklarının arttırılması	Eylem C.8.1.1. Konaklama tesislerinin nitelik ve nicelik açısından geliştirilmesi ve sayısının arttırılması konusunda destek sağlanması	4	4	5	4
	Eylem C.8.1.2. Yabancı turist sayısının arttığı kentte hizmet sektöründe çalışan elemanların sektörel ve yabancı dil eğitimlerinin sağlanması ve kalifiye personel yetiştirilmesinin desteklenmesi	4	4	5	4
	Eylem C.8.1.3. Yüksek turizm potansiyeli olan Edirne kenti için ulaşım altyapısının iyileştirilmesi	4	5	5	4

EK-7 Edirne Merkez Anıtsal Mimarlık Örnekleri

ENV NO	ADI	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
A1	SELİMİYE CAMİİ VE KÜLLİYESİ	Mimar Sinan ve Kıyık Cad.	379	tümü	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A2	MERZİFONLU KOCA MUSTAFA PAŞA ÇEŞMESİ	Mimar Sinan Cad. Hastane Sok. köşesi	261	4	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A3	KİRAZLI (SABAHATTİN PAŞA) CAMİİ	Hastane Sok. Sabahattin Paşa Sok. köşesi	265	1	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A4	SULTAN SELİM SARAY HAMAMI	Mimar Sinan Cad. Taş Odalar Sok.	381	6	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A5	HARBİYE ÇEŞME	Paşa Köylü Sok. No:--	693	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A6	ATİK ALİ PAŞA CAMİİ	Atik Ali Paşa ve Hatip Sok. köşesi	383	1	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A7	HATİP ÇEŞMESİ	Hatip Sok.	383	15	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A8	SARI SELİM CAMİİ DUVARINDAKİ ÇEŞME	Hatip Sok.	384	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A9	SOFU BEYAZID (SARI SELİM) CAMİİ	Mimar Sinan Cad.	384	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A10	SARI SELİM CAMİİ ÇEŞMESİ	Mimar Sinan Cad.	384	18	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A11	YENİÇERİLER HAMAMI	Hamam Sok.	367	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A12	ÇEŞME (YENİÇERİLER HAMAMI)	Hamam Sok.	367	1	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A13	MURADİYE CAMİİ, HAZİRE VE ÇEŞMESİ	Muradiye Mescid Sok.	319	10'dan 15'e	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A14	TAVANLI ÇEŞME	Mimar Sinan Cad.	302	26	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A15	SOFU İLYAS BABA YATIRI	Tavanlı Çeşme Sok.	300	17	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A16	PARSANA AŞIKLAR ÇEŞME	Taya Hatun Sok.	293	15	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A17	TİRİT BABA ÇEŞMESİ	Tirit Baba Sok. köşesi	323	9	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A18	HACER HANIM ÇEŞMESİ	Arnavut Bayırı Sok. No:10 yanı	712	30	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A19	ORTA BAYIR ÇEŞME	Orta Bayır Cad.	365	11	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003

ENV NO	ADI	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
A20	NİMET HANIM ÇEŞMESİ	Arnavut Bayırı Sok. No:10 yanı	365	22	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A21	FAN FAN ÇEŞME FAN FAN BABA MEZARI	Büyük Fırın Sok. Fan Fan Çeşme Bayırı Sok. köşesi	351 363	1	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A22	KIZ TÜRBESİ	Kız Türbe Sok. Noktacı Camii Sok. köşesi	337	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A23	SV. GEORGE KİLİSESİ	Tavukçu Sok.	338	29	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A24	KARACAAHMET ÇEŞMESİ	Koruvağaç Sok. Karacaahmet Camii Sok. köşesi	339	4	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A25	ACI ÇEŞME	Acı Çeşme Sok. Acı Türbe Sok. Köşesi	342 ada kuzeyi, 343 ada güneyi	-	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A26	KIYAK BABA MEZARI	Kıyık Cad.	153	10 par. önü	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A27	MOLLA MUSTAFA PAŞA CAMİSİ	Kıyık Cad. Kçük Zincirlikuyu Sok. köşesi	151	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A28	ATLAR ÇEŞMESİ	Küçük Zincirlikuyu Sok. Atlar Çeşme Sok. köşesi	446	35	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A29	ÇOKALCA CAMİİ MİNARE KAİDESİ	Çatalca Camii Sok. Hacıemir Sok. köşesi	718	12	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A30	İBRAHİM PAŞA ÇEŞMESİ	İbrahim Paşa Sok.	473	23	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A31	KARA İBRAHİM PAŞA HAMAMI	Araplar Cad.	723	3	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A32	ŞEYH ÇELEBİ CAMİİ	Köprülü Bayır Sok. Şeyh Çelebi Sok.	651	1	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A33	NAZİR MEHMET BEY ÇEŞMESİ, MUZAFFER PAŞA MEZARI	Atatürk Bulvarı Şükrü Paşa İlk Öğr.Okul. Önünde	-	-	I.GRUP ANIT ESER	03.07.2003-04.07.2003
A34	FATMA SULTAN MEZARLIĞI	Atatürk Bulvarı Edirne Lis. Güneyi	480	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A35	DERTLİ MUSTAFA BEY ÇEŞMESİ	Yeni İmaret Mahallesi Sarayakpınar Sok.	771	10	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A36	ST. KONSTANTİN VE ELENA BULGAR KİLİSESİ	Abdurrahman Mahallesi Mezarlık Sok.	589	1	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A37	MEZİTBAY CAMİİ	Mektep Sok.	591	6	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A38	KASIMPAŞA CAMİİ VE KADI MEZARLIĞI	Tunca Nehri kenarı Edirne Karaağaç yolu üzerinde	576	1	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003-05.07.2003
A39	HACI ARIF AĞA ÇEŞMESİ	Hacı Arif Sok. Uzunkaldırım Cad.	595	4	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A40	SÜLE ÇELEBİ CAMİİ	Şule Çelebi Fırın Sok. Kalaycı İbrahim Sok.	599	5	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003

ENV NO	ADI	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
A41	HACIALİ ÇEŞMESİ	Şule Çelebi Camii yakınında	599	7	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A42	CABİ ÇEŞMESİ	Lüleli Çeşme Sok.	596	22	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A43	İKİ LÜLELİ ÇEŞME VE ŞAİR HAYALİ ABDULVEHHAP BEY TÜRBESİ	Uzunkaldırım - Lüleli Çeşme Sok.	602	16,123	I.GRUP ANIT ESER	03.07.2003 04.07.2003
A44	KAZAS SALİH CAMİİ MİNARESİ	Viran Cami Sok.	566	7	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A45	GÜLLABÇI MEHMET EFENDİ ÇEŞMESİ	Gül Sok.	567	8	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A46	KESİKBAŞ BABA TÜRBESİ	Uzunkaldırım Cad. Huysuz Baba Sok.	603	8	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A47	EBE ÇEŞMESİ	Uzunkaldırım Cad. Abdurrahman Mahallesi Ebe Çıkmaz Sokağı	604	16	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A48	ABDURRAHMAN BİN SEYYİD ALİ ÇEŞMESİ	Abdurrahman Mahallesi Abdurrahman Cami Sok.	613	12	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A49	KÜLAHDÜZ ÇEŞMESİ	Abdurrahman Mahallesi Kadı Bedrettin Camii Sok.	611	4	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A50	FEYZULLAH PAŞA TÜRBE VE MEZARLIĞI	Feyzullah Sok.	605	17,39,40	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003 29.11.2012 04.07.2003 29.11.2013
A51	İMARET ÇEŞMESİ	Feyzullah Çeşme Sok.	606	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A52	KADI BEDRETTİN CAMİİ	Eski İstanbul Cad. - Talatpaşa Cad.	610	10	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A53	SÜLEYMANİYE CAMİSİ	Tekirdağ Cad. (Kapıkule eski yolu)	509	23	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A54	HASAN SEZAI DERGAHI-HAZİRESİ	Boston Pazarı Cad.	548	22	I.GRUP ANIT ESER	03.07.2003 04.07.2003
A55	HACI HÜSEYİN ÇEŞMESİ	Köprübaşı Cad. Alemdar Sok. köşesi	523	9	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A56	KUTLUCA ÇEŞMESİ	Havran Sok. No:4 yanı	518	3	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A57	TAVANLI ÇEŞME	Tavanlı Çeşme Sok.	612	22	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A58	ABDULLAH HAMAMI	Abdullah Hamam Sok.	537	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A59	KOYUN BABA TÜRBESİ	Eski İstanbul yolu	539	4	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003

ENV NO	ADI	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
A60	PAPAZ ÇEŞMESİ	Tekke 11. Çıkmaızı	504	1	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A61	EKMEKÇİOĞLU AHMET PAŞA KERVANSARAYI	Eski İstanbul Cadesi	542	5'den 27'ye	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A62	AYŞE KADIN CAMİİ SEBİLİ	Eski İstanbul Yolu	490 batısı	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A63	AYŞE KADIN CAMİİ ÇEŞMESİ	Eski İstanbul Yolu	490	5	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A64	AYŞE KADIN CAMİİ	Talatpaşa Bulvarı	490 batısı	6	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A65	DEFTERDAR MUSTAFA PAŞA CAMİİ	Talatpaşa Bulvarı	502	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A66	ESKİ CAMİİ (SİTTİ SULTAN CAMİİ)	Lise Bayırı Sok.- Talatpaşa Bulvarı	659	7	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A67	KADI ASKER MAARİF EFENDİ ÇEŞMESİ	Sabuni Mahallesi Talatpaşa Bulvarı	-	-	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A68	SELÇUK CAMİİ	Kadirhane Sok.	Y.1621,E.435	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A69	NECİBE HATUN ÇEŞMESİ	Çukurçeşme Sok.	665	13	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A70	SARICAPAŞA CAMİ VE HAZİRESİ	Sarıcapaşa Cami Sok.	428	12	I.GRUP ANIT ESER	3.07.2003/ 04.07.2003
A71	KÖSE BALABAN ÇEŞMESİ	Medrese Ali Bey Mahallesi Hastane yokuşu	1613	11	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A72	ŞİFA HAMAMI	Çukurçeşme yokuşu Hastane yokuşu	467	15	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A73	II. SULTAN SELİM ÇEŞMESİ	Medrese Ali Bey Mahallesi 2. Helvacı Sok.	467	31	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A74	DERVİŞ ABİ MİNARESİ	Medrese Ali Bey Mahallesi Tavanlıçeşme Sok.- Mektep Sok.	471	6	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A75	MAŞAALLAH ÇEŞMESİ	Musalla Bayırı	449	10	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A76	TAŞLIK CAMİİ	Taşlık Sok.	733	20	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A77	MİMAR SİNAN DÖNEMİNDEN KALMA SU MAKSEMİ	Sarıcapaşa Sok.	426	5	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A78	YAHYA BEY CAMİİ VE HAZİRESİ	Yahya Bey Cami Sok.	432	1	I.GRUP ANIT ESER	03.07.2003/ 04.07.2003
A79	ÇEŞME	Kıyık Cad. Soğukçeşme Sok.	423	5	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003

ENV NO	ADI	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
A80	YAHYA BEY ÇEŞMESİ	Kıyık Cad. (Tretuarda)	355	18	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A81	REŞAT BEY ÇEŞMESİ	Kıyık Cad. (Ticaet Lis. Önü)	433	4	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A82	HIDIR AĞA CAMİİ	Kıyık Cad.	373	3	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A83	ZEYHR-İ İMAR CAMİİ KALINTISI	Su terazisi Sok. Hatip Sok.	374	16,17,19,20	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A84	SIRA DÜKKANLAR-HAVLUCULAR HANI	Kıyık Cad.	625	tamamı	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A85	EKMEKÇİOĞLU AHMET PAŞA SEBİLİ	Kıyık Cad.	625	12	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A86	MEZİTBAY (ÇUKUR) HAMAMI	Kıyık Cad.	408	20	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A87	ESKİ CAMİİ	Talatpaşa Cad.	405	3,4	I.GRUP ANIT ESER	2.07.2003
A88	BEDESTEN	Hallaçlar Sok.- Lüleçiler Sok.	397	tamamı	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A89	RÜSTEMPAŞA KERVANSARAYI	İki kapılı Han Cad.	419	1 ve 56 hariç tamamı	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A90	KADI ASKER DAVUT ÇEŞMESİ	Fil Yokuşu, Vanlı Sokak Köşesi	411	58	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A91	ÇEŞME	Lise Bayırı Sok. Mehmet Ağa Sok. Köşesi	411	10	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A92	VELİ DEDE DERGAHI (MİNARE KALINTISI)	Lari Camii Sok.	414	7	I.GRUP ANIT ESER	1.07.2003/02.07.2003
A93	ÇEŞME	Lari Camii Sok.	414	7	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A94	LARİ (LALELİ) CAMİİ	Lari Camii Sok. Eski İstanbul Cad	415	44	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A95	HÜSEYİN BİN KEMAL (TAMBURACILAR) CAMİİ	Tüfekçiler Cad.	35	48	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A96	ESAT MUHLİS PAŞA SEBİLİ	Eski İstanbul Yolu Cad. Köprübaşı Cad	528	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A97	TAHTAKALE HAMAMI	Saraçlar Cad. ile Köprübaşı Cad. arasında	527	11,29,30,31	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A98	DARÜLHADİS CAMİİ VE TÜRBE Sİ	Darülhadis Cad.	3	29	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003/05.07.2003
A99	SİNAGOG	Osmaniye Cad. No:70	18	4	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A100	İTALYAN KİLİSESİ	Türk Ocağı Arka Sok.	59	1	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003

ENV NO	ADI	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
A101	MAARİF SU TERAZİSİ	Maarif Cad. ile Arifiye Cad. köşesi	73	3	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A102	PEHLİVANLAR MEZARLIĞI	Kule Kapı Cad.	71	17	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A103	SUR KALINTISI	Mumcular Sok.	685	-	I.GRUP ANIT ESER	16.02.2006
A104	MAKEDONYA KULESİ	Mumcular Sok.	685	56	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A105	ÇEŞME	Ağaç Pazarı Cad. Horozlu Bayır Sok. kesişimi	207	29	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A106	ÖMER BABA MEZARI	Ağaç Pazarı Cad. No:71 önünde	202	49	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A107	SOKULLU MEHMET PAŞA HAMAMI VE DÜKKANLAR	Hükümet Cad. Ağaç Pazarı köşesi	206	1'den 23'e(tamamı)	I.GRUP ANIT ESER	03.07.2003/04.07.2003
A108	BURMALI (ÜÇ ŞEREFELİ) CAMİİ	Hükümet Cad. Ağaç Pazarı köşesi	249	30	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A109	SAATLİ MEDRESE	Hükümet-Baba Demirtaş Sok.	249	31	I.GRUP ANIT ESER	
A110	HACI İZZET PAŞA TÜRBESİ	Baba Demirtaş Sok.	249	31	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A111	İMARET ÇEŞMESİ	Çamaşırcılar Sok	249	31	I.GRUP ANIT ESER	
A112	ÜÇ ŞEREFELİ MEDRESESİ (VAKIF ÖĞRENCİ YURDU)	Çamaşırcılar Sok	249	31	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A113	ÖMER EFENDİ ÇEŞME	Çamaşırcılar Sok. No:2 yanı	253	3	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A114	KUŞDOĞAN CAMİİ	Kuşdopan Camii Sok. ile Karanfiloğlu Cad. Köşesi	242	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A115	ARİFAĞA CAMİİ	Salı Tekke Sok.	243	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A116	DEVECİ HAN (ESKİ CEZAEVİ)	Hükümet Cad. No:17/1	218	22	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A117	ZİNCİRLİKUYU MESCİDİ MİNARESİ	Zincirlikuyu Sok.	213	37	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A118	YUSUFHOCA İ.Ö.O. ÇEŞMESİ	Yusufhoca Sok.	702	6	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A119	BEYLERBEYİ ÇEŞMESİ	Beylerbeyi Sok. Hükümet Cad. Köşesi	247	10	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A120	BEYLERBEYİ HAMAMI	Hükümet Cad.	223	14	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A121	MİHRİMİHRAN CAMİİ, MEZARLIĞI, TÜRBESİ	Mihrimihran Sok.	161	17,39,40	I.GRUP ANIT ESER	

ENV NO	ADI	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
A122	KURU ÇEŞME	Karanfiloğlu Cad.	161	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A123	BEYLERBEYİ MEZARLIK VE TÜRBE	Karanfiloğlu Cad. Hükümet Cad.	248	1,2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A124	SARAÇHANE ÇEŞMESİ	Hükümet Cad. Karanfiloğlu Cad. köşesi	248	1 par. Güneyi	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A125	ÇAKIROĞLU CAMİİ	Hükümet Cad. Kışlalılar Sok.	288	7	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A126	SOĞUK ÇEŞME	İsmail Ağa Sok.	289	11 par. Güneyi	I.GRUP ANIT ESER	
A127	İSMAİL AĞA CAMİİ	İsmail Ağa Sok.	283	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A128	ÇANAKLI ÇEŞME	Çanaklı Çeşme Sok.	713	8	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A129	SARAÇHANE KÖPRÜSÜ	Kışlalar Cad.	-	-	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A130	YALNIZGÖZ KÖPRÜSÜ	Yeni İmaret Yolu (I. Köprü)	-	-	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A131	SULTAN BAYEZİD KÖPRÜSÜ	Yeni İmaret Yolu (II. Köprü)	-	-	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A132	II. BAYEZİD KÜLLİYESİ	Tunca Nehri Kuzeyinde	783	1,2,3	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A133	SİNAN AĞA ÇEŞMESİ	II. Beyazid Külliyesi girişinde	783	-	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A134	TÜTÜNSÜZ BABA TÜRBEŞİ	Tütünsüz Baba Sok.	208	3	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A135	ALİ BEY (ESKİ) CAMİİ	tütünsüz Baba Sok.	209	2	I.GRUP ANIT ESER	
A136	ESKİ HAMAM- TOPKAPI HAMAMI	Mumcular Sok.	182	23	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A137	ESKİ HAMAM - GAZİ MİHAL HAMAMI	Gazi Mihal Camisi civarı(yanı)	171	1	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A138	ŞAH MELEK CAMİİ	Kapıkule Cad.	634	14	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A139	HACI MEHMET AĞA ÇEŞMESİ	Tabakhane Sok. ile Şah Melek Camii yanı	634	1	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A140	ŞEYH ŞÜCÜATTİN CAMİİ MİNARESİ	Tabakhane Sok.	143	15	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A141	TAŞ KÖPRÜ (GAZİ MİHAL)	Talatpaşa Cad. Kapıkule Yolu	-	-	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A142	GAZİ MİHAL CAMİİ	Kapıkule Yolu	632	9	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003

ENV NO	ADI	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
A143	NAMAZGAH-KİTABE KÖŞKÜ-ŞADIRVAN	Kapıkule Yolu, Gazi Mihal Camii kuzeybatısı	-	-	I.GRUP ANIT ESER	02.07.2003 03.07.2003 04.07.2003
A144	YILDIRIM KÖPRÜSÜ	Yıldırım Camii güneydoğusu	-	-	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A145	HASAN ÇELEBİ SEBİLİ	Yıldırım Köprüsü batısı	999	1,2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A146	YILDIRIM ÇEŞMESİ	Yıldırım Köprüsü batısı	1067	5	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A147	YILDIRIM BAYEZİD CAMİİ	Eski Kapıkule Yolu	1001	5	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A148	İMARET KALINTISI	Eski Kapıkule Yolu	1001	4	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A149	ATATÜRK ANITI	Londra Asfaltı	392	2	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A150	KAPALIÇARŞI	Saraçlar Cad.	76	Oturum alanındaki tüm parseller	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A151	EKMEKÇİOĞLU AHMETPAŞA KÖPRÜSÜ Tunca Köprüsü	Karaağaç Yolu üzerinde	-	-	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A152	SULTAN MECİT KÖPRÜSÜ MeriçKöprüsü	Karaağaç Yolu üzerinde	-	-	I.GRUP ANIT ESER	4.07.2003
A153	HADİM BALABAN MEZARI VE MESCİDİ	Mimar Sinan Cad. Hatice Hatun Sok. köşesi	269	1	I.GRUP ANIT ESER	03.07.2003/ 04.07.2003
A154	DAMAT ÇEŞMESİ	Damat Çeşme Sok.	563	10	I.GRUP ANIT ESER	2.07.2003
A155	KAVAKLI MESCİDİ KALINTISI VE HAZİRESİ	Alemdar Sok.	509	18	I.GRUP ANIT ESER	03.07.2003/ 04.07.2003
A156	SELİMİYE SOKAK ÇEŞMESİ	Selimiye Sok. Cumhuriyet İ.Ö.O. Duvarında	199	34	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A157	ÜÇ ADSIZ KAHRAMAN ŞEH.	Hacı Arif Ağa Cad.	182	-	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A158	YUSUF HOCA ÇEŞMESİ	Tintin Ağa Sok. Np:14	273	13	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A159	SELVİLİ HADİM AĞA ÇİFTLİĞİNDE BULUNAN DİŞBUDAK AĞACI VE KUYU	E-5 Karayolunda	-	-	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A160	SELVİLİ HADİM AĞA ÇEŞMESİ	E-5 Karayolunda tıp fak. Yolu girişi	-	-	I.GRUP ANIT ESER	03.07.2003
A161	HACILAR EZANI NAMAZGAHI VE ÇEŞMESİ	DSİ karşısı E-5 Karayolu	-	-	I.GRUP ANIT ESER	3.07.2003 4.07.2003
A162	KANUNİ KÖPRÜ	Sarayiçi	-	-	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003

ENV NO	ADI	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
A163	FATİH KÖPRÜSÜ	Sarayiçi	-	-	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A164	ADALET KASRI	Sarayiçi	-	-	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A165	MUTFAKLAR	Sarayiçi	-	-	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A166	BALKAN ŞEHİTLİĞİ	Sarayiçi	-	-	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A167	KUM KASRI HAMAMI	Sarayiçi	-	-	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A168	HATIRA SÜTUNU	Sarayiçi	-	-	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A169	GELİN MEZARI	Sarayiçi	-	-	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A170	AVCI KÖŞKÜ	Sarayiçi	-	-	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A171	HACI İSLAM MESCİDİ MİNARESİ	Hacı İlam Camii Sok.	461	9	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A172	HAZİNEDAR SİNAN BEY CAMİİ KALINTISI	Hacı Sofu Sok. Hacı Sofu Bayırı	357	1,2,16	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A173	CAVİDAN HANIM (SİNAN AĞA HATUN ÇEŞMESİ)	Palahur Sok. başında			I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A174	DİBEK ÇEŞME	Dibek Sok.			I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A175	BADEMLİK SU TERAZİSİ VE ÇEŞMESİ	Bademlik Cad.			I.GRUP ANIT ESER	3.07.2003 4.07.2003
A176	BADEMLİK CAMİİ	Bademlik Cad.			I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A177	BEDEVİZADE AHMET BEY CAMİİ (ALACA MESCİT)	Topyolu Cad.			I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A178	KAPALI CEZAEVİ VE HAMAMI	Yeni İmaret'in doğusunda			I.GRUP ANIT ESER	3.07.2003 4.07.2003
A179	VALİDE SULTAN ÇEŞMESİ	Tarım Yarıaçık Cezaevi yolunda	1260	46	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A180	ABDÜLAZİZ ÇEŞMESİ	Kapıkule yolunda sağda	1135	103	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A181	HIDIR BABA TÜRBESİ	Yıldırım-Hıdır Baba Sirtında			I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003
A182	TİMURTAŞ PAŞA (DEMİRBAŞ) CAMİİ	Karaağaç Mahallesi	-	61	I.GRUP ANIT ESER	08.06.2006
A183	İSMAİL AĞA ÇEŞMESİ	Mumcular Sok.	200	10	I.GRUP ANIT ESER	07.12.2006

ENV NO	ADI	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
A184	ÇEŞME	Molla Fahrettin Sok	207	44	I.GRUP ANIT ESER	07.12.2006
A185	DUVAR ÇEŞMESİ	Karanfil Aralık Cad.	244	14	I.GRUP ANIT ESER	07.12.2006
A186	KARANFİLOĞLU HAZİRESİ	Tahtalı Hamam Sok.	272	26	I.GRUP ANIT ESER	07.12.2006
A187	ABDURRAHMAN AĞA (ÇAYTEPE) TABYASI	Çaytepe Mevkii	1150	1	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A188	AYNALI TABYA	Bönce Mevkii	1134	35	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A189	KEMERLER (BAŞKEMER) TABYASI	Kemerler Mervkii	1179	26	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A190	BAŞHÖYÜK (MUHİTTEPE) TABYASI	Başhöyük Mevkii	1230	34	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A191	KARAGÖZ TABYASI	Karagöz Mevkii	1177 1242	47 9	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A192	AYVALIK (CEZAEVİ I) TABYASI	-	1266	39	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A193	HACIDOĞAN (CEZAEVİ II) TABYASI	-	1266	72	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A194	KÜÇÜK TAŞOCAĞI TABYASI	Arnavutköy Mevkii	1303	49	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A195	BÜYÜK TAŞOCAĞI TABYASI	Arnavutköy Mevkii	1303	3	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A196	AYVAZBABA TABYASI	Arnavutköy Mevkii	125	76	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A197	BAĞLARÖNÜ (ARNAVUTKÖY) TABYASI	Arnavutköy Mevkii	1257	1	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A198	CEVİZKÖY TABYASI	Arnavutköy Mevkii	1335	52	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A199	KESTANELİK TABYASI	Arnavutköy Mevkii	1330	34	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A200	YILDIZ TABYASI	Suyolları Mevkii	1393	23	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A201	TOPYOLU	Kimya Mevkii	1378	18	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A202	KAVGAZ TABYASI	Kavgaz Mevkii	1405	44	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A203	KIYIK (DÖRTKAYA) TABYASI	Dörtüyaka Mevkii	1395	3	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A204	BOSNA TABYASI	Bosnaköyü Mevkii	-	406	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007

ENV NO	ADI	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
A205	DEMİRTAŞ TABYASI	Karaağaç, Demirtaş Mevkii	-	29	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A206	İSTASYON TABYASI	Karaağaç, Demirtaş Mevkii	-	192	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A207	ORTA (KARAAĞAÇ) TABYASI	Karaağaç Mevkii	-	363	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A208	ARDA (MARAŞ) TABYASI	Karaağaç Mevkii	-	71	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A209	TOPRAK (CEZAEVİ) TABYASI	Hıdırlık Mevkii	1129	5	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A210	HIDIRLIK TABYASI	Hıdırlık Mevkii	1132	13	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A211	CEPHANELİK	Fırınlarsırtı Mevkii	1365	47 9	I.GRUP ANIT ESER	01.02.2007
A212	SUR DUVAR KALINTILARI	Dilaverbey Mah. Manyas Sok. ile Nuri Peremeci Sok.	-	-	I.GRUP ANIT ESER	31.05.2007
A213	KÖPRÜ	Tunca Nehri üzerinde-Saraçhane Köprüsüne yaptırılan ilave köprü	-	-	I.GRUP ANIT ESER	07.09.2007
A214	EDİRNEANTİK KALESİ, DOĞU SUR DUVARI VE BURCUNA AİT TEMEL KALINTILARI	-	76	311	I.GRUP ANIT ESER	04.09.2008
A215	SUR DUVARI VE KALINTILARI	Dilaverbey Mah. Osmaniye Cad.	35	15	I.GRUP ANIT ESER	16.10.2008
A216	İKİKAPILI HAN YERİ	Sabuni Mah. Tahmis Meydanı	404	1	I.GRUP ANIT ESER	20.02.2012
A217	II. BAYEZİD KÖPRÜSÜ İLE YALNIZGÖZ KÖPRÜLERİNİ BİRBİRİNE BAĞLAYAN KÖPRÜ	Yeni İmarat Mevkii - Tunca Nehri üzerinde	-	-	I.GRUP ANIT ESER	19.08.2009
A218	KAZAN KÖPRÜSÜ	Kapıkule-D-100 Yolu ile 0-3 Avrupa otoyolunun birleştiği kavşak	-	-	I.GRUP ANIT ESER	11.02.2010
A219	TEPE (TEPE KAPI) MEZARLIĞI	Tayahatun Mah.	290	2	I.GRUP ANIT ESER	21.04.2010
A220	TABYALAR	Karaağaç Mah. Demirtaş Mevkii	-	515-517	I.GRUP ANIT ESER	03.11.2010
A221	ASKERİ MEVZİLER	Karaağaç Mah. Demirtaş Mevkii	-	516-388	I.GRUP ANIT ESER	03.11.2010
A222	YANGÖZ ÇEŞMESİ	Buçuktepe Mezarlığı altında	-	Yer yok	I.GRUP ANIT ESER	20.02.2012
A223	SÜLÜKLÜ ÇEŞME	Buçuktepe Mezarlığı doğusunda	-	Yer yok	I.GRUP ANIT ESER	20.02.2012
A224	ASKER ÇEŞMESİ	Buçuktepe Mezarlığı doğusunda	-	Yer yok	I.GRUP ANIT ESER	05.06.1991

EK-8 Edirne Merkez Sivil Mimarlık Örnekleri

ENV NO	ADI-TÜRÜ	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
1	Konut + İşyeri	Sarak akpınar Cad. No:-	667	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
2	Konut	Karanfiloğlu Cad. No:6	161	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
3	Konut	Hükümet Cad. No:-	259	55	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
4	Konut	Hükümet Cad. No:-	259	57,58	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
5	Konut	Sanayi kışlası Sok. No:3	276	11	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
6	Yapı Kalıntıları	İsmailağa Sok. No:-	290	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
7	Konut	Mimar Sinan Cad. No:-	302	25,27	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
8	Konut	Hacı Arif Ağa Sok. No:-	284	9	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
9	Konut	Mimar Sinan Cad. No:38/3	384	16	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
10	Konut	Hatip Sok. No:23	384	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
11	Konut	Hatip Sok. No:24	371	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
12	Konut	Hatip Sok. No:22	358	22	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
13	Konut	Fevzi Paşa Mektep Sok. No:6	354	18	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
14	Konut	Zehr-İmar Camii Sok. II. Çıkmaz	356	51	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
15	Edirne Müftülüğü	Hatip Sok. No:2	357	12	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
16	Konut	Hatice Hatun Sok. NO:- Saray Hamam Sok. No:2	269	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
17	Konut	Hatice Hatun Sok. No:3	268	17	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
18	Konut	Saray Hamam Sok. No:- Hatun Sok. No:1	268	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
19	Konut	Saray Hamam Sok. No 9	268	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
20	Konut	Küçük toprak sok no:3	265	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
21	Konut	Hası Hasan Sok	265	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
22	Hafız Ağa Konağı	Hastane Sok.No:11	262	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
23	Konut	Küçük Arasta Sok. No:3	262	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
24	Konut	Ten Sok. No:2 Küçük Arasta Sok	263	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
25	Ticari	Hastahane Sok No:3	260	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
26	Konut	Kıyık Cad. No:35	356	56	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
27	Konut	Kıyık Cad. No:-	355	16	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
28	Konut	Kıyık Cad. No:63-65	355	10	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
29	Konut	Kıyık Cad. No:67	355	9	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
30	Konut	Kadirhane Cad. No:6	422	9,1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
31	Konut	Kadirhane Cad. No:5	436	9	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
32	Konut	Kadirhane Cad. No:8	422	10,11	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
33	Konut	Helvacı Baba Sok. No:	472	10	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
34	Lala Şahin Plevne İlkokulu	Eski İstanbul Yolu	1344	63	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
35	Zorlutuna Konağı	Kadirhane Cad: No:18	410	17,21	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
36	Konut	Lise Bayırı Sok Talatpaşa Bulvarı altında	411	55	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
37	Konut	Lise Bayırı Sok. nO:17	411	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
38	Konut	Viran Camii Sok. No:-	566	8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
39	Trakya Birlik Deposu	Mezbaha Sok. No:-	562	28	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003

ENV NO	ADI-TÜRÜ	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECEŚİ	TESCİL TARİHİ
40	Elektrik Binası	Karaağaç Yolu Başında	14	38	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
41	depo	Köprübaşı Cd. No:17	522	23	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
42	Konut + Ticari	Köprübaşı Cd. No:13	522	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
43	Konut + Ticari	Köprübaşı Cd. No:73	531	11,12	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
44	Konut	Hafırın Sok. No:12	534	9	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
45	Konut	Hasfırın Sok. No:10	534	8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
46	Konut	Hafırın Sok. No:5	536	13	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
47	Konut	Hastahane Sok. No:13/Eski İstanbul Yolu	536	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
48	Konut	Eski İstanbul Yolu	536	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
49	Konut + Ticari	Eski İstanbul Yolu no:58	534	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
50	Konut + Ticari	Eski İstanbul Yolu No:52	532	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
51	Konut	Eski İstanbul Yolu nNo:67	413	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
52	Konut	Rıfat Efendi Sk. No:3	413	47,48	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
53	Konut	Rıfat Efendi Sk. No:5	413	46	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
54	Konut	Tahmis Sok. No:28	413	34,35	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
55	Konut	Tahmis Sok No:32	413	33	II. GRUP ANIT ESER	
56	Konut	Selamsız Sok. No:25/Tahmis Sok. No:26	417	1,2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
57	Konut	Eski İstanbul Yolu No:65	413	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
58	Konut	Eski İstanbul Yolu No:63	413	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
59	Konut + Ticari	Eski İstanbul yolu No:43-45	413	18,19	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
60	Konut (Boş Parsel)	Selamsız Sok	413	21	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
61	Ticari	Eski İstanbul Yolu No:35	414	1	II. GRUP ANIT ESER	
62	Konut	Köprübaşı Cd. No:45	530	15	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
63	Konut	Mumcu Sok. Çıkmaı No:7	525	40	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
64	Ticari	Saraçlar Cad. No:147	524	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
65	Ticari	Saraçlar Cad. No:145	524	9-10	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
66	Ticari	Saraçlar Cad. No:238	15	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
67	Ticari	Saraçlar Cad. No:236/4-5	15	31	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
68	Ticari	Saraçlar Cad. No:236/2-3	15	28,29,30	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
69	Ticari	Saraçlar Cad. No:139	524	13	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
70	Konut	Mumcu Sok. Çıkmaı No:4	524	14	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
71	Ticari	Saraçlar Cad. No:	15	23	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
72	Ticari	Saraçlar Cad. No:	15	22	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
73	Ticari	Saraçlar Cad No:135	525	44,45	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
74	Ticari	Saraçlar Cad. No:131	525	1	II. GRUP ANIT ESER	
75	Ticari	Saraçlar Cad. No:228	15	20	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
76	Ticari	Saraçlar Cad. No:226	15	19	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
77	Ticari	Saraçlar Cad. No:216 Cumhuriyet Cad. No:1	15	18	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
78	Ticari	Saraçlar Cad. No:-	526	22,24	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
79	Ticari	Saraçlar Cad. No:220	36	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
80	Konut + Ticari	Saraçlar Cad. No:218	36	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
81	Ticari	Saraçlar Cad. No:113	527	19	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003

ENV NO	ADI-TÜRÜ	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECEŚİ	TESCİL TARİHİ
82	Ticari	Saraçlar Cad. No:109	527	21	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
83	Ticari	Saraçlar Cad. No:107	527	22	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
84	Ticari	Saraçlar Cad. No:105	527	23	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
85	Ticari	Saraçlar Cad. No:101	527	25	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
86	Ticari	Saraçlar Cad. No:91/97	527	26,27,28	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
87	Ticari	Saraçlar Cad. No:198	36	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
88	Ticari	Saraçlar Cad. No:192	36	30	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
89	Ticari	Saraçlar Cad. No:184-190	36	9,10,11	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
90	Ticari	Saraçlar Cad. No:188	36	12	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
91	Ticari	Saraçlar cad. No:-	36	46,13,14,15	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
92	Ticari	Saraçlar cad. No:180	36	29	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
93	Ticari	Saraçlar Cad. No:176	36	28	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
94	Ticari	Saraçlar Cad. No:174	36	27	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
95	Ticari	Saraçlar Cad. No:150	37	20	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
96	Ticari	Balık Pazarı Cad.. Tüfekçiler Sok. No:1	37	14	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
97	Ticari	Tüfekçiler Sok. No:6-8	35	35,36	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
98	Ticari	Balık Pazarı Cad. No:20	50	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
99	Ticari	Balık Pazarı cAD. no:25	44	9	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
100	Konut	Osmaniye Cad. No:52	43	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
101	Konut	Osmaniye Cad. No:51	35	13	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
102	Konut	Osmaniye Cad. No:55	35	11	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
103	Konut	Osmaniye Cad. No:55 ile 57 arası	35	10	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
104	Konut	Buzhane arka sokak No:1	38	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
105	Konut	Osmaniye Cad. No:54	38	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
106	Konut	Osmaniye Cad. No:56	38	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
107	Konut	Osmaniye Cad. No:64	33	8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
108	Konut	Cumhuriyet Cad. No:9	23	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
109	Konut	Cumhuriyet Cad. No:7	15	14	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
110	Konut	Zindan Sok. No:13-15	15	12,13	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
111	Konut	Zindan Sok. NO:10	23	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
112	Konut	Osmaniye Cad. No:69-71	17	4,6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
113	Depo	Darülhadis Cad. No:-	17	1,15	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
114	Konut	Zindan Sok. No:-	16	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
115	Konut	Darülhadis Cad. ile Zindan Sok. Köşesi	16	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
116	Konut	Çıkmaz Sok. Zindan Sok. Doğusu	15	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
117	Konut	Manyas Cad. No:-	22	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
118	Konut	Manyas Cad No:-	22	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
119	Konut	Maarif Cad. No:56	22	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
120	Konut	Manyas Karakolu Şk. No:13	22	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
121	Konut	Maarif Cad. No:57	18	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
122	Konut	Manyas Karakolu Şk. No:9	18	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
123	Konut	Maarif Cad. No:48 Cumhuriyet Cad. No:21	26	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003

ENV NO	ADI-TÜRÜ	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
124	Konut	Maarif Cad. No:43 Küçük Cami Sok. No:5	32	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
125	Konut	Maarif Cad. No:41 Buzhane Arka Sok. no:6	42	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
126	Konut	Buzhane Arka Sok. No:8	41	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
127	Konut	Maarif Cad. No:36	41	9	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
128	Konut	Maarif Cad. No:34	41	8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
129	Konut + Ticari	Maarif Cad. No:33 Balıkpazarı Cad. No:39	44	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
130	Konut + Ticari	Balıkpazarı Cad. No:29	44	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
131	Konut	Maarif Cad. No:25	52	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
132	Konut	Maarif Cad. - Toprak Sokak No:7	52	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
133	Konut	Maarif Cad. No:21-23 Toprak Sok. No:8	62	2,3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
134	Konut	Orhaniye Cad. No:16 Toprak Sok No:6	62	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
135	Konut + Ticari	Orhaniye Cad. No:16	62	8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
136	Konut	Orhaniye Cad. No:21	63	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
137	Konut	Mahkeme Bahçe Sok. No:1	62	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
138	Konut	Orhaniye Cad. No:12	64	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
139	Konut	Orhaniye Cad. No:10	64	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
140	Konut	Orhaniye Cad. No:11	3	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
141	Konut	Orhaniye Cad. No:9	63	8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
142	Konut	Osmaniye Cad. no:7	76	300	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
143	Ticari	Orhaniye Cad. No:7	75	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
144	Ticari	Ali Paşa Cad. No:4-6	4	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
145	Konut + Ticari	Orhaniye cad. no:1-3	75	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
146	Konut	Aziziye Cad. No:3	74	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
147	Konut	Maarif Cad. No:11	74	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
148	Konut	Maarif Cad. No:5	76	29	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
149	Konut + Ticari	Maarif Cad. No:4	71	27	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
150	Ticari	Maarif Cad. No:6	71	22	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
151	Ticari	Maarif Cad. No:8	71	21	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
152	Konut	Ali Paşa Cad. No:8	74	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
153	Konut + Ticari	Ali Paşa Ortakapı Sok. No:5	64	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
154	Konut	Maarif Cad. No:17	64	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
155	Konut	Maarif Cad. No:16	65	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
156	Konut + Ticari	Maarif Cad. No:18	61	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
157	Konut	Mahkeme Bahçe Sok. No:3	62	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
158	Konut	Maarif Cad. No:20	61	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
159	Konut	Türk Ocağı Cad. Ali Paşa Kadı Cad. Köşesi	73	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
160	Konut	Türk Ocağı Cad. No:9	61	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
161	Konut	Türk Ocağı Cad. no:11	61	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
162	Konut	Türk Ocağı Cad. No:17	61	1,2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
163	Konut	Türk Ocağı Cad. No:10	54	8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
164	Konut	Türk Ocağı Cad. No:12	54	9	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
165	Konut	Türk Ocağı Cd. No:14	54	10	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003

ENV NO	ADI-TÜRÜ	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECEŚİ	TESCİL TARİHİ
166	Konut (Dernek Binası)	Balıkçı Pazarı Cad. No:57	46	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
167	Konut	Türk Ocağı Cad. No:21	55	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
168	Konut (Sos. Hiz. Md.)	Türk Ocağı Cad. No:3	41	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
169	Konut	Türk Ocağı Cad. No:5	40	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
170	Konut	Türk Ocağı Cad. No:25	41	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
171	Konut	Türk Ocağı Cad. No:27	41	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
172	Konut	Cumhuriyet Cad. No:23	26	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
173	Konut	Türk Ocağı Cad. No:-	26	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
174	Konut	Türk Ocağı Cad. No:-	26	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
175	Konut	Türk Ocağı Cad. No:24	27	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
176	Konut	Cumhuriyet Cad. No:25	27	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
177	Konut	Cumhuriyet Cad. No:27	27	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
178	Konut	Cumhuriyet Cad. No:29	27	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
179	Konut	Sinema Sok. No:2	28	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
180	Konut	Küçük Cami Sok. No:12	127	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
181	Konut	Gazi Paşa Cad. No:25 Halabiye Metraç Sok. No:7	40	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
182	Konut	Gazi Paşa Cad. No:28	115	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
183	Konut	Gazi Paşa Cad. No:23	46	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
184	Konut	Gazi Paşa Cad. No:26	116	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
185	Konut	Gazi Paşa Cad. no:24	116	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
186	Konut	Balıkçı Pazarı Cad. No:63	46	9	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
187	Ticari	Balıkçı Pazarı Cad. No:42	54	22	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
188	Ticari	Balıkçı Pazarı Cad. No:44	54	22	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
189	Konut	Türk ocağı Orta Sok. No:14	59	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
190	Konut	Ali Paşa Kadı Cad. No:17	66	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
191	Konut	Ali Paşa Kadı Cad. No:12	72	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
192	Konut	Türk ocağı Arka Sok. no:6	71	9	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
193	Konut	Ali Paşa Kadı Cad. No:14	71	8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
194	Konut	Ali Paşa Kadı Cad. No:16-18	71	10	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
195	Konut	Kule Kapı Cad. no:11	71	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 30.05.2002
196	Konut	Kule Kapı Cad. No:13	71	15	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
197	Konut	Kule Kapı Cad. No:8	681	41	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
198	Ticari	Maarif Çık Kule Kapı Cad. No:19	71	45	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
199	Ticari	Kule Kapı Cad. No:147	681	20	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
200	Konut	Paşahane Arka Sok. No:2 Paşahane Sok. No:3	681	13	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
201	Konut	Rasathane Sok. No:5	681	9	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
202	Konut	Rasathane Sok. No:7	681	8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
203	Ticari	Kulekapı Cad. No:21	69	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
204	Konut	Rasathane Sok. No:8	69	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
205	Konut	Rstemhan (Rasathane) Sok. No:11	70	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
206	Konut	Ali Paşa KadıCad. No:22	70	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
207	Konut	Ali Paşa Kadı Cad. No:20	70	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003

ENV NO	ADI-TÜRÜ	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECEŚİ	TESCİL TARİHİ
208	Konut	Ankara Sok. No:6	57	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
209	Konut	Ankara Sok. No:7	55	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
210	Konut	Fırın Sok. No:11	116	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
211	Konut	Fırın Sok. No:13	116	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
212	Konut	Metraç Sok. No:9	115	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
213	Konut	Fırın Sok. No:20	128	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
214	Konut	Fırın Sok. No:22	128	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
215	Konut	Küçük Cami Sok. No:10	127	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
216	Konut	Sinema Aralığı Sok. No:-	96	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
217	Konut	Cumhuriyet Cad. No:32	96	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
218	Konut	Manyas Karakolu Sok. Fırın Sok. No:32	97	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
219	Konut	Arif Paşa Cad. No:76/A	8	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
220	Konut	Darülhadis Sok. No:36	8	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
221	Konut	Darülhadis Sok. No:40-42	8	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
222	Konut	Manyas Cad. No:25	8	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
223	Konut	Küçük Manyas Sok. No:9 Manyas Sok. No: 14	78	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
224	Konut	Manyas Karakolu Sok. No:27	78	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
225	Konut	Küçük Manyas Sok. No:8	93	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
226	Konut	Cumhuriyet Cad. ile Küçük Manyas Sok. köşesi	93	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
227	Konut	Cumhuriyet Cad. No:36	99	1,2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
228	Konut	Arif Paşa Cad. No:60	97	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
229	Konut	Arif Paşa Cad. No:56	109	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
230	Ticari	Arif Paşa Cad. No:41	194	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
231	Konut	Arif Paşa Cad. No:21	56	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
232	Konut	Arif Paşa Cad. No:14	131	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
233	Konut	Arif Paşa Cad. No:22	132	9	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
234	Konut	İnönü Sok. No:13	140	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
235	Konut	Kule Kapı Cad. No:18	618	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
236	Konut	Paşahane Arka Sok. No:10	190	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
237	Konut	Rasathane Arka Sok. No:9 İnönü Sok. No:10	193	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
238	Konut	İnönü Sok. No:19	132	12,13	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
239	Konut	İnönü Sok. No:11	133	11	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
240	Konut	İnönü Sok. No:22	133	12	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
241	Konut	İnönü Sok. No:28	130	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
242	Konut	Balıkçı Pazarı Cad. No:64	122	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
243	Konut	İnönü Sok. No:36	118	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
244	Konut	Balıkçı Pazarı Cad. No:81	118	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
245	Konut	Balıkçı Pazarı Cad. No:83	118	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
246	Konut	Klüp Sok. No:14	113	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
247	Konut	İnönü Sok. No:43	109	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
248	Konut	İnönü Sok. No:45 Küçük Cami Sok. köşesi	109	13	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
249	Konut	Osman Nuri Peremeci Sok. No:62	100	10	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003

ENV NO	ADI-TÜRÜ	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECEŚİ	TESCİL TARİHİ
250	Konut	Cumhuriyet Cad. No:43	99	11	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
251	Konut	Osman Nuri Peremeci Sok. No:61	79	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
252	Konut	Osman Nuri Peremeci Sok. No:63	79	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
253	Konut	Osman Nuri Peremeci Sok. No:67	79	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
254	Depo	Manyas Cad. No:29	6	11	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
255	Konut	İzmir Cad. No:66	81	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
256	Konut	Tunca Sok. No:19	6	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
257	Konut	Manyas Çıkmağı Sok. No:9	5	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
258	Konut	Topkapı Cad. No:27	90	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
259	Konut	Topkapı Cad. No:70	89	10	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
260	Konut	Cumhuriyet Cad. No:68	78	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
261	Konut	Topkapı Cad. No:17	104	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
262	Konut	Topkapı Cad. No.-	102	7,8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
263	Konut	Küçük Cami Sok. No:30	102	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
264	Konut	Küçük Cami Sok. No:28	102	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
265	Konut	Küçük Cami Sok. No:31	104	8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
266	Konut	Küçük Cami Sok. No:24	102	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
267	Konut	İzmir Cad. No:48	105	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
268	Konut	İzmir Cad. No:41	101	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
269	Konut	İzmir Cad. No:44 Klüp Sok. No:9	102	14	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
270	Konut	Halabiye Metraç Sok. No:38	111	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
271	Konut	Halabiye Metraç Sok. No:24-26	119	2,3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
272	Konut	Osman Nuri Peremeci Sok. No:48	119	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
273	Konut	Osman Nuri Peremeci Sok. No:46	119	8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
274	Konut	Topkapı Cad. No:36	120	9	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
275	Konut	Halabiye Metraç Sok. No:28	120	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
276	Konut	Halabiye Metraç Sok. No:30	120	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
277	Konut	Balıkçı Pazarı Cad. No:93	121	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
278	Konut	Balıkçı Pazarı Cad. No:-	120	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
279	Konut	İzmir Cad. No:31	124	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
280	Konut	İzmir Cad. No:27	124	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
281	Konut	İzmir Cad. No:25	124	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
282	Konut	Osman Nuri Peremeci Sok. No:40	124	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
283	Konut	Osman Nuri Peremeci Sok. No:38	129	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
284	Konut	Osman Nuri Peremeci Sok. No:34	129	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
285	Konut	Firuzğa Sok. No:12	133	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
286	Konut	Osman Nuri Peremeci Sok. No:28	134	8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
287	Konut	Osman Nuri Peremeci Sok. No:21	133	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
288	Konut	Osman Nuri Peremeci Sok. No:19	133	8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
289	Konut(vakıf)	İzmir Cad. No:10	135	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
290	Konut	İzmir Cad. No:14	135	30	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
291	Konut	Osman Nuri Peremeci Sok. No:9	190	2,3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
292	Konut	Osman Nuri Peremeci Sok. No:7	190	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003

ENV NO	ADI-TÜRÜ	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECEŚİ	TESCİL TARİHİ
293	Konut	Medrese Sok. No:7	195	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
294	Konut	Selimiye Sok. No:2	182	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
295	Konut	Kız Orta Mektep Sok. No:20	685	26	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
296	Konut	Topkapı Hamam Sok. No:-	685	29	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
297	Konut	Mumcular Sok. No:-	685	30	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
298	Konut	Mumcular Sok. No:62	202	35,36	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
299	Konut	Mumcular Sok. No:54	202	32	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
300	Konut	Kız Orta Mektep Sok. No:4	685	17	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
301	Konut	Çeşme Sok. No:6	184	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
302	Konut	İnönü Cad. No:1	183	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
303	Konut	Çeşme Sok. No:4	183	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
304	Konut	Çeşme Sok. No:2	183	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
305	Konut	Kız Orta Mektep Sok. No:2	685	11	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
306	Konut+ticari	Mumcular Sok. No:42	202	23	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
307	Konut	Mumcular Sok. No:23	685	47	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
308	Depo	Mumcular Sok. No:10	202	7,8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
309	Konut	Horozlu Bayır Sok. No:8	219	20	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
310	Konut+işyeri	Horozlu Bayır Sok. No:17	207	19	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
311	Konut	Horozlu Bayır Sok. No:19	207	2,3,4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
312	Konut+ticari	Hükümet Cad. Baba Demirtaş Sok. No:3	252	32	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
313	Konut(polisevi)	Baba Demirtaş Sok. No:5	252	31	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
314	Konut+ticari	Hükümet Cad. No:26	252	41	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
315	Konut	Hükümet Cad. No:30	252	45	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
316	Konut	Baba Demirtaş Sok. No:15 Karanfiloğlu Cad.	253	23	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
317	Konut	Karanfiloğlu Cad. No:6	253	27	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
318	Konut	Karanfiloğlu Cad. No:8	253	27,28	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
319	Konut	Karanfiloğlu Cad. No:10	253	28,29	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
320	Konut	Karanfiloğlu Cad. No:14	253	53	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
321	Konut	Karanfiloğlu Cad. No:16	253	54	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
322	Konut	Karanfiloğlu Cad. No:11	240	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
323	Konut	Sebil Sok. No:27	253	56	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
324	Konut	Karanfiloğlu Topak Sok. No:4	241	9	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
325	Konut	Karanfiloğlu Toprak Sok. No:6	241	10	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
326	Konut	Karanfiloğlu Toprak Sok. No:8	241	11	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
327	Konut	Karanfiloğlu Cad. No:28	272	18	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
328	Konut	Karanfiloğlu Cad. No:30	272	19	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
329	Konut	Karanfiloğlu Cad.No:32	272	20	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
330	Konut	Karanfiloğlu Cad.No:34-36	272	21	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
331	Konut	Yusuf Hoca Mehmet Sok.No:50	273	17	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
332	Konut	Tahtalı Hamam Orta Sok.No:7	272	34	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
333	Konut	Yusuf Hoca Mehmet Sok.No:26	274	53	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
334	Konut	Sebil Sok.No:--(okul yanı)	702	46	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
335	Konut	Sebil Sok. ile Yusuf Hoca Sok.	702	1,2,3,4,24	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003

ENV NO	ADI-TÜRÜ	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECEŚİ	TESCİL TARİHİ
336	Konut	Sebil Sok.No:9	253	94	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
337	Konut	Çamaşırçılar Sok.No:24	253	16	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
338	Konut	Çamaşırçılar Sok.No:20	253	14	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
339	Konut	Çamaşırçılar Sok.No:--	253	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
340	Konut	Çamaşırçılar Sok.No:9	253	82	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
341	Konut	Yusuf Hoca Mehmet Sok.No:4	256	19	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
342	Konut	Feyzullah Sok.No:2	256	15	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
343	Konut	Çubukçular Sok.No:8	255	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
344	Konut	Çubukçular Sok.No:4	255	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
345	Konut	Feyzullah Sok.No:10	256	8,9	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
346	Konut	Feyzullah Sok.No:8	256	7,8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
347	Konut	Fil Yokuşu Sok.No:4-6	1973	5,6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
348	Konut	Fil Yokuşu Sok.No:3	411	41	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
349	Ticari	Saraçlar Cad.Yetimler Cad.No:3-10-15	391	1,2,3,4,5,6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
350	Ticari	Saraçlar Cad.Yetimler Cad.No:-	390	1'den 24'e(tümü)	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
351	Ticari(sıra dük.)	Saraçlar Cad.Yetimler Cad.No:2,.....,12	76	47,48,49,50,51,52,53,54,195	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
352	Ticari(sıra dük.)	Saraçlar Cad.Yetimler Cad.No:16,.....,54	76	55,56,57,58,59,60,61,62,63,64,65,66,67,68,69,70,71,72,	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
353	Ticari	Saraçlar Cad.No:74	76	83	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
354	Ticari	Saraçlar Cad.No:82	76	89	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
355	Ticari	Saraçlar Cad.No:116	76	99	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
356	Ticari	Saraçlar Cad.No:118	76	101	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
357	Ticari	Saraçlar Cad.No:27	690	10	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
359	Ticari	Saraçlar Cad.No:120	76	117	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
360	Ticari	Saraçlar Cad.No:12	76	118	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
361	Ticari	Saraçlar Cad.No:130	76	124	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
362	Ticari	Saraçlar Cad.No:142	48	48 adanın doğusundaki 1,2 parseller	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
363	Ticari	Balık Pazarı Cad.No:17'nin karşısında arasta girişi	48	1,2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
364	Ticari	Balık Pazarı Cad.No:17	49	19	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
365	Ticari	Balık Pazarı Cad.No:16-18-20	49	3,4,5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
366	Ticari	Çilingirler Sok.No:39	416	38	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
367	Ticari	Çilingirler Sok.No:64-82	690	72,73,74,75,76,77,78,79,80,81	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
368	Ticari	Çilingirler Sok.No:84-86	690	82,83	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
369	Ticari	Saraçlar Cad.No:41	690	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
370	Ticari	Saraçlar Cad.No:33	690	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
371	Ticari	Saraçlar Cad.No:43	416 adasının batısı ada	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003

ENV NO	ADI-TÜRÜ	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
372	Ticari	Saraçlar Cad.No:--	416	4,5,6,7,8,9,10,11	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
373	Ticari	Eski İstanbul Yolu	415	13	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
373	Ticari(Arasta)	Eski İstanbul Yolu Saraçlar Cad.	631	1,4,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
374	Ticari	Saraçlar Cad.No:49,50,51,53,55,57,59,61,63,65,67,69	631	2,15	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
375	Ticari	Saraçlar Cad.No:125	526	21	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
376	Konut	Eski İstanbul Cad.No:--	659	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
377	Konut	Kırkpınar Sok.No:9	539	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
378					II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
379	Konut	Eski İstanbul Cad.No:97	698	16	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
380	Konut	Eski İstanbul Cad.No:114	541	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
381	Konut	Küçük Zincirlikuyu Sok.No:3	151	24	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
382	Konut	Ortacılar Sok.No:5	328	8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
383	Konut	Çubukçular Hamam Sok.No:3	253	93	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
384	Ticari	Cumhuriyet ve Topkapı Cad.	103	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
385	Konut	Taş Odalar Sok.No:--	381	3,4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
386	Konut	Taş Odalar Sok.No:--	381	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
387	Konut	Bostanpazarı Cad.No:24-26	521	17-18	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
388	Konut	Bostanpazarı Cad.No:28	517	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
389	Konut	Neboysa Sokak No:17-19	554	24	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
390	Konut	Lisebayırı Sokak No:5	411	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
391	Konut	Osmaniye Cad. No:--	38	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003
392	Ticari	Darüleytam Sokak	394	7	II. GRUP ANIT ESER	24.10.2003
393	Ticari	Darüleytam Sokak	394	8	II. GRUP ANIT ESER	24.10.2003
394	Konut	Kuşçudoğan Mahallesi Karanfiloğlu Caddesi	241	8	II. GRUP ANIT ESER	22.01.2004
395	Konut	Külahçı Mahallesi İstanbul Cad.	606	14-15	II. GRUP ANIT ESER	28.04.2005
396	Konut	Kuşçudoğan Mahallesi	244	6	II. GRUP ANIT ESER	15.12.2005
397	Ticari(Un Fabrikası)	Çukurçağız Mahallesi	1280	6	II. GRUP ANIT ESER	
398	Konut	Feyzullahpaşa Mahallesi Sebil Sokak	702	5	II. GRUP ANIT ESER	14.09.2006
399	Dükkan	Hükümet Caddesi	15	42	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
400	Dükkan	Darülhadis Caddesi	15	5	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
401	Dükkan-Konut	Darülhadis Caddesi	15	2	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
402	Depo	Zırlar Sokak	15	9	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
403	Konut	Ağaç Pazarı Caddesi	18	3	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
404	Konut	Manyas Caddesi	19	8	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
405	Konut	Zırlar Sokak	33	6	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
406	Dükkan	Tüfekçiler Sokak	35	40	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
407	Konut	Mahkeme Bahçe Sokak	58	3	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
408	Dükkan-Konut	Osmaniye Cad.	76	10.11.2012	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
409	Dükkan-Konut	Osmaniye Cad.	76	301	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
410	Konut	Cumhuriyet Cad.	91	5	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006

ENV NO	ADI-TÜRÜ	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
411	Konut	Klüp Sok.	127	4	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
412	Konut	Firuzğa Cami Sok.	131	4	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
413	Konut	Kulüp Sokak	192	1	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
414	Dükkan-Konut	Ağaç Pazarı Caddesi	202	85-86	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
415	Konut	Ağaç Pazarı Caddesi	202	59	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
416	Dükkan	Hükümet Caddesi	226	8	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
417	Dükkan	Hükümet Caddesi	226	9	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
418	Konut	Karanfiloğlu Sokak	245	12	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
419	Konut	Karanfiloğlu Sokak	245	13	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
420	Konut	Salı Tekke Sokak	252	17	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
421	Konut	Sanayi Kışla Sokak	276	35	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
422	Konut	Tahmis Sokak	413	39	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
423	Konut	Köprübaşı Caddesi	522	24	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
424	Konut	Köprübaşı Caddesi	525	47	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
425	Konut	Köprübaşı Caddesi	525	48	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
426	Dükkan	Köprübaşı Caddesi	525	20	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
427	Konut	Mumcu Sokak	526	13	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
428	Konut	Çömlekçi Sokak	531	14	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
429	Konut	Kavaklı Tekke Sokak	538	20	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
430	Depo	Mustafa Bey Sokak	554	56	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
431	Konut	Tabakhane Sokak	638	6	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
432	Konut	Raşit Akıncı Sokak	1344	24	II. GRUP ANIT ESER	07.12.2006
433	Konut	Kulüp Sokak	128	5	II. GRUP ANIT ESER	16.10.2008
434	Dükkan	Yakşifakih Mah. Alipaşa Çarşısı bitişği	76	5	II. GRUP ANIT ESER	08.04.2010
435	Konut	Yakşifakih Mah.	74	13	II. GRUP ANIT ESER	29.07.2010
436	Konut	Mumcular Mah.	182	4	II. GRUP ANIT ESER	16.09.2010

EK-9 Edirne Merkez Resmi Yapılar

ENV NO	ADI	ADRES	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ
R-1	Serhat Kız Meslek Lisesi	Gazipaşa Cad.No:35	40	2	I.GRUP ANIT ESER
R-2	Şeh.Asım İlk.Öğr.Okl	Türkocağı Cad.	40	1	I.GRUP ANIT ESER
R-3	Anaokulu	Halabiye Metraç Sokak no:7	40	4	I.GRUP ANIT ESER
R-4	Sultan Murat İlk.Öğr.Okl	İzmir Caddesi Balıkçıpazarı Sokak Köşesi	125	1	I.GRUP ANIT ESER
R-5	Eski Trafik Müd.Binası	Maarif Caddesi No:26	53	1	I.GRUP ANIT ESER
R-6	Kültür Bakanlığı (D.T.M.T.M.)	Türkocağı Caddesi No:6	60	1	I.GRUP ANIT ESER
R-7	İstiklal İlk.Öğr.Okulu	Gazipaşa Cad.No:6	68	1	I.GRUP ANIT ESER
R-8	Erkek Öğrenci Yurdu	Mumcular Sokak	182	14	I.GRUP ANIT ESER
R-9	Edirne End.Mes.Lisesi	Horozlu Bayır Sokak	375	3,2	I.GRUP ANIT ESER
R-10	Orman Bak.Mes. Lisesi	Hükümet Caddesi No:17	218	23,24,26	I.GRUP ANIT ESER
R-11	Kışla+Kapı	Sanayi Caddesi Sanat Camii Sokak	281	1	I.GRUP ANIT ESER
R-12	Harbiye Kışlası	Mimar Sinan Caddesi	693	Y:5 E:1	I.GRUP ANIT ESER
R-13	Fevzi Paşa İlk.Öğr. Okulu	Fevzipaşa Mektep Sokak	362	18	I.GRUP ANIT ESER
R-14	And.Tic.Mes.Lis Kurtuluş İlk.Öğr.Okulu	Kıyık Caddesi	433	1,2	I.GRUP ANIT ESER
R-15	Anadolu Öğr.Lisesi	Talatpaşa Bulvarı	659	2	I.GRUP ANIT ESER
R-16	Edirne Lisesi(Eski Eğt.Enst)	Eski İstanbul Yolu	659	3	I.GRUP ANIT ESER
R-17	Tekel Bakım Atölyesi	Eski İstanbul Yolu	659	5	I.GRUP ANIT ESER
R-18	İnönü İlkokulu	Eski İstanbul Yolu	412	4	I.GRUP ANIT ESER
R-19	Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Talatpaşa Bulvarı	405	4	I.GRUP ANIT ESER
R-20	Orduevi	Londra Asfaltı	249	18	I.GRUP ANIT ESER
R-21	Belediye	Mimar Sinan Caddesi	254	1	I.GRUP ANIT ESER
R-22	Yusuf Hoca İlköğretim Okulu	Yusuf Hoca Sokak	702	Y:31 E:6	I.GRUP ANIT ESER
R-23	Trafo	Kıyık Caddesi	433	5	I.GRUP ANIT ESER
R-24	Trafo	Eski İstanbul Yolu	659	1	I.GRUP ANIT ESER
R-25	Atatürk Ortaokulu	Lise Bayırı Sokak	659	6	I.GRUP ANIT ESER
R-26	Ziraat Bankası	-	204	40	I.GRUP ANIT ESER
R-27	Süvari Pavyonları	Tunca Kışlası alanında	766	106	I.GRUP ANIT ESER

EK-10 Edirne Merkez Karaağaç Mevkii Korunması Gereken Kültür Varlıkları

ENV NO	ADI	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
1	KONUT	870	11	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
2	KONUT	870	6	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
3	KONUT	869	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
4	KONUT	856	14	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
5	KONUT	857	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
6	KONUT	857	3	II. GRUP ANIT ESER	09.07.2009 tarih 2630 sayı ile tescilli
7	KONUT	859	17	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
8	KONUT	859	18	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
9	KONUT	859	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
10	KONUT	863	10	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
11	KONUT	859	2	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
12	KONUT	859	5	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
13	KONUT	861	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
14	KONUT	867	29	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
15	KONUT	866	11	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
16	BAHATTİN ÖĞÜTMEN KONAĞI	840	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
17	KONUT	874	6	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
18	KONUT	866	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
19	KONUT	866	9	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
20	KONUT	865	2	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
21	KONUT	866	7	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
22	KONUT	877	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
23	KONUT	877	7	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
24	KONUT	877	8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
25	KONUT	862	11	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
26	KONUT	862	10	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
27	KARAAĞAÇ CAMİİ	916	2	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
28	BUZHANE BİNASI (SOĞUK HAVA DEPOSU)	837	9-10-11-12-63	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
29	KOZA FABRİKASI BACA BİNASI	837	14	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
30	KONUT	878	6	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT

ENV NO	ADI	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
31	KONUT	893	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
32	KONUT	893	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
33	KONUT	893	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
34	KONUT	894	4	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
35	KONUT	894	3	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
36	MUSTAFA NECATİ İLKOKULU -1	910	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
37	MUSTAFA NECATİ İLKOKULU -2	910	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
38	MUSTAFA NECATİ İLKOKULU -3	910	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
39	MUSTAFA NECATİ İLKOKULU -4	910	1	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
40	KONUT	908	3	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
41	KONUT	912	1	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
42	KONUT	912	4	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
43	KONUT	918	12	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
44	KONUT	918	8	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
45	KONUT	913	17	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
46	KONUT	913	16	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
47	KONUT	902	2	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
48	KONUT	902	7	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
49	KONUT	903	5	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
50	KONUT	892	4	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
51	KONUT	892	2	II. GRUP ANIT ESER	09.05.2016 tarih 3185 sayı ile tescilli
52	KONUT	892	13	II. GRUP ANIT ESER	09.05.2016 tarih 3184 sayı ile tescilli
53	KONUT	892	7	II. GRUP ANIT ESER	19.01.2016 tarih 2877 sayı ile tescilli
54	KONUT	882	13	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
55	KONUT	881	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
56	KONUT	893	11	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
57	KONUT	844	8	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
58	KONUT	845	6	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
59	KONUT	845	5	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
60	KONUT	849	14	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
61	KONUT	850	16 PARSEL YANI	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT

ENV NO	ADI	ADA	PARSEL	KORUMA DERECESESİ	TESCİL TARİHİ
62	KONUT	846	8	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
63	KONUT	923	13	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
64	KONUT	923	14	II. GRUP ANIT ESER	TESPİT
65	KONUT	934	12	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
66	SÖĞÜTLÜK ŞEHİTLİĞİ	818	2	II. GRUP ANIT ESER	20.01.1989 tarih 212 sayı ile tescilli
67	ESKİ İSTASYON BİNASI (QUEEN)	0	0	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
68	HACIADİLBAY ÇEŞMESİ	941	2	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
69	PROTOKOL EVİ	948	2	II. GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli
70	GAR BİNASI	860	8	I.GRUP ANIT ESER	14.02.2013 tarih 854 sayı ile tescilli
71	KONUT	860	8	II. GRUP ANIT ESER	14.02.2013 tarih 854 sayı ile tescilli
72	KONUT	860	8	II. GRUP ANIT ESER	14.02.2013 tarih 854 sayı ile tescilli
73	KONUT	860	8	II. GRUP ANIT ESER	14.02.2013 tarih 854 sayı ile tescilli
74	KONUT	860	8	II. GRUP ANIT ESER	14.02.2013 tarih 854 sayı ile tescilli
75	KONUT	860	8	II. GRUP ANIT ESER	14.02.2013 tarih 854 sayı ile tescilli
76	KONUT	860	10	II. GRUP ANIT ESER	14.02.2013 tarih 854 sayı ile tescilli
77	KONUT	860	10	II. GRUP ANIT ESER	14.02.2013 tarih 854 sayı ile tescilli
78	KONUT	860	8	II. GRUP ANIT ESER	14.02.2013 tarih 854 sayı ile tescilli
79	KONUT	860	8	II. GRUP ANIT ESER	14.02.2013 tarih 854 sayı ile tescilli
80	KONUT	860	8	II. GRUP ANIT ESER	14.02.2013 tarih 854 sayı ile tescilli
81	KONUT	860	8	II. GRUP ANIT ESER	14.02.2013 tarih 854 sayı ile tescilli
82	KONUT	860	8	II. GRUP ANIT ESER	14.02.2013 tarih 854 sayı ile tescilli
83	ASKERİ HASTANE	848	19	I.GRUP ANIT ESER	19.03.2012 tarih 273 sayı ile tescilli
84	TİMURTAŞ CAMİ	-	61	I.GRUP ANIT ESER	08.06.2006 tarih 913 sayı ile tescilli
85	SİNEKLİ ÇEŞME	-	7	I.GRUP ANIT ESER	04.07.2003 tarih 7696 sayı ile tescilli

ÖZGEÇMİŞ

Beste KARAKAYA AYTİN 1988 yılında Uzunköprü/Edirne’de doğdu. İlköğretimini Uzunköprü Kadripaşa İlkokulu ve Gazi Turhan Bey İlköğretim Okulu’nda tamamladı. Muzaffer Atasay Anadolu Lisesi’nden 2006 yılında mezun olup, aynı yıl Namık Kemal Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünü kazandı. 2010 yılında Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda yüksek lisans eğitimine başladı. Bir yıl intibak eğitiminin ardından Kentsel Peyzaj- Sürdürülebilirlik – Kent Silüeti: Edirne Tarihi Çekirdeği başlıklı yüksek lisans tezini 2013 yılında tamamladı. Aynı yıl Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda doktora programına kayıt olup, 2014 yılında Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı’na yatay geçiş yaptı. 2015 yılında Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünde araştırma görevlisi olarak göreve başlamış olup, halen görevine devam etmektedir.

